

STORTINGET

Innst. 280 S

(2023–2024)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen
om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av
25. juni-rapporten og Særskilt melding til Stortinget om Etterretningstjenestens
rolle i 25. juni-saken

Innhold

Side

1.	Bakgrunn	1
1.1	Innledning	1
1.2	25. juni-utvalget.....	1
1.3	Norges institusjon for menneskerettigheter.....	2
2.	Komiteens behandling.....	2
2.1	Kontrollhøringer.....	2
2.1.1	Åpen kontrollhøring 29. september 2023.....	2
2.1.2	Åpen og lukket kontrollhøring 2. oktober 2023.....	2
2.1.3	Åpen og lukket kontrollhøring 16. november 2023	3
2.2	Dokument 7:1 (2023–2024) Særskilt melding fra EOS-utvalget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken.....	3
2.2.1	EOS-utvalget.....	3
2.2.2	Bakgrunnen for undersøkelsen og avgrensninger.....	3
2.2.3	EOS-utvalgets konklusjoner	3
3.	Komiteens merknader	4
3.1	Innledning	4
3.2	Avgrensninger	4
3.3	Kort om komiteens tidsbruk.....	4
4.	Hendelsesforløpet frem til angrepet	4
4.1	Særlig om samarbeidet mellom PST og E-tjenesten	6
5.	Håndteringen av terrorangrepet	7
5.1	Politiets håndtering av angrepet.....	7
5.2	Samarbeid med andre aktører under angrepet	7
6.	Håndteringen av tiden etter angrepet	7
6.1	Nærmere om avlysning av arrangementer.....	7
6.2	Politidirektoratets vurderinger.....	8
6.3	Nærmere om påståtte brudd på Grunnloven og EMK	9
7.	Regjeringens ansvar og oppfølging av 25. juni-rapporten	13
8.	Veien videre – forslag til vedtak.....	14
8.1	Ressurser, kultur og organisering i PST.....	14
8.2	Særlig om oppfølging av de berørte	15
9.	Uttalelse fra justiskomiteen	16
10.	Forslag fra mindretall.....	16
11.	Komiteens tilråding.....	16

Vedlegg

STORTINGET

Innst. 280 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten og Dokument 7:1 (2023–2024)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten og Særskilt melding til Stortinget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Innledning

Natt til lørdag 25. juni 2022 tok en mann med seg våpen og skjøt vilt rundt seg utenfor Per på Hjørnet og London Pub i Oslo – natten før Oslo Pride.

To mennesker mistet livet og ni overlevde med skuddskader. Flere titalls mennesker fikk skader i kaoset om oppsto. Flere hundre mennesker opplevde mærrittet som utspilte seg den natten, på nært hold. Det skeive miljøet ble hardt rammet.

Etter angrepet i Oslo sentrum natt til 25. juni 2022 besluttet politidirektøren og sjef PST at hendelsesforløpet frem til hendelsen, samt PSTs og politiets håndtering av hendelsen, skulle evalueres av et eksternt evalueringsutvalg. Utvalget ble satt sammen av Politidirektoratet og PST, med bistand fra Politihøgskolen, som også fikk i oppdrag å administrere utvalget.

I Stortingets møte 14. juni 2023 holdt justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl en redegjørelse om oppfølgingen av 25. juni-rapporten. Ved møtets slutt ble det vedtatt å sende redegjørelsen til kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling. Redegjørelsen følger som vedlegg 1 til denne innstillingen.

Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) overleverte 30. januar 2024 en særskilt melding til Stortinget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken, jf. Dokument 7:1 (2023–2024).

Komiteen har valgt å behandle både redegjørelsen og Dokument 7:1 (2023–2024) i denne innstillingen, jf. Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd, hvor det fremgår at saker som hører sammen, så langt som mulig skal tas opp i én og samme innstilling.

1.2 25. juni-utvalget

25. juni-utvalget fremla sin rapport den 8. juni 2023. Rapporten handler om hendelsesforløpet frem til angrepet i Oslo natt til 25. juni 2022, den etterfølgende håndteringen av hendelsen, samt gjennomføring og avlysing av arrangementer i dagene etter angrepet. Rapporten er omfattende og kritiserer myndighetshandteringen på en rekke punkter.

Rapporten peker på ti hovedfunn. De beskrives slik av utvalget:

1. Det er mulig at angrepet natt til 25. juni 2022 kunne vært forhindret dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Zaniar Matapour i månedene frem mot angrepet.
2. Selv om PST satt på relevant egenprodusert etterretning om Matapour, delte PST ikke denne etterretningen med radikaliseringskontaktene i politiet som hadde ansvar for å følge ham opp.
3. Det er mulig at angrepet kunne ha vært avverget som følge av et varsel PST mottok fra E-tjenesten fem dager før angrepet inntraff.
4. Det var aldri noen i PST som sjekket Bhattis kontoer i sosiale medier som følge av varselet fra E-tjenesten.

5. Politiets operative håndtering av angrepet, herunder iverksetting av prosedyren for pågående livstruende vold (PLIVO), varsling og samhandling internt og eksternt, var i det store og hele godt gjennomført og i tråd med gjeldende retningslinjer og prosedyrer.
6. Manglende beredskap/tilgjengelighet for viktige funksjoner i Oslo politidistrikt utgjør fortsatt en begrensning for politiets evner og muligheter til å håndtere alvorlige kriser og hendelser.
7. Politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride.
8. Det var for lite samhandling mellom Oslo politidistrikt, PST og Politidirektoratet om hvordan de skulle kommunisere om angrepet.
9. Politidirektøren hadde ikke tilstrekkelig grunnlag for å overprøve Oslo politidistrikts operative vurderinger av om solidaritetsmarkeringen den 27. juni kunne gjennomføres.
10. Beslutningen om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK artikkel.

1.3 Norges institusjon for menneskerettigheter

Politidirektoratet (POD) kontaktet Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) fredag 9. juni 2023 med anmodning om å bistå i oppfølgingen av utvalgets anbefalinger. Utvalget fremmet blant annet en anbefaling om at politietaten bør foreta grundige vurderinger av om råd og anbefalinger krenker menneskerettslige forpliktelser. NIM forstod anmodningen slik at det var særlig denne anbefalingen POD ønsket innspill til.

NIM ferdigstilte den 9. august 2023 en vurdering av hvilke tiltak politietaten bør foreta for å sikre at forsamlingsfrihet og likebehandling ivaretas når myndighetene har informasjon om at det foreligger risiko for livstruende vold.

Den 14. august 2023 ble rapporten oversendt kontroll- og konstitusjonskomiteen.

2. Komiteens behandling

Som ledd i behandlingen av saken har kontroll- og konstitusjonskomiteen sendt skriftlige spørsmål til statsministeren, justis- og beredskapsministeren og forsvarsministeren. Korrespondansen er vedlagt denne innstillingen.

2.1 Kontrollhøringer

Som ledd i behandlingen av saken har kontroll- og konstitusjonskomiteen avholdt flere kontrollhøringer.

Høringene ble avholdt 29. september, 2. oktober og 16. november 2023.

Det fremgår av invitasjonsbrevene til høringene at komiteen hadde besluttet at høringene skulle omhandle – men ikke begrense seg til – følgende problemstillinger:

1. Kan det identifiseres underliggende årsaker til svakhetene som har kommet fram i 25. juni-utvalgets rapport?
2. Hvilke beslutninger ble tatt i forkant av angrepet? Hva var gjort for å forebygge og avdekke angrep, og hva var bakgrunnen for beslutningene som ble tatt i politi- og etterretningstjenestene i ukene før angrepet?
3. Hvilke beslutninger ble tatt under håndteringen av angrepet?
4. Hvilke beslutninger er tatt i etterkant av angrepet, og hvordan følges 25. juni-utvalgets anbefalinger og identifiserte utfordringer opp?
5. Hvilke endringer og initiativ er gjennomført for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens bemerkninger om kompetent ledelse og klare ansvarsforhold innad i departementene og i underliggende etater fra Innst. 210 S (2012–2013)?

2.1.1 ÅPEN KONTROLLHØRING 29. SEPTEMBER 2023

Komiteen avholdt en åpen kontrollhøring i saken 29. september 2023.

Følgende ble invitert og møtte til høringen:

- Utvalgsleder Pia Therese Jansen
- Oslo Pride v/leder Dan Bjørke
- Støttegruppa 25. juni v/leder Espen Evjenth
- Politiets Fellesforbund v/nestleder Ørjan Hjortland
- Tidligere sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Roger Berg
- Tidligere politimester i Oslo politidistrikt Beate Gangås.

Stenografisk referat fra høringen følger som vedlegg 13 til denne innstillingen.

2.1.2 ÅPEN OG LUKKET KONTROLLHØRING 2. OKTOBER 2023

Komiteen avholdt en åpen og en lukket kontrollhøring i saken 2. oktober 2023. Følgende ble invitert og møtte til den åpne høringen:

- Politidirektoratet v/politidirektør Benedicte Bjørnland
- Sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Beate Gangås
- Sjef for Etterretningstjenesten Nils Andreas Stensønes
- Politimester i Oslo politidistrikt Ida Melbo Øystese

- Tidligere justis- og beredskapsminister Monica Mæland
- Forsvarsminister Bjørn Arild Gram
- Justis- og beredskapsminister Emilie Mehl.

Stenografisk referat fra den åpne høringen følger som vedlegg 14 til denne innstillingen.

Samme dag avholdt komiteen også en lukket kontrollhøring med de samme deltakerne, samt tidligere sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Roger Berg.

Beate Gangås deltok i den lukkede høringen både som tidligere politimester i Oslo politidistrikt og sjef for Politiets sikkerhetstjeneste.

Det ble tatt stenografisk referat fra høringen. Komiteen har i samråd med Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet fått utarbeidet en avgradert versjon av referatet fra den lukkede høringen.

2.1.3 ÅPEN OG LUKKET KONTROLLHØRING 16. NOVEMBER 2023

Komiteen avholdt en åpen og en lukket kontrollhøring i saken 16. november 2023.

Norges institusjon for menneskerettigheter v/direktør Adele Matheson Mestad ble invitert og møtte til den åpne høringen. Stenografisk referat fra den åpne høringen følger som vedlegg 15 til denne innstillingen.

Utalgsleder Pia Therese Jansen møtte til en lukket høring samme dag sammen med utvalgsmedlemmene Christoffer Eriksen og Jacob Ravndal. Det ble tatt stenografisk referat fra høringen. Komiteen har i samråd med Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet fått utarbeidet en avgradert versjon av referatet fra den lukkede høringen.

2.2 Dokument 7:1 (2023–2024) Særskilt melding fra EOS-utvalget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken

2.2.1 EOS-UTVALGET

EOS-utvalget utfører en legalitetskontroll. Formålet med utvalgets kontroll er å klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes, og å påse at tjenestenes virksomhet ikke utilbørlig skader samfunnets interesser og holdes innenfor lov, direktiver og ulovfestet rett. Utvalgets kontroll omfatter blant annet om inngripende metoder er hjemlet i lov, og om samarbeidsplikten med andre norske myndigheter, herunder varslingsplikten, er overholdt.

EOS-utvalget rapporterer årlig til Stortinget gjennom en årsmelding. Utvalget kan også avgi særskilt melding til Stortinget, jf. EOS-kontrolloven § 17 tredje ledd.

På bakgrunn av sakens karakter besluttet utvalget å avgi en særskilt melding om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken, Dokument 7:1 (2023–2024).

2.2.2 BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSEN OG AVGRENSNINGER

I kjølvannet av hendelsen 25. juni 2022 ble det oppnevnt et utvalg som skulle evaluere PST og politiets håndtering av hendelsen (evalueringsutvalget). Det lå utenfor evalueringsutvalgets mandat å evaluere Etterretningstjenesten (E-tjenesten).

Det ble i offentligheten fremsatt kritikk av at evalueringsutvalgets mandat var avgrenset mot E-tjenestens rolle i saken. Det ble også fremsatt alvorlige påstander i offentligheten om E-tjenestens rolle i den. Mest alvorlig var påstander om at E-tjenesten hadde fremprovosert hendelsen 25. juni 2022, og at E-tjenesten ikke delte all relevant informasjon den hadde med PST i forkant av hendelsen.

På denne bakgrunn besluttet EOS-utvalget i februar 2023 å undersøke E-tjenestens rolle i saken. Basert på EOS-utvalgets eget mandat, evalueringsutvalgets mandat og rapport, påstander fremsatt i offentligheten og utvalgets initielle undersøkelser i saken, besluttet utvalget i juni 2023 å avgrense sine videre undersøkelser av E-tjenestens befatning med saken til om hvorvidt E-tjenesten

1. ved sin kildeføring fremprovoserte skytingen 25. juni 2022
2. overholdt samarbeidsplikten overfor PST i forkant av angrepet, og i den forbindelse om E-tjenesten overholdt plikten til rettidig å dele all relevant informasjon med PST i forkant av angrepet.

2.2.3 EOS-UTVALGETS KONKLUSJONER

Utvalget har vurdert om E-tjenesten ved sin kildeføring fremprovoserte skytingen 25. juni 2022, og om E-tjenesten rettidig delte all relevant informasjon i saken med PST i forkant av angrepet. Utvalget har etter sin undersøkelse av saken ikke funnet grunnlag for å kritisere E-tjenesten.

Utvalgets konklusjoner er som følger:

- Undersøkelsen har ikke avdekket at det foreligger brudd på forbudet i E-tjenestens virksomhetsutøvelse mot å fremprovosere handlinger som ellers ikke ville blitt begått.
- Det er ikke holdepunkter for at E-tjenestens kildeføringen medførte at angrepet ble mer alvorlig eller omfangsrikt enn det ellers ville ha blitt.
- E-tjenesten har overholdt sin varslings- og rapporteringsplikt etter e-loven § 2-4 første ledd.
- E-tjenesten varslet PST og ga sine vurderinger rettidig etter e-loven § 2-4 første ledd bokstav a.

Det ligger utenfor utvalgets mandat å vurdere effektiviteten og kvaliteten i tjenestenes arbeid.

Etter samarbeidsinstruksens § 4 skal forholdene legges til rette for et nært og tillitsfullt samarbeid mellom tjenestene, både generelt og i konkrete saker. Utvalget har notert seg at E-tjenesten og PST har inngått en ny samvirkeplan blant annet på bakgrunn av forbedringspunktene evalueringsutvalget har påpekt. Den skal bidra til å videreutvikle samvirket mellom E-tjenesten og PST gjennom bedre utnyttelse av tjenestenes samlede ressurser, økt informasjonsutveksling og samhandling, og hensiktsmessig arbeidsdeling for å effektivt kunne møte aktuelle trusler og sikkerhetsutfordringer. En av flere målsettinger er å sikre hensiktsmessig grad av integrasjon mellom relevante fagmiljøer og funksjoner i E-tjenesten og PST både i det løpende samvirket og i tilfeller av forhøyet trussel. Utvalget ser positivt på dette.

3. Komiteens merknader

3.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kari Henriksen, Frode Jacobsen og Kirsti Leirtrø, fra Høyre, lederen Peter Frølich og Svein Harberg, fra Senterpartiet, Nils T. Bjørke, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Rødt, Seher Aydar, fra Venstre, Grunde Almeland, og fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen Berg, viser til redegjørelsen fra justis- og beredskapsminister Emilie Mehl, gitt til Stortinget 14. juni 2023, om oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport (lagt frem for offentligheten 8. juni 2023) samt særskilt melding fra EOS-utvalget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken.

Komiteen vil behandle den særskilte meldingen og redegjørelsen sammen, og gjennom dette arbeidet vurdere myndighetenes håndtering før, under og etter angrepet 25. juni, vurdere regjeringens rolle og ansvar, og behandle politiske tiltak i oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport.

3.2 Avgrensninger

Komiteen understreker at det er kontroll- og konstitusjonskomiteens rolle å føre kontroll med regjeringen og forvaltningen, vurdere regjeringens politiske og konstitusjonelle ansvar, og behandle rapporter/meldinger fra Stortingets eksterne kontrollorganer som (blant andre) EOS-utvalget. Det er ikke komiteens rolle å etterforske eller ta stilling til straffansvar. Om komiteens medlemmer i det følgende omtaler angrepet som et terrorangrep, er det uttrykk for en politisk mening

om hvordan de faktiske hendelsene fremstår og oppfattes, og med klar forståelse om at påtalemyndigheten er uavhengig og at det er domstolene som avgjør hvorvidt tiltalte skal dømmes for brudd på straffelovens terrorbestemmelser.

Komiteen understreker også at EOS-utvalgets rapport undersøker om Etterretningstjenesten har holdt seg innenfor Stortingets lovgivning i sitt arbeid. Komiteen tar til etterretning at EOS-utvalget konkluderer med at det ikke foreligger tegn på ulovlig metodebruk. Det er likevel endelig opp til domstolene å vurdere om det foreligger såkalt provokasjon som kan få betydning for straffesaken.

3.3 Kort om komiteens tidsbruk

Komiteen viser til at saken har vært under behandling i komiteen siden høsten 2023. Saken har vært tidkrevende som følge av at det er gjennomført åpne og lukkede høringer, med tilhørende gjennomgang og delvis avgradering av referater fra de lukkede høringene. I tillegg har komiteen funnet det hensiktsmessig å vente på konklusjonene fra EOS-utvalgets arbeid, for å kunne se funn og konklusjoner i denne i sammenheng med behandlingen av justis- og beredskapsministerens redegjørelse.

4. Hendelsesforløpet frem til angrepet

Komiteen viser til at Zaniar Matapour var i myndighetenes søkelys i forkant av terrorangrepet, men at opplysningene myndighetene satt på – i både politiet/PST og i Etterretningstjenesten – av flere grunner aldri ledet frem til handlinger som kunne ledet til pågripelse.

Komiteen tar til etterretning at 25. juni-utvalget konkluderer med at det er mulig at angrepet natt til 25. juni 2022 kunne vært forhindredd dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Matapour i månedene frem mot angrepet.

Komiteen viser videre til 25. juni-utvalgets funn om at PST satt på relevant egenprodusert etterretning om Matapour, men ikke delte denne etterretningen med radikaliseringskontaktene i politiet som hadde ansvar for å følge ham opp.

Komiteen tar videre til etterretning at 25. juni-utvalget kritiserer PST for ikke å ha oppdaget Arfan Bhattis opplasting av et brennende pride-flagg på Facebook kort tid før angrepet, tross konkrete varslers som omtalte ham, og at de mener dette både avdekker uklare ansvarslinjer i PST, samt at det vitner om en manglende oppmerksomhet mot begivenheter og arrangementer

av særskilt betydning for trusselutsatte minoritetsgrupper i sivilsamfunnet.

Komiteen viser til at det har vært for liten oppmerksomhet i PST om at utsatte minoriteter er en sentral del av fiendebildet til en rekke trusselaktører. Skeive har ifølge Oslo Pride i høringen, ikke vært nevnt som et utsatt mål for terror fra ekstreme ekstremister på tross av en rekke terrorangrep mot denne gruppen de senere årene.

Komiteen vil understreke at PST i denne saken trolig hadde hjemmel til å opprette forebyggende sak, men valgte å ikke gjøre det. Dette bekreftes av tidligere sjef i PST, Roger Berg, i høringen den 29. september 2023, da han uttalte følgende:

«At man kunne opprette forebyggende sak mot Matapour etter stoppen, er riktig. Det kunne man gjøre. Det var ikke noe juridisk i veien for det, men det må man vekte opp mot andre saker man står i, og opp mot annen informasjon man har.»

Komiteen viser videre til at utvalgsmedlem Jacob Ravndal uttalte følgende i høringen:

«den juridiske terskelen for å opprette sak er ganske lav. Det er rett og slett bare at det skal være en grunn til å undersøke om noen planlegger et lovbrudd innenfor PSTs mandat. Så det er en lav terskel i utgangspunktet. Sånn sett er det rimelig å anta at det er ganske mange tilfeller hvor den terskelen har eksistert, og at man ikke har opprettet forebyggende sak. Det er en rimelig antakelse å gjøre. Så er spørsmålet: Det er jo en skala fra hvor den terskelen ligger, og opp til det nivået hvor man faktisk gjør det. Det er vår vurdering at den avstanden er for stor, at det har vært tilfeller hvor det har vært en såpass stor grunn til å undersøke, men at man likevel ikke har gjort det på grunn av at det har manglet ressurser. Hvor mange saker det er tilfelle for, har vi ikke oversikt over, som Jansen sa, men vi mener at denne saken definitivt er et slikt tilfelle, hvor det etter vår vurdering var grunn til å undersøke, og at man ikke gjorde det av bl.a. ressurs-hensyn.»

Komiteen mener Roger Berg i høringen kastet lys over dette med følgende uttalelse:

«Selv om PST har muligheten, står PST med et trusselbilde i dag hvor man har så mange som uttrykker ekstreme holdninger, som er på internett og fremmer synspunkter som er lovlige og ikke straffbare, men som er ekstremistiske. Det gjør de fullt lovlig. PST står med et stort antall personer som gjør det. Så kan man opprette en forebyggende sak og gå i Oslo tingrett og få tvangs-middelbruk i forebyggende øyemed på et veldig lavt mistankegrunnlag. Det er inngripende hvis man gjør det, at man gjør det overfor Norges befolkning. Da skal man vite at man har en sak hvor det er grunnlag for å gjøre det. Man skal også vite at man har muligheten til å følge opp den informasjonen man innhenter. Man kan ikke starte en forebyggende sak uten å vite at man har ressurser til å følge opp med avlytting, spaning, med de ressursene som PST har. Der står PST i en kontinuerlig skvis, ikke minst etter angrepet i Ukraina i februar.»

Komiteen oppfatter uttalelsene som en sammenblanding av terskelen for å opprette forebyggende sak og terskelen for å bruke inngripende politimetoder. Komiteen forutsetter at det ikke er noen uklarhet rundt dette i PST, og ber justis- og beredskapsministeren forsikre seg om at denne uklarheten utelukkende skyldes den muntlige formen som ble brukt i høringen.

Komiteen viser til at utvalget konkluderer med følgende sentrale funn:

«Det er mulig at angrepet natt til 25. juni 2022 kunne vært forhindret dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Zaniar Matapour i månedene frem mot angrepet.»

og videre at:

«Det er mulig at angrepet kunne ha vært avverget som følge av et varsel PST mottok fra E-tjenesten fem dager før angrepet inntraff.»

Komiteen mener en slik konklusjon må tas på det aller største alvor.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at dette viser at ressurser er avgjørende for å opprette forebyggende saker, men også at det virker som om at PST vurderer at saker ikke opprettes før terskelen for også å bruke inngripende politimetoder nås. Dette er etter disse medlemmers vurdering svært uheldig.

Disse medlemmer videre vise til hva Roger Berg uttalte på høringen den 29. september 2023 rundt beslutningen om å ikke opprette en forebyggende sak på Matapour:

«Jeg har selv lest rapporten fra dem som var og snakket med Matapour og mente at han ikke var så farlig. Han hadde et voldspotensial, han støttet ISIL, han mente at de vantro ikke fortjente livets rett, men han var innenfor ytringsfriheten, og det er legitimt å mene det. Men veien fra å gå fra ord til handling er alltid veldig krevende å finne ut av, og der står PST med en rekke saker hver eneste dag hvor man ikke bare har en guffen følelse, men også klump i magen.»

Disse medlemmer mener at hvis en person med ISIL-sympatier med voldspotensial ikke når opp i prioriteringen i PST, så er det verdt for PST å se på bruken og terskelen for bruk av forebyggende saker og for Stortinget til å se på ressursene til PST på dette området.

Disse medlemmer viser videre at utvalget i sin rapport på side 39 beskriver at PST gjorde vurderinger av Matapour i tidsrommet 2019–2022, der det fremkommer at de mente at han hadde høy voldskapasitet, men tilsynelatende ingen intensjon om å begå politisk vold i Norge. Disse medlemmer viser også til at den 22. april 2022 ble Matapour og Arfan Bhatti stanset av

politiet i en bil som fulgte etter to SIAN-medlemmer. I bilen ble det funnet to kniver og ingen mobiltelefoner. Disse medlemmer viser til at Bhatti er velkjent for PST for sine meninger og holdninger, og mener det i etterkant er svært vanskelig å forstå at det ikke på dette tidspunkt ble opprettet en forebyggende sak. Det er etter disse medlemmer sin mening også vanskelig å forstå at PST ikke vurderte hvem Bhatti hadde i sin omgangskrets i Norge, hvem han hadde kontakt med for å utføre en operasjon eller terrorangrep i Norge, eller at PST ikke sjekket Bhattis sosiale medier eller utførte de andre anbefalingene i etterretningsrapporten fra kontrattterroravdelingen i PST tirsdag 21. juni. Disse medlemmer mener 25. juni-utvalgets beskrivelse av de foregående dagene før terrorangrepet bør være til ettertanke, ikke minst for PST selv, og legger til grunn at forholdene som beskrives her, tas tak i og forbedres.

Disse medlemmer er av den oppfatning at det er betydelige avvik mellom det utvalget avdekker og påpeker, og den forståelsen tidligere sjef PST har av hendelsesforløpet i høringen. Disse medlemmer mener høringen og komiteens arbeid styrker utvalget sin fremstilling av hendelsesforløpet.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener det er alvorlig at tidligere sjef PST, Roger Berg, forsøker å dekke over organisasjonens egne feil i ettertid ved å for eksempel beskrive et møte på fredag 24. juni 2022 som så langt disse medlemmer har klart å avdekke, aldri fant sted. Disse medlemmer viser til at Roger Berg beskrev dette møtet på denne måten:

«Jeg var selv i møte på fredag ettermiddag. Jeg ville ha et kontrollerende, avsluttende møte før noen skulle starte ferie, noen gikk ut i helg, og noen skulle fortsette å jobbe. Har vi et juridisk grunnlag for å starte opp en sak? Har vi noe som tilsier at vi skal slå en terroralarm? Vi visste at det var Pride, vi visste om Arfan Bhatti, som hadde lagt ut dette flagget. Dette var det ikke første gangen han hadde gjort. Dette gjorde han kontinuerlig i mange år, fant balansen akkurat mellom trusler og ytringer og utfordret myndighetene på dette. Vi visste at han var i Pakistan. Det var ikke noe grunnlag for å opprette, vurderte vi da ut fra det vi visste på det tidspunktet. Jeg spurte flere ganger. Har vi ikke noe grunnlag for at vi kan starte en sak, starte med en avlytting, gå i tingretten med hastekompetanse? Vi hadde ikke det på det tidspunktet, og da er det jo også feil av PST å starte på et ikke-objektivt grunnlag. Er det ikke et objektivt grunnlag for å starte en sak, skal man heller ikke gjøre det.

Det var noe av skvisen man sto i. Så ser man i ettertid – og det er jeg helt enig i – at vi burde ha gjort det. Da er det jo i hvilken grad det var en feilvurdering. Men ut fra det vi visste der og da, hadde vi ikke grunnlag. Jeg ba om håndsopprekning fra dem som var på møtet, de som skulle ut i ferie, om hvis vi kommer over informasjon som gjør at vi må starte på grunnlag av det vi hadde fra E-tjenesten og andre. Det var unisont at da dropper vi

ferie. Da kutter vi ferie, og vi jobber, hvis det er noe som tilsier at vi kan jobbe med noe konkret.»

Disse medlemmer vil trekke frem følgende sitat fra utvalgsmedlem Jacob Ravndal i det avgraderte referatet fra den lukkede høringen 16. november 2023:

«Vi har reagert veldig på den uttalelsen fra Roger Berg. Vi mener den er beviselig feil. Det var ikke noe ledermøte etter det mye omtalte møtet. Det var et operativt ledermøte før det, men ikke etter det. Det er vi rimelig sikre på. Der tror vi han husker feil. Og det at de skal ha diskutert Pride der, er vanskelig for oss å forstå.»

Disse medlemmer vil understreke at denne kritikken ikke gjelder nåværende sjef for PST eller for PST som organisasjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er alvorlig å beskyldte tidligere sjef PST for forsøk på å dekke over feil i egen organisasjon, basert på en påstand fra Jacob Ravndal i lukket høring, og som han selv uttalte at de ikke var mer enn rimelig sikre på. Disse medlemmer vil understreke at de tre representantene i utvalget Jansen, Ravndal og Eriksen var de siste som møtte til høring (lukket), og at Roger Berg dermed ikke har fått anledning til å imøtegå utvalgets påstander.

Komiteen mener det er av avgjørende betydning for tilliten til PST at tilsvarende uklarhet ikke får oppstå i andre saker tjenesten har ansvar for å håndtere.

4.1 Særlig om samarbeidet mellom PST og E-tjenesten

Komiteen tar til etterretning at 25. juni-rapporten konkluderer med at angrepet muligens kunne ha vært avverget som følge av et varsel PST mottok fra E-tjenesten fem dager før angrepet inntraff. Dette varselet ble formidlet gjennom et hastemøte som E-tjenesten kalte inn til mandag 20. juni 2022.

Utvalget skriver på side 24:

«I dette møtet opplyste E-tjenesten PST om at de nylig hadde mottatt informasjon om en person som ønsket å komme i kontakt med ISIL i forbindelse med en planlagt operasjon, mest sannsynlig et terrorangrep, i Norge. Videre vurderte E-tjenesten at denne personen mest sannsynlig var Arfan Bhatti. På dette tidspunktet var både PST og E-tjenesten kjent med at Bhatti befant seg i utlandet. Dermed var det etter utvalgets mening nærliggende å tenke at noen andre enn Bhatti skulle gjennomføre det aktuelle angrepet. Videre mener utvalget at dersom PST på bakgrunn av varselet fra E-tjenesten hadde undersøkt hvem som kunne være en mulig utøver av et slikt angrep i Norge som Bhatti var involvert i, ville de med høy grad av sannsynlighet identifisert Matapour som én av få kandidater over et visst trusselnivå og med en kjent relasjon til Bhatti.»

Komiteen har gjennom kontrollhøringene i Stortinget kartlagt hvordan E-tjenesten forsøkte å gjøre PST oppmerksomme på informasjonen de satt på, men at dette av ulike grunner ikke tidsnok ledet til handling fra PSTs side. Komiteen legger til grunn at E-tjenesten gjorde det de kunne, innenfor rammene av sitt mandat, for å videreformidle informasjonen.

Komiteen anerkjenner at det gjøres mye godt arbeid fra hardtarbeidende ansatte i PST hver eneste dag, og at det i et liberalt demokrati ikke finnes noen arbeidsmetoder som effektivt kan hindre ethvert terrorangrep. Dette innebærer at selv en feilfri håndtering fra PSTs side etter omstendighetene kan være utilstrekkelig for å hindre terrorangrep.

Komiteen finner likevel grunn til å påpeke, som 25. juni-utvalget skriver, at håndteringen av E-tjenestens opplysninger kan ha blitt mottatt med en unødvendig skepsis i deler av PST, dels fordi PST ikke fikk vite eller ikke forsto at informasjonen var innhentet gjennom E-tjenestens egen operasjon. Dette belyser mulige samarbeidsproblemer mellom E-tjenesten og PST.

Komiteen viser samtidig til at både sjef E-tjenesten og sjef PST likevel mener at samarbeidet er godt, og stadig er blitt forbedret.

5. Håndteringen av terrorangrepet

5.1 Politiets håndtering av angrepet

Komiteen viser til at 25. juni-utvalget konkluderer med at politiets operative håndtering av angrepet, herunder iverksetting av prosedyren for pågående livstruende vold (PLIVO), varsling og samhandling internt og eksternt, i det store og hele var godt gjennomført og i tråd med gjeldende retningslinjer og prosedyrer. Politiets fortløpende orientering til media på stedet fremheves også som rask og god.

Komiteen viser imidlertid til noen kritiske funn i rapporten, herunder at operasjonsleder ikke hadde tilgang til etterretningsstøtte i egen organisasjon og henvendte seg til PST for å få beslutningsstøtte. Det var derimot mangelfull deling av informasjon i innledende kontakt mellom operasjonsleder i Oslo og PST. Samhandlingen ble bedre ved ankomst av liaisoner fra PST til Oslo politidistrikt.

Komiteen vil uttrykke dyp takknemlighet til enkeltindivider som utviste usedvanlig mot og handlekraft da de overmannet gjerningsmannen før politiet pågrep ham. Uten dem kunne det gått så uendelig mye verre. Det sier noe om det norske samfunn at vanlige mennesker agerer med livet som innsats for sine medmennesker.

Komiteen vil også sende de varmeste tanker til de pårørende og til alle de som ble rammet av angrepet. De som var ute for å feire sin rett til å være hele mennesker i alt de gjør, for å kreve sin rett til å få elske hvem de vil i full åpenhet, fortjener vår alles støtte, respekt og sympati.

5.2 Samarbeid med andre aktører under angrepet

Komiteen viser til at 25. juni-rapporten konkluderer med at både PODs håndtering og politiets samarbeid med de ulike nødetatene synes å ha vært tilfredsstillende under håndteringen av angrepet. Innsatslederne fra nødetatene har fremhevet overfor utvalget at felles treninger og øving på PLIVO-prosedyren gjorde at innsatspersonellet fra samtlige nødetater var godt kjent med sine roller, sin myndighet og sitt ansvar.

6. Håndteringen av tiden etter angrepet

Komiteen viser til at dagene etter terrorangrepet var preget av et uoversiktlig trusselbilde som ledet til avlysninger av en rekke arrangement i Oslo og ellers i landet. Håndteringen fra politiet, PST og regjeringen har vært gjenstand for debatt.

6.1 Nærmere om avlysning av arrangementer

Komiteen viser til at politiet morgenen 25. juni 2022 anbefalte at pride-paraden ble avlyst. Politiet begrunnet dette i den uavklarte sikkerhetssituasjonen, og anbefalingen var understøttet av PSTs vurderinger.

Komiteen viser videre til at det ble planlagt en stor støttemarkering i Oslo 27. juni. Oslo politidistrikt ønsket i utgangspunktet ikke å fraråde gjennomføring av denne. I løpet av mandag 27. juni ringte politidirektør Benedicte Bjørnland til politimester i Oslo med budskap om at arrangementet må anbefales avlyst.

På side 11 i utvalgets rapport skrives følgende om hendelsesforløpet:

«Oslo politidistrikt får en oppdatert trusselvurdering fra PST og informerer PST om at en solidaritetsmarkering planlegges. PST gir ingen tilbakemelding om at dette ikke er tilrådelig.

Politiet har tatt høyde for at det kan bli et stort arrangement. De antar at det vil komme mange mennesker fordi behovet for å samles er stort. Politiet er bevisste på at trusselsituasjonen fortsatt er uavklart, og at PST mener man ikke kan utelukke nye angrep. Oppdraget til Oslo-politiet går derfor ut på at de skal sørge for at solidaritetsmarkeringen blir gjennomført på en

sikker måte. Denne operasjonsordren formidles til Politidirektoratet på søndag kveld den 26. juni.

Mandag formiddag sender politimesteren i Oslo en kortfattet redegjørelse for sine vurderinger av solidaritetsmarkeringen til Politidirektoratet, etter anmodning fra Justis- og beredskapsdepartementet.

Etter at denne redegjørelsen er sendt til Politidirektoratet, ber Statsministerens kontor om et telefonmøte. Her deltar politidirektøren, beredskapsdirektøren i Politidirektoratet, politimesteren i Oslo og sjef PST, i tillegg til statsministeren. Politimesteren i Oslo redegjør for sine vurderinger knyttet til solidaritetsmarkeringen i Oslo samme kveld. Telefonmøtet pågår mens politidirektøren og beredskapsdirektøren er på vei til et møte i Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU). Hit kommer også fungerende sjef PST.

Utvalget har forstått at politidirektøren gikk inn i dette RSU-møtet med en anbefaling om å gjennomføre solidaritetsmarkeringen, og ut av møtet med en beslutning om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen.

Politidirektøren gir politimesteren i Oslo beskjed om at solidaritetsmarkeringen skal anbefales avlyst. Det medfører at det blir politimesterens ansvar å bringe anbefalingen om avlysningen videre til Oslo Pride. Politidirektøren beskjed strider mot de vurderingene politimesteren og staben i Oslo politidistrikt hadde lagt til grunn. Politidirektøren beskjed blir likevel etterkommet. Stabssjef i Oslo politidistrikt ringer til styreleder i Oslo Pride, som er hos NRK for et intervju om kveldens arrangement, og informerer om at politiet anbefaler å avlyse solidaritetsmarkeringen.

Oslo politidistrikt er i ferd med å gjennomføre en allerede planlagt pressekonferanse da beskjeden om å anbefale å avlyse arrangementet samme kveld plutselig blir kjent.»

Komiteen viser til at 25. juni-utvalget er kritiske til at ansvaret for beslutningen og kommunikasjonen rundt avlysningene av store og viktige arrangementer ble overlatt til Oslo Pride. Oslo Pride ble nødt til å fatte, kommunisere og offentlig forsvare upopulære og krevende beslutninger som de selv ikke kjente grunnlaget for, eller kunne vurdere om de egentlig var enige i.

Komiteen er enig i denne kritikken.

Komiteen viser til at utvalget konkluderer med følgende sentrale funn:

«Politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride.»

«Det var for lite samhandling mellom Oslo politidistrikt, PST og Politidirektoratet om hvordan de skulle kommunisere om angrepet.»

Komiteen viser til at avlysningen av solidaritetsmarkeringen 27. juni i Oslo ikke ble kommunisert av de som hadde kunnskapsgrunnlaget og beslutningen om anbefaling, og de som fikk ansvar for å informere om anbefalingen, hadde ikke noen begrunnelse. Avlysningen av solidaritetsmarkeringen ble kommunisert av Oslo-politiet uten at de selv var kjent med begrunnelsen for avlysningen de selv måtte anbefale. Behovet for nok en avlysning ble begrunnet av Oslo-politiet med at arrangementet

ville få et uventet stort omfang, noe som ikke var årsaken til politidirektøren avlysning. Komiteen viser til at denne begrunnelsen var uforståelig for arrangørene, for kommunen og for de skeive miljøene, og at dette dermed ble en ekstra belastning for de som var involvert. Komiteen vil i denne sammenheng peke spesielt på arrangørene av markeringen, ved at det ble skapt et inntrykk av at arrangørene av solidaritetsmarkeringen hadde underkommunisert forventet antall deltagere på arrangementet til politiet, noe som ikke er riktig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser videre til at Benedicte Bjørnland i høringen uttalte at

«Vi kan ikke stanse folk fra å bevege seg i byen, men det var viktig for oss at folk selv måtte kunne ta en informert beslutning med tanke på egen sikkerhet.»

Disse medlemmer peker på at hvis dette var intensjonen, feilet dette i kommunikasjonen, siden det som ble kommunisert ut, ikke var den reelle grunnen til avlysningen, og at folk dermed ikke kunne ta «informerte beslutninger». Disse medlemmer understreker at ansvaret for denne tabben helt og holdent ligger på Politidirektoratet og PST, som satte Oslo-politiet i en umulig situasjon.

6.2 Politidirektoratets vurderinger

Komiteen viser til at 25. juni-utvalget også kritiserer at politidirektøren overprøvde Oslo politidistrikts vurderinger av om solidaritetsmarkeringen den 27. juni kunne gjennomføres. Utvalget hevder politidirektøren ikke hadde tilstrekkelig grunnlag for å gjøre dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til politidirektør Benedicte Bjørnlands svar i høringen den 2. oktober 2023 på hvorfor hun overprøvde Oslo politidistrikts vurderinger av støttemarkeringen:

«Vi hadde senest på formiddagen vært i kontakt med Oslo politidistrikt, for vi skulle situasjonsrapportere til Justisdepartementet. Det vi noterte oss fra informasjonen fra Oslo politidistrikt, var at det i hvert fall ikke var opplysninger der om at de hadde det samme bildet som vi fikk i RSU. Jeg leser opp her: 'Politiet har ingen informasjon om at noe skal skje, men situasjonen er fortsatt uavklart.'»

Disse medlemmer mener at politidirektøren oppfattet om at dette var ny informasjon, ble bekreftet av Beate Gangås, som på tidspunktet anbefalingen ble gitt, var politimester i Oslo. I høringen sa hun:

«jeg kan i hvert fall si at min absolutte bestemte oppfatning var at det kom løpende ny informasjon i

RSU. Og ut i fra det jeg vet nå, kan det ikke være tvil om at både sjef PST og politidirektøren satt på ny informasjon som jeg ikke satt på på det tidspunktet.»

Videre svarte Gangås følgende på spørsmål om informasjonsgrunnlaget ikke var så forskjellig, slik utvalget hevder i sin rapport:

«Jeg har lest utvalgets rapport, og jeg stiller spørsmål ved hvordan de kan si det når de ikke vet hva som har kommet frem i RSU. Men min oppfatning er at det kom løpende ny informasjon, som altså var ny både for sjef PST og for politidirektøren.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at utvalget kommenterer disse situatene i den lukkede høringen. Disse medlemmer viser til det avgraderte referatet, der Pia Therese Jansen uttaler at

«Utvalgets undersøkelser av situasjonsforståelsen i PST viser at PST ikke hadde mottatt vesentlig ny eller konkret trusselinformasjon mellom klokken 13 og klokken 14 den 27. juni, og at den trusselsituasjonen som Berg beskriver i RSU, ikke stemte overens den informasjonen og de vurderingene som PST faktisk satt på frem til møtet»

og videre at

«La meg utdype dette med to sitater som illustrerer dette. Det første sitatet er hentet fra Bergs forklaring i lukket høring, som vi fikk lov til å lese. Det andre sitatet er hentet fra den siste etterretningsrapporten som ble skrevet av PST før RSU-møtet, og som ble godkjent klokken 13.30 mens RSU-møtet pågikk. Dette er et etterretningsprodukt som oppsummerer all – og da mener jeg all – informasjon som PST satt på i det aktuelle øyeblikket både fra e-tjenesten og eventuelt andre informasjonskilder. Berg sier på side 1 i komiteens referat, som dere har foran dere:

'hadde vi indikasjoner på at det kunne være fare for følgeangrep.'

Så til første setning i PSTs etterretningsoppsummering:

'Per mandag 27.06.2022 kl. ett er det ikke avdekket informasjon som indikerer påfølgende planlagte angrep.'

Hun avslutter innledningen i høringen med følgende uttalelse:

«Det som skjedde den 27. juni, var at det, i strid med PSTs eget informasjonsgrunnlag og PSTs egne vurderinger, ble truffet en beslutning i RSU som begrenset mange menneskers mulighet til å søke støtte hos hverandre på et offentlig sted i en svært sårbar situasjon. Denne beslutningen ble truffet av politidirektøren som sjef for et direktorat som ikke er rigget for å ha kontinuerlig oppdatert oversikt over hva som skjer i politidistriktene, uten å ha hørt med politidistriktet hvilket informasjonsgrunnlag de hadde bygget sine risikovurderinger på. Det som lå til grunn for beslutningen, ser ut

til å ha vært en muntlig presentasjon og en anbefaling av Berg som ikke bygget på PSTs egne faglige vurderinger, og, i følge referatene fra våre intervjuer, uten at Berg vurderte hva som ville gå tapt ved at solidaritetsmarkeringen ikke ble gjennomført.»

Komiteen viser til at PST ut fra dette uansett bør vurdere å skriftliggjøre slike redegjørelser, slik at det i etterkant er mulig å ettergå informasjonsgrunnlaget som ble gitt i selve innlegget, og slik rydde opp i uklarheter og ikke minst legge et grunnlag for læring for tilsvarende hendelser i fremtiden.

6.3 Nærmere om påståtte brudd på Grunnloven og EMK

Komiteen viser til at 25. juni-utvalget konkluderer med at beslutningen om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK artikkel 11. Regjeringen har uttrykt uenighet med vurderingen, og en vurdering innhentet av Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) er i all hovedsak enig med regjeringens vurdering.

Komiteen viser til at 25. juni-utvalget skriver følgende i sin begrunnelse på side 27–28 i rapporten:

«Politidirektørens beslutning om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen den 27. juni hadde rettslige og faktiske virkninger for arrangørene. I sum gjorde disse virkningene det helt nødvendig for arrangørene å avlyse arrangementet. På den bakgrunn er det utvalgets vurdering at anbefalingen var et inngrep i mange menneskers rett til å utøve sin ytringsfrihet som deltakere i en fredelig forsamling, beskyttet av Grunnloven § 101 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 11. Utvalgets undersøkelser viser at formålet med anbefalingen var å ivareta sikkerheten i en uavklart situasjon med risiko for følgeangrep. Selv om hensynet til sikkerhet er et legitimt formål, som kan begrunne inngrep i forsamlingsfriheten, skal inngrep uansett ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å ivareta formålet. Utvalgets syn er at anbefalingen om å avlyse solidaritetsmarkeringen den 27. juni var et inngrep som gikk lenger enn det som var nødvendig, av flere årsaker.

For det første vil det undergrave forsamlingsfriheten dersom myndigheten har for lav terskel for å anbefale avlysning av markeringer på bakgrunn av potensielle trusler mot markeringene. Da vil det bli for enkelt for meningsmotstandere å hindre gjennomføring av markeringer de er imot. For det andre ble det i forbindelse med solidaritetsmarkeringen den 27. juni besluttet å anbefale avlysning, uten at sikkerhetstrusselen hadde blitt vurdert i lys av politidistriktets kunnskap om planlagte og mulige sikkerhetstiltak på stedet. Det var derfor vesentlige svakheter i vurderingen av om risikoen var tilstrekkelig alvorlig til å begrunne et inngrep i forsamlingsfriheten. For det tredje ble konsekvensen av avlysningen at de skeive miljøene, som en utsatt gruppe, ble fratatt en mulighet til å samles i en særlig sårbar situasjon, hvor det var et stort behov for å samles. I tillegg mistet de skeive miljøene også mulighet til å ytre seg og

å opptre i fellesskap overfor den norske befolkningen, i og med at solidaritetsmarkeringen skulle sendes direkte i NRK. For det fjerde hadde politiet etter angrepet, men før solidaritetsmarkeringen den 27. juni, sørget for at det i Oslo ble gjennomført store statiske arrangementer som landskamp i fotball og en større utendørs konsert med flere titalls tusen tilskuere, og arrangementer med en rekke representanter for det offisielle Norge, uten å anbefale avlysning. Utvalgets vurdering er på den bakgrunn at inngrepet i de skeive miljøenes forsamlingsfrihet ikke kunne rettferdiggjøres. Utvalget mener derfor at det var i strid med statens menneskerettslige forpliktelser å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen den 27. juni.»

Komiteen viser til at NIM kommer til et annen konklusjon enn utvalget, og skriver følgende oppsummering i notatet «Vurdering av forsamlingsfrihet i tilknytning til 25. juni-utvalgets rapport», side 9–10:

«På bakgrunn av en gjennomgang av relevante momenter fra EMDs praksis, mener NIM at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for utvalgets konklusjon om at anbefalingen om utsettelse utgjorde et uforholdsmessig inngrep i forsamlingsfriheten og dermed et menneskerettighetsbrudd. NIM tar ikke stilling til utvalgets kritikk av prosessen, herunder prinsipper for krisehåndtering og krisekommunikasjonen. Vår vurdering gjelder kun om dette rettslig sett er å anse som et menneskerettighetsbrudd. Sentralt i vår vurdering er det risikobildet som etter NIMs syn innebar at staten gjennom anbefalingen om å utsette arrangementet ivaretok en menneskerettslig sikringsplikt. Anbefalingen ble gitt i en uoversiktlig situasjon hvor det måtte fattes raske avgjørelser på usikkert faktagrunnlag, og hvor det var ulike vurderinger av hva som var det beste handlingsalternativet for å møte den alvorlige risikoen som forelå. At risikoen rent faktisk ikke materialiserte seg i enda et angrep, er ikke avgjørende. Vurderingen må basere seg på trusselbildet slik det fremstod for beslutningstakere som måtte foreta vanskelige avveininger under tidspress. I slike tilfeller følger det av praksis fra EMD at myndighetene har et betydelig handlingsrom, og at kunnskap i ettertid om eventuelle feilvurderinger ikke uten videre innebærer at det er begått et menneskerettighetsbrudd. Vi ser det som viktig å tilkjenne vår vurdering på grunn av den risikoen som fraværet av å se den menneskerettslige sikringsplikten i sammenheng med forsamlingsfriheten kan innebære: Dersom spørsmålet om inngrep i forsamlingsfriheten sees isolert, uten å trekke inn sikringsplikten, kan dette i fremtiden bidra til at myndighetene blir for tilbakeholdne med å gi informasjon, råd og anbefalinger basert på den kunnskapen de har om terrorfare. Skytingen den 25. juni 2022 viser at en slik terrorfare også kan utgjøre en særdeles alvorlig trussel mot skeives rettigheter og liv. Ved slike vurderinger er det viktig at alle relevante faktorer vurderes, også mulig risiko for de deltakerne som er berørt. NIMs rettslige konklusjonen vedkommer uansett ikke den kritikken som er fremmet i rapporten generelt, ei heller kritikken av saksbehandlingen knyttet til anbefalingen om utsettelse.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at avlysningen av ar-

rangementet 27. juni i seg selv ikke nødvendigvis var kritikkverdig, men mener det er avgjørende å se på om man oppfylte lovens bokstav og intensjon i måten man kom frem til beslutningen.

Disse medlemmer viser til at politiets adgang til å treffe tiltak i forbindelse med demonstrasjoner og andre politiske ytringer etter politiloven § 11 vil kunne representere inngrep i vernede rettigheter som ytringsfriheten, forsamlingsfriheten og bevegelsesfriheten. Ettersom Grunnloven § 101 annet ledd og EMK artikkel 11, jf. menneskerettsloven § 3, har forrang, må politiloven § 11 tolkes i lys av disse bestemmelsene.

Disse medlemmer viser til at Oslo politidistrikt i utgangspunktet ikke ønsket å fraråde gjennomføring av støttemarkeringen 27. juni. Bakgrunnen for dette er beskrevet i politimesteren i Oslo sitt brev til Politidirektoratet mandag 27. juni klokken 11.36, som oppsummeres slik på side 198 i 25. juni-rapporten:

«Politidistriktets redegjørelse inneholdt følgende punkter: (1) Politiet er tydelig på at å sikre arrangement sett opp mot trusselvurderingen er svært krevende; (2) samtidig forstår politiet at det er et tydelig behov og engasjement i befolkningen for å ta avstand fra terror, samt å vise støtte til utsatte grupper; (3) Oslo politidistrikt har vurdert at det er mulig å sikre et planlagt statisk arrangement ved rådhuset i Oslo gjennom omfattende sikkerhetstiltak; (4) politiet mener det fortsatt vil være en restrisiko ved et slikt arrangement sett opp mot gjeldende trusselvurdering. Ett eller flere spontane uorganiserte arrangement i bevegelse er likevel mer krevende å sikre; (5) for at det ikke skal bli ytterligere komplisert å sikre arrangementet, anbefales det at det offisielle Norge holder en lav profil.»

Disse medlemmer viser til at dette inneholder en vurdering av risiko opp mot andre relevante forhold, og konkluderer på bakgrunn av en slik vurdering.

Disse medlemmer viser videre til at 25. juni-rapporten beskriver beslutningsprosessen i Politidirektoratet slik på side 199:

«De har pekt på at det var den informasjonen de mottok fra PST, som gjorde at de endret oppfatning, og har for utvalget forklart at de gjennom blikkontakt fikk bekreftet at de hadde en felles forståelse av solidaritetsmarkeringen som skulle være senere samme dag på Rådhusplassen i Oslo.»

Disse medlemmer understreker videre at komiteen i etterkant av rapporten gjennom høringen har bragt på det rene i svar fra tidligere sjef for PST Roger Berg at PST i sin tilrådning ikke gjennomførte en forholdsmessighetsanalyse, fordi det ifølge han ikke er PSTs ansvar. Dette fremkommer i den avgraderte delen av den lukkede høringen, der han sier at:

«Nei, jeg må si at jeg ikke gjorde den type vurdering. Vi leverer informasjon til politiet, i form av en trusselvurdering, og så er det politiet som tar stilling til

hvilke tiltak som er relevante, opp mot det PST gir. Så jeg gjorde ikke den type vurderinger, i hvert fall.»

Disse medlemmer er enige i at dette ikke er PSTs ansvar, men at det i dette tilfellet ligger til Politidirektoratet og politidirektøren å foreta en slik vurdering på bakgrunn av opplysningene fra PST.

Så langt disse medlemmer har klart å bringe på det rene, ble det tatt en beslutning om avlysning av arrangementet 27. juni på bakgrunn av et råd fra PST, uten at det på noe tidspunkt ble gjennomført en forholdsmessighetsvurdering eller en vurdering av fordeler og ulemper av en avlysning. Disse medlemmer mener dette er svært uheldig. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til EMK artikkel 11 om forsamlingsfrihet, beskrevet av utvalget på side 242 på følgende måte:

«Forutsatt at myndighetenes anbefalinger om at arrangementer skal avlyses eller utsettes, blir ansett som inngrep i EMK artikkel 11 om forsamlingsfrihet, eventuelt yttringsfriheten etter EMK artikkel 10, kan anbefalingene likevel rettferdiggjøres. En slik rettferdiggjøring krever at anbefalingene, som andre inngrep, har grunnlag i lov, et legitimt formål og at de anses for å være nødvendige i et demokratisk samfunn. EMD har tolket det siste elementet som et krav om forholdsmessighet.»

Dette underbygges av at utvalget på side 27 i rapporten skriver følgende:

«Politidirektøren hadde ikke tilstrekkelig grunnlag for å overprøve Oslo politidistrikts operative vurderinger av om solidaritetsmarkeringen den 27. juni kunne gjennomføres.»

og videre at

«Beslutningen bygget på en misforståelse av Oslo politidistrikts kjennskap til trusselbildet, og ble truffet uten at sikkerhetstrusselen hadde blitt vurdert i lys av politidistriktets kunnskap om planlagte og mulige sikkerhetstiltak på stedet. Politidirektøren traff likevel en beslutning som i realiteten instruerte Oslo politidistrikt om å anbefale avlysning, og overprøvde derved Oslo politidistrikts operative vurderinger. Politidirektøren anmodet ikke politimesteren i Oslo om å revurdere hvorvidt solidaritetsmarkeringen skulle gjennomføres, som planlagt, men slik utvalget vurderer det, ble det i stedet gitt et pålegg om at politimesteren i Oslo måtte anbefale avlysning av arrangementet.»

Disse medlemmer viser videre til Norges Høyesterett sin dom HR-2022-718-A om regler om innreisekarantene fra Sverige var lovlige, avsagt 6. april 2022, hvor førstvoterende i avsnitt 90 sier følgende:

«Det er likevel ikke foretatt noen uttrykkelig vurdering av om bestemmelser i Grunnloven eller EMK kunne bli krenket. Dette kan imidlertid ikke i seg selv være avgjørende for gyldigheten av vedtakene. Den prøvingen som foretas av EMD, gjelder om nasjonale myndigheter har oppfylt de kravene som følger av EMK. Nasjonale domstoler inngår i denne sammenheng som

en del av myndighetene. Dersom forholdet til EMK er vurdert på riktig måte av nasjonale domstoler, vil EMD ikke konstatere krenkelse bygd på at forholdet til EMK ikke er uttrykkelig vurdert før et tiltak er iverksatt.»

Videre sier førstvoterende i avsnitt 140 at:

«Som jeg har fremhevet, kan det likevel ikke oppstilles noe krav om at myndighetene har foretatt en uttrykkelig vurdering av forholdet til Grunnloven og EMK, dersom det ved en etterfølgende domstolsprøving blir klarlagt at vilkårene for inngrep var oppfylt.»

Disse medlemmer konkluderer på denne bakgrunn, slik det fremgår, at det ikke må gjennomføres en forholdsmessighetsvurdering for at vedtaket er gyldig, så lenge vilkårene for forholdsmessighet er reelt oppfylt. Men disse medlemmer vil understreke at det ikke er det samme som at det ikke er ønskelig eller fordelaktig med en slik vurdering. I denne sammenheng vil også disse medlemmer trekke frem en annen del av samme dom, hvor førstvoterende i avsnitt 139 sier at:

«Jeg har allerede pekt på at helsemyndighetene ikke foretok noen uttrykkelig vurdering av om bestemmelser i Grunnloven eller EMK kunne bli krenket. Det hadde utvilsomt vært ønskelig om myndighetene ved sin vurdering av situasjonen for hytteeierne i Sverige hadde redegjort for og vurdert de menneskerettslige kravene og spørsmålet om disse ble overholdt. Da FHI, med tilslutning fra Helsedirektoratet, i begynnelsen av november 2020 bygde sin anbefaling på at det ikke var 'gunstig' å lempe på kravene om innreisekarantene, var det egnet til å skape tvil om konklusjonen bygde på en tilstrekkelig bred vurdering.»

Disse medlemmer mener dette bygger opp under at det er hensiktsmessig med forholdsmessighetsvurdering, spesielt i tilfeller der det er stor risiko for at det vil bli satt spørsmålsteget ved avgjørelsen i etterkant.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at avgjørelsen som ble tatt av Politidirektoratet om avlysning av arrangementet 27. juni, utvilsomt burde vært gjort på bakgrunn av en forholdsmessighetsvurdering, selv om Høyesterett har slått fast at dette ikke er nødvendig for at vedtaket skal anses gyldig i ettertid. I en situasjon der svært mange ønsket å markere sine standpunkter og sine meninger, skal man kunne forvente at dette gjennomføres, noe politimesteren i Oslo viste at var fullt mulig selv i en presset situasjon. Disse medlemmer viser til at selv om arrangementet ble avlyst, ble det allikevel gjennomført en rekke spontane markeringer rundt om i Oslo. Disse medlemmer registrerer at dette var helt i tråd med Oslo-politiets vurdering, der de mente at:

«Ett eller flere spontane uorganiserte arrangement i bevegelse er likevel mer krevende å sikre.»

Komiteen viser til følgende sitat fra daværende politimester i Oslo, Beate Gangås, i det avgraderte referatet fra den lukkede høringen 2. oktober 2023:

«Da jeg ble spurt om hvordan vi tenkte rundt arrangementet, og da forklarte jeg det. Jeg forklarte, slik som jeg har sagt her tidligere i dag, at vi betraktet det som sikrere og ha et vel planlagt statisk arrangement enn muligheten for pop-ups, uroligheter, ting vi ikke hadde like god kontroll på.»

Komiteen støtter derfor utvalgets anbefaling:

«Politidirektøren bør ikke overprøve politidistriktenes operative arbeid uten detaljert kunnskap om politidistriktets situasjonsforståelse, ressursituasjon og politifaglige vurderinger.»

Komiteen vil presisere at dette ikke betyr at komiteen mener at adgangen til å kunne gjøre dette skal fjernes, men at det må brukes svært unntaksvis og på et bedre grunnlag enn i dette tilfellet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, slår fast at det er uenighet om avlysning av støttemarkeringen etter terrorangrepet 25. juni er et brudd på menneskerettighetene eller ikke. Flertallet forstår det dithen at utvalgets medlemmer mener NIM har lagt feil faktum til grunn når det gjelder risikovurdering, mens NIMs direktør Adele Matheson Mestad svarte følgende på spørsmål om uenighet om avlysningen var et menneskerettsbrudd i komitehøringen den 16. november 2023:

«Vi opplever at inngangen til utvalget hele tiden er: Hva var forskjellen på hva som skjedde i RSU, og hva politiet visste? Mens vi mener at spørsmålet må være: Er det forholdsmessig ut fra alle de samlede risikofaktorene som foreligger, å gi denne typen anbefaling? Det er to ganske ulike tilnærminger til det spørsmålet.

Spørsmålet er: Er det tilstrekkelig risiko til at man menneskerettslig forholdsmessig kan gi den anbefalingen? Det mener vi det er, basert på det faktumgrunnlaget de har lagt til grunn.»

Videre sa hun:

«Det er sånn vi leser hele faktumet. Situasjonen er uavklart, og risikoen er høy.»

Flertallet er enig med NIM i at i en situasjon hvor det faktisk har funnet sted et terrorangrep to dager tidligere, og hvor det kommer frem at terroren ble utført av en person som var del av et samband av ekstreme islamister som hadde skeive som mål, må det kunne sies å være en uavklart situasjon. Slik flertallet ser det, var myndighetene i en situasjon der det var et reelt behov for å advare en befolkning som var klare til å markere sin solidaritet med den skeive befolkningen og stå opp for de norske verdiene. Samtidig vil flertallet under-

streke sin sympati med den skeive befolkningen som i all sin sorg og fortvilelse trengte en slik solidaritetsmarkering, og som følte det som et svik at den ikke kunne gjennomføres.

Flertallet viser til NIMs uttalelse i høringen:

«Etter vår vurdering utløste antakelig dette samlede trusselbildet en menneskerettslig plikt for myndighetene til å treffe tiltak for å verne liv. Hvilke tiltak dette burde være, har vi ikke tatt stilling til. Det vil bero på politifaglige vurderinger, hvor myndighetene har et stort menneskerettslig handlingsrom.»

Videre uttalte NIM:

«Så er det også det med at man må gjøre den motsatte tankeoperasjonen: Hvis faren hadde materialisert seg, at myndighetene hadde sittet på denne informasjonen og ikke formidlet den, da mener jeg at man hadde hatt en større menneskerettsutfordring når det gjelder dette spørsmålet om hvorvidt man ivaretok sikringsplikten eller ikke.»

Flertallet mener at forsamlingsfriheten er en bærebjelke i demokratiet, og at man skal være på vakt for at myndighetene bruker fare for sikkerheten som et påskudd til å hindre arrangementer eller meninger man ikke liker. NIM slår imidlertid fast at dette ikke er tilfelle i denne saken. Og NIM fortsetter:

«For skal vi passe på dette vernet forsamlingsfriheten gir nettopp utsatte minoriteter som skeive, må vi passe på at vi ikke bruker det i andre tilfeller enn akkurat der hvor det faktisk har skjedd menneskerettsbrudd.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at det i etterkant av terrorangrepet 25. juni har vært flere tilfeller hvor arrangementer for skeive har blitt avlyst av sikkerhetsårsaker, som for eksempel Skeiv Ungdom sin sommerleir i 2022 og Redd Barna sin Pridefestival for barn i Bergen i mai 2023. Disse medlemmer påpeker at det sannsynligvis er ytterligere flere arrangementer som ikke har blitt arrangert fordi det ikke har opplevdes som trygt. Disse medlemmer mener at det er grunn til å stille spørsmål ved hvorvidt skeive og andre utsatte grupper forsamlingsfrihet blir tilstrekkelig nok ivarettatt, når det ofte vil være disse gruppene som må vike for den menneskerettslige sikringsplikten. Disse medlemmer mener myndighetene har et klart ansvar for å stille opp med tilstrekkelige sikkerhetstiltak, slik at utsatte grupper kan samles også når sikkerhetssituasjonen er uklar. Alternativet er at de som ønsker å true disse gruppene til taushet, vinner.

7. Regjeringens ansvar og oppfølging av 25. juni-rapporten

Komiteen viser til at regjeringen er formelt ansvarlig for alt som fattes av beslutninger som tilligger den utøvende makt. Det følger av langvarig norsk politisk tradisjon at Stortinget kan fatte kritikkvedtak dersom regjeringen eller statsråder etter Stortingets syn har opptrådt utilfredsstillende. I ytterste konsekvens kan regjeringen eller enkeltstatsråder avsettes gjennom mistillitsforslag. Ved mulige brudd på konstitusjonelle plikter aktualiseres også riksrett.

Komiteen mener at det ikke er avdekket større feilvurderinger, kritikkverdige avgjørelser eller annen svak håndtering fra regjeringsapparatet som kan kobles til 25. juni-komplekset og aktualisere kritikkvedtak mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at det ikke var en del av utvalgets mandat å evaluere politiets eller andre myndigheters oppfølging av fornærmede i saken eller andre personer som er berørt av angrepet. Flertallet viser likevel til at det i tiden etter angrepet og avlysningen av støttemarkeringen ble ytret sterkt kritikk, særlig fra det skeive miljøet, til statsråd Mehl om manglende oppfølging både av de berørte og det skeive miljøet generelt. Flertallet viser til at det første møtet mellom de skeive organisasjonene og justis- og beredskapsministeren var 31. mai 2023. Organisasjonene forteller at de opplevde et møte uten agenda, og var i etterkant kritiske. I høringen uttalte blant annet leder av Oslo Pride, Dan Bjørke, at

«vi synes det er bemerkelsesverdig at en justisminister ikke snakker med den trusselutsatte gruppen etter et terrorangrep».

Flertallet viser til at det ikke bare var skuddene som påførte de skeive miljøene i Norge tap av trygghet og aksept etter angrepet. Utvalget peker på at det mange opplevde som minst like rammende, var myndighetenes manglende evne og/eller vilje til å beskytte dem under pride-paraden og under solidaritetsmarkeringen. Anbefalingene om avlysning medførte at tusenvis av mennesker mistet muligheten til å samles i det offentlige rom, og storsamfunnet mistet muligheten til å vise sin støtte.

I en slik situasjon mener flertallet det ikke er tilfredsstillende at det tok statsråd Mehl nærmere ett år før det ble arrangert et møte med de skeive organisasjonene, og at det skeive miljøet ikke ble fulgt tettere opp i etterkant av angrepet.

Komiteen viser til svarbrev av 15. august 2023 side 14, hvor følgende fremgår:

«I året som har gått har det vært flere møter mellom JD og representanter fra LHBT+-organisasjoner og Pride-arrangører. Personlig har jeg deltatt på tre møter. Det første fant sted hos Kultur- og likestillingsdepartementet 4. oktober 2022 sammen med kultur- og likestillingsministeren og helse- og omsorgsministeren.»

Statsråd Mehl har imidlertid erkjent at dette ikke var nok, og uttalte følgende på høringen den 2. oktober 2023:

«Det opplevdes leit, for det har aldri vært min intensjon å ikke ha god dialog med de skeive miljøene eller andre som er berørt av dette. Så jeg er veldig glad for at vi har kommet til det jeg i hvert fall selv opplever som et bedre spor etterpå, og jeg setter også pris på de tilbakemeldingene jeg har fått om det fra de miljøene. Jeg kjente meg nok ikke helt igjen i den kritikken da den kom, men like fullt er jeg lei for og tar ansvar for at det var sånn det opplevdes.»

Komiteen er enig i vurderingen av at dette ikke var nok.

Komiteen viser til at Oslo Pride i høringen uttaler at kommunikasjonen mellom det skeive miljøet og justismyndighetene bedret seg etter rapportfremleggelsen. Komiteen vil understreke viktigheten av at det jobbes systematisk med å bygge tillit mellom det skeive miljøet og myndighetene.

Komiteen viser videre til at regjeringen har et betydelig ansvar når det gjelder gjennomføring av tiltak i oppfølgingen av 25. juni-rapporten.

Komiteen sendte 20. mars 2024 brev til justis- og beredskapsministeren med spørsmål om status for departementets arbeid med oppfølgingen av 25. juni-rapporten. Justis- og beredskapsministeren har i sitt svar til komiteen datert 19. april 2024 meldt at en rekke tiltak er iverksatt, planlagt eller fullført, jf. svarbrevet som følger som vedlegg 12 til denne innstillingen.

I brevet svarer statsråden at arbeidet har høy oppmerksomhet fra departementets og underliggende etaters side, både gjennom etatsstyringen og annen oppfølging. Justis- og beredskapsdepartementet har motatt jevnlig statusoppdateringer på oppfølgingsplanen fra POD og PST.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svar viser til styrking av PSTs budsjett for å håndtere økt aktivitetsnivå, at det arbeides med en nasjonal retningslinje for utlevering av opplysninger mellom etatene, og at det skal utarbeides en nasjonal retningslinje for politiet og PSTs arbeid med forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Komiteen merker seg også at ansvarsdelingen mellom PST og politiet skal klargjøres, og at det arbeides med å sikre informasjonsdeling og god samhandling mellom PST og E-tjenesten samt mellom politiet og andre etater og politiet og PST.

Komiteen merker seg at statsråden vil orientere Stortinget på egnet vis om den videre oppfølgingen av

25. juni-rapporten, og vil på bakgrunn bl.a. av innspill fra Støttegruppa 25. juni legge stor vekt på at utleveringen av opplysninger mellom etatene bedres og at dialogen med trusselutsatte grupper og arbeidet med trusselkommunikasjon styrkes.

Komiteen legger på bakgrunn av statsrådets svar til grunn at justis- og beredskapsministeren følger aktivt opp de forbedringspunkter som har fremkommet i evalueringen av angrepet mot Oslo Pride 25. juni 2022. Komiteen bemerker som spesielt positivt at statsråden melder at dialogen med trusselutsatte grupper, herunder spesielt pride-arrangører, er blitt tettere og mer aktiv.

Komiteen merker seg samtidig at svært mange av oppfølgingspunktene foreløpig bare er igangsatt og ennå ikke er blitt gjennomført eller implementert slik de må for å gi effekt. Komiteen forutsetter derfor at arbeidet vil ha høy prioritet fra justis- og beredskapsministerens side i fortsettelsen. For komiteen er det viktig å påpeke at erfaringene fra dette angrepet må brukes som ledd i utviklingen av løsninger og prosedyrer som styrker samfunnets generelle evne til å avdekke og forhindre angrep mot det norske samfunnet og spesielt utsatte grupper.

Komiteen oppfatter styrking av PST som positivt, men vil understreke at det er like viktig at PSTs måte å arbeide på må sikre at tjenesten blir bedre i stand til å avdekke farer og sikre god kommunikasjon både med resten av politiet og andre samarbeidsaktører.

8. Veien videre – forslag til vedtak

8.1 Ressurser, kultur og organisering i PST

Komiteen viser til at utvalget i sin rapport på side 88 skriver at:

«Utvalget har også fått inntrykk av at det er breddeerfaring heller enn dybdekunnskap som gir uttelling for opprykk i PST, noe som fører til hyppige skifter av stillinger internt i organisasjonen og få som velger å bli i samme stilling over tid for å spesialisere seg på trusselaktortyper, aktørnettverk eller fenomener. Dette er uheldig med tanke på at slik kunnskap er nødvendig for effektivt kontraterrorarbeid.»

Komiteen viser videre til at utvalget mener at det er grunn til å stille spørsmål ved om det i PST er tilstrekkelig kompetanse om og oppmerksomhet rettet mot trusselutsatte minoritetsgrupper med relevans for PSTs arbeid. Komiteen mener det er enkelte aspekter ved denne saken som kan indikere at man i PST ikke har vært tilstrekkelig oppmerksom på begivenheter og ar-

rangementer av særskilt betydning for minoritetsgrupper i samfunnet.

Komiteen viser til at PST dagen før ramadan spurte terrorsiktede om han ville møtes til lunsj en dag under ramadan. På dette tidspunktet hadde man allerede møtt terrorsiktede en gang og konkludert med at flere møter var nødvendig for å bygge tillit. Da kan det, som utvalget selv formulerer det, «fremstå som noe uoppmerksomt at man i PST inviterer det man vurderer som en ekstrem islamist, til lunsj første uken i ramadan».

Komiteen viser videre til at et annet og mer alvorlig eksempel er det at man i PST ikke var tilstrekkelig oppmerksomme på den pågående pride-feiringen i Norge da PST på ettermiddagen fredag 24. juni ble gjort kjent med at mannen, som er siktet for medvirkning til terror, hadde postet et brennende pride-flagg på en av Facebook-kontoene sine. Komiteen viser til at flere PST-ansatte som utvalget har hatt samtaler med, sier de ikke var oppmerksomme på den pågående feiringen.

For komiteen fremstår denne uvitenheten som nærmest uforståelig. Det har lenge vært kjent, både i PST og for andre som følger med på ekstrem islamisme, som forskere og journalister, at skeive inngår som del av fiendebildet til ekstreme islamister. Derfor er komiteen enig med utvalget i at PSTs manglende oppmerksomhet mot den pågående pride-markeringen da de ble kjent med Facebook-posten med det brennende pride-flagget, er kritikkverdig.

Komiteen mener vi må kunne forvente mer av PST. I dag utgjør skeive og andre utsatte minoritetsgrupper en sentral del av fiendebilder til en rekke trusselaktører. Det er viktigere enn noen gang at PST utvikler god kompetanse om, og er oppmerksomme på, strømminger i samfunnet vårt. Komiteen forventer at PST i det videre arbeid jobber bevisst med å øke sin kompetanse om og oppmerksomhet rundt skeive og andre trusselutsatte minoritetsgrupper i Norge, slik at vi kan tette igjen noen av hullene i PSTs arbeid, som denne rapporten har avdekket.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at dette, sett i lys av ressursituasjonen, er urovekkende. Disse medlemmer viser til at utvalget på side 67 i rapporten skriver at:

«Mer generelt har utvalget i intervjuer blitt fortalt ved flere anledninger at PST av ressurs hensyn ikke oppretter forebyggende saker i alle tilfeller der vilkårene juridisk sett er innfridd. Det er med andre ord ikke vilkårene som avgjør hvor terskelen for å opprette forebyggende sak ligger, men ressursituasjonen. Dette handler delvis om mangel på saksledere, men også mangler på innhentingressurser. Det at det ikke finnes nok ressurser til å innhente informasjon, fører også til at det gir mindre mening å opprette forebyggende sak, da det ikke foreligger informasjon som kan analyseres. I tillegg

fører dette til at man ikke nødvendigvis får hentet inn tilstrekkelig med informasjon for i det hele tatt å klargjøre behovet for om det bør opprettes en forebyggende sak.»

Disse medlemmer viser videre til at utvalget i rapporten på side 68 skriver at:

«I sum mener utvalget at disse ressursutfordringene krever en egen gjennomgang av ressursituasjonen, herunder bemanning og beredskapsordninger, for PSTs kontraterrorvirksomhet der samsvaret mellom tilgjengelige menneskelige ressurser og de oppgavene man er satt til å løse, står sentralt.»

Utvalget skriver videre at:

«På bakgrunn av dette anbefaler utvalget at det opprettes et separat budsjett for PSTs beskyttelse av myndighetspersoner, slik at uforutsigbarheten for dette oppdraget ikke har negativ innvirkning for PSTs øvrige virksomhet. Videre bør man vurdere om departementene som disse myndighetspersonene sogner til, burde betale en andel av kostbare utenlandsreiser, og da særlig reiser som det i utgangspunktet ikke er planlagt og budjettert for.»

Disse medlemmer støtter dette.

8.2 Særlig om oppfølging av de berørte

Komiteen viser til redegjørelsen, hvor justis- og beredskapsministeren understreket at oppfølgingen av de berørte var en viktig oppgave. Blant annet sa hun:

«Om en drøy uke skal vi markere at det har gått ett år siden den mørke natten 25. juni i fjor. Vi skal minnes de som har mistet livet. Vi skal ta vare på de etterlatte og berørte.»

Videre vil komiteen vise til at det under høringen den 29. september 2023 ble påpekt at de berørte opplevde oppfølgingen frem til da svært ulikt og på flere områder utilstrekkelig. Espen Evjenth sa blant annet:

«Om oppfølgingen fra helsemyndighetenes side: Vi har hatt god kontakt lokalt i Oslo. Vi har ikke oversikt over hvilken kontakt som skjer i resten av landet, mellom nære myndigheter og berørte som bor der. Vi er bekymret for manglene som er i helsevesenet til å jobbe proaktivt. Vi er bekymret for om det ligger på prioriteringsnivå, ressurnivå eller hvor det ligger – spesielt den evnen man har til å ta ut topper, men vi er også opptatt av kontinuerlig arbeid innen psykisk helsevern, med våre medlemmers erfaringer i minne. Vi er også opptatt av at det kanskje fremdeles egentlig ikke er noen som vet noe særlig om hvordan det går med folkene som var i terrorangrepet i Rosenkrantz gate. Det er jo en heterogen gruppe med mange skeive, men også med andre folk som var på de andre stedene rundt angrepet i Rosenkrantz gate. Der tror jeg vi som samfunn har mye å lære av de erfaringene som folk har hatt med helsevesenet. – Vil du utfylle, Rasten?»

Ingrid Rasten fortsatte:

«Jeg kan bare si kort: I Norge har vi på en måte ulik organisering. Oslo, som er en storby, har gjerne kriseberedskapen når noe sånt skjer, og vi har legevakten, som er åpen 24/7. Men når folk fra Kongsberg eller Kongsvinger er i Oslo og opplever denne krisen, kommer hjem og skal få hjelp, er det ingen som vet hvem de er, det er ingen som vet at de var til stede. Oppfølgingen sier at man skal være proaktiv, men hvem skal man være proaktiv for, når man ikke vet hvem de er?»

De små kommunene har ikke de samme ressursene som de store kommunene har til dette, så det er folk som allerede jobber innenfor barnevernstjenesten og sosialtjenesten som skal gå inn og ta kriseoppfølgingen for dem som kommer hjem med et sånt traume. Ikke har de nødvendigvis den kompetansen på traumer heller, og det er ikke godt nok. Dere er nødt til å bevilge penger til kommunene når en sann type krise skjer, og ikke si at det vi har, er godt nok.»

Det har også vært flere eksempler i media på at berørte har måtte vente lenge på helsehjelp. Eksempelvis kunne Dagsrevyen 18. mars 2024 rapportere om at en av dem som hadde vært med å overmanne gjerningsmannen, hadde fått beskjed om et halvt til ett års ventetid på nødvendig psykologhjelp.

Komiteen mener det er avgjørende at berørte av terroren får god og tilstrekkelig oppfølging. Det er bekymringsverdig dersom hvor god oppfølging man får etter en slik krise, skal variere etter hvilken kommune man er bosatt i. Det er komiteens klare oppfatning at det påligger regjeringen et ansvar for å sikre at det gis tilstrekkelig god og helhetlig oppfølging. Selv om det er kommunenes ansvar å sørge for helsehjelp i sin kommune, må regjeringen ta det overordnede ansvaret i det som er en ekstraordinær situasjon.

Videre mener komiteen at regjeringen har et ansvar for å sørge for at det er tilstrekkelig kunnskap om hvordan det går med de berørte i tiden etter, også når selve angrepet kommer på lengre avstand. Det er blitt gjort relevant forskningsarbeid i ulike kriser for å sikre slik kunnskap. Eksempelvis har forskningen på overlevende etter 22. juli vært viktig for at vi som samfunn skal forstå hvor vanskelig det er for de overlevende også flere år etter angrepet.

Etter hva komiteen kjenner til, er det ikke igangsatt slike forskningsprosjekter i tilknytning til overlevende etter 25. juni. Det er komiteens klare oppfatning at dette bør gjøres.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det settes i gang relevant oppfølgingsforskning på de berørte av angrepet 25. juni.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne påpeker at flere som ble utsatt for an-

grepet, melder at de i stor grad har blitt etterlatt til seg selv, og at kampen for å ikke glemme igjen har blitt overlatt til overlevende, slik det også ble meldt at i for stor grad var tilfellet for overlevende etter terrorangrepene 22. juli 2011 og 10. august 2019. Disse medlemmer viser til at sivilsamfunnet har gjort en stor innsats for å sørge for bedre oppfølging av de berørte, det skeive miljøet, i tillegg til å målbære bekymringer og sikre bedre informasjonsflyt. Disse medlemmer viser til at Støttegruppa 25. juni ble stiftet 6. mars 2023 for å samle og formidle erfaringer, tanker og behov fra de berørte etter terrorangrepet. Disse medlemmer viser til viktigheten av frivillige initiativ, men mener at ansvaret for oppfølging ikke kan legges på det frivillige alene. Arbeidet med å stifte en ny organisasjon og finne finansiering, og i tillegg følge opp terrorutsatte, rettssaker og politisk behandling, krever mye av enkeltpersoner. Disse medlemmer påpeker at det de siste årene har vært flere eksempler på hvordan sivilsamfunnet spiller en avgjørende rolle i beredskapssammenheng i kriser. Et annet eksempel på det er hvordan sivilsamfunnet sikret at nødvendig helseinformasjon nådde frem til ulike grupper i samfunnet under koronapandemien. Samtidig er det en utfordring at det ikke er tilgjengelige ressurser for sivilsamfunnet til å fylle denne avgjørende rollen. Det er avgjørende at støttegrupper og andre er satt økonomisk i stand til å kunne drive sitt viktige arbeid.

Disse medlemmer mener det bør opprettes en sosial beredskapspott som sikrer umiddelbar tilgjengelig finansiering til denne type aktivitet når kriser oppstår.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utforme forslag til en beredskapspott til støtte for sivilsamfunnet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteen viser til at voldserstatningsloven ble endret fra 1. januar 2023. Komiteen viser videre til sak på NRK 27. mars, der det kommer frem at det ikke foreligger en full oversikt over fornærmede i saken idet rettssaken igangsettes. Komiteen viser til at en status som fornærmet automatisk oppfyller anmeldelsesvilkåret, og at dette forenkler et mulig voldserstatnings-

krav. Komiteen oppfordrer politiet til å være bevisst den nye loven om voldserstatning i saker med et potensielt stort antall fornærmede.

9. Uttalelse fra justiskomiteen

Utkast til innstilling er i samsvar med vedtak i Stortinget 14. juni 2023 forelagt justiskomiteen til uttalelse. I brev av 6. mai 2024 uttaler justiskomiteen følgende:

«Justiskomiteen har ingen merknader til innstillingsutkastet.»

10. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utforme forslag til en beredskapspott til støtte for sivilsamfunnet og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

11. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til redegjørelsen og dokumentet, og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at det settes i gang relevant oppfølgingsforskning på de berørte av angrepet 25. juni.

II

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten – vedlegges protokollen.

III

Dokument 7:1 (2023–2024) – Særskilt melding til Stortinget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 7. mai 2024

Peter Frølich

leder og ordfører

Liste over vedlegg

Vedlegg 1	Redegjørelsen, nr. 11 (2022-2023) Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten
Vedlegg 2	Brev datert 15. juni 2023 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til justis- og beredskapsministeren
Vedlegg 3	Brev datert 16. juni 2023 fra justis- og beredskapsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 4	Brev datert 26. juni 2023 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til justis- og beredskapsministeren
Vedlegg 5	Brev datert 26. juni 2023 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til statsministeren
Vedlegg 6	Brev datert 26. juni 2023 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til forsvarsministeren
Vedlegg 7	Brev datert 3. juli 2023 fra justis- og beredskapsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 8	Brev datert 5. juli 2023 fra statsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 9	Brev datert 15. august 2023 fra justis- og beredskapsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 10	Brev datert 7. september 2023 fra justis- og beredskapsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 11	Brev datert 20. mars 2024 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til justis- og beredskapsministeren
Vedlegg 12	Brev datert 19. april 2024 fra justis- og beredskapsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen
Vedlegg 13	Referat fra åpen høring 29. september 2023
Vedlegg 14	Referat fra åpen høring 2. oktober 2023
Vedlegg 15	Referat fra åpen høring 16. november 2023

Møte onsdag den 14. juni 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 98):

1. Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra fullmaktskomiteen om riksgvalgstyrets avgjørelser av klager ved stortingsvalget 2021 (Innst. 498 S (2022–2023))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II (Innst. 496 S (2022–2023), jf. Prop. 93 S (2022–2023))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar om et kriminalomsorgsløft (Innst. 468 S (2022–2023), jf. Dokument 8:200 S (2022–2023))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Audun Lysbakken og Marian Hussein om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene (Innst. 465 S (2022–2023), jf. Dokument 8:205 S (2022–2023))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid (Innst. 460 S (2022–2023), jf. Dokument 8:215 S (2022–2023))
7. Referat

Presidenten [10:00:08]: Representanten Tobias Drevland Lund vil framsette et representantforslag.

Tobias Drevland Lund (R) [10:00:23]: På vegne av meg selv og representanten Geir Asbjørn Jørgensen har jeg gleden av å fremme et representantforslag om å sikre nasjonal kontroll over mineralressursene på Fensfeltet.

Presidenten [10:00:39]: Representanten Mímir Kristjánsson vil framsette et representantforslag.

Mímir Kristjánsson (R) [10:00:50]: På vegne av representanten Bjørnar Moxnes og meg selv har jeg gleden av å sette fram et representantforslag om å tette

smutthull i innleieregelverket ved å presisere begrepet tillitsvalgt i arbeidsmiljøloven.

Presidenten [10:01:05]: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:01:22]: På vegne av Guri Melby, Sveinung Rotevatn, André N. Skjelstad, Alfred Jens Bjørlo og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om alltid å utrede alternativer til luftledning ved utbygging av sentralnettet.

Presidenten [10:01:34]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:43]

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Emilie Mehl [10:02:18]: Natt til 25. juni 2022 tok en mann med seg våpen og skjøt vilt rundt seg utenfor Per på Hjørnet og London Pub i Oslo – natten før pride, årets største feiring av mangfold, kjærlighet og et samfunn for alle. To mennesker mistet livet. Ni ble skutt. Flere titalls mennesker fikk skader i kaoset som oppsto. Flere hundre mennesker opplevde marerittet som utspilte seg den natten, på nært hold. Det skeive miljøet ble hardt rammet av det som framstår som et terrorangrep, og som har fått konsekvensene av et terrorangrep. Fire personer er siktet for terror eller medvirkning til terror.

Et angrep på noen av oss er et angrep på oss alle. Et angrep på skeive er et angrep på norske verdier og vårt åpne demokrati. Vi har slått ring om det skeive miljøet. Den ringen skal ikke hat og trusler få trenge igjennom.

Mange i det skeive miljøet kjenner nå på redsel, frykt og uro. Også noen utenfor det skeive miljøet føler seg utrygge, og det er en uro jeg forstår. Slik skal vi ikke ha det i Norge. Ingen skal være redd for å være skeiv. Norge kjennetegnes av mangfold, likestilling og ytringsfrihet, og de skeives rettigheter er en viktig del av det.

Angrepet 25. juni er en vond påminnelse om at vi fortsatt må kjempe aktivt for retten til å være den man er.

Til deg som vil bruke den neste måneden på å være hatefull, på å skrive stygge kommentarer, på å komme med trusler: Du har ytringsfrihet, men din frihet stanser der andres frihet starter. Til deg som er redd, som ikke tør å være den du er: Vær deg selv, du er bra. Vi skal gjøre alt vi kan for å beskytte deg.

Vi i Norge har reist oss etter terrorangrep før. Vi skal reise oss igjen. Vi skal ikke la ekstremistiske holdninger og hat få vinne fram med splittelse og terror.

Vi har alle mange spørsmål om hva som skjedde natt til 25. juni i fjor, og det er behov for svar. Regjeringen tok tidlig ansvar og ba om at en evaluering måtte komme raskt i gang. Politiets sikkerhetstjeneste, PST, og Politidirektoratet satte ned et bredt sammensatt utvalg i høst. I mandatet ba etatene om en full gjennomgang av håndteringen i tiden før, under og etter angrepet. Den 8. juni 2023 var utvalget i mål. Rapporten ble overlevert til politiet og PST. Samme dag ba jeg Stortinget om å få redegjøre for rapporten og oppfølgingen vi er i gang med. Takk for denne muligheten.

Dette er en rapport som sier noe om hva som fungerte i håndteringen, men også hva som sviktet. Rapporten er alvorlig og viktig. Utvalget mener at mer kunne vært gjort i de ukene i juni i fjor sommer.

Jeg er takknemlig for at rapporten er så tydelig. Etter frykt og sinne må vi finne beslutsomhet og løsninger. Regjeringen har umiddelbart tatt tak i evalueringsrapporten, og vi skal rette opp i det som gikk galt i håndteringen. Vi skal intensivere kampen mot trusler og hets mot skeive og utsatte grupper. Vi skal verne om åpenhet, mangfold og inkludering. Vi må slåss mot ekstremistisk ideologi og holdninger som fører til vold, og vi må bekjempe terror.

Dette er et ansvar jeg har. Dette er et ansvar regjeringen har. Her er planen for hva vi skal gjøre videre:

Rapporten peker på ti hovedfunn. De beskrives slik av utvalget:

1. Det er mulig at angrepet natt til 25. juni 2022 kunne vært forhindret dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Zaniar Matapour i månedene fram mot angrepet.
2. Selv om PST satt på relevant egenprodusert etterretning om Matapour, delte PST ikke denne etterretningen med radikaliseringskontaktene i politiet som hadde ansvar for å følge ham opp.
3. Det er mulig at angrepet kunne ha vært avverget som følge av et varsel PST mottok fra E-tjenesten fem dager før angrepet inntraff.
4. Det var aldri noen i PST som sjekket Bhattis kontoer i sosiale medier som følge av varselet fra E-tjenesten.
5. Politiets operative håndtering av angrepet, herunder iverksetting av prosedyren for pågående livstruende vold, PLIVO, varsling og samhandling internt og eksternt, var i det store og hele godt gjennomført og i tråd med gjeldende retningslinjer og prosedyrer.
6. Manglende beredskap/tilgjengelighet for viktige funksjoner i Oslo politidistrikt utgjør fortsatt en begrensning for politiets evner og muligheter til å håndtere alvorlige kriser og hendelser.
7. Politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride.

8. Det var for lite samhandling mellom Oslo politidistrikt, PST og Politidirektoratet om hvordan de skulle kommunisere om angrepet.

9. Politidirektøren hadde ikke tilstrekkelig grunnlag for å overprøve Oslo politidistrikts operative vurderinger av om solidaritetsmarkeringen den 27. juni kunne gjennomføres.

10. Beslutningen om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK artikkel 11.

Det er et dypt alvor både over hva som skjedde 25. juni, og over rapporten. Utvalget peker på at angrepet den natten muligens kunne ha vært forhindret eller avverget. Vi skal lære, og vi skal handle på bakgrunn av det vi har lært. Regjeringens viktigste ansvar og hovedoppgave er å sikre befolkningen, at alle skal kunne ytre seg og bevege seg i det offentlige rom uten fare for liv og helse.

Straks rapporten kom, ga jeg beskjed til Politidirektoratet og PST om følgende:

- Rapporten følges, som sagt, opp umiddelbart.
- Det skal foreligge en oppfølgingsplan innen utgangen av juni.
- Første rapportering på planen skal skje 15. august.
- Tiltak som kan iverksettes umiddelbart, må skje underveis og uten opphold.

I møte med meg om morgenen den 9. juni bekreftet politidirektøren og sjef PST at oppfølgingen var i gang. Det skeive miljøet skal involveres i det videre arbeidet. Oppfølgingen er også i gang i Justis- og beredskapsdepartementet. Samtidig må vi også nærme oss dette bredt i hele regjeringen.

Forsvarsministeren er i dialog med Etterretningstjenesten, som en del av oppfølgingen om samarbeid med PST.

Trygghet for de skeive starter ofte med holdninger og forebygging av hatytringer og radikalisering. Sammen med bl.a. kultur- og likestillingsministeren, arbeids- og inkluderingsministeren, barne- og familieministerens og kunnskapsministeren vil jeg følge opp det.

Det er viktig at de som har behov for oppfølging etter angrepet, kan ta kontakt med helsetjenesten og bli møtt på en god måte. Helse- og omsorgsministeren vil jobbe videre med god psykososial beredskap for å ivareta skeive, som er mer sårbare for psykisk uhelse.

Jeg mener det er avgjørende at vi søker å inkludere og involvere de skeive miljøene i videre oppfølging. Sammen med kultur- og likestillingsministeren vil jeg søke å sikre god involvering framover.

Rapporten er grundig. Utvalget har mange anbefalinger. Politiet og PST kommer, som sagt, tilbake med en oppfølgingsplan med en vurdering av anbefalingene innen utgangen av juni. Noen tiltak kan iverksettes

raskt. Andre vil kreve grundigere vurderinger og kanskje utredninger.

Jeg vil peke på noen av anbefalingene og si noe om konkret, relevant oppfølging som allerede er i gang eller planlagt.

Som en hovedanbefaling skriver utvalget:

«PSTs kontraterroravdeling bør senke terskelen for å opprette forebyggende saker. Dette vil i sin tur kreve en styrking av de menneskelige ressursene som jobber med forebyggende kontraterrorvirk-somhet i PST. Videre bør PST i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet gjennomføre en egen gjennomgang av ressursituasjonen for PSTs kontraterrorarbeid (...).»

Aktivitetsnivået i PST har vært ekstraordinært høyt, bl.a. på grunn av det økte trusselnivået etter angrepet 25. juni i fjor. PST ble styrket i etterkant av angrepet ved at bevilgningen til PST ble økt med 43 mill. kr i Prop. 20 S for 2022–2023. Jeg har fått statusrapportering den-ne uken om at PST går gjennom sin organisering for å ut-nytte personellressurser best mulig, særlig med hensyn til kontraterror. Jeg vil også legge til at PST i tillegg har blitt tilført betydelige ressurser for å håndtere de ekstra-ordinære utfordringene knyttet til Ukraina-krigen.

En annen hovedanbefaling er:

«PSTs kontraterroravdeling bør videreutvikle sitt samarbeid med E-tjenesten gjennom tiltak som kan skape mer tillit til hverandres vurderinger. I til-legg bør PST avklare forventninger til hva som kan og bør deles av detaljer knyttet til egeninnhentet in-formasjon fra både PST og E-tjenesten.»

Dette er påbegynt. Sjef PST og sjef Etterretningstje-nesten møttes i forgårs – på mandag. De ble enige om å gå gjennom samvirkeplanen for de to tjenestene for å styrke samarbeidet og finne forbedringspunkter. Dette er viktig for å bygge tillit til det viktige arbeidet tjeneste-ne gjør.

To av anbefalingene fra utvalget handler om kom-munikasjon. Utvalget skriver bl.a. noe om at politietate-ne i ekstraordinære hendelser bør ta et større kommuni-kasjonsansvar, slik at de ikke overlater krevende kommuni-kasjonsoppgaver til ofre og grupper i en sårbar situa-sjon, og videre at kommunikasjonssamhandling mellom Politidirektoratet, PST og Oslo politidistrikt må bedres.

Terrortrusselkommunikasjon er krevende. For å kunne trygge befolkningen er det viktig at vi kan nå ef-fektivt ut med informasjon når vi står overfor mulige trusler. Det pågår nå et arbeid i Justisdepartementet, sammen med PST, bl.a. for å forbedre vår kommunika-sjon om det som skjer når det er en uavklart terrorsitua-sjon – det som ifølge PSTs trusselskala kalles en «ekstra-ordinær trusselsituasjon», som vi opplevde i fjor. Vi skal

bidra til å tydeliggjøre hva dette betyr, og hva som for-ventes av andre når PST tar i bruk en slik formulering.

Utvalget har også to anbefalinger knyttet til utset-telsen av solidaritetsmarkeringen den 27. juni. Det handler om instruksjonsmyndighet om operativt politi-arbeid og vurdering av sikkerhetstrusler opp mot grunnleggende menneskerettigheter som forsamlings-frihet og retten til liv. Utvalget mener at beslutningen om å avlyse støttemarkeringen 27. juni var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK ar-tikkel 11.

Rapporten peker på de ulike dilemmaene politiet gjerne kan stå overfor i en uoversiktlig situasjon, og hvor beslutninger må tas raskt. Politidirektøren besluttet som kjent å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni. Som statsministeren tidligere har vist til, er det en beslutning han og jeg stilte oss bak – og fortsatt stiller oss bak. Det var et stort alvor over den dagen, med knapp tid og flere mulige trusselaktører man ikke hadde kontroll på. Det er samtidig viktig å gjøre vurderinger av det utvalget peker på.

Politidirektøren har bedt om råd fra Norges institu-sjon for menneskerettigheter, NIM. NIM har bekreftet at de vil foreta en rettslig vurdering av de menneske-rettslige spørsmålene som står særlig sentralt i rapport-en. Dette tror jeg er en klok tilnærming, nettopp for å sikre at politiet kan foreta kloke avveininger dersom lig-nende situasjoner oppstår igjen.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at 25. juni-utvalg-et har vært nyanserte i sin rapport. Utvalget har funnet enkelte spor som i teorien kunne ha bidratt til å forhindre angrepet. Det framheves derfor flere steder at angrep-et «muligens» kunne ha vært forhindret. Samtidig fram-hever utvalget selv at det er så stor usikkerhet ved disse vurderingene at de ikke kan si at det er sannsynlig at an-grepet ville blitt forhindret. Utvalget peker også på at det ble gjort mye godt politioperativt arbeid i Oslo poli-tidistrikt. Men vi skal alltid lære der vi kan forbedre oss.

Jeg vil si litt om tiltak og arbeid som er gjort siden 25. juni i fjor – tiltak for å skape trygghet for det skeive miljøet, for å verne om et mangfoldig samfunn, for å be-kjempe voldelig ekstremisme og for å stoppe terror.

Først: Det er pride nå – en måned som markerer feir-ing av skeiv kjærlighet og mangfold, kamp for rettighe-ter og menneskeverd. Jeg vet at både politiet og PST har jobbet lenge og grundig med å skape trygge rammer rundt pride-markeringene.

Når det gjelder politiet, vil politidistriktene ha dia-log med lokale pride-arrangører og fokusere på synlig tilstedeværelse. Det har vært viktig for meg i min dialog med politiet og PST, også i tiden før rapporten kom, at de tar dette på største alvor, og at det gjelder i hele landet.

Det har vært en rekke møter mellom Politidirektoratet, PST og skeive organisasjoner eller pride-arrangører, helt fra etatsnivå og ikke minst lokalt ute i distriktene.

Lokale tiltak besluttet av politimester basert på bl.a. trussel- og risikovurderinger, størrelse på arrangement og antall deltakere.

Når politiet bistår med å sikre et arrangement, vil utgiftene i noen tilfeller kreves refundert. Dette gjelder ikke politiske arrangementer. Det er noe politiet vurderer konkret i hvert tilfelle. Politidirektoratet har bedt politiet om å ha en høy terskel nå for å vurdere et arrangement knyttet til pride som et ikke-politisk arrangement der politiet vil kreve utgifter til oppsyn dekket. Det er noe jeg vet mange har vært opptatt av å få avklart.

Jeg vil også legge til at politiet fokuserer spesielt på hatkriminalitet, herunder trusler og hatefulle ytringer som rammer skeive grupper – som hatkrim og hatefulle ytringer.

Så vil jeg si litt om PST. PST har i år utarbeidet en egen trusselvurdering om pride. Den er offentlig og ugradert. Dette er for å gi politiet, arrangører av pride-arrangementer og andre relevante samfunnsaktører inn-sikt og støtte til beslutninger.

Jeg vil kort referere til sammendraget i PSTs trusselvurdering, for å gi Stortinget en mer inngående forståelse av bakgrunnen for de allerede gjennomførte tiltakene i PST og politiet:

- LHBT+-personer og -samlingssteder inngår i fiendebildet til både høyreekstremisme og ekstreme islamister og er blitt aktualisert som mål det siste året.
- Både høyreekstrem og ekstrem islamistisk propaganda oppfordrer til å angripe lett tilgjengelige mål med få sikringstiltak. Folkerike mål med få eller ingen sikringstiltak er derfor attraktive terrormål, og en stor del av gjennomførte og avvergede angrep de siste årene har vært rettet mot slike mål.
- Det er særlig pride-arrangementer som samler store menneskemengder, som vil være attraktive mål.
- Angrepsmidler i både ekstreme islamistiske og høyreekstreme terrorangrep vil sannsynligvis være enkle og lett tilgjengelige midler.
- Sikkerhetstiltak for et potensielt mål kan føre til målforskyvning, slik at trusselaktører endrer måten de jobber på og velger lettere tilgjengelige mål i randsoner mellom sikrede og usikrede områder.

Transparens og åpenhet om PST er viktig for å sikre forståelse for og tillit til tjenestens arbeid. Det kan virke skremmende at dette sies åpent. Det vil alltid være et dilemma om vi skal gå ut med det vi vet, men jeg tror det er viktig å være åpen der vi kan.

Både PST, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet – våre hemmelige tjenester – legger

årlig fram ugraderte, offentlige nasjonale trussel- og risikovurderinger. Sammen med trusselvurderinger om mer spesifikke tema kan det bidra til å øke kunnskapen og forståelsen i samfunnet om hvilke utfordringer vi må leve med.

I et åpent demokratisk samfunn som vårt må vi hele tiden jobbe for å redusere risikoen for at trusselaktørene vinner fram. Sikkerhetstiltak må balanseres opp mot de frihetene innbyggerne med rette forventer å ha i et åpent demokratisk samfunn som vårt.

Jeg vil si litt generelt om skeives rettigheter gjennom det siste året. Vi må skape trygghet for skeive hele året, og ha forståelse for mangfold både hos oss selv og ute i etatene våre – ikke bare under pride. Hver dag opplever personer i Norge at hat og fordommer legger begrensninger på deres liv. Slik skal det ikke være.

Skeive personer møter fortsatt både formell og uformell diskriminering i Norge. Mennesker som bryter med normer for kjønn og seksualitet, opplever å få krenket sine rettigheter og opplever oftere dårligere levekår enn andre.

Diskriminering i arbeidslivet, mobbing i skolen, forskjellsbehandling i helsevesenet og stor forskjell i den opplevde muligheten til å kunne være åpen, det er noen av de store utfordringene skeive personer møter hver eneste dag i Norge, og som denne regjeringen tar tak i.

I juni 2022 ble en handlingsplan for politiets arbeid med mangfold og tillit lagt fram. «Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid 2022–2025» er tittelen. Den legger særlig vekt på tiltak som retter seg mot ulike minoriteter. To tiltak er spesielt relevante i kampen mot hatkriminalitet, og de handler om kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet og å videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet.

Tidligere i år la regjeringen også fram en handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Flere av tiltakene der gjelder politiet, bl.a. tiltak om kompetanseheving, forebygging av hatkriminalitet mot bl.a. skeive og dialog om møteplasser.

Vi må slåss mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. I Norge har vi lenge hatt en generell terrortrussel på nivå 3, moderat. Det betyr at terrorangrep er vurdert som mulig, altså like sannsynlig som usannsynlig. Høyreekstremisme og islamistisk ekstremisme er de største truslene, og det har vi smertefull erfaring med her hos oss.

Regjeringen satte i fjor ned en ekstremismekommisjon, og deres rapport ventes i slutten av 2023. Dette arbeidet vil også være viktig for å videreutvikle tiltak mot ekstremisme og radikaliserings.

Arbeidet med å forebygge og hindre terror har høy prioritet for regjeringen. Derfor er mange tiltak allerede iverksatt knyttet til kampen mot terror, og jeg setter pris

på bred støtte til og samarbeid med Stortinget om flere av dem. Regjeringen vil komme med flere initiativ, tiltak og endringer.

I november 2022 la jeg fram en oppdatert nasjonal kontraterrorstrategi. I en tid med mye søkelys på Russland og fremmed etterretning sa jeg den gangen at det er viktig å huske på at terrortrusselen fortsatt er til stede.

Strategien har viktige hovedprioriteringer. De foregår på tvers av mange sektorer, og flere av prioriteringene har regjeringen allerede levert på. En hovedprioritering var å sikre et moderne regelverk og at EOS-tjenestens hjemler er tilpasset dagens digitale hverdag. Regjeringen fremmet derfor et lovforslag for Stortinget som skal gjøre PST bedre i stand til å avdekke trusler på nett og å følge med på utviklingen av bl.a. ekstremisme og mulige terrortrusler. Regjeringen fremmet også et lovforslag som vil gjøre Etterretningstjenesten bedre rustet til å avdekke bl.a. grenseoverskridende terrorplanlegging. Begge disse er nå ferdigbehandlet i Stortinget.

Et annet prioritert område er trusselkommunikasjon. Vi skal sørge for at kommunikasjonen når ut til og blir forstått av befolkningen og andre aktører, slik at vi lettere kan forstå hvordan vi skal opptre i slike situasjoner. Uklar kommunikasjon bidrar til usikkerhet. Et klart og forståelig budskap bidrar til trygghet. Som nevnt tidligere jobber Justis- og beredskapsdepartementet med å vurdere hvordan vi kan forbedre kommunikasjonen om hva som skjer bl.a. når det er en uavklart terrorsituasjon.

Et tredje område er samhandling på tvers av sektorer i saker hvor psykiske lidelser og ekstremisme er eller kan være relevant. Jeg har i samarbeid med helse- og omsorgsministeren sørget for at det blir oppnevnt kontaktpersoner mellom spesialisthelsetjenesten og politiet og PST. Regjeringen vurderer også eventuelle forslag til lovendringer for å sikre nødvendig utveksling av opplysninger om psykisk syke med voldsrisiko. Det er også viktig å nevne at oppfølgingen av psykisk syke med sammensatte behov er et sentralt satsingsområde i opptrapplingsplanen for psykisk helse, som nylig ble framlagt for Stortinget. Oppfølgingen av denne gruppen krever kontinuierlig innsats og samarbeid mellom ulike etater.

Politiet og PST skal legge stor vekt på å forebygge og bekjempe hatkriminalitet og trusler. Et trygt og åpent samfunn bygger på at vi tolererer hverandre, lytter til og snakker med hverandre. Politiets innsats på området har blitt styrket de siste årene, men dette er et arbeid som må fortsette. Tettere samhandling og dialog med trusselutsatte miljøer er en del av det forebyggende arbeidet. Slik dialog, sammen med kunnskapen politiet og PST har fra andre hold, gjør det lettere å være målrettet i de forebyggende tiltakene. Det er viktig å huske på at det er mange grupper, miljøer og enkeltpersoner i Norge

som kan være utsatt for trusler, og derfor må også politiet og PST arbeide bredt.

Bedre samarbeid mellom tjenestene våre er også grunnleggende for kampen mot terror, og er noe som er aktuelt nå. Dette samarbeidet skal videreutvikles. De siste årene er det laget noen viktige arenaer for å dele informasjon og erfaringer mellom tjenestene, der de kan jobbe sammen og lære sammen.

Regjeringen opprettet Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter, NESS, i desember 2022. Det er ett eksempel. Formålet var nettopp å forsterke samarbeidet mellom PST, det øvrige politiet, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Vi må ha respekt og forståelse for at de ulike tjenestene har forskjellige roller og oppgaver, men alle har det til felles at deres oppgave er å sørge for tryggheten i Norge. Det er grunnlaget for samarbeidet – og for tillit.

Foruten oppfølgingen med Politidirektoratet og PST har jeg også tett dialog med forsvarsministeren om oppfølgingen av evalueringsutvalgets rapport. Regjeringen er opptatt av at de to tjenestene samarbeider godt. Det er et sentralt moment at det bygges tillit mellom tjenestene slik at vi sikrer bredest mulig tillit til tjenestene. Forsvarsministeren og jeg vil sørge for at det samlede samspillet og samarbeidet mellom tjenestene blir gjennomgått, bl.a. i det som handler om Felles etterretnings- og kontraterrorsenter.

Vi må søke å finne den riktige balansen mellom hva PST skal ha lov til å gjøre, og hvor sikkert vi forventer at samfunnet skal være. Det kan være krevende. Noen ganger står personvern og ytringsfrihet opp mot sikkerhet.

Regjeringen mener den nye bestemmelsen i politiregisterloven som gir PST hjemmel til å lagre, systematisere og analysere store mengder åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål, er viktig og riktig. Denne ble vedtatt i Stortinget i vår, og det jobbes nå med tekniske endringer og med forskriftsbestemmelser som må på plass før bestemmelsen kan tre i kraft. Evalueringsutvalget trekker fram informasjon fra internett i sin rapport. Jeg er derfor glad for at et bredt flertall i Stortinget stilte seg bak lovendringene.

Når storting og regjering arbeider med budsjett, må det også gjøres krevende prioriteringer om ressurser. Jeg er glad for at sjef PST har varslet en gjennomgang av egen organisasjon. Evalueringsutvalget peker i sin rapport på at organiseringen av PSTs og politiets arbeid med å forebygge politisk vold og voldelig ekstremisme trolig er det temaet som tidligere evalueringer har gått minst detaljert inn i. Gjennomgangen av PST må ta dette opp i seg, slik at man skaper en sammenheng mellom hva som er oppgavene, og hva som er de avsatte ressursene.

Som nevnt har PST blitt tilført betydelige ressurser for å håndtere de ekstraordinære utfordringene som den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen utgjør etter Ukraina-krigen. Kort tid etter krigsutbruddet ble det gitt en tilleggsbevilgning til politiet og PST på til sammen 153 mill. kr for å styrke virksomhetenes evne til å håndtere konsekvensene av krigen i 2022. Regjeringen har fulgt opp dette i budsjettet for 2023 ved å bevilge om lag 215 mill. kr til politiet og PST til en videreføring av tiltakene som ble iverksatt våren 2022, bl.a. til å styrke arbeidet med sammensatte trusler og etterretning. PST ble, som nevnt, også styrket i etterkant av angrepet 25. juni, ved at bevilgningen til PST ble økt med 43 mill. kr i forbindelse med nysalderingen.

Som min redegjørelse har vist, har regjeringen gjennomført svært mange tiltak. Oppfølgingen av rapporten vil føre til at det tas flere store og små grep, både på kort og litt lengre sikt. Disse grepene blir viktige. Jeg og regjeringen er utålmodige.

Ofte kan en løsning framstå som enkel, men like ofte vil det gjerne oppstå krevende dilemmaer. Forventningene til et åpent samfunn må avveies mot vår evne til å beskytte innbyggerne mot terrorhandlinger. På den annen side er det ikke sikkert at et absolutt sikkert samfunn er et samfunn vi ønsker oss. Vi ønsker mer åpenhet, men vi skal heller ikke være naive. Dette er perspektiver både regjeringen og Stortinget kan ta med seg i det videre arbeidet.

La meg avslutte med å vende tilbake til det som brakte meg hit i dag: det brutale angrepet i fjor og evalueringsrapporten vi nå har foran oss. Regjeringen fordømmer handlingene 25. juni og holdningene som ligger bak. Vi tar ansvar for å handle når det kreves. Vi tar ansvar for å rette opp i det som gikk galt de dagene i juni i fjor.

Så vil jeg også si noe viktig. Det er de som står bak angrepet, som bærer ansvaret for angrepet – ene og alene. Det er han som tok med seg våpen ned i Oslo sentrum og skjøt vilt rundt seg, og den eller dem som var sammen med ham om det.

Dagen i fjor etterlot et åpent sår – hos de etterlatte, hos de skadde, hos alle som ble berørt, og hos hele det skeive miljøet som må leve med konsekvensene. Regjeringen skal gjøre alt vi kan for å lege det såret. Kanskje vil det aldri gro helt. Vi må være forberedt på at det vil ta tid, og vi må være forberedt på at det vil komme tider de neste månedene og årene hvor sårene kanskje vil rippes opp igjen.

Jeg sier dette fordi vi fortsatt ikke har alle svar, og vi må vente litt til. Etterforskningen er fortsatt ikke ferdig. Den er uavhengig av meg, regjeringen og Stortinget.

I andre terrorsaker eller massedrap i Norge i nyere tid, har vi gjerne hatt en rettssak eller en domfellelse

rundt et år etter angrepet. Det har vi ikke nå. Vi har visst mer. Det gjør vi ikke nå. Vi har tidligere kunnet slå fast med en rettskraftig dom hvem som er skyldig. Det kan vi ikke nå.

Oslo politidistrikt har siktet fire personer for terror eller medvirkning til terror. I en kjennelse fra Oslo tingrett 1. juni ble den antatte gjerningspersonen varetektsfengslet for fire nye uker. Det går fram av kjennelsen at det kanskje vil bli en rettssak tidlig i 2024 eller enda senere. Den antatte gjerningspersonen har, så langt jeg vet, nektet å forklare seg for politiet. Kanskje ligger noen av svarene hos ham, eller hos noen av de andre som er siktet i saken. Det kan vi ikke vite, og vi må la politiet og påtalemyndigheten gjøre jobben sin uavhengig av oss som befinner oss i dette rommet nå.

Mine tanker går til alle dere som er berørt, som har stått i dette det siste året, og som fortsatt lever med et åpent sår. Når de vanskelige dagene og tidene kommer, skal vi stå der sammen med dere. Vi skal være der for dere.

I mellomtiden skal vi bruke den informasjonen vi har – og handle. Vi skal ta tak i det vi vet, finne løsninger og styrke sikkerheten, samtidig som vi bevarer vårt åpne samfunn.

Evalueringsrapporten peker på ting som fungerte, og ting som kunne vært gjort annerledes. Utvalget beskriver Oslo politidistrikts håndtering av angrepet i akutfasen som god. De beskriver ansatte i PST som i det store og hele framstår som svært engasjerte, samvittighetsfulle, kunnskapsrike og genuint opptatt av å forbedre seg. Vi skal også ha med oss at det hver dag går mennesker på jobb i både PST og politiet som gjør sitt ytterste for å bidra til at vi alle kan leve et trygt liv her i landet. Så er det vår oppgave å legge til rette for at disse ansatte har gode rammer for å gjøre et slikt arbeid.

Rapporten som danner grunnlaget for denne redegjørelsen, er svært alvorlig. Bakteppet er uvirkelig – et rått og brutalt angrep tok to menneskeliv og skadet svært mange. Det skeive miljøet ble hardt rammet. Enkeltmennesker og miljøer fikk sine liv endret, og angrepet har skapt frykt. Slik skal vi ikke ha det i Norge. Når noe slikt inntreffer, er det nødvendig at vi står opp for våre verdier, og at vi hegner om at alle i Norge skal kunne være seg selv.

Jeg ser fram til et godt samarbeid med Stortinget når rapporten nå følges opp, og jeg vil komme tilbake til saken overfor Stortinget i forbindelse med bl.a. Prop. 1 S. Det skal være trygt å være skeiv i Norge. Det skal være trygt for alle i Norge. Hatytringer og fordømmer skal motgås. Regjeringen tar skeives rettigheter og livskvalitet på største alvor. Vi følger opp rapporten.

Om en drøy uke skal vi markere at det har gått et år siden den mørke natten 25. juni i fjor. Vi skal minnes

dem som mistet livet. Vi skal ta vare på de etterlatte og berørte.

Nå skal vi gjøre alt vi kan for å trygge årets pride. Vi skal feire pride. Vi skal stå opp for verdiene våre hver dag, hele året.

La juni bli den feiringen det skeive miljøet fortjener, og la det bli en måned der frihet, mangfold og kjærlighet vinner fram.

Presidenten [10:42:28]: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe, og med avsluttende innlegg fra statsråden.

Rigmor Aasrud (A) [10:42:55]: Takk til justisministeren for en grundig og god redegjørelse.

La meg starte med å si at Arbeiderpartiet støtter og slår ring om det skeive miljøet.

Nå er det juni. Igjen skal vi feire pride. I år går mange inn i denne måneden med blandede følelser. De kjenner uro, sinne, frykt. Sånn skal vi ikke ha det i 2023.

Som samfunn er vi ikke i mål før alle får oppfylt sin rett til å være hele mennesker i alt de gjør, til å være den de vil, elske hvem de vil, og leve det livet de vil.

Den 25. juni i fjor, i den varme Oslo-natta, ble vi igjen rammet av terror. I sin tid konkluderte 22. juli-kommisjonen bl.a. med at ressursene ikke fant hverandre da terroren rammet. Ifølge evalueringsrapporten, som kom i forrige uke, er det grunn til å tro at de samme feilene gjentok seg nok en gang. Det er vondt å lese.

Også nå blir for dårlig informasjonsdeling og manglende åpenhet mellom de hemmelige tjenestene trukket fram. Det som er mest vondt, er hovedkonklusjonen – at det er mulig at angrepet 25. juni kunne vært avverget. Myndighetene og storsamfunnet feilet i beskyttelsen av folk – og særlig av den skeive befolkningen.

Rapportens konklusjoner maner til stort alvor. Det er nødvendig å gjenoppbygge tilliten til de tjenestene som skal beskytte oss. Ikke minst må det ryddes opp i det dårlige samarbeidet mellom PST og Etterretningstjenesten, der mye tyder på at helt vesentlig informasjon har gått tapt på veien mellom de to instansene. Det er uholdbart.

Det er et politisk ansvar å sørge for at sikkerhetstjenestene våre har gode rammer for å utføre arbeidet sitt. Statsråden har i sin redegjørelse vært tydelig på grepene regjeringen tar for å følge opp. Den oppdaterte kontraterrorstrategien som justisministeren la fram i høst, er vesentlig. Den framhever bl.a. politiets mulighet til å avdekke ekstremisme på nett, og at myndighetenes kommunikasjon i krisesituasjoner må bli bedre. I tråd med den strategien fikk regjeringens lovforslag, som vil gjøre Etterretningstjenesten bedre rustet til å avdekke bl.a.

grenseoverskridende terrorplanlegging, flertall i Stortinget forrige uke.

Det er et politisk ansvar å ta tak i samfunnsutfordringer. Regjeringen har oppnevnt en ekstremismekommisjon for å sette oss i stand til å forstå hvordan ekstremisme oppstår. Kommisjonens rapport skal legges fram før årsskiftet. Oppfølgingen vil forplikte.

Samtidig som vi skal diskutere hvordan sikkerhetstjenestene skal sørge for vår sikkerhet, må vi også diskutere det hatet vi ser mot den skeive befolkningen. Vi ser at regnbueflagg brennes, pridearrangement må avlyses, og hatet florerer mot transpersoner.

Vi vet at ord kan føre til handling. Vi erfarte det 22. juli, vi gjorde det 10. august, og vi gjorde det igjen 25. juni.

Selv om målene har vært ulike, er hovedmålet for terror alltid det samme: å skape frykt og innskrenke din og min frihet, ikke bare for AUF-ere, for muslimer og for skeive, men for oss alle.

Nå skal vi takke dem som stoppet terroristen, de som reddet liv. Uten dem kunne det gått mye verre. Det peker også rapporten på. Takk til dørvakter, bartender og gjester. Tankene går til alle dem som løp fra kulene i fjor, og aller mest til de to livene som gikk tapt, og deres familie og venner. Ingen ord kan få dem tilbake, men våre handlinger kan få det til aldri å skje igjen.

Vi må lære av denne rapporten. Politikkens viktigste oppgave er å sørge for folks trygghet. Det skeive miljøet må tryggess, og sikkerheten ivaretas. Stortinget skal og vil kjenne sitt ansvar når rapporten skal følges opp.

Sveinung Stensland (H) [10:47:45]: Rapporten fra 25. juni-utvalget er grundig og omfattende. Funnene er oppsiktsvekkende og alvorlige. Det samme kan vi si om kritikken i ettertid. Jeg skal ikke gjenta kritikken, men den var nødvendig, og den var på sin plass. Det som er hevet over enhver tvil, er at det er et politisk ansvar å rydde opp etter rapportens funn og anbefalinger.

Når PST lykkes, får de færreste vite det, og det feires aldri. Når de gjør feil, kan det bli katastrofalt. Det ble det denne gangen. Det var rett av justisministeren å komme til Stortinget med en redegjørelse om hvordan hun og regjeringen har tenkt å følge opp dette. Jeg vil være helt tydelig til statsråden: Vi vil måle innsatsen i handling, ikke i ord. Det påhviler regjeringen og ansvarlige statsråder et stort ansvar for å rydde opp og skape ro rundt tjenestene.

Det er lett for oss politikere å sitte her i salen og vedta lover og bevilge penger til alle mulige gode formål. Det vi sliter mer med, er å endre kulturer og få folk til å jobbe sammen for å oppnå felles mål. Det krever tydelig ledelse. Denne saken tyder på at ledelsen har vært for svak.

Rapporten fra 25. juni-utvalget er ikke den eneste rapporten som peker på svakheter i måten PST og politiet jobber på, og hvordan de samhandler med andre. Når utvalget peker på at anbefalinger fra Al-Noor-utvalget ikke er fulgt opp, er det kritikkverdige. Kultur må endres innenfra, og endring krever ledelse.

Det er fortsatt en del vi ikke vet, og som Stortinget må få bedre svar på. For eksempel reageres det fra juridisk hold på mulig politisk involvering ved avlysningen av solidaritetsmarkeringen. Allerede i vinter stilte Høyre spørsmål ved mandatet og sammensetningen av utvalget, både med tanke på involvering av de skeive organisasjonene og om det belyser alle sider av saken. Vi etterlyste bedre kompetanse og mer oppmerksomhet rundt Etterretningstjenestens rolle og involvering av dem som ble rammet av terroren.

Til tross for dette: Når vi nå har rapporten, er den klinkende klar. Dette var en grov etterretningssvikt. Rapporten underbygger at politiet og justissektoren har en stor jobb å gjøre med å gjenoppbygge tilliten hos de skeive organisasjonene. PST koblet ikke terrorvarselet og bildet av det brennende flagget til at pride skulle arrangeres helgen etterpå. Rapporten peker også på at politiet hadde overlatt et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride i etterkant av terrorangrepet. Håndteringen og manglende involvering bidro til å skape usikkerhet rundt om i hele landet, en usikkerhet vi ennå ser.

Det er egentlig det som er kjernen i denne saken. Trusselutsatte grupper i samfunnet, i dette tilfellet skeive, har behov for ekstra oppmerksomhet. De må være trygge på at politiet og sikkerhets- og etterretningstjenestene er der også for dem. Det skal være trygt å være den en er, og si det en mener i Norge.

Kong Harald sa i en tale i 2016:

«Nordmenn er engasjert ungdom og livserfarne gamle. Nordmenn er enslige, skilte, barnefamilier og gamle ektepar. Nordmenn er jenter som er glad i jenter, gutter som er glad i gutter, og jenter og gutter som er glad i hverandre.

Nordmenn tror på Gud, Allah, Altet og Ingen-ting.»

Det kan ikke sies bedre.

Derfor er det avgjørende viktig at vi som samfunn skaper trygghet for å være den en er. Der sviktet vi 25. juni i fjor. Vi ble rammet av terrorhandlinger som var rettet mot mennesker som elsker hverandre, uavhengig av deres legning.

Justisministerens redegjørelse viser at hun tar rapporten på alvor. Jeg mener denne redegjørelsen må sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre oppfølging og påfølgende behandling i Stortinget. Statsråden sier at hun skal rette opp det som finnes i rappor-

ten. Hun sier at regjeringen og hun har tatt ansvaret. Hun sier også at de skal jobbe videre, og alle deler skal involveres. Det er bra at de skeive nå involveres. Det har vært savnet.

Statsråden sier ikke at dette var en grov etterretningssvikt. Det burde hun, for det er nettopp det det er. Ett av tiltakene må være utveksling av personell mellom operative deler av E-tjenesten og PST.

En del av det statsråden tar opp, er ting som har vært kjent en stund. Rapporten fra Al-Noor og Kongsberg er eksempler. Dette gjelder bl.a. behov for bedre rutiner for samhandling og dokumentasjon og oppfølging av psykisk syke. Det er bra at statsråden varsler tettere oppfølging. Jeg forventer et taktskifte i dette arbeidet.

Regjeringen kan ikke holdes ansvarlig for det som skjedde 25. juni i fjor, men regjeringen er ansvarlig for å rydde opp. Den jobben starter nå. Det skal Stortinget følge opp.

Else Marie Rødby (Sp) [10:52:55]: Jeg vil starte med å takke justisministeren for en god og grundig redegjørelse, en redegjørelse som viser at statsråden, sammen med hele regjeringen, tar ansvar for den jobben som nå må gjøres. Jeg slutter meg til justisministerens konklusjoner og er glad for at hun er så tydelig på at vi sammen skal stå opp for våre verdier og vår frihet, også i tiden framover.

Jeg vil også benytte denne anledningen til å uttrykke medfølelse med dem som mistet sine kjære 25. juni i fjor, og med alle de andre som på ulikt vis ble rammet gjennom denne terroren. Til dem som nå føler seg utrygge: Det var et brutalt, uforståelig og forferdelig angrep. Det var et angrep på kjærligheten, ytringsfriheten og folk. Det står klart for oss at vi som samfunn ikke klarte å beskytte befolkningen vår denne dagen, og særlig feilet vi overfor én gruppe. Til det skeive miljøet er det viktig for meg å si: Dere står ikke alene. Vi skal stå sammen med dere. Norge skal være et land for alle, og da må vi også kunne beskytte alle. Det skal vi sørge for at vi gjør en bedre jobb for framover.

Evalueringsrapporten som politiet og PST nå har fått om håndteringen av angrepet, er det tungt å lese. Det berører oss. Det gjør vondt å lese at systemene ikke var gode nok, og at det kanskje kunne vært mulig å forhindre angrepet om enkelte ting hadde vært gjort annerledes. Vi kan aldri beskytte oss fra alt, men når funnene i denne rapporten gjentar en del av den kritikken som Gjørv-kommisjonen kom med etter 22. juli, må vi innse at systemene vi har bygd, ikke fungerer godt nok.

Det blir viktig nå at vi i det politiske Norge i fellesskap finner gode løsninger på de utfordringene som rapporten beskriver. Jeg håper vi alle kan bidra konstruktivt til en debatt om oppfølging av rapporten og om hvor-

dan vi kan stå bedre rustet som samfunn neste gang. Jeg har forståelse for at det er anbefalinger og momenter i denne rapporten som det kan ta tid å følge opp, men jeg er veldig glad for at justisministeren allerede nå er klar på at hun er i gang med oppfølgingen og er opptatt av konkrete tiltak.

Det var viktig at statsråden, politidirektøren og sjefen for PST satte seg ned sammen allerede dagen etter at rapporten kom, for å legge en plan for det videre arbeidet, og det er veldig bra at justisministeren har varslet en oppfølgingsplan innen utgangen av juni. Jeg vil berømme statsråden for dette, og også for å komme hit i dag og redegjøre for oss i Stortinget. Det gjør meg trygg på at justisministeren, sammen med resten av regjeringen, vil følge opp rapporten og veien videre på en god måte.

Jeg vil også rose den innsatsen som politiet og privatpersoner gjorde i sekundene og minuttene etter at det første skuddet ble løsnet i Rosenkrantz' gate i fjor. Den innsatsen reddet mest sannsynlig mange liv. Uansett hvor mye vi styrker den skarpeste beredskapen, er sannsynligheten for at du eller jeg kommer først, stor. Derfor er det sånn at også vi som samfunnsborgere er en viktig del av den store beredskapen vår, og det ble helt tydelig 25. juni i fjor. Politiet vil aldri kunne være absolutt overalt hele tiden, så når kriser inntreffer, er vi derfor avhengig av at noen gjør mer, og handler utover det som kan forventes av oss. Selv midt i Oslo sentrum var det folk som var førstelinjen, og de største heltene, den juninatten i fjor.

Rapporten viser imidlertid at politiet er raskt til stede, og er tydelig på at de håndterte situasjonen godt, i tråd med deres samfunnsoppdrag og i tråd med våre forventninger. Vi har flinke politifolk på jobb i Norge hver eneste dag som er med på å gi oss et tryggere samfunn. Til de som stilte seg mellom drapsmannen og ofrene 25. juni i fjor, og til de som går på jobb hver dag for å gi oss andre en tryggere hverdag, vil jeg si tusen takk.

Til slutt vil jeg si, når vi nå står her i pridemånedens igjen: Pridefeiringen skal være en fest, en hyllest til livet og til det Norge vi vil ha – et Norge hvor alle skal kunne elske den de vil, og være den de er. Jeg er glad justisministeren var så tydelig på at vi som storsamfunn nå gjør det vi kan for at årets feiring skal være trygg og god, og så er det vår oppgave som folkevalgte å være krystallklare på at vi fordømmer alt hat, all hets og alle trusler.

Mange har kjent på usikkerhet og frykt det siste året. Sånn kan vi ikke ha det. Nå må vi jobbe sammen for å skape et tryggere Norge.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:58:13]: Den 25. juni i fjor skjedde det som ikke skal skje, en terrorhandling på norsk jord gjennomført av en kjent trusselaktør.

Rapporten viser en grunnleggende svikt på en rekke områder fra PST og deres evne til å håndtere og forhindre terror på norsk jord. Det er en knusende dom. Kjerren er at vi har et PST som ikke fungerer etter hensikten, et PST som ikke er i stand til å levere den tryggheten alle borgere forventer at de skal kunne levere.

Det kreves klare og tydelige tiltak, konkrete tiltak, for å rydde opp. Da må jeg si at jeg er litt usikker når jeg lytter til statsråden, for selv om det ikke er vanskelig å være enig i veldig mange av formuleringene hun kommer med, fremstår de som å være av en ganske generell karakter. Det fremstår også sånn at mye av oppgaven man da gir for å rydde opp i det som er helt nødvendig i PST, overlater man egentlig til sjef PST.

Det er ikke tilstrekkelig. Sjef PST ville ikke engang beklage tydelig de feilvurderingene som ble begått. Hun sa i etterkant av fremleggelsen av rapporten at hun beklaget eventuelle feilvurderinger som er blitt begått. Vi hører en masse signaler fra PST som omhandler alle andre forhold enn dem selv. Ressurssituasjonen blir trukket frem, og det skal man ta på alvor. Det har blitt pekt på E-tjenesten. Det har blitt pekt på politiske myndigheter og vår evne til å styrke PST. Til og med EOS-utvalget har blitt dratt inn som et hinder for at PST fikk gjort jobben sin den 25. juni i fjor, noe som åpenbart ikke er riktig. Stortingets EOS-utvalg bidro ikke til det.

Da stiller jeg spørsmålet: Burde det ikke være sånn at justisministeren tydeligere gikk inn og tok styring ved sitt departement for å rydde opp i den åpenbare ukulturen som eksisterer i PST? Eksempelene er mange når man leser rapporten. Bare for å ta ett eksempel, som jeg synes er ganske graverende: Man var fra PSTs side opptatt av å innhente opplysninger, så langt som mulig, for å kartlegge høyreekstreme aktører i forkant av pride. Man hadde ikke samme oppmerksomhet rettet mot det som er en veldig kjent trussel, nemlig ekstreme islamister. Det stilles til og med spørsmål om det i rapporten, og dette er et sitat fra rapporten:

«Samtidig kan man lure på hvorfor PST ikke satte ut en tilsvarende innhentingsoppgave for eventuelle trusler mot pride-arrangementer og/eller deltagere fra ekstreme islamister?»

Slik jeg kjenner PST fra tidligere, har de vært i stand til å håndtere ekstrem islamisme på en god måte. Jeg er ikke sikker på om man er like godt rustet i dag, det fremstår i hvert fall ikke sånn. Det er snakk om en kjent trusselaktør som har vært en kjent trussel mot den vestlige verden i over 20 år. Det er utrolig at PST ikke har gjort en bedre jobb. Så selv om det ikke er vanskelig å være enig i mange av de formuleringene som justisministeren kommer med, hadde vi fra Fremskrittspartiets side forventet noe mer konkret.

I motsetning til Høyre ønsker vi at videre behandling skjer i justiskomiteen. Vi har også anmodet presidentskapet om å legge til rette for å ferdigbehandle dette i komité så raskt som mulig, og – om nødvendig – at Stortinget trer sammen også etter ordinær sesjonsslutt.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:03:32]: Den 25. juni i fjor var Oslo farget i alle regnbuens farger. Folk feiret mangfoldet, følte seg fri. Endelig, etter flere år med koronarestriksjoner, skulle gatene fylles. Brått ble glede og protestfest snudd til frykt, sorg og sinne. En mann tok med seg et gevær og startet å skyte utenfor London Pub, knapt 300 meter fra Stortinget og hjertet av Oslo Pride, Spikersuppa. To mennesker ble drept, et tyvetalls mennesker ble skadet, en hel skeiv bevegelse ble skutt på den 25. juni. Resten av Skeivt kulturår ble preget av individuelle og kollektive traumatiske historier.

Forrige uke kom rapporten om terrorangrepet 25. juni, som sier at dette angrepet kunne vært avverget, at det våre skeive sto i den natten i fjor, kunne de fått slippe, og de kunne fått slippe det som fulgte i dagene, månedene og året etter. Det er urovekkende informasjon vi har fått. Det verste angrepet på skeive etter annen verdenskrig i Norge kunne vært avverget. Det skal tas på høyeste alvor.

Det er juni, det er pridemåned, og allerede ser vi at flagg brennes, at arrangementer stenges, at regnbuefamilier ikke tør å ha med sine egne barn under årets pridearrangement, fordi de ikke føler seg trygge. Det er snart ett år siden angrepet i Oslo, og vi har fått en rapport som krever Stortingets oppmerksomhet. Det ville vært helt uholdbart om Stortinget ikke skulle få anledning til å omtale funnene i rapporten før Stortinget samles igjen i oktober. Derfor var det helt nødvendig for SV å være tydelig på at vi forventet at ministeren kom til Stortinget og redegjorde.

Evalueringen peker på flere alvorlige funn. Det er mulig at angrepet kunne vært forhindret dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak. Selv om PST satt på relevant etterretningsinformasjon om Matapour, ble ikke denne delt med radikaliseringskontakten i politiet. Det er mulig at angrepet kunne vært avverget som følge av et varsel PST mottok i dagene før. Det sviktet i sentrale politienheters arbeid både før og etter angrepet.

Det er en rystende rapport, og det som er særlig skremmende, er at dette er gjentakende toner. At ressursene ikke fant hverandre, var en av konklusjonene i 22. juli-kommisjonens rapport. At informasjon ikke ble delt, ikke kom dit den skulle, at informasjon man hadde, ikke ble agert på, har vi fått svart på hvitt var bidragsytende til at man ikke fikk stanset dette angrepet.

Etter angrepet hadde folk behov for å ta til gatene for å være sammen med hverandre i det kollektive trau-

met. Mange hadde behov for å vise støtte til bevegelsen og et mangfoldig samfunn. En viktig del av demokratiet er å kunne ta til gatene for å markere og kjempe for fellesskapet, spesielt overfor de bevegelsene som har blitt utsatt for diskriminering i århundrer, og som fremdeles opplever diskriminering, trusler og vold. Mangfoldet må vises fram, ikke gjemmes bort.

Rapporten viser at anbefalingen om å avlyse solidaritetsmarkeringen 27. juni var i strid med menneskerettighetene og Grunnloven. Da vitner det om dårlig situasjonsforståelse når ministeren fremdeles stiller seg bak den vurderingen. Denne rapporten omhandler det verste terrorangrepet på skeive i Norge siden krigen, men det blir også et eksempel på hvordan skeive nedprioriteres i samfunnet, selv når de står i møte med ekstremisme og terror. Det er kritikkverdig at de f.eks. måtte stå så alene i kommunikasjonen etter terrorangrepet.

Nå må vi lære av feilene og møte utfordringene med åpenhet og kritikk. Skeive skal være trygge i Norge, både i butikken, i prideparaden, på London Pub og på Per på hjørnet. Undersøkelser viser at én av tre skeive har lav tillit til politiet, betydelig lavere enn den generelle befolkningen, og da må man spørre seg om prosessene har vært gode nok.

Dette angrepet var rettet mot en gruppe som opplever diskriminering og hat, ikke bare i Norge, men i hele verden. Derfor var det kritikkverdig at ingen representanter for denne bevegelsen fikk være med i evalueringsarbeidet. En del av konklusjonene vitner også om at man fremdeles mangler situasjonsforståelse.

Det er bra at statsråden har kommet til Stortinget og redegjort. Vi har behov for å vite mer om hvordan man vil følge opp dette, og se hvordan handlingen blir. Vi har et behov for at Stortinget går grundig inn i denne saken. Derfor bør redegjørelsen oversendes kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling. Feil må rettes. Tilliten mellom skeive og politiet må styrkes. Ministeren må vise at nå er tiden for å trygge, nå er tiden for dialog med de berørte miljøene, nå er tiden for handling.

Tobias Drevland Lund (R) [11:08:44]: De skulle feire retten til å være den man er, og retten til å være skeiv. De skulle feire og markere pride. I stedet ble de møtt med kuler, vold og hat. Natt til 25. juni 2022 mistet vi to mennesker, og mange ble fysisk såret. Hvert liv som går tapt til terror, er alltid ett for mye. Enda flere fikk skader som ikke synes utenpå kroppen. Den fysiske og psykiske belastningen av angsten og redselen er for mange fremdeles noe som preger hverdagen. Man lever med vissheten om at det finnes noen der ute som vil gå så langt som til å drepe, kun fordi de hater skeive mennesker. Dette var det verste angrepet på skeive i norsk etterkrigstid.

I sin trusselvurdering for 2022 konstaterte PST at terrortrusselnivået i Norge var moderat, og at det fremdeles var forventet at høyreekstremister og ekstreme islamister utgjorde den største terrortrusselen mot Norge. Den gangen vurderte PST det som mulig at disse gruppene av ekstremister ville forsøke å utføre terrorhandlinger i Norge. Så skjedde det grusomme som skjedde natt til 25. juni 2022.

Det har snart gått et år siden terroren mot pride i Oslo i fjor, og nå er vi inne i ny pridemåned, som feires og markeres over hele landet. Forrige uke kom rapporten fra 25. juni-utvalget, som har hatt i oppgave å granske PSTs og politiets håndtering av terroren og hendelsene i forkant og etterkant. Rapporten har vært nedslående. Utvalgets funn er ikke til å misforstå: Dette angrepet kunne muligens ha vært avverget. Kokt ned til noen sentrale konklusjoner peker utvalget – svart på hvitt – på at PST kunne ha handlet tidligere, og at angrepet kunne vært unngått. Det kunne blitt opprettet en forebyggende sak mot gjerningsmannen, Zaniar Matapour, i månedene før 25. juni, men det gjorde det ikke. PST satt på relevant, egenprodusert etterretning om Matapour som de burde ha delt med radikaliseringskontakten i politiet, som hadde ansvaret for å følge ham opp, men det gjorde de heller ikke. Hadde PST undersøkt det varselet de mottok fra E-tjenesten bare fem dager før 25. juni, kunne angrepet muligens vært avverget, men PST undersøkte ikke hvem som kunne være en mulig utøver av et angrep som den kjente islamisten Arfan Bhatti var involvert i. Dette er bare noen av de konklusjonene som rapporten trekker fram.

Jeg vet at statsråden tar dette på største alvor. Det gjør hun også ved å komme hit og redegjøre for Stortinget i dag. Det er jeg glad for, og det setter jeg pris på. Hun har også hatt møte med PST og Politidirektoratet og har redegjort godt for hvordan arbeidet er der. Hun har også dialog med skeive organisasjoner. Hun tar dette på alvor, men statsråden har vært forbausende fraværende i etterspillet av det året som nå har gått. Særlig vet jeg at mange av de skeive organisasjonene, som tross alt representerer det skeive miljøet, som var målet for dette angrepet, har følt på det. Til slutt ble de så leie av ventingen at de opprettet en egen nettside, med det treffende navnet «Mens vi venter på Mehl».

Først den 31. mai inviterte statsråden til et møte med representanter fra de skeive organisasjonene, et møte uten agenda og tilsynelatende uten mål og mening. Det skjedde betimelig nok en knapp uke før denne nedslående rapporten skulle offentliggjøres.

Det ble også sagt at man skal kunne garantere for at man skal kunne markere pride. Dessverre er realiteten at det mange steder rundt omkring i landet er store trusler mot pridearrangementer. Prideflagg blir tatt ned. De

blir i verste fall brent, det har vi også sett tilfeller av. På toppen av dette har retten til forsamlingsfrihet etter Grunnloven § 101 og EMK-artikkel 11 blitt brutt etter 25. juni, når flere har tatt initiativ til solidaritetsmarkeringer. Da folk hadde størst behov for å samles, markere solidaritet med det skeive miljøet og ta et aktivt standpunkt mot hat, ble det anbefalt ikke å gjøre det, da politimyndighetene «ikke kunne garantere» for deres sikkerhet. Det skal vi ikke finne oss i. Myndighetene og politiet skal garantere for at alle borgere kan benytte seg av menneskerettigheter som forsamlingsretten.

Vi har også sett eksempler på at politiet ikke er i stand til å beskytte ulike arrangementer. For eksempel har vi fått beskjed om at man i Møre og Romsdal har måttet avbryte et planlagt arrangement på grunn av trusler. Det samme så vi på Inderøy, der en mann stormet scenen da en dragartist hadde en opptreden. Slikt skal vi ikke ha noe av.

Rødt støtter helhjertet opp om at dette blir oversendt kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling.

Nå er tiden inne for at statsråden viser seg tilliten verdig.

Grunde Almeland (V) [11:14:09]: Det kunne ha vært avverget – dette er ordene som har brent seg fast i meg etter at jeg leste 25. juni-utvalgets rapport. Det er mulig at det kunne ha vært avverget at en mann litt over klokken 01.00 lørdag 25. juni i fjor går av en trikk foran tinghuset og 40 sekunder etter begynner å skyte med maskinpistol mot menneskene som er på uteserveringene og står i kø for å komme seg inn på London Pub og Per på hjørnet. Det er mulig at det kunne ha vært avverget at 2 mennesker dør av skuddene, at 9 får skuddskader, at 25 får andre skader i kaoset som oppstår, og at 264 mennesker nå har status som fornærmede i en sak som uten sivil inngripen i løpet av få minutter kunne ha utviklet seg til et av de dødeligste angrepene på sivile i Europa på mange år.

Det er mulig at det kunne ha vært avverget at vi skeive, som i utgangspunktet ofte har kjent oss som hakket mer sårbare, mer utsatte og mindre akseptert enn resten av befolkningen, brått får revet vekk følelsen av trygt å kunne være den vi er, elske den vi elsker, og gi uttrykk for kjærligheten vår i offentlighet.

Angrepet på skeive har endret noe i oss. Det er en frykt her nå som ikke har vært her før. Det skal ikke føles som en risikosport å holde kjæresten i hånden på åpen gate og gi ham et kyss på kinnet, men slik føles det for veldig mange nå. For dem av oss som allerede før terrorangrepet har båret denne frykten med seg, føles den mye sterkere nå. Mange av oss vegrer oss for å delta i pride-markeringen vi har pleid å glede oss til. Noen av oss er

redde for å ta med barna våre i toget – tør vi å utsette dem for den risikoen?

Noe av det flotteste med landet vårt er at vi har høy tillit til myndighetene våre. Vi har høy tillit til at ulike organer skjøtter de oppgavene de er satt til å utføre, og det påhviler PST det alvorstunge ansvar å forebygge voldelig ekstremisme og politisk vold. PST skal beskytte våre innbyggere mot angrep for sine ytringer. Sentralt i dette arbeidet står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak. Som innbyggere stoler vi på at dette arbeidet utføres av personer med høy og spesialisert kompetanse, og at arbeidet er av høy kvalitet, for det er tross alt sikkerheten vår det handler om.

Rapporten fra 25. juni-utvalget slår dype sprekker i denne tilliten. Rapporten er noe av det mest alvorlige jeg har lest i min tid som stortingsrepresentant. Den er knusende og klar i sin kritikk av PSTs arbeid i forkant av terroren, og det mørkeste med rapporten er at dette kunne ha vært avverget.

Det skeive miljøet har fortsatt ikke fått en beklagelse fra statsråden. Statsråden er den øverste ansvarlige for justissektoren, og statsråden har også et overordnet tverrsektorielt ansvar i sivile kriser. En slik beklagelse hadde betydd mye, det hadde vært en anerkjennelse fra øverste hold om alvorligheten av det som skeive har gått gjennom både den 25. juni og i tiden etter. Det koster så lite, men det hadde betydd så mye.

I rapporten har vi fått mange svar, men det er fortsatt mange som gjenstår. Etter mitt syn var 25. juni-utvalgets mandat for snevert og burde ha omfattet E-tjenesten. Statsråden sier at dette faller utenfor hennes mandat, men statsråden opererer ikke i et vakuum, hun er del av et regjeringsapparat, og hvis det eksisterer barrierer for å lage en rigg som sørger for at vi får alle svar, er det regjeringen som har mulighet til å fjerne dem.

Det er en stor jobb å gjøre framover, og jeg er glad for at statsråden i dag anerkjenner det ansvaret hun har. Det setter jeg pris på. Likevel: Hvor alvorlig justisministeren tar dette ansvaret, kommer an på hvordan oppfølgingen blir i handling, ikke i ord, også framover.

Det er en stor oppgave for Stortinget å se på det som har skjedd. Derfor vil Venstre også at denne saken skal få sin behandling i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Så vil jeg avslutte med en oppfordring til oss alle om å støtte opp om de grunnleggende verdiene vi som samfunn bør stå opp for, og at flest mulig av oss deltar i pride-markeringene som kommer.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:19:41]: Jeg vil takke statsråden for redegjørelsen, og jeg vil også takke representanten Almeland for et sterkt innlegg, som vi-

ser hvorfor dette er så viktig. Rapporten fra 25. juni-utvalget peker på alvorlige brudd som statsråden og resten av regjeringen må følge opp. Det er særlig tre områder som jeg vil løfte fram.

Det første gjelder den generelle systemsvikten. Det er urovekkende at angrepet muligens kunne ha blitt avverget. Særlig er det verdt å løfte fram den tverrsektorielle innsatsen på kontraterrorfeltet. Det virker som det har vært svikt i kommunikasjonen og kartleggingen i flere ledd, og at kunnskapen om utsatte grupper er svak. De som er utsatt for trusler, sitter med essensiell kunnskap og ekspertise som må brukes av politiet og PST i hele landet. Det er mange hendelser som ikke anmeldes. Kunnskap om trusselnivået må baseres på aktivt oppsøkende virksomhet overfor de utsatte gruppene som det gjelder.

Det bringer meg inn på at justisministeren generelt har vist lite interesse for de skeive organisasjonene og de terrorrammede etter 25. juni. Særlig uforståelig er det at statsråden valgte å dra på trafikkkontroll i Holmestrand istedenfor å møte de terrorrammede noen dager etter at angrepet skjedde. Verre er det likevel at de møtene statsråden har hatt med de skeive organisasjonene, har vært for få og uten klar agenda, og at det er svært uklart for meg hva justisministeren har gjort det siste året for å sikre skeives forsamlingsfrihet, som har vært sterkt innskrenket.

Det andre jeg vil trekke fram, gjelder ytrings- og forsamlingsfriheten for trusselutsatte generelt og for skeive spesielt. Rapporten viser til politidirektørens anbefaling om å avlyse solidaritetsmarkeringen 27. juni i fjor, basert på informasjon hun antok at Oslo politidistrikt ikke hadde. Her kan man lure på hva som skjedde i møtet med Regjeringens sikkerhetsutvalg og dialogen mellom politidirektøren og Oslo politidistrikt. Det som uansett må legges til grunn, er at terskelen for å avlyse forsamlinger bør være svært, svært høy. Det er spesielt viktig når det gjelder forsamlinger av utsatte og diskriminerte grupper. Alternativet er at de som ønsker å true disse gruppene til taushet, vinner.

Heller enn å få beskyttelse fra offentligheten for å kunne samles, har vi det siste året sett det motsatte. Prideparaden i Oslo ble avlyst, solidaritetsmarkeringen ble avlyst, Skeiv Ungdoms sommerleir ble avlyst, og senest for to uker siden måtte Redd Barna avlyse sin pridefestival for barn i Bergen – alt av sikkerhetsgrunner. Da har vi ikke engang snakket om alle de arrangementene som ikke har blitt arrangert i det hele tatt, fordi det ikke har føltes trygt.

Skeive i Norge i dag forteller at de er redde, og mange tør ikke å samle seg for å kjempe for sine rettigheter. Noen lurer på om det ikke lenger er trygt å holde hverandre i hendene. Spørsmålet skeive organisasjoner stiller seg, er om det nå er lavere terskel for å avlyse skeive

arrangementer i Norge fordi myndighetene ikke klarer å stille opp og ivareta tryggheten deres. Det må være helt klart: Skeives rett til å møtes og ytre seg må beskyttes av norske myndigheter overalt, i hele landet. Det må justisministeren sikre. Det er gode signaler som kommer i dag, men hvorfor har ikke de kommet før? Det har gått ett år. Stor skade har skjedd, som justisministeren nå må rette opp, og det gjenstår å se om situasjonen blir bedre.

Terroren i fjor sommer er en historie om hat, om vold og om frykt. Samtidig er det en historie om beredskap som sviktet, om forhold som kunne vært annerledes, om ting som burde vært gjort annerledes, og det øverste ansvaret ligger hos justisministeren. Justisministerens håndtering av denne saken har bidratt til å øke utryggheten hos noen av dem som er hardest rammet. Det er i seg selv alvorlig, men mest alvorlig er det at beredskapen igjen har sviktet, selv når gjerningspersonen kom fra et miljø som har toppet politiets egne truselvurderinger og vært under tett overvåkning.

Derfor mener jeg at saken må videre til kontroll- og konstitusjonskomiteen. Jeg oppfordrer komiteen til å opprette en sak, slik at vi får en offentlig høring og en uavhengig gjennomgang av det som sviktet i alle ledd, og hva som skal gjøres framover. I tillegg trenger Stortinget svar på hva justisministeren konkret har gjort for å følge opp beredskapsarbeidet siden terroren i fjor, og hvordan hun nå jobber for å følge opp rapporten og sikre skeives forsamlingsrett. Vi i Miljøpartiet De Grønne er klare for å møtes også de neste ukene for å følge det opp.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:24:45]: Jeg vil starte med å takke statsråden for at hun kom til Stortinget, og for redegjørelsen. Jeg vil ikke minst også takke mine kollegaer for gode innlegg, og da spesielt for det sterke og viktige innlegget til den gode kollegaen og representanten Grunde Almeland. Takk for at du delte.

Kristelig Folkeparti slutter seg til fordømmelsen av tankene og holdningene og det angrepet som skjedde 25. juni i fjor. Det er et forferdelig bakteppe for den diskusjonen vi har. Det er en knusende rapport, og det er også en alvorlig redegjørelse som statsråden holder. Skeive skal ikke måtte føle på den frykten mange føler på og har følt på. Hat og angrep mot hvem du er, rammer på en annen måte. Det er angrep og hat mot din identitet, noe du er, noe du verken kan eller skal måtte gjemme vekk. Ingen skal være redde for at den de er, gjør dem til et terrormål eller redde for å bli banket opp. Derfor er det også viktig å ta avstand fra f.eks. brenning av prideflagg og trusler mot arrangementer. Det er viktig at det etterforskes og følges opp, for dette skal være et land der det er fullt mulig å gi uttrykk for hvem en er, og feire den identiteten uten å være redd.

Denne rapporten var vond å lese, spesielt det at angrepet kunne vært avverget. Rapporten er tydelig på at det har sviktet i flere ledd. Det kunne vært hindret. Jeg merker meg at justisministeren diskuterer flere mulige inngripende tiltak, eller viktigheten av å ha gjennomført flere inngripende tiltak. La meg si at Kristelig Folkeparti har støttet flere inngripende tiltak når det gjelder terrorbekjempelse de siste årene, men sånn jeg leser rapporten, peker den ikke på verken mer overvåking eller avlytting eller den typen tiltak. Den peker heller på mer samarbeid, mer samtaler, mer utveksling av informasjon og, ikke minst, på å følge opp den informasjonen en får. Sånn sett er det mye av det forebyggende som svikter, mye av det som er åpent og kunne vært delt eller funnet, og ikke minst samarbeidet mellom tjenestene.

Jeg er enig i at det ikke bare er politi og PST en må se på, en må også se på E-tjenesten. La meg si tydelig at det blir helt sikkert behov for mer ressurser til politiet og til den delen av justissektoren, men la oss heller ikke glemme at forebygging er noe av det aller viktigste vi jobber med – det være seg tidlig innsats eller familiepolitikk – fordi ingen kan erstatte den jobben foreldre gjør, og den kjærligheten de gir. Enten det er far og mor, en alene-pappa, en bonusmamma, mor og mor, far og far, de foreldrene eller den fosterforelderen – den jobben de gjør, og den rollen de har, er ekstremt viktig. Noen ganger svikter det også, og da må vi som samfunn være der med barnevern. Vel så viktig som å diskutere bare politi er den typen tiltak, med barnevern, psykisk helse, inkludering og å hindre utenforskap blant ungdom. Derfor er jeg glad for at justisministeren peker på samarbeid med ulike departement og statsråder, og at heller ikke den jobben undervurderes. Her må vi gjøre begge deler.

Fra Kristelig Folkepartis side vil jeg si at vi mener det er helt nødvendig med en rask oppfølging av tiltakene i rapporten. Det er uholdbart at samarbeidet ikke har fungert bedre, og spesielt når dette har vært anbefalinger vi har fått i tidligere rapporter i andre saker. Derfor må oppfølging av rapporten føre til varige kulturendringer.

Jeg vil også si at PSTs og politiets kompetanse på minoritetene i samfunnet, spesielt de trusselutsatte, må forsterkes og forbedres. Rapporten nevner skeive, og den nevner også jøder og muslimer. Det er ikke nødvendigvis det at en skal legge for mye i det, men rapporten peker på at den siktede terroristen – som ble vurdert som en ekstrem islamist – ble invitert til lunsj i ramadan. Kanskje enda mer alvorlig er det at politiet og PST ikke var årvåkne nok. Da de fikk et varsel 24. juni om dette brennende prideflagget på Bhattis Facebook-profil, koblet de ikke det nok til at pridemarkeringen skulle være dagen etterpå. Jeg tror iallfall at kunnskapen må

forbedres, for å være sikker på at en kan gjøre en enda bedre jobb med å følge opp utsatte minoriteter.

Det er viktig at det kommer en rask oppfølging, og Kristelig Folkeparti slutter seg til at denne rapporten og redegjørelsen oversendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Statsråd Emilie Mehl [11:30:11]: Aller først vil jeg igjen takke for anledningen til å redegjøre for Stortinget. Jeg vil takke for innleggene fra partigruppene, og jeg vil rette en spesiell takk til representanten Almeland for hans sterke innlegg, som illustrerer bakteppet for denne redegjørelsen og det vi skal gjøre framover.

Jeg opplever at innleggene fra partiene reflekterer alvoret i situasjonen. Vi har et felles ønske om at det må handles, og at vi må iverksette tiltak som gir effekt – tiltak som både styrker sikkerheten vår og bevarer et åpent og fritt samfunn. Jeg vil gjenta at med rapporten som bakteppe er det ekstra viktig at vi står sammen, og for meg å gjøre alt jeg kan, for å sørge for at vi får en trygg og god pridefeiring i år. Det vet jeg også at politiet og tjenestene våre er veldig opptatt av.

Som jeg sa i redegjørelsen, er det iverksatt en lang rekke tiltak i etterkant av angrepet. Det er knyttet både til bevilgninger, til lovendringer og til arbeidsmåter. Vi må gå inn i rapporten med full tyngde. Derfor er det viktig at vi har en stram tidsplan, slik at vi er sikre på at oppfølgingen skjer på en grundig og god måte, men også at det ikke tar for lang tid. Det skal, så langt som mulig, være åpenhet om den videre oppfølgingen av rapporten, og det skal også være en tett og god dialog med de skeive organisasjonene. Det gjelder på alle nivåer.

Rapporten har pekt på det som fungerte, og det som sviktet. Det som fungerte, skal vi bygge videre på, men der det sviktet, skal det gjøres endringer. Rapporten peker på et eksempel på en klar svikt som knytter seg til PST og Etterretningstjenesten. Fra regjeringens side er det viktig at vi tar det på største alvor, som flere har tatt opp. Vi kommer til å gå inn i spørsmålet om samarbeid mellom tjenestene og kultur. Vi mener det er behov for at begge tjenestene forstår alvoret i det. Det opplever jeg at de gjør, og jeg er glad for at PST og sjef Etterretningstjenesten allerede har hatt dialog.

Som jeg gikk gjennom i min redegjørelse, peker rapporten også på områder hvor regjeringen har igangsatt viktig utredningsarbeid eller har foreslått lovendringer. Deling av informasjon mellom helsevesen og politi er et slikt eksempel.

Arbeidet med å bekjempe ekstremisme og radikalisering er et annet område hvor vi jobber for fullt. Som flere har vært inne på, har Stortinget nylig vedtatt hjemler som gir PST adgang til å lagre, systematisere og analysere åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsfor-

mål dersom nærmere angitte vilkår er oppfylt. Det vil også være et svært viktig grep.

Evalueringsrapportens funn er alvorlige. Derfor har det vært viktig for meg å være helt klar på at rapporten krever en rask oppfølging. Det krever en stram tidsplan. Vi må også være åpne for at enkelte av anbefalingene eller vurderingene til utvalget kanskje vil kreve grundige utredninger og ta noe lengre tid.

Et trygt og åpent samfunn bygger på at vi tolererer hverandre, at vi lytter, at vi snakker med hverandre, at vi inkluderer alle. Det brutale angrepet 25. juni i fjor viser viktigheten av å stå opp for disse verdiene. Jeg vil igjen si takk for anledningen til å redegjøre, og jeg ser fram til videre samarbeid med Stortinget.

Presidenten [11:34:39]: Kommentarrunden er dermed avsluttet.

Når det gjelder den videre behandlingen av redegjørelsen, var presidenten innstilt på å foreslå at den sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for justiskomiteen før innstilling avgis. Presidenten oppfatter det imidlertid slik at representanten Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet har foreslått at redegjørelsen skal sendes til justiskomiteen. Presidenten vil derfor komme tilbake til behandlingsmåte ved votering kl. 15.

Sak nr. 2 [11:35:08]

Innstilling fra fullmaktskomiteen om riksvalgstyrets avgjørelser av klager ved stortingsvalget 2021 (Innst. 498 S (2022–2023))

Sverre Myrli (A) [11:35:31]: Grunnen til at Stortingets fullmaktskomité har lagt fram innstillingen vi nå behandler, er at Stortinget i mars fikk oversendt ni klager på stortingsvalget i 2021 fra riksvalgstyret. Dette er altså nye klager framsatt etter tidligere klager, som allerede er behandlet etter bestemmelsene i Grunnloven og valgloven. De ni nye klagene er alle klager fra de som kaller seg Twitteriatet for Valgkontroll, og gjelder protokollering av stortingsvalget i 2021 i ni kommuner. Det er riksvalgstyret som etter valglovens bestemmelse behandler klager som har med gjennomføring av stortingsvalg å gjøre. Riksvalgstyret har avvist samtlige klager, og alle klagene var framsatt etter klagefristens utløp. Fullmaktskomiteen slutter seg til riksvalgstyrets avgjørelser om å avvise klagene på formelt grunnlag.

Fullmaktskomiteen vil påpeke at det selvfølgelig er viktig at protokollering av stortingsvalg og øvrige valg foregår korrekt og etter regelverket. I Prop. 45 L for 2022–2023 om endringer i valgloven, som Stortinget nylig behandlet, viser regjeringen til at det fram mot stortingsvalget i 2025 er igangsatt et arbeid for å forbedre

Statsråd Emilie Enger Mehl
Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:
15.06.2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til redegjørelsen som komiteen har til behandling og ber i den forbindelse om å få oversendt rapporten fra 25. juni-utvalget.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
komitéleder

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
22/3871

Dato
16.06.2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni rapporten

Viser til brev av 15. juni 2023.

Vedlagt er Rapport fra 25. juni-utvalget, denne finnes også tilgjengelig på Politiets sine nettsider. [Rapport fra evalueringsutvalget 25. juni – Politiet.no](#). Et eksemplar av rapporten er også sendt til komiteen pr. post.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Statsråd Emilie Enger Mehl
Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Vår ref.:
2023/2761

Deres ref.:

Dato:
26.06.2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til behandlingen av redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten.

Komiteen har følgende spørsmål:

1. Hvilke initiativer har statsråden tatt i forkant av hendelsen, som er relevante for politiets og PSTs håndtering av 25. juni-angrepet? Komiteen ber om en oversikt.
2. Hvilke initiativer har statsråden tatt i perioden mellom 25. juni-angrepet og fram til evalueringsrapporten ble presentert? Komiteen ber om en oversikt.
3. Hvilke endringer har vært gjennomført knyttet til PSTs ressurser, informasjonsdeling og samhandling, organisering, kultur og kompetanse i etterkant av Stortingets behandling av [Innst. 210 S \(2012-2013\)](#) og fram til 25. juni 2022?
4. Hvilke initiativ og endringer er gjennomført for å sørge for kompetent ledelse og klare ansvarsforhold i terrorberedskapen innad i departementene og i underliggende etater i samme periode?
5. Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse til Stortinget redegjorde for at Politiet og PST kommer tilbake med en oppfølgingsplan med vurdering av anbefalingene innen utgangen av juni. Komiteen ber om å få oversendt oppfølgingsplanen når den foreligger.
6. Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse til Stortinget redegjorde for at utvalget mente at beslutningen om å avlyse støttemarkeringen 27. juni var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK art. 11. Det ble videre redegjort for at statsministeren og justis- og beredskapsministeren stilte seg bak politidirektørens beslutning

om å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni. Komiteen ber om å få innsyn i hvordan beslutningen om å avlyse arrangementet 27. juni ble tatt, og av hvem.

7. Ifølge rapporten utgjorde avlysningen av Pride-arrangementet i Oslo 27. juni 2022 et mulig brudd på Grunnloven og EMK. Skjedde det avlysninger av Pride-arrangement også i andre kommuner i dagene etter angrepet, som bør vurderes mot Grunnloven og EMK?
8. Hvorfor sier justis- og beredskapsministeren i sin redegjørelse at hun fortsatt står bak beslutningen om avlysning 27. juni 2022, i stedet for å avvente den varslede gjennomgangen av problemstillingen fra NIM?
9. Kan justis- og beredskapsministeren redegjøre for hvilken kontakt hun har hatt med representanter for det skeive miljøet i tiden etter angrepet, hvilke initiativer hun har tatt til kontakt og opplyse komiteen om det har vært møter med, eller invitasjoner fra, disse miljøene som hun har latt være å delta på eller takke ja til?
10. Hvilke vurderinger ble gjort da mye av krisekommunikasjonen ble overlatt til frivillige organisasjoner og arrangører?
11. Hvorfor er det ikke gjennomført en evaluering som også ser på rollen og ansvaret til regjering og departementer, altså myndighetene som har overordnet ansvar for regelutvikling, kvalitetsutvikling, koordinerings- og tilsynsansvar overfor håndterende tjenester og direktorat?
12. Hvorfor overlot regjeringen til politimyndigheten selv å sette ned et evalueringsutvalg, i stedet for at det ble gjort i regjeringens regi?
13. Hvilken oppfatning har PST om hvorvidt lovverket – og særlig Etterretningstjenesteloven – på en god og utvetydig måte angir grensedragningen av ansvarsområde og handlingsrom mellom PST og E-tjenesten?
14. Formidlet justis- og beredskapsministeren til relevante etater at Pride-markeringene var arrangementer av særskilt betydning for trusselutsatte minoritetsgrupper i sivilsamfunnet, og i så fall når?
15. På hvilke måter koordinerte Justis- og beredskapsdepartementet kommunikasjonen fra de relevante myndighetene til publikum i tiden etter angrepet?
16. Var Justis- og beredskapsdepartementet kjent med at PST unnlot å opprette forebyggende saker pga. sviktende kapasitet til å følge opp slike saker?
17. Hvorfor bad ikke PST om en avgradert versjon av varselet E-tjenesten sendte fem dager før angrepet, eller om tillatelse til å dele varslet med politiet?
18. Hva vil statsråden foreta seg når det gjelder det at ledergruppen i PST tror at tjenesten deler informasjon med relevante instanser i den anledning lovverket tillater, men at rapporten finner at det ikke er tilfelle, deriblant i denne saken?

Komiteen ber om svar så raskt som mulig, men har forståelse for at det grunnet ferieavvikling kan ta mer tid enn vanlig. Komiteen ser derfor bort fra den vanlige fristen, og er også åpen for å motta svar i flere omganger.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Peter Frølich', is positioned above the printed name.

Peter Frølich
komitéleder

Statsminister Jonas Gahr Støre
Statsministerens kontor
Postboks 8001 Dep
0030 Oslo

Vår ref.:
2023/2761

Deres ref.:

Dato:
26.06.2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til behandlingen av redegjørelse fra justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten.

I sin redegjørelse til Stortinget redegjorde justis- og beredskapsministeren for at utvalget mente at beslutningen om å avlyse støttemarkeringen 27. juni var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK art. 11. Det ble videre redegjort for at statsministeren og justis- og beredskapsministeren stilte seg bak politidirektørens beslutning om å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni.

Komiteen ber om å få innsyn i hvordan beslutningen om å avlyse arrangementet 27. juni ble tatt, og av hvem.

Komiteen ber om svar så raskt som mulig, men har forståelse for at det grunnet ferieavvikling kan ta mer tid enn vanlig. Komiteen ser derfor bort fra den vanlige fristen, og er også åpen for å motta svar i flere omganger.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
komitéleder

Statsråd Bjørn Arild Gram
Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep.
0032 Oslo

Vår ref.:
2023/2761

Deres ref.:

Dato:
26.06.2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til behandlingen av redegjørelse fra justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten. Rapporten omtaler blant annet E-tjenesten.

Komiteen har følgende spørsmål:

1. Hvilke evalueringer er foretatt og/eller planlagt av 25. juni-angrepet Forsvarsdepartementet, herunder i underliggende etater? Komiteen ber om å få en redegjørelse for departementets videre oppfølging, tidsperspektiv og fremdriftsplaner for arbeidet.
2. Hvorfor formidlet ikke E-tjenesten til PST at varselet de sendte fem dager før angrepet, var basert på E-tjenestens egen innhentingsoperasjon?
3. Hvorfor utarbeidet ikke E-tjenesten en nedgradert versjon hvor den mest sensitive informasjonen ble fjernet, slik at PST kunne dele varselet om et mulig terrorangrep med politiet?

Komiteen ber om svar så raskt som mulig, men har forståelse for at det grunnet ferieavvikling kan ta mer tid enn vanlig. Komiteen ser derfor bort fra den vanlige fristen, og er også åpen for å motta svar i flere omganger.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
komitéleder

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/3871 - LJJO

Dato
03.07.2023

Svar på spørsmål om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Jeg viser til min redegjørelse for Stortinget 14. juni 2022 om hvordan masseskytingen i Oslo 25. juni 2022 og evalueringsrapporten som ble lagt frem 8. juni 2023 følges opp i min sektor. Jeg viser videre til kontroll- og konstitusjonskomiteen brev 26. juni 2023 med 18 spørsmål om saken.

Jeg kan bekrefte at brevet er mottatt og at Justis- og beredskapsdepartementet vil følge det opp så raskt det lar seg gjøre. Jeg takker for komiteens forståelse for at det grunnet ferieavvikling vil ta mer tid enn vanlig å besvare spørsmålene, og tar sikte på å besvare dem senest 15. august 2023.

Jeg viser til at komiteen er åpen for å motta svar i flere omganger. Deres spørsmål nummer fem lyder: *«Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse til Stortinget redegjorde for at Politiet og PST kommer tilbake med en oppfølgingsplan med vurdering av anbefalingene innen utgangen av juni. Komiteen ber om å få oversendt oppfølgingsplanen når den foreligger.»*

Jeg mottok oppfølgingsplanene fra POD og PST fredag. POD sin oppfølgingsplan er vedlagt dette brevet. PST sin oppfølgingsplan er gradert Begrenset. Jeg ber om tilbakemelding på om det også er ønskelig å få oversendt denne, alternativt en ugradert versjon. Vi gjør oppmerksom på at det kan ta noe tid for PST å utarbeide en ugradert versjon. Oppfølgingsplanene er nå til behandling i Justis- og beredskapsdepartementet.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

STATSMINISTEREN

Oslo, 5. juli 2023

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo

Vedrørende redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Jeg viser til brev fra komiteleder Peter Frølich på vegne av Kontroll- og konstitusjonskomiteen. I brevet bes det om svar på følgende spørsmål:

Komiteen ber om å få innsyn i hvordan beslutningen om å avlyse arrangementet 27. juni ble tatt, og av hvem.

Det var politiet som besluttet å anbefale en utsettelse av arrangementet 27. juni 2023. Jeg viser til 25. juni-utvalgets rapport som belyser dette samt justis- og beredskapsministerens redegjørelse for Stortinget 14. juni.

Jeg vil i det følgende trekke frem noen momenter fra 25. juni-utvalgets rapport og supplere der det er relevant for å belyse beslutningsprosessen.

Slik det fremgår av utvalgets rapport (side 197, venstre spalte, siste avsnitt) deltok PST på en videokonferanse med Oslo politidistrikt på ettermiddagen 26. juni. På møtet redegjorde Oslo politidistrikt for hvordan de planla å gjennomføre solidaritetsmarkeringen den påfølgende dagen. Som det fremgår av rapporten ga ikke PST i møtet «noen tilbakemelding på at dette ikke var tilrådelig».

På formiddagen 27. juni ble det gjennomført et møte på SMK, med enkelte deltakere på telefon, der blant annet statsministeren, sjef PST, politidirektøren, beredskapsdirektøren i Politidirektoratet og politimester i Oslo politidistrikt deltok (rapporten side 198, høyre spalte, siste avsnitt). Formålet med møtet var å forberede deltakerne på det berammede møtet i regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) senere samme dag. Det ble blant annet stilt spørsmål til ved hva det betyr at Norge var på høyeste terrortrusselnivå samt hvilke politifaglige vurderinger som var gjort knyttet til den solidaritetsmarkeringen. Det siste var blant annet foranlediget av at det planlagte arrangementet hadde økt betydelig i omfang blant annet som følge av intervjuet med byrådsleder Raymond Johansen på Dagsrevyen 26. juni.

Rundt kl.13.00 begynte møtet i RSU, der en av sakene var å oppdatere RSU på hendelsen 25. juni og terrortrusselnivået. Det er lang tradisjon for at temaene som er behandlet i RSU ikke omtales offentlig, men i rapporten fra 25. juni-utvalget er følgende gjengitt fra notatene beredskapsdirektøren i POD gjorde fra møtet (rapporten side 199, høyre spalte, annet hele avsnitt):

Sjef PST sitter med rimelig sikker informasjon om at angrepet natt til 25. juni var en planlagt handling, og at sjef PST formidlet at de jobber med syv personer som kan ha tilknytning til saken, hvorav en er uidentifisert. Det dreier seg om personer som kan være villig til å ofre seg. Sjef PST sier at de ikke har kontroll på dem eller er i posisjon til å gjøre pågripelser og at det foreligger informasjon om våpenanskaffelser.

I motsetning til hva som ble kommunisert til Oslo politidistrikt på ettermiddagen 26. juni, var det PSTs klare tilrådning i RSU-møtet at solidaritetsarrangementet ikke burde gjennomføres på planlagt tidspunkt basert på den informasjon de satt på. Når det gjaldt varigheten av utsettelsen, hadde PST ambisjon om å avklare usikkerheten i terrortrusselnivået de kommende dagene. Som beskrevet i 25.juni-rapporten, så oppfattet Politidirektøren opplysningene som ble fremlagt i RSU:

[...] som meget alvorlige, og at situasjonen ble beskrevet som uavklart med hensyn til potensielle følgeangrep for målgruppen i det planlagte arrangementet. På bakgrunn av dette gikk beredskapsdirektøren ut av møtet og ringte Oslo politidistrikt om at arrangementet måtte utsettes. (Rapporten side 199, venstre spalte, første hele avsnitt)

Det var med andre ord politiet som besluttet å anbefale arrangementet utsatt. Denne samlede vurderingen som politidirektøren gjorde og delte med dem som var til stede i møtet, oppfattet jeg som ansvarlig under omstendighetene, og ga min støtte.

Da, som nå, stiller jeg meg bak denne beslutningen. Beslutningen ble nødvendigvis truffet basert på tilgjengelig informasjon med tilhørende usikkerhet, og under betydelig tidspress. Jeg finner likevel grunn til å understreke at politiets avveining av de ulike hensynene som gjorde seg gjeldende var krevende. Det var et stort ønske blant deltakerne i RSU at folk skulle kunne samles til en solidaritetsmarkering på Rådhusplassen. Gitt alvoret i trusselvurderingen fra PST, herunder kjennskap til personer med evne og villighet til å ofre seg og våpenanskaffelser, var det hensynet til befolkningens sikkerhet som gjorde at politiet besluttet å anbefale å utsette arrangementet. Dette var i tråd med PSTs klare tilrådning i RSU-møtet. Risikoen for et nytt angrep mot en markering til støtte for Pride og LHBT+ var for stor til at det var forsvarlig å gjennomføre arrangementet.

Avslutningsvis ønsker jeg å kommentere på synspunkter om at det har vært en forskjellbehandling av ulike arrangementer som ble gjennomført i etterkant av 25. juni, som blant annet Tons of Rock og idrettsarrangementer. Disse arrangementene var ikke vurdert som et særskilt mål for mulige terrorhandlinger av PST, i motsetning til markeringer knyttet til Pride og LHBT+. Den politifaglige vurderingen var derfor at det ikke var nødvendig å anbefale å utsette alle andre arrangementer av hensyn til sikkerheten til deltakerne.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, reading "Jonas Gahr Støre". The signature is written in a cursive, flowing style.

Jonas Gahr Støre

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/3871 - LIJO

Dato
15.08.2023

Svar på spørsmål om oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 26. juni 2023 med 18 spørsmål knyttet til oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport, og mitt foreløpige svar sendt 3. juli 2023. Jeg takker igjen for komiteens forståelse for at det grunnet ferieavvikling har tatt mer tid enn vanlig å besvare spørsmålene.

Utvalget, som har vurdert PST og politiets håndtering av de brutale drapene 25. juni 2022, som etterforskes som et terrorangrep, peker på hva som fungerte og hva som sviktet. Rapporten fra utvalget er alvorlig og viktig. Oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport har høy oppmerksomhet og prioritet både hos Politidirektoratet (POD) og Politiets sikkerhetstjeneste (PST). 30. juni mottok jeg etatenes oppfølgingsplaner. POD sin plan ble oversendt til Kontroll- og konstitusjonskomiteen påfølgende mandag 3. juli, jf. komiteens spørsmål nr. 5. Etatene skal rapportere jevnlig om oppfølgingen, i styringsdialogen med departementet.

Saken er fortsatt under etterforskning. EOS-utvalget, som er Stortingets kontrollorgan for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, har også åpnet sak.

Under følger mine svar på de 18 spørsmålene komiteen har stilt. I utarbeidelsen av enkelte av svarene har mitt departement fått innspill fra POD og PST, og hatt dialog med relevante berørte departementer.

1. SPØRSMÅL 1

Spørsmålet lyder: *«Hvilke initiativer har statsråden tatt i forkant av hendelsen, som er relevante for politiets og PSTs håndtering av 25. juni-angrepet? Komiteen ber om en oversikt.»*

Arbeidet med å forebygge og hindre terror har hatt høy prioritet siden regjeringen tiltrådte i oktober 2021. Vi har hatt en bred tilnærming til dette. 25. juni 2022 var flere tiltak iverksatt, flere påbegynt og flere under planlegging. Hvilke initiativer som har vært relevante for politiets og PSTs håndtering av 25. juni-angrepet avhenger av flere forhold. Tiltak i planleggingsfasen kan for eksempel ha hatt betydning i form av økt bevissthet. Flere av initiativene jeg omtaler under mitt svar på spørsmål 2 var påbegynt før 25. juni 2022. Dette gjelder blant annet arbeid med revidert kontraterrorstrategi. Under vil jeg likevel fokusere på de tiltakene som var iverksatt da angrepet skjedde.

Noe av det første regjeringen gjorde høsten 2021, var å øke politiets bevilgning med 200 mill. kroner for bedre lokal tilstedeværelse, økt bemanning og styrket kriminalitetsbekjempelse i forbindelse med statsbudsjettet for 2022. Dette kom i tillegg til den økningen som var foreslått av forrige regjering. Også PSTs budsjett ble styrket i perioden fra regjeringen tiltrådte til 25. juni 2022, i hovedsak knyttet til en tilleggsbevilgning i forbindelse med krigen i Ukraina. Totalt 153 mill. kroner ble bevilget til politiet og PST for å styrke virksomhetenes evne til å håndtere konsekvensene av krigen i 2022. Flere av tiltakene er flerårige, og er videreført i 2023. Det inkluderer blant annet 120,5 mill. kroner til faste stillinger i politiet og PST.

I den løpende styringsdialogen følger Justis- og beredskapsdepartementet (JD) opp mål og resultater for POD og PST sitt arbeid på området. I tildelingsbrevet til POD for 2022, s. 5, ba JD særlig om at POD styrker kontraterrorarbeidet som følger: *«I 2022 legger departementet særlig vekt på to oppgaver på feltet: Politiet skal bidra til å styrke myndighetenes arbeid med å nå bedre frem til aktører som vurderes som potensielle terrormål. I tillegg skal det lokale samarbeidet mot terrorhendelser styrkes.»*. I juni 2022 la POD frem en handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Handlingsplanen ble lagt frem kun noen få uker før angrepet 25. juni 2022. Den er basert på et innsiktsarbeid hvor det er gjennomført dialog- og innspillmøter med innbyggere fra ulike minoriteter, blant annet med LHBT+ organisasjoner. Flere av tiltakene retter seg mot hatkriminalitet.

Kunnskapsinnhenting og regelverksutvikling tar tid. Regjeringen startet tidlig arbeidet med kunnskapsinnhenting på områder som har relevans for kontraterrorfeltet. Forsvarskommisjonen ble oppnevnt i desember 2021 og leverte sin utredning i mai 2023. Totalberedskapskommisjonen ble oppnevnt i januar 2022 og leverte sin utredning i juni 2023. Ekstremismekommisjonen ble oppnevnt i juni 2022 og deres utredning er ventet tidlig vår 2024. Jeg vil også nevne at det pågår en evaluering av ordningen med radikaliseringskontakter i politidistriktene, et oppdrag gitt av JD i mai 2022, samt et forskningsprosjekt om reintegrering av ekstremister til samfunnet som gjennomføres i samarbeid med Nordisk råd. Evalueringen av forebyggende tiltak mot radikalisering

under straffegjennomføring var initiert av JD forut for 25. juni i fjor og ble lansert i april 2023. Kunnskapsinnhenting og forskning, som dette er eksempler på, vil på sikt sette oss som samfunn bedre i stand til å forebygge, avdekke og bekjempe samt håndtere uønskede hendelser.

2. SPØRSMÅL 2

Spørsmålet lyder: *«Hvilke initiativer har statsråden tatt i perioden mellom 25. juni-angrepet og fram til evalueringsrapporten ble presentert? Komiteen ber om en oversikt.»*

Gjennom 2022 prioriterte jeg arbeidet med å revidere den nasjonale kontraterrorstrategien. Utvikling av regelverk, teknologi, kunnskap mv. er viktig for å sikre en fortløpende og kunnskapsbasert tilpasning av kontraterrorarbeidet. Regjeringen la frem en revidert kontraterrorstrategi i november 2022. Foruten å avklare ansvar og roller angir dette strategiske dokumentet utvalgte innsatsområder og prioriterte tiltak, på tvers av samfunnssektorene. Regjeringen videreførte den strategiske retningen og prioriteringene fra forrige strategi, men vurderte at det var nødvendig å supplere den med enkelte nye viktige elementer. Dette med bakgrunn i en økning i hendelser der man har sett at psykiatri har vært en faktor. Revisjonen inkluderte blant annet en ny prioritering for å bedre samhandlingen på tvers av sektorer i saker hvor psykiske lidelser og ekstremisme er eller kan være relevant. Særlig viktig i dette arbeidet er tiltak for bedre informasjonsutveksling

Et prioritert område er regelverksutvikling. To viktige lovforslag har blitt fremmet og vedtatt i perioden mellom 25. juni 2022 og 8. juni 2023: Endringer i politiloven som skal gjøre PST i bedre stand til å avdekke trusler på nett og følge med på utviklingen av blant annet ekstremisme og mulige terrortrusler, jf. Prop. 31 L (2022-2023), Innst. 229 L (2022-2023) og Lovvedtak 43 (2022-2023), samt endringer i etterretningstjenesteloven, jf. Prop. 92 L (2022-2023), Innst. 402 L (2022-2023) og Lovvedtak 95 (2022-2023), som styrker rettssikkerheten knyttet til tilrettelagt innhenting og kildevern. Regelverksutviklingen vil gjøre oss som samfunn bedre rustet i kampen mot blant annet terrorisme.

Behovet for, og ønsket om, at PST skal «følge med» på internett er ikke nytt. I NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen punkt 16.6 om åpne kilder og overvåking av internett står det at *«PST bør ikke la bekymringen for å bli beskyldt for politisk overvåking stå i veien for å følge med på ekstremistiske nettsider, og gjøre registreringer om noen framsetter trusler eller andre ytringer som gir grunnlag til mistanke.»* I rapporten «Evalueringsrapport om politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum 10. august 2019» beskrives en utvikling i det høyreekstreme trusselbildet etter 22. juli 2011 som i stor grad har skjedd på nett, både i åpne og lukkede fora. Basert på dette var det viktig for regjeringen å få slike regler på plass.

Et annet prioritert område er trusselkommunikasjon. Målet er at budskapet enklest mulig når ut til og forstås av både befolkningen og andre aktører. Her har det vært gjort

et betydelig kommunikasjonsarbeid fra POD og PST, i deres utadrettede dialog. JD jobber sammen med blant annet PST for å forbedre myndighetenes terrortrusselkommunikasjon, slik at det skal bli enklere å forstå betydningen av PSTs trusselskala, herunder hva det betyr når det er en uavklart trusselsituasjon.

Et tredje prioritert område er samhandling på tvers av sektorer. I desember 2022 opprettet regjeringen Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS). Formålet var å forsterke samarbeidet mellom PST, politiet, Etterretningstjenesten (E-tjenesten) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) knyttet til sammensatte trusler. Samarbeidet mellom justissektoren og helsetjenestene er også styrket, blant annet gjennom tiltak i opptrappingsplanen for psykisk helse som nylig ble lagt frem for Stortinget, og gjennom et oppdatert rundskriv om helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke. Jeg har i samarbeid med helse- og omsorgsministeren sørget for at det blir oppnevnt kontaktpersoner mellom spesialisthelsetjenesten, politiet og PST. Dette vil bidra til å fremme nødvendig informasjonsutveksling om voldsrisiko, innenfor gjeldende regler for taushetsplikt. Regjeringen vil vurdere om det er behov for regelverksendringer for å sikre nødvendig utveksling av opplysninger om psykisk syke med voldsrisiko. Det er i den forbindelse, i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe som skal vurdere om hensynet til personvern og pasientrelasjonen på den ene siden, og samfunnsvern hensyn på den andre, er riktig balansert i lovverket.

Jeg viser til omtale av budsjettøkninger i perioden fra regjeringen tiltrådte til 25. juni 2022 under spørsmål 1. PSTs driftsbudsjett ble også styrket i etterkant av angrepet 25. juni, ved at bevilgningen ble økt med 43 mill. kroner i forbindelse med nysalderingen av 2022-budsjettet. Det blant annet for å håndtere det ekstraordinære aktivitetsnivået i PST etter 25. juni.

Som justis- og beredskapsminister følger jeg opp politiets og PSTs arbeid i styringsdialogen. I tildelingsbrevene til politiet og PST for 2023 legger JD til grunn at etatene følger opp de særlig prioriterte tiltakene som beskrives i den reviderte kontraterrorstrategien. Det nevnes blant annet tiltak for bedre informasjonsdeling med helsesektoren knyttet til ekstremisme/psykiatri, samt arbeidet med å nå bedre frem med rådgivning til aktører som vurderes som potensielle terrormål, og lokalt kontraterrørsamarbeid. I den forbindelse vil jeg særlig trekke frem politiets og PSTs arbeid med å skape trygge rammer rundt årets Pride-markeringer. I 2023 utarbeidet PST for første gang en offentlig trusselvurdering for Pride-arrangementer i Norge. Det var for å gi politiet, arrangører av Pride-arrangementer og andre innsikt og støtte til beslutninger. I tillegg opplyser både politiet og PST at de har hatt dialog med skeive organisasjoner og arrangører av Pride-arrangementer i den aktuelle perioden. Etablering av dialog og møteplasser mellom politi og skeive er for øvrig et av flere tiltak for politiet i regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold, som ble lagt frem i februar i år.

Jeg viser for øvrig til omtale av kunnskapsinnhenting på området under spørsmål 1. I 2023 har regjeringen mottatt Forsvarskommisjonens og Totalberedskapskommisjonens rapporter. Disse bidrar til å belyse dagens utfordringsbilde og sier mye om hvordan vi på tvers av ulike sektorer kan forebygge og håndtere angrep og uønskede hendelser. Ekstremismekommisjonens rapport ventes tidlig vår 2024. Den vil sette oss ytterligere i stand til å vurdere hvordan vi bør jobbe videre i arbeidet mot terrorisme og uønskede hendelser i Norge. Rapporten fra 25. juni-utvalget vil benyttes videre til både erfaringslæring og politikkutvikling.

3. SPØRSMÅL 3

Spørsmålet lyder: «Hvilke endringer har vært gjennomført knyttet til PSTs ressurser, informasjonsdeling og samhandling, organisering, kultur og kompetanse i etterkant av Stortingets behandling av Innst. 210 S (2012-2013) og fram til 25. juni 2022?»

Den aktuelle perioden strekker seg over ni år og fire stortingsperioder, fra februar 2013 til juni 2022. PST har i denne perioden gjennomgått en rekke endringer både når det gjelder ressurser, informasjonsdeling og samhandling, organisering, kultur og kompetanse. Mitt svar vil derfor være noe overordnet. Jeg har heller ikke innsikt i hvilke vurderinger tidligere regjeringer har foretatt i denne perioden.

I etterkant av 22. juli-kommisjonen, som ble behandlet i Innst. 210 S (2012-2013) og Traavikutvalgets rapport *Ekstern gjennomgang av Politiets sikkerhetstjeneste*, som ble levert i 2012, ble det gjennomført en omfattende omorganisering i PST med virkning fra 1. mars 2014. Det ble blant annet opprettet en avdeling for sikkerhet og beredskap for å styrke, profesjonalisere og rendyrke PSTs responsevne i førstelinjen. En nasjonal og døgnbemannet operasjonssentral ble opprettet for å sikre enhetlig og profesjonell operativ støtte, responsevne og et til enhver tid oppdatert situasjonsbilde. Videre ble det opprettet en ny funksjon for innhentingsledelse, som skulle gjøre klare prioriteringer basert på et etablert og forutsigbart system i henhold til fastsatte strategiske føringer. I de vel åtte årene som fulgte ble det gjennomført flere organisatoriske tilpasninger – senest i 2022. Jeg trekker her frem et utvalg endringer som kan ha hatt spesiell betydning for PSTs informasjonsdeling og samhandling med andre aktører:

- I 2006 ble det fastsatt instruks om samarbeidet mellom E-tjenesten og PST (FOR-2006-10-13-1151), som blant annet etablerte Felles kontraterrorsenter (FKTS) mellom de to tjenestene. FKTS ble organisert som en avdeling i PST, med ansatte fra både E-tjenesten og PST. I 2021 ble det identifisert et behov for enda tettere samarbeid mellom E-tjenesten og PST, på flere fagområder. Det etablerte senteret ble da utvidet til Felles etterretnings- og kontraterrorsenter (FEKTS). Senteret skal ivareta, vedlikeholde og utvikle samarbeidet mellom tjenestene, herunder koordinere operativt samarbeid, informasjonsutveksling, koordinering av analysearbeid og annet relevant samarbeid.
- I 2017 ble Felles cyberkoordineringssenter (FCKS) opprettet med representanter fra de tre EOS-tjenestene og politiet. Formålet er å koordinere

håndteringen av alvorlige cyberhendelser. Se også om opprettelsen av NEST og NESS i 2022, omtalt i svar på spørsmål 2 og under i dette svaret.

Utover dette er det de senere år gjennomført to virksomhetsoverdragelser til PST; hhv. Regjeringens biltjeneste, fra 1. januar 2021 og Den kongelige politieskorte, fra 1. januar 2022. Overdragelsene er finansiert.

For øvrig viser PST også til at tjenesten i 2019 etablerte en intern kompetansestrategi, og at det er etablert en rekke faste kurs for alle ansatte. Dette omfatter blant annet grunnkurs i etterretning og cyber, analysekurs og etterretningsledelse. PST trekker også frem at kontrollen fra EOS-utvalget har stor betydning for tjenesten, ikke minst for å skape og opprettholde nødvendig tillit i samfunnet. Det samme gjelder granskninger og evalueringer, herunder 25. juni-evalueringen. Dette mener jeg er viktig for å sikre læring, samtidig som vi må arbeide for at det ikke utvikles en kultur der man i for stor grad opplever frykt for å gjøre feil.

I 2013 gikk PSTs bevilgninger over budsjettkapittelet for Oslo politidistrikt, i statsbudsjettet. PSTs eget budsjettkapittel, kap. 444, ble opprettet i statsbudsjettet for 2014, jf. Prop. 1 S 2013-2014, Innst. 6 S (2013-2014). Hensikten med budsjettkapittelet var å bedre synliggjøre PSTs budsjett i statsbudsjettet, og omfatter i dag driftsutgifter ved Den sentrale enhet (DSE) i PST, enkelte utgifter til drift av de lokale PST-enhetene i politidistriktene og større utstyrsanskaffelser, utviklingsprosjekter og vedlikehold.

I 2014 var PSTs bevilgning over kap. 444 på 568,6 mill. kroner. Jf. Prop. 115 S (2021-2022), Innst. 450 S (2021-2022), var PSTs samlede bevilgning for 2022 over kap. 444 på 1 425,4 mill. kroner. Utviklingen i PSTs bevilgning mellom 2014 og 2022 er oppgitt i nominelle tall. Det vil si at tallene ikke er korrigert for pris- og lønnsvekst, samt pensjonsutgifter som ble inkludert i budsjettet fra og med 2017, og endringer i premiemodell for pensjon i 2022. Økningen inkluderer også virksomhetsoverdragelsene nevnt over. I tillegg har PST også tilgang på ansatte og ressurser i politidistriktene som ikke bevilges over kap. 444, og disse bevilges over politiets budsjettkapittel, kap. 440. I sum viser denne utviklingen en sterk økning i bevilgninger til PST over tiårsperioden, i tråd med utviklingen i oppgaver og tilhørende behov.

Siden regjeringen tiltrådte har det vært viktig å fortsette innsatsen mot terror. Som jeg har vist til i svar på spørsmål 1 og 2 over er det gjort en rekke tilpasninger, forbedringer og styrking knyttet til politiets og PSTs innsats mot radikaliserings og terror. Det gjelder både finansiell styrking og forbedring av øvrige rammebetingelser, som regelverksutvikling, foruten vektlegging av samarbeid med sentrale aktører, som EOS-tjenestene og helsesektoren.

Som det fremgår av mitt svar spørsmål 1, ble politiet og PST våren 2022 styrket med totalt 153 mill. kroner i forbindelse med regjeringens opprusting av sivil beredskap i

møte med krigen i Ukraina. Bevilgningen til PST økte 113 mill. kroner, blant annet til faste stillinger og investeringer i utstyr og analyse- og sikkerhetssystemer.

Regelverksutvikling, i særlig grad det arbeidet som regjeringen gjorde for å sikre tydeligere og mer tilpassede endringer i politiloven og politiregisterloven for at PST bedre skal kunne avdekke trusler på nett, og følge med på utviklingen av blant annet ekstremisme og mulig terrorisme, har hatt høy prioritet fra starten av vår periode. Flere høringsinstanser etterlyste en tydeligere innramming av lovforslaget. Dette har vi fulgt opp. Dette er et verktøy som skal brukes til analyser og etterretningsvurderinger. Etterretningsoppdraget klargjøres og omformuleres, slik at PST skal utarbeide analyser og etterretningsvurderinger om forhold i Norge som kan true nasjonale sikkerhetsinteresser.

Jeg vil også fremheve arbeidet helse- og omsorgsministeren og jeg har lagt til rette for, for å videreutvikle samarbeidet mellom politiet og helsesektoren i tilfeller der psykiske lidelser og ekstremisme kan være relevant. Dette omfatter, som nevnt i spørsmål 2, både tiltak i opptrappingsplanen for psykisk helse, et oppdatert rundskriv om helsetjenestens og politiets ansvar for psykisk syke, samt kontaktpersoner mellom spesialisthelsetjenesten, politiet og PST. Flere hendelser de senere årene viser at dette samarbeidet krever mer oppmerksomhet, noe vi er godt i gang med å bidra til.

Min regjering har også bidratt til styrket samarbeid mellom EOS-tjenestene og politiet. I mars 2022 ble Nasjonalt etterretningssenter for sammensatte trusler (NEST) opprettet, mellom PST og politiet. I november samme år ble senteret utvidet til også å omfatte E-tjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og endret navn til Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS). Her skal PST sammen med de andre EOS-tjenestene og politiet sørge for at arbeidet mot sammensatte trusler gjennomføres med utgangspunkt i relevant informasjon og kunnskap fra alle relevante aktører. Andre aktuelle samarbeidspartnere inviteres inn ved behov.

4. SPØRSMÅL 4

Spørsmålet lyder: *«Hvilke initiativ og endringer er gjennomført for å sørge for kompetent ledelse og klare ansvarsforhold i terrorberedskapen innad i departementene og i underliggende etater i samme periode?»*

I perioden fra februar 2013 til juni 2022 ble det gitt en rekke overordnede føringer og gjennomført mange tiltak som på ulikt vis har bidratt til å tydeliggjøre ansvarsforholdene og sikre kompetent ledelse i terrorberedskapen i departementene og underliggende etater. Jeg har valgt å avgrense svaret til de initiativene som antas å ha hatt størst påvirkning. Det er en viss gjentakelse knyttet til regjeringens kontraterrorstrategi, omtalt i spørsmål 2, samt at noen av endringene som gjelder PST også er omtalt i mitt svar på spørsmål 3. Jeg gjør oppmerksom på at jeg har begrenset innsikt i hvilke vurderinger som har ligget til grunn for endringer som er gjennomført av forrige regjering.

Overordnet strategisk rammeverk

I Meld. St. 21 (2012–2013) *Terrorberedskap – Oppfølging av NOU 2012:14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen* ble myndighetenes overordnede strategi for å forebygge og håndtere terror presentert. Meldingen var førende på området frem til utgangen av 2020, da de konkrete anbefalingene fra 22. juli-kommisjonen ble ansett fulgt opp. Jeg finner imidlertid grunn til å nevne at enkelte regelverksbehov på dette tidspunkt ikke var fulgt opp, jf. svar på spørsmål 2 og 3 over. Videre er det viktig å påpeke at kultur og ledelse er et kontinuerlig utviklingsarbeid. Jeg har derfor gitt Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) i oppgave å utarbeide en statusrapport om kultur og ledelse i politiet. Denne rapporten skal være klar innen 1. februar 2024.

I 2021 ble første versjon av den nasjonale kontraterrorstrategien lagt frem av Solberg-regjeringen. Strategien ga ambisjon og retning for innsatsen på kontraterrorfeltet. Den la til grunn et bredt nasjonalt samarbeid på tvers av sektorer, og mellom staten, kommuner og næringslivet, i tillegg til internasjonalt samarbeid, som grunnleggende forutsetninger for arbeidet. Som det fremgår av mitt svar på spørsmål 2, fant regjeringen det nødvendig å revidere og fremme en oppdatert strategi høsten 2022, for å gjøre den enda mer relevant. Formålet var å sikre kontinuitet i det viktige arbeidet på feltet, og å oppdatere prioriteringene slik at de viktigste utfordringene løses først.

Regjeringen har det øverste ansvaret for beredskap mot terror i fredstid, og for kriseledelse ved terrorangrep. Ansvaret for sektorvis forebygging, beredskapsplanlegging og relevant kompetanse for kontraterrorarbeidet er i stor grad tillagt det enkelte departement, deres underlagte etater og kommunene. JD har samtidig en viktig samordningsrolle for kontraterrorarbeidet på sivil side. For en nærmere gjennomgang av ansvar og roller i ulike sektors innsats mot terrorisme, samt samordningsrollen som tilligger JD, se kapittel 2 i den reviderte kontraterrorstrategien.

Politiet

I etterkant av 22. juli-kommisjonens rapport fikk POD i oppdrag av JD å etablere et bredt endringsprogram for politiet. Hensikten var å følge opp kommisjonens anbefalinger. Prosjektet leverte sin anbefaling til modell i 2014, og modellen ble implementert i alle landets politidistrikter fra 2015. Gjennom opprettelsen av Politiets nasjonale beredskapssenter (PNB) på Taraldrud i 2020, ble 22. juli-kommisjonens anbefalinger ansett som fulgt opp.

Politiets beredskapssystem (PBS) er fundamentet for en enhetlig og effektiv håndtering av så vel ordinære som ekstraordinære hendelser og kriser. PBS består av tre deler: I) Retningslinjer for politiets beredskap, II) PODs styringsdokumenter og III) Politidistriktenes planverk.

I 2021 ble det besluttet at politiets kriseledelse skulle videreutvikles. Arbeidet har blant annet tydeliggjort PODs rolle i den nasjonale kriseledelsen. Blant annet skal direktoratet bidra til nasjonal tverrsektoriell situasjonsforståelse, beslutte tiltak i egen sektor og iverksette tiltak besluttet av nasjonalt strategisk nivå, samordne med andre på nasjonalt operasjonelt nivå og situasjonsrapportere til nasjonalt strategisk nivå.

Politiet har iverksatt en rekke tiltak for å praktisere god og enhetlig ledelse. Det er utviklet felles metoder og verktøy som ledere i det enkelte distrikt og særorgan skal ta i bruk. Nye leder- og fagnettverk er under etablering som de viktigste arenaene for å innføre nye måter å jobbe på, styrke gjennomføringsevnen og gi økt bevissthet for risikoerkjennelse. Skjerpede og enhetlige krav til kompetanse gir utgangspunkt for å rekruttere godt kvalifiserte personer for den enkelte lederrolle.

Politihøgskolen har utviklet og etablert et program for stabs- og lederutvikling. Programmet ble etablert i 2013 og har siden blitt gjennomført kontinuerlig. Formålet er å styrke politidistriktenes stabs- og ledelsesapparat slik at politiets krisehåndteringsevne heves. Det er også utviklet øvrig kriseledelsesutdanning, herunder felles utdanning i samvirkeledelse for nød- og beredskapsaktørene og funksjonsrettet ledelse for aksjonsledere, innsatsledere og operasjonsledere.

PST

På bakgrunn av 22. juli-kommisjonens rapport og anbefalinger fra Traavikutvalget ble det gjennomført flere organisasjonsendringer og ulike forbedringstiltak i PST i perioden 2012–2014, se også beskrivelsen under spørsmål 3 over. Blant annet ble det opprettet en ny funksjon med ansvar for innhentingsledelse. Dette for å sikre at ledelsenes prioriteringer ble gjort i henhold til et forutsigbart system med fastsatte strategiske føringer. Videre skulle operasjonssentralen sikre en enhetlig og profesjonell operativ støtte og beredskap for å evne å respondere på hendelser i sanntid hele døgnet, året rundt.

For å styrke sin evne til å møte fremtidens trusselbilde med god gjennomslagskraft gjennomførte PST også i 2021-2022 en større organisasjonsendring. Særlig relevant var opprettelsen av to nye avdelinger, for hhv. kontraterror og kontraetterretning.

PST etablerte en kompetansestrategi i 2019. Bedre utnyttelse av eksisterende kompetanse, bruk av rollemodeller og dyrking av en kultur som fremmer kontinuerlig læring er blant elementene i strategien. Tjenesten har i tillegg en rekke faste kurs for alle ansatte, og tilbyr lederutviklingsstudier i regi av eksterne aktører.

Øvelser og evalueringer

Øvelser er et viktig tiltak for å utvikle lederkompetanse og sikre god rolle- og ansvarsavklaring. Det gjennomføres årlige kontraterrorøvelser som har til hensikt å øve og videreutvikle evnen til samhandling og felles nasjonal innsatsevne fra både justis- og forsvarssektoren. Øvelsene har som mål at politiet, Forsvaret og andre relevante

samvirkeaktører raskt og effektivt skal kunne håndtere en eller flere terrorhendelser. Det gjennomføres også regelmessige krisehåndteringsøvelser, både nasjonalt og i rammen av NATO. Evalueringen av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum i 2019 ble fulgt opp av POD, PST og Oslo politidistrikt. Blant annet ble roller og ansvarsdeling mellom politiet og PST gjennomgått. Oppfølgingen av evalueringen av Kongsberghendelsen i 2021 har blant annet ført til et styrket samarbeid og økt fokus på informasjonsdeling mellom helsetjenestene, politiet og PST.

5. SPØRSMÅL 5

Spørsmålet lyder: *«Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse til Stortinget redegjorde for at Politiet og PST kommer tilbake med en oppfølgingsplan med vurdering av anbefalingene innen utgangen av juni. Komiteen ber om å få oversendt oppfølgingsplanen når den foreligger.»*

POD sin oppfølgingsplan ble oversendt Kontroll- og konstitusjonskomiteen 3. juli 2023. I brevet spurte jeg komiteen om det også var ønskelig å få oversendt PSTs oppfølgingsplan, som er gradert Begrenset, alternativt en ugradert versjon som det vil ta noe tid å få utarbeidet. Jeg avventer komiteens tilbakemelding før jeg eventuelt oversender den graderte versjonen.

6. SPØRSMÅL 6

Spørsmålet lyder: *«Komiteen viser til at statsråden i sin redegjørelse til Stortinget redegjorde for at utvalget mente at beslutningen om å avlyse støttemarkeringen 27. juni var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK art. 11. Det ble videre redegjort for at statsministeren og justis- og beredskapsministeren stilte seg bak politidirektørens beslutning om å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni. Komiteen ber om å få innsyn i hvordan beslutningen om å avlyse arrangementet 27. juni ble tatt, og av hvem.»*

Jeg vil innledningsvis bemerke at politiet ikke besluttet å avlyse solidaritetsmarkeringen 27. juni 2022, men anbefalte utsettelse av arrangementet inntil sikkerhetssituasjonen var avklart. Jeg har forståelse for at en anbefaling fra politiet får avgjørende betydning for arrangørers vurdering av hvorvidt et arrangement skal gjennomføres. Dette er likevel en viktig presisering. 25. juni-utvalget mener at anbefalingen om utsettelse var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 11. Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), et uavhengig organ underlagt Stortinget, deler ikke utvalgets syn. Det kommer jeg tilbake til under.

Jeg vil også minne om at politiet sto overfor en svært uoversiktlig situasjon 27. juni 2022. Det var flere mulige trusselaktører man ikke hadde kontroll på, og beslutninger måtte tas raskt.

POD opplyser at selve hendelsesforløpet rundt beslutningen om å anbefale utsettelse av solidaritetsmarkeringen 27. juni er godt beskrevet i 25. juni-utvalgets rapport (side 199). Beslutningen ble fattet av politidirektøren. I et møte i regjeringen samme dag, hvor både politidirektøren og sjef PST deltok, ga sjef PST en klar anbefaling om at arrangementet ikke burde gjennomføres som planlagt. Bakgrunnen for dette var PSTs forståelse av trusselbildet som hadde betydning for vurderingen av risiko for nye angrep.

Forut for møtet var Oslo politidistrikts vurdering at de ikke ville anbefale utsettelse av arrangementet. Oslo politidistrikt hadde satt inn betydelige ressurser for å sikre arrangementet. Politidirektøren oppfattet imidlertid at PST hadde en annen og mer helhetlig forståelse av trusselaktørene og risikobildet enn politidistriktet lokalt. Trusselvurderinger er komplekst – og ofte mer komplekst enn summen av den informasjon det enkelte politidistrikt besitter. PST vil ofte ha en dypere forståelse av terrortrussel som et fenomen og om trusselen som de ulike personene utgjør, enn politidistrikter lokalt. Sett hen til sakens tidspres, sjef PSTs klare tilrådning, og opplysningenes graderingsnivå vurderte politidirektøren at det ikke var tid til å etablere ytterligere dialog med Oslo politidistrikt. Å ta vanskelige beslutninger og prioritere under tidspres er et vesentlig element i krisehåndtering. I den aktuelle alvorlige og akutte situasjonen med ekstraordinær terrortrusselsituasjon, hvor det fortløpende tilflytter kritisk informasjon, tilsier hensynet til rask og adekvat reaksjon at det må fattes beslutninger på det beslutningsgrunnlaget som er tilgjengelig. Politidirektøren la stor vekt på PSTs forståelse av trusselbildet og tydelige anbefaling om at arrangementet ikke burde gjennomføres.

POD har overfor departementet vist til at de har merket seg at 25. juni-utvalget, i dette henseende, vurderer at politidirektørens beslutning bygget på en «misforståelse» om hvilken informasjon Oslo politidistrikt hadde på dette tidspunktet. POD mener at dette mer presist betegnes som «ulik situasjonsforståelse».

Det er bare i helt spesielle tilfeller at POD griper inn i politidistriktenes operative virksomhet. Den konkrete situasjonen man sto i dagene etter 25. juni 2022, hvor den nasjonale trusselsituasjonen var definert som ekstraordinær, er et eksempel på et særlig tilfelle hvor POD, etter omstendighetene og med sitt ansvar for å etablere krisehåndteringsledelse, kan utøve instruksjonsmyndighet overfor et underliggende politidistrikt.

NIM har, etter anmodning fra POD, foretatt en vurdering av de menneskerettslige spørsmålene som står sentralt i 25. juni-rapporten. Av vurderingen, som ble publisert på NIMs nettsider 14. august 2023, går det frem at NIM ikke slutter seg til 25. juni-utvalgets konklusjoner om menneskerettighetsbrudd i relasjon til anbefaling om utsettelse av solidaritetsmarkeringen 27. juni 2022. I sin vurdering trekker NIM blant annet frem at anbefalingen om å utsette solidaritetsmarkeringen, gitt det risikobildet som forelå, også kan ses som et utslag av en menneskerettslig forpliktelse til å beskytte

retten til liv etter EMK art. 2. Dette drøftes ikke i 25. juni-utvalgets rapport. Videre kan NIM ikke se at anbefalingen om utsettelse gjorde et inngrep i forsamlingsfriheten. Dersom man likevel skulle regne dette som et inngrep i forsamlingsfriheten, mener NIM at det ikke er tilstrekkelig grunnlag for utvalgets konklusjon om at anbefalingen om utsettelse utgjorde et uforholdsmessig inngrep i forsamlingsfriheten og dermed et menneskerettsbrudd.

Sentralt i NIMs vurdering er det risikobildet som etter NIMs syn innebar at staten gjennom anbefalingen om å utsette arrangementet ivaretok en menneskerettslig sikringsplikt. Anbefalingen ble gitt i en uoversiktlig situasjon hvor det måtte fattes raske avgjørelser på usikkert faktagrunnlag, og hvor det var ulike vurderinger av hva som var det beste handlingsalternativet for å møte den alvorlige risikoen som forelå. Som NIM skriver, følger det i slike tilfeller av praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) at myndighetene har et betydelig handlingsrom. NIM slutter seg derfor ikke til 25. juni-utvalgets konklusjoner om menneskerettsbrudd i relasjon til politiets anbefaling om utsettelse av solidaritetsmarkeringen 27. juni.

Selv om NIM ikke har funnet at det ble begått noe brudd på menneskerettighetene, har NIM og 25. juni-utvalget identifisert viktige læringspunkter. Oslo politidistrikt, POD og PST anser blant annet bedre informasjonsdeling som et vesentlig forbedringspunkt. Det er planlagt og iverksatt flere tiltak for bedre nasjonal situasjonsforståelse. Jeg vil følge opp dette arbeidet.

7. SPØRSMÅL 7

Spørsmålet lyder: *«Ifølge rapporten utgjorde avlysningen av Pride-arrangementet i Oslo 27. juni 2022 et mulig brudd på Grunnloven og EMK. Skjedde det avlysninger av Pride-arrangement også i andre kommuner i dagene etter angrepet, som bør vurderes mot Grunnloven og EMK?»*

Jeg viser til at NIM ikke slutter seg til 25. juni-utvalgets konklusjoner om menneskerettsbrudd i relasjon til politiets anbefaling om utsettelse av solidaritetsmarkeringen 27. juni, jf. mitt svar på spørsmål 6. Jeg vil likevel redegjøre for avlyste Pride-arrangementer i perioden der PODs nasjonale anbefaling om utsettelse av Pride-arrangementer var gyldig, altså 27.-29. juni 2022. POD kjenner til to andre Pride-arrangementer som ble avlyst som følge av dialog mellom arrangør og politiet: 28. juni 2022 i Mo i Rana i Nordland politidistrikt og 29. juni i Sunndal i Møre og Romsdal politidistrikt. Sistnevnte ble utsatt til 2. september samme år. Politiet er også kjent med noen tilfeller der politidistriktet anbefalte utsetting av arrangementer, men hvor arrangør likevel valgte å gjennomføre. Politiets anbefaling kan ha hatt en påvirkning på fremmøtet på disse arrangementene. Det tas forbehold om at politidistrikter med mange arrangementer ikke har den fulle oversikten over arrangementer som kan ha blitt utsatt eller avlyst som følge av anbefalingen. Jeg må også ta forbehold om at det kan være andre arrangementer i tiden som fulgte som ble avlyst eller utsatt av arrangør, av andre årsaker enn at det forelå en anbefaling om dette fra politiet.

Selv om NIM ikke slutter seg til de delene av utvalgets konklusjoner som konkluderer med menneskerettighetsbrudd, mener NIM at bedre prosess, saksbehandling, ivaretagelse av prinsipper om krisehåndtering og krisekommunikasjon i fremtiden vil bidra til bedre menneskerettslig ivaretagelse. NIM mener også at 25. juni-utvalgets anbefalinger er viktige, uavhengig av om terskelen for menneskerettighetsbrudd er nådd. Med bakgrunn i dette mener jeg det er riktig å følge opp de anbefalinger som foreligger på en overordnet og strategisk måte, uten å gå inn i enkeltsaker.

8. SPØRSMÅL 8

Spørsmålet lyder: *«Hvorfor sier justis- og beredskapsministeren i sin redegjørelse at hun fortsatt står bak beslutningen om avlysning 27. juni 2022, i stedet for å avvende den varslede gjennomgangen av problemstillingen fra NIM?»*

Jeg viser til mitt svar på spørsmål 6 angående NIMs vurdering.

Beslutningen om å anbefale utsettelse av solidaritetsmarkeringen 27. juni 2022 ble tatt av politidirektøren basert på den informasjonen som var tilgjengelig da. Gitt alvoret i PSTs trusselvurdering, inkludert det at det fantes personer med evne og vilje til å ofre seg i et mulig terrorangrep, og sjef PSTs klare tilrådning om at solidaritetsarrangementet ikke burde gjennomføres som planlagt, var det hensynet til befolkningens sikkerhet som gjorde at politiet besluttet som de gjorde. Det var en beslutning som både statsministeren og jeg stilte oss bak. Det var et stort alvor over den dagen, med knapp tid og flere potensielle trusselaktører man ikke hadde kontroll på.

Jeg er glad for at også NIM gir konkrete anbefalinger som vil sette politiet enda bedre i stand til å fatte slike krevende beslutninger senere. Disse anbefalingene omfatter blant annet følgende:

- Kunnskapen om forsamlingsfriheten, sikringsplikten og menneskerettslige avveiningsnormer bør økes, slik at rettighetsvernet best ivaretas.
- Beslutningsprosesser om utsettelse og avlysning av arrangementer må være så forsvarlige og transparente som mulig, og det bør etterstrebes skriftlig notoritet rundt de beslutninger og vurderinger som foretas for å sikre etterprøvhbarhet og å motvirke mulighet for vikarierende begrunnelser for innholdsbaserte restriksjoner.
- PODs instruksjonsadgang i saker om utsettelse/avlysning av arrangementer bør gjennomgås og avklares. Tvil om beslutningsmyndighet bør unngås.
- JD bør vurdere om politiloven kan utformes mer presis i tråd med forsamlingsfriheten.
- Politiet bør i konkrete saker vurdere om grunnene for anbefalinger om enkelte arrangementer også vil gjelde andre arrangementer, slik at forskjellsbehandling ikke skjer.
- Kompetansen på demonstrasjons- og arrangementshåndtering bør styrkes nasjonalt.

- Politiet bør være oppmerksom på om anvisninger eller anbefalinger om arrangementer får særlige virkninger for funksjonshemmedes mulighet til å utøve sin forsamlings- og ytringsfrihet.
- Det er viktig å sikre løpende dialog med utsatte grupper som kan berøres av beslutninger som gjelder forsamlingsfrihet, for å sikre dialog og tillit.

Jeg vil påse at anbefalingene, både fra 25. juni-utvalget og fra NIM, følges opp. Dette endrer likevel ikke beslutningsgrunnlaget som var tilgjengelig 27. juni 2022. Med bakgrunn i dette stiller jeg meg fortsatt bak beslutningen om å anbefale en utsettelse.

9. SPØRSMÅL 9

Spørsmålet lyder: *«Kan justis- og beredskapsministeren redegjøre for hvilken kontakt hun har hatt med representanter for det skeive miljøet i tiden etter angrepet, hvilke initiativer hun har tatt til kontakt og opplyse komiteen om det har vært møter med, eller invitasjoner fra, disse miljøene som hun har latt være å delta på eller takke ja til?»*

I året som har gått har det vært flere møter mellom JD og representanter fra LHBT+-organisasjoner og Pride-arrangører. Personlig har jeg deltatt på tre møter. Det første fant sted hos Kultur- og likestillingsdepartementet 4. oktober 2022 sammen med kultur- og likestillingsministeren og helse- og omsorgsministeren.

Jeg inviterte de skeive organisasjonene og Pride-arrangører til frokostmøte i JD 31. mai 2023. Tema for møtet var trygghet i forbindelse med Pride-arrangementer som stod for tur. Sjef PST, politidirektøren og politimesteren i Oslo deltok også. I møtet mottok jeg et brev med 18 spørsmål. Brevet ble besvart 2. juni 2023. I etterkant av årets Pride-feiring i Oslo inviterte jeg på nytt til møte hos JD. Møtet ble gjennomført 3. juli 2023 og vi snakket om erfaringer fra årets feiring og om oppfølgingen av 25. juni-utvalgets rapport.

Mine statssekretærer, som er mine nærmeste i politisk ledelse og en forlengelse av min rolle i departementet, har ved to anledninger møtt på mine vegne. En av mine statssekretærer deltok på et dialogmøte med representanter fra skeive organisasjoner fredag 1. juli 2022. Formålet var å gi organisasjonene som stod for den planlagte solidaritetsmarkeringen 27. juni, en alternativ anledning til å fremme sitt budskap til regjeringen. I tillegg var det viktig for regjeringen at det skeive miljøet ikke skulle stå alene i kampen for at alle skal få leve et fritt og trygt liv. En annen av mine statssekretærer møtte representanter fra FRI 27. mars 2023. Bakgrunnen var et brev fra FRI til meg sendt 16. desember 2022 og tema på møtet var trakassering, hets og hatefulle ytringer mot skeive.

Jeg understreker at også politiet og PST har hatt dialog med det skeive miljøet, både før hendelsen 25. juni 2022 og etter. POD og PST vil i høst invitere LHBT+-organisasjoner og Pride-arrangører til dialog om etatenes oppfølgingsplaner etter

evalueringsrapporten. Slik kontakt er verdifullt for etatenes videre lærings- og oppfølgingsarbeid.

Det antas kjent at også andre departementer har hatt slik kontakt som beskrevet over, herunder Kultur- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Dette er kontakt som er viktig for regjeringen, uansett sektor, og som vi har dialog om også internt i regjeringsfellesskapet.

10. SPØRSMÅL 10

Spørsmålet lyder: *«Hvilke vurderinger ble gjort da mye av krisekommunikasjonen ble overlatt til frivillige organisasjoner og arrangører?»*

Jeg har sendt spørsmålet til POD, som har innhentet en redegjørelse fra Oslo politidistrikt om hvilke kommunikasjonsmessige vurderinger som ble gjort i forbindelse med anbefalingene om utsettelse av markeringene 25. og 27. juni 2022. Redegjørelsen gjengis her i sin helhet:

«25. juni ble det besluttet at Oslo politidistrikt ikke kunne anbefale at Oslo Pride gjennomførte paraden gjennom Oslos gater som var planlagt senere samme dag. Årsaken til dette er beskrevet i 25. juni evalueringen. Når beslutningen var tatt, ble det opprettet dialog med arrangøren for å forklare hvorfor Oslo politidistrikt anbefalte at paraden ikke kunne gjennomføres. I samarbeid med arrangør ble det diskutert hvordan dette skulle formidles. Oslo politidistrikt og arrangøren ble enig om at arrangør skulle gis anledning til å kommunisere anbefalingen om avlysningen til sin organisasjon og få gå ut i offentligheten med en pressekonferanse om beslutningen om avlysning. Det ble også besluttet at Oslo politidistrikt skulle støtte budskapet til arrangøren, gjennom kommunikasjon under sin pressekonferanse senere samme morgen.

27. juni var det planlagt å gjennomføre en markering på Rådhusplassen. Dette var et statisk arrangement, ikke en parade, som politiet skulle sikre med synlig og ikke synlige tiltak. Oslo politidistrikt hadde søndag 26. juni og mandag 27. juni gitt flere intervjuer til media, om hvordan arrangementet skulle sikres og med hvilke tiltak. Når beslutningen om avlysningen ble formidlet til Oslo politidistrikt, var det nylig gjennomført flere intervjuer med media, og det var kort tid til arrangementet skulle starte. Hvem som tok beslutningen om avlysningen er beskrevet i 25. juni evalueringen.

Oslo politidistrikt måtte etter at beslutningen var formidlet raskt ta kontakt med arrangøren, og kommunisere at politiet ikke lenger kunne anbefale arrangementet gjennomført. Det var avgjørende at dette ble formidlet arrangøren før offentligheten ble orientert. Dette ble diskutert i stab. Det ble videre diskutert at det måtte gjennomføres nye intervjuer raskt, fordi det allerede var gitt intervjuer

om at arrangementet skulle gå som planlagt. Grunnlaget for avlysningen var uklart for Oslo politidistrikt og er beskrevet i 25. juni evalueringen.

Etter at det var dialog med arrangøren om anbefalingen om avlysningen, var det behov for å formidle beslutningen offentlig. Samtlige medier var på dette tidspunktet allerede samlet på politihuset på Grønland i forbindelse med en pressekonferanse om oppdateringen av status i etterforskningen knyttet til 25. juni. Det ble derfor besluttet at Oslo politidistrikt skulle gjennomføre en pressekonferanse rett etter denne, med mediene som allerede var tilstede på politihuset. Her ble det formidlet at politiet ikke lenger kunne anbefale gjennomføring av arrangementet.

25. juni-utvalget foretok en inngående drøftelse av prosessen som førte fram til anbefalingen om å avlyse paraden 25. juni. Utvalget konkluderte med at anbefalingen representerte et inngrep i forsamlingsfriheten fordi "arrangørene av Pride-paraden og Oslo Pride-arrangementet oppfattet at anbefalingen var av en slik art at den ikke ga dem et reelt valg." (s. 250). Det ble imidlertid konkludert med at inngrepet ikke var et brudd på forsamlingsfriheten fordi det "hadde nødvendig hjemmel i lov, at det ivaretok et lovlig formål og at det ikke gikk lenger i å begrense forsamlingsfriheten enn det som var nødvendig." (s. 247). Oslo politidistrikt har på bakgrunn av rapporten sett at det er et behov for større bevissthet omkring bruken av anbefalinger og formelle beslutninger i tilknytning til denne typen arrangementer. Oslo politidistrikt er av den oppfatning at anbefaling knyttet til om og hvordan arrangementer skal gjennomføres fyller en viktig funksjon, men at det i noen tilfeller vil være riktig å treffe en formell beslutning om å nekte arrangementet gjennomført, gitt at det er rettslig adgang til det. Oslo politidistrikt erkjenner derfor at det kunne vært en bedre løsning med en formelt bindende avlysning enn en anbefaling. Det var etter vår vurdering rettslig adgang til å beslutte avlysning. Videre var de risikomomentene som begrunnet avlysningen av en karakter som andre enn politiet (og PST) har begrenset mulighet til å vurdere – og begrensede muligheter til å treffe tiltak mot. Derfor er det mye som tilsier at politiet burde ha truffet en formell beslutning om avlysning av arrangementet 25. juni.

Valget mellom anbefaling og formell avlysning har også en side mot kommunikasjonen. Hvis politiet hadde truffet en slik formell beslutning om avlysning ville det også være mer naturlig at politiet tok initiativ til å formidle beslutningen, slik utvalget anbefaler: "Utvalget anbefaler at politimyndighetene selv ivaretar større deler av kommunikasjonsarbeidet omkring krevende avgjørelser i akutte krisesituasjoner" (s. 216).»

Jeg viser for øvrig til mitt svar på komiteens spørsmål nr. 6 hvor jeg redegjør for beslutningen om å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni 2022.

POD opplyser at de i ettertid ser at kommunikasjonen kunne vært håndtert på en annen måte. Direktoratet mener at det i de aktuelle dagene, fra angrepet 25. juni 2022 og frem til og med avlysningen av solidaritetsmarkeringen 27. juni 2022, ble lagt et stort kommunikasjonsmessig ansvar på Oslo Pride. Deres organisasjon ble satt i en krevende situasjon – som arrangør og samtidig utsatt. Særlig krevende var situasjonen de ble satt i 27. juni 2022 da de måtte kommunisere avlysningen av solidaritetsmarkeringen uten en fullverdig forklaring.

Jeg mener at Oslo politidistrikts redegjørelse viser at politiet tok en aktiv kommunikasjonsrolle i tiden etter angrepet 25. juni. Jeg deler imidlertid PODs vurdering om at det også ble lagt et stort kommunikasjonsmessig ansvar på Oslo Pride. 25. juni-utvalget bemerker at politiet bør revurdere hvem som gis ansvaret for krisekommunikasjon ved slike hendelser. I PODs oppfølgingsplan for å følge opp evalueringsrapporten skriver direktoratet at de vil se nærmere på denne problemstillingen. POD ser at hvorvidt politiet formelt *beslutter* eller *anbefaler* avlysning av et arrangement påvirker rolle- og ansvarsfordelingen i kommunikasjonsarbeidet. I situasjoner som denne, som gjelder sikkerhetsspørsmål, mener POD at politiet bør ta et større ansvar. Jeg vil følge opp dette arbeidet gjennom arbeidet med oppfølgingsplanen.

11. SPØRSMÅL 11

Spørsmålet lyder: *«Hvorfor er det ikke gjennomført en evaluering som også ser på rollen og ansvaret til regjering og departementer, altså myndighetene som har overordnet ansvar for regelutvikling, kvalitetsutvikling, koordinerings- og tilsynsansvar overfor håndterende tjenester og direktorat?»*

Ansvar og roller i arbeidet mot radikaliserings og terror, på departements- og direktoratsnivå, fremgår av den reviderte kontraterrorstrategien av november 2022.

Ansvarsprinsippet er sentralt i arbeidet med samfunnssikkerhet innen mitt ansvarsområde, og innebærer at den myndigheten, virksomheten eller etaten som til daglig har ansvaret for et fagområde i en normalsituasjon, også har ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for å håndtere ekstraordinære hendelser på området. Det er derfor viktig at de etatene som var mest involvert i arbeidet før og under angrepet 25. juni foretar en grundig evaluering. Dette følger også av politiets eget planverk.

De erfaringer etatene nå gjør seg, og anbefalingene fra 25. juni-utvalget, viser at det også er områder der regjeringen bør vurdere tiltak. Det er eksempelvis knyttet til samhandling mellom politiet og helsesektoren. Regjeringen arbeider kontinuerlig med å videreutvikle vår tverrdepartementale kontraterrorstrategi, som et relevant virkemiddel for å vurdere og prioritere behov for eksempelvis regelverksutvikling, kunnskapsutvikling, samt avklaringer av roller og ansvar. Arbeidet med en ny handlingsplan mot ekstremisme og radikaliserings er på trappene, og vi skal følge opp

Ekstremismekommisjonens rapport når den ferdigstilles, som viktige bidrag i dette arbeidet.

12. SPØRSMÅL 12

Spørsmålet lyder: *«Hvorfor overlot regjeringen til politimyndigheten selv å sette ned et evalueringsutvalg, i stedet for at det ble gjort i regjeringens regi?»*

Her vil jeg vise til svaret på foregående spørsmål som også har grensesnitt til spørsmål 12.

Etter alle operasjoner som politiet gjennomfører, følger det et etterarbeid. En del av dette etterarbeidet er evaluering. Krav om evaluering er nedfelt i politiets eget planverk (Politiets beredskapssystem, PBS). Etter alvorlige hendelser som dette står evaluering helt sentralt i arbeidet med å forbedre egen håndtering, for fremtidige hendelser. Slike evalueringer er gjennomført flere ganger, blant annet knyttet til hendelsene i Bærum (2019) og Kongsberg (2021). Det ble vurdert som hensiktsmessig å gjøre det slik også denne gangen. Dette er således gjort på samme måte som under forrige regjering. Det har vært viktig for meg å benytte disse evalueringsrapportene i det pågående forbedringsarbeidet som pågår i mitt departement og mine etater. Jeg har ikke innsikt i hvilke vurderinger forrige regjering gjorde knyttet til evalueringsrapporten fra hendelsen i Bærum, i 2019.

Evalueringsprosessen etter 25. juni i fjor følger altså samme mal som for øvrige alvorlige hendelser. Det utelukker ikke at JD følger opp læringspunkter som har betydning på strategisk nivå, herunder læringspunkter som har berøring med andre deler av regjeringen.

13. SPØRSMÅL 13

Spørsmålet lyder: *«Hvilken oppfatning har PST om hvorvidt lovverket – og særlig Etterretningstjenesteloven – på en god og utvetydig måte angir grensedragningen av ansvarsområde og handlingsrom mellom PST og E-tjenesten?»*

Jeg legger til grunn at det her spørres om hvordan jeg vurderer disse grensedragningene.

I mitt svar på skriftlig spørsmål nr. 2538 fra stortingsrepresentant Per-Willy Amundsen av 14. juni i år, viser jeg til følgende:

«Jeg mener dagens regelverk på en god måte angir rammene for PSTs ansvarsområder. Etterretningstjenesteloven ble vedtatt av Stortinget sommeren 2020 og trådte i sin vesentlighet i kraft 1. januar 2021. Forsvarsministeren peker på at dette regelverket ble fastsatt etter omfattende høringer og diskusjon, herunder om grensesnittet mellom E-tjenesten og PST. Lovarbeidet bidro til viktige klargjøringer i så måte. Informasjonsutveksling mellom E-tjenesten og PST er også regulert i Instruks om samarbeidet mellom Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste,

som blant annet angir samarbeidsområder, betydningen av nærhet og tillit, samt regler om utveksling av informasjon.»

Jeg mener fortsatt at dagens regelverk på en god måte angir grensedragningen av ansvarsområder og handlingsrom mellom PST og E-tjenesten, som tjenester som har sitt hovedfokus på henholdsvis trusler i Norge, og *ytre* trusler mot Norge og prioriterte norske interesser.

Samtidig vil det alltid, som med alt annet regelverk, kunne oppstå konkrete tolkningsspørsmål som må vurderes og avgjøres i hvert enkelt tilfelle. Inntrykket er at PST og E-tjenesten jevnt over samarbeider godt i slike spørsmål. Forventningen er at dette samarbeidet skal fungere godt.

I videreutviklingen av samarbeidet mellom PST og E-tjenesten har det vært et særlig fokus på forståelsen av rammene for E-tjenestens handlingsrom på norsk jord, der de to tjenestene i enkelte tilfeller kan arbeide mot samme mål, men med ulike formål. Her har det vært en modning etter hvert som loven har fått virke en stund, og tjenestene har kommet til enighet på sentrale punkter. Det er ifølge PST fortsatt et behov for å videreutvikle en felles forståelse på enkelte områder, som primært handler om tolkningsspørsmål knyttet til hvilke saker som skal fremlegges for PST. Det er verdt å understreke at disse tolkningsspørsmålene ikke er relevante for den konkrete hendelsen i fjor, og at en slik videreutvikling inngår i departementenes pågående oppfølging med tjenestene. Jeg vil også minne om at EOS-utvalget har åpnet sak knyttet til 25. juni-angrepet.

Et godt samarbeid mellom de to tjenestene er sentralt for Norges sikkerhet. Sammen med forsvarsministeren skal jeg følge opp dette samarbeidet særskilt, i lys av 25. juni-utvalgets rapport og de pågående prosessene for å videreutvikle gode rammer for både grensedragning og samarbeid.

14. SPØRSMÅL 14

Spørsmålet lyder: *«Formidlet justis- og beredskapsministeren til relevante etater at Pride-markeringene var arrangementer av særskilt betydning for trusselutsatte minoritetsgrupper i sivilsamfunnet, og i så fall når?»*

Det er PST som utarbeider trusselvurderinger nasjonalt, og formidler dem til relevante mottakere som politiet, myndighetsorganer eller til offentligheten, eksempelvis gjennom publikasjoner på sine nettsider. I PSTs årlige og offentlig tilgjengelige trusselvurderinger har LHBT+ blitt omtalt som en del av fiendebildet til høyreekstreme hvert år siden 2018. I de samme dokumentene har PST fremhevet at gjennomførte og avvergede terrorangrep i Europa viser at trusselaktørene går mot mål med mange mennesker og lavt sikringsnivå. Hovedessensen i PSTs vurderinger har vært at ulike typer folkemengder og folkeansamlinger er attraktive terrormål både for både ekstreme islamister og høyreekstremister.

POD opplyser at sikkerhet og trygghet knyttet til Pride-arrangementer har vært en prioritert oppgave i flere år. Politiet har hatt fokus på lokal tilstedeværelse, dialog og samarbeid med LHBT+-organisasjoner og Pride-arrangører om sikkerhet og trygghet knyttet til gjennomføring av arrangementer. Tiltak som tilstedeværelse og sikring har blitt vurdert med utgangspunkt i blant annet arrangementenes størrelse og karakter. Det har vært et spesielt tett samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo Pride i forbindelse med det nasjonale Pride-arrangementet i Oslo.

POD utsteder nasjonale operasjonsordre til politidistrikter og særorgan. Disse operasjonsordrene gir føringer om iverksettelse og utførelse av tiltak. I ordren knyttet til *Voldelig ekstremisme* av 28.04.2022, viser POD til PSTs trusselvurderinger og gir føringer om at politidistriktene skal ha oversikt over og kunnskap om arrangementer, folkeansamlinger og aktiviteter som vurderes å være trusselutsatt. Politidistriktene skal gå i dialog med, gi råd og dele informasjon med trusselutsatte trossamfunn og andre utsatte miljøer for å forebygge utrygghet. LHBT+ faller inn under denne kategorien.

Jeg vil også nevne Politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit, som ble lagt frem kort tid før 25. juni 2022. I handlingsplanen heter det blant annet at politiet må ha kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold (LHBT+) og om hatkriminalitet, at alle politidistrikter skal ha mangfoldskoordinatorer og at det skal etableres dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere.

15. SPØRSMÅL 15

Spørsmålet lyder: *«På hvilke måter koordinerte Justis- og beredskapsdepartementet kommunikasjonen fra de relevante myndighetene til publikum i tiden etter angrepet?»*

Kommunikasjon til befolkningen er en viktig del av den operative krisehåndteringen som politiet har ansvar for. Politiet var derfor den primære stemmen utad for å gi råd til publikum, mens PST kommuniserte om trusselbildet.

I hovedinstruksen til politiet fra JD står det:

«Politiet skal ha god sikkerhet, beredskap og evne til krisehåndtering. Politidirektøren skal påse at det er etablert tilfredsstillende beredskap og krisehåndteringsevne i politiet. (...) Politiet er ansvarlig for at det etableres nødvendig koordinering med andre relevante etater ved større hendelser og kriser. POD skal raskt kunne etablere krisehåndteringsledelse ved behov og ivareta samhandling, nasjonal situasjonsforståelse og nasjonal operasjonell kriseledelse. POD har et særskilt ansvar for at JD umiddelbart varsles og informeres om hendelser og saker av viktighet.»

I hovedinstruksen til PST fra JD går det frem at PST skal utvikle rammeverk og strategier for kommunikasjon med blant andre publikum og organisasjoner.

JDs rolle i denne situasjonen var derfor primært knyttet til å opprettholde et situasjonsbilde på strategisk nivå, samt å legge til rette for utadrettet kommunikasjon fra regjeringen.

16. SPØRSMÅL 16

Spørsmålet lyder: «*Var Justis- og beredskapsdepartementet kjent med at PST unnlot å opprette forebyggende saker pga. sviktende kapasitet til å følge opp slike saker?*»

Opprettelse av forebyggende saker i PST er basert på tjenestens vurdering av når det er grunn til å undersøke om noen forbereder et straffbart forhold som PST har til oppgave å forebygge, jf. politiregisterforskriften § 20-3. JD har ikke en rolle i PSTs vurderinger i slike saker. JD styrer PST overordnet og i tråd med prinsippene for virksomhetsstyring i staten. Det innebærer vektlegging av samfunnseffekter, med mål, resultater og rammebetingelser fremfor aktiviteter og innsatsfaktorer. Det er PST som har ansvar for å velge virkemidler og prioritere internt for å nå de målene departementet har satt.

Ytre faktorer, særlig krigen i Ukraina, har bidratt til et høyt aktivitetsnivå de siste årene, jf. tilleggsbevilgningen på 153 mill. kroner til politiet og PST som er omtalt under spørsmål 1. Risikoer knyttet til blant annet kontraterrorarbeidet har vært beskrevet i PSTs rapporteringer til JD, men uten at det fremgår på detaljnivå hvilke aktiviteter som måtte nedprioriteres.

Jeg har merket meg at utvalget anbefaler PST å senke terskelen for opprettelse av forebyggende saker. Samtidig opplyser PST at dette kun er én av flere mulige måter PST kan arbeide med å forebygge terror. Videre at det er tjenestens kunnskap om den foreliggende potensielle trusselen som avgjør hvorvidt de vurderer å opprette forebyggende sak. Det kan eksempelvis vurderes som mer hensiktsmessig å håndtere trusselen på en annen måte. Som 25. juni-utvalget viser til i sin rapport, er det mulig at angrepet 25. juni 2022 kunne vært forhindret dersom PST opprettet en forebyggende sak mot gjerningspersonen i forkant av angrepet. Samtidig er utvalget også tydelige på at det er høy grad av usikkerhet knyttet til denne vurderingen, fordi det er umulig å vite hva en eventuell forebyggende sak ville avdekket.

17. SPØRSMÅL 17

Spørsmålet lyder: «*Hvorfor bad ikke PST om en avgradert versjon av varselet E-tjenesten sendte fem dager før angrepet, eller om tillatelse til å dele varslet med politiet?*»

PST har opplyst til meg at de den gang vurderte at varselet fra E-tjenesten var for lite spesifikt til at det var hensiktsmessig å dele dette med politiet. Hvorvidt varselet var gradert eller ikke var ikke av særskilt betydning i denne sammenheng. PST ønsket å berike informasjonen ytterligere, og ba derfor om et nytt møte med E-tjenesten.

Spørsmålet er omhandlet i 25. juni-utvalgets rapport (side 71 og 72) og PST viser til de vurderinger som der er gjort og det hitsettes fra side 72;

«Mangelen på konkret informasjon om tidspunkt og angrepsmål gir begrensede muligheter for målrettede sikringstiltak fra politiets side. Alternativet ville da vært en generell økt terrorberedskap.»

Videre

«(...) mener utvalget at det ikke er hensiktsmessig å øke politiets terrorberedskap hver gang PST mottar og behandler informasjon om mulig terrorangrep i Norge, da det i praksis vil innebære en permanent forhøyet terrorberedskap.»

Og

«I lys av dette mener utvalget at det heller ikke var hensiktsmessig for PST å dele etterretningsinformasjonen de hadde mottatt fra E-tjenesten om mulig terror i Norge med politiet.»

25. juni-utvalgets vurderinger gjengitt over er ikke av generell art. PSTs vurdering av hensiktsmessigheten av å dele informasjon, herunder å be om avgradering av denne, vil måtte vurderes fra situasjon til situasjon.

18. SPØRSMÅL 18

Spørsmålet lyder: *«Hva vil statsråden foreta seg når det gjelder det at ledergruppen i PST tror at tjenesten deler informasjon med relevante instanser i den anledning lovverket tillater, men at rapporten finner at det ikke er tilfelle, deriblant i denne saken?»*

Etter å ha gjennomgått 25. juni-utvalgets rapport, ba departementet POD og PST om å utarbeide oppfølgingsplaner for å forsikre om at funnene i rapporten ble fulgt opp. Som nevnt innledningsvis mottok jeg oppfølgingsplanene 30. juni.

I PSTs oppfølgingsplan oppgir PST flere tiltak knyttet til informasjonsdeling. Dette er knyttet til utvalgets anbefaling om at PST i større grad bør sammenstille, nedgradere og dele egenprodusert etterretning om personer som politiet har ansvar for å følge opp. Et viktig tiltak er knyttet til etableringen av en liaison fra PST til POD som skal bidra til tettere samhandling og økt forståelse for PSTs etterretningsprodukter. En slik funksjon ble opprettet i sommer. Videre skal PST og POD sammen utarbeide en nasjonal rutine for håndtering av objekter og tips, og det planlegges faste møter på ledernivå.

PST opplyser at tjenesten i dag deler relevant informasjon med politiet, helsetjenestene, andre offentlige aktører, E-tjenesten og utenlandske etterretnings- og sikkerhetstjenester. Informasjonsdeling er en viktig del av PSTs arbeid med å innhente informasjon om enkeltpersoner og miljøer, samt varsle eller opplyse andre om eventuelle trusler.

Det er viktig at opplysningene er av en slik art at de er egnet til å opplyse mottakeren og fungere som beslutningsgrunnlag for en eventuell videre prosess. Videre regulerer politiregisterloven og sikkerhetsloven delingen av informasjon PST sitter på. I henhold til politiregisterloven § 20 skal en opplysning så vidt mulig verifiseres før den utleveres. Videre følger det av politiregisterforskriften § 21-6 at opplysninger skal vurderes og

kontrolleres for å sikre at de er mest mulig korrekte, fullstendige og relevante for formålet de skal brukes til. Etter sikkerhetsloven kan det ikke deles gradert informasjon med instanser som ikke er godkjent for og innrettet for mottak og håndtering av dette. Før gradert informasjon kan utleveres må PST forsøke å få den godkjent for deling og avgradert dersom det er mulig og nødvendig. Dette gjør at tjenesten må være varsom i sin vurdering av hvilken informasjon som deles med andre aktører, samtidig som deling skal tilstrebes så langt det er mulig (jf. blant annet samarbeidsinstruksen mellom PST og E-tjenesten, nevnt i svar på spørsmål 3).

I tillegg til de nevnte tiltak, skal PST nå igangsette et internt arbeid for å gjennomgå sine prosedyrer for samhandling og muligheten for å kunne dele mer informasjon med politiet og andre etater. Jeg har tillit til at PST følger opp 25. juni-utvalgets funn og vurderinger på dette området på en god og hensiktsmessig måte. Jeg vil følge dette opp i forbindelse med tjenestens rapportering på oppfølgingsplanene.

19. AVSLUTNING

Avslutningsvis vil jeg gjenta at regjeringen fordømmer handlingene 25. juni i fjor, og holdningene som ligger bak.

Myndighetene skal følge opp og lære av håndteringen før, under og etter angrepet. Summen av de ulike forholdene jeg har vist til i besvarelsen av komiteens spørsmål, handler blant annet om å gjøre oss bedre rustet til å forebygge terror, og å jobbe for et inkluderende, mangfoldig og trygt samfunn.

Som kjent har vi enda ikke alle svar i denne saken. Etterforskningen, som er uavhengig av regjeringen og Stortinget, pågår fortsatt.

Angrepet 25. juni i fjor tok to menneskeliv, skadet flere og etterlot et åpent sår hos mange mennesker. Det skeive miljøet ble rammet hardt. Enkeltmennesker fikk sine liv endret, og angrepet har skapt frykt.

Regjeringen i hele sin bredde vil jobbe videre for å stå opp for våre verdier og hegne om at alle skal kunne være seg selv i Norge.

Jeg har i dette brevet søkt å svare komiteen så utfyllende og konsist som mulig.

Med hilsen

Emilie Mehl

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis- og beredskapsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Deres ref.

Vår ref.
22/3871 -

Dato
07.09.2023

**Oversendelse av PSTs rapport til JD om tjenestens oppfølging av 25. juni-
evalueringen**

Jeg viser til brev til Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 23. august 2023 hvor PSTs rapport til Justis- og beredskapsdepartementet om tjenestens oppfølging av 25. juni-evalueringen ble oversendt, som svar på anmodning fra komiteen. Rapporten var gradert BEGRENSET i henhold til sikkerhetsloven.

Jeg vil med dette informere om at PST har foretatt en ny vurdering av behovet for gradering i saken, og kommet frem til at deler av oppfølgingsplanen som ble oversendt komiteen 23. august kan avgraderes. Den avgraderte versjonen følger vedlagt til orientering. Som det fremgår er nest siste avsnitt på side 2 fortsatt gradert BEGRENSET.

Til informasjon har departementet mottatt flere anmodninger om innsyn i rapporten. Med henvisning til PSTs omgradering av rapporten vil det bli gitt delvis innsyn i den aktuelle rapporten, men henvises til at noen opplysninger fortsatt er underlagt taushetsplikt etter offentleglova § 13 første ledd, jf. sikkerhetslovens §§ 5-3 og 5-4.

Med hilsen

Emilie Mehl

Statsråd Emilie Enger Mehl
Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

Vår ref.:
2023/2761

Deres ref.:

Dato:
20.03.2024

Vedr, Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til sak om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten.

Komiteen vil til orientering behandle saken i samme innstilling som Dokument 7:1 (2023-2024) Særskilt melding til Stortinget om Etterretningstjenestens rolle i 25. juni-saken.

Som ledd i behandlingen av saken vil komiteen med dette be om en oppdatert status for departementets arbeid med oppfølgingen av 25. juni-rapporten.

Av hensyn til fremdriften i saken bes det om svar innen 9. april 2024.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Peter Frølich
Komitéleder

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/3795 - LAMS

Dato
19.04.2024

Svar vedr. redegjørelse fra justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 20. mars 2024 der komiteen ber om oppdatert status for departementets arbeid med oppfølgingen av 25. juni-rapporten, og vår dialog om utsatt frist til 19. april.

Innledningsvis viser jeg til tidligere brev sendt komiteen, samt den gjennomførte kontrollhøringen.

Masseskytingen 25. juni 2022 har sterkt påvirket mange mennesker i Norge. Så også virksomhetene i min sektor, som har vært involvert i forebyggingsarbeidet og håndteringen. I Justis- og beredskapsdepartementet og underliggende etater er det høy oppmerksomhet om oppfølgingen av forbedrings- og bevaringspunkter etter det angrepet 25. juni 2022. Som tidligere redegjort for har mitt departement løpende fulgt opp arbeidet i justissektoren tett, herunder i etatsstyringen. Departementet har også god dialog med Forsvarsdepartementet når det gjelder å følge opp samarbeidet mellom Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Etterretningstjenesten (E-tjenesten).

Som jeg redegjorde for under høringen i saken mottok departementet den 30. juni 2023 de første oppfølgingsplanene fra Politidirektoratet (POD) og PST. Etter denne datoen har departementet mottatt statusrapporteringer jevnlig frem til i dag. Den siste rapporteringen ble mottatt nå i april.

Siden jeg var i Stortinget i høst og redegjorde for min sektors rolle i denne saken, vil jeg fremheve følgende om oppdatert status for min sektors arbeid med oppfølgingen av 25. juni-rapporten og andre identifiserte læringspunkter.

Departementets oppfølging

JD har fulgt opp virksomhetene gjennom skriftlige brev, statusrapporter, og ifm. den ordinære etatsstyringen.

Regjeringen foreslo gjennom Prop. 19 S (2023-2024), å styrke PST med 106 mill. kr. for å håndtere økt aktivitetsnivå som følge av trusselnivået. Videre ble det foreslått i Prop. 1 S (2023-2024), å styrke PST med totalt 72 mill. kroner for oppfølging av anbefalinger i 25. juni-utvalgets rapport. Dette fordelt på 20 mill. kroner til å styrke PSTs kapasitet i arbeidet med kontraterror, samt 52 mill. kroner til økt kapasitet i PSTs virksomhet for beskyttelse av myndighetspersoner, sistnevnte for å redusere risikoen for at denne delen av budsjettet spiser av PST sitt øvrige budsjett.

Som det følger av sakens dokumenter leverte Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) sin vurdering til POD 9. juni 2023, der det fremkom at NIM ikke fant at det som er beskrevet i 25. juni-utvalgets rapport innebærer brudd på menneskerettigheter. NIM kom likevel med andre og viktige punkter for videre oppfølging. POD arbeider nå med vurderinger om justeringer i politiloven § 11 om arrangementer på offentlig sted m.v., i lys av NIMs anbefalinger. Departementet ser frem til å motta PODs anbefaling.

Særlig relevante tiltak i virksomhetene

25. juni-rapporten inneholder mange viktige anbefalinger. Jeg vil under orientere om de mest sentrale tiltakene i POD og PST.

Rapporten «Evalueringen av politiets radikaliseringskontaktordning» ble levert høsten 2023. JD er i dialog med POD og PST og har mottatt innspill og vurderinger av evalueringen. For flere av funnene i rapporten er det allerede iverksatt tiltak. Blant annet har POD og PST igangsatt et arbeid med å utarbeide en nasjonal retningslinje for utlevering av opplysninger mellom etatene. I tillegg skal det utarbeides nasjonal retningslinje for politiets og PST sitt arbeid med å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.

JD har gitt oppdrag i tildelingsbrevet for 2024 om at POD og PST skal komme tilbake til departementet innen 15. august med klargjøring av ansvarsdeling mellom PST og politiet i arbeidet mot radikalisering og voldelig ekstremisme.

Både PST og politiet har dialog med ulike trusselutsatte grupper. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at det er primært politiet som gir råd om forebyggende tiltak, mens PST primært har fokus på trusselaspektet.

JD og FD følger opp at samarbeidet mellom PST og E-tjenesten videreutvikles, for å sikre informasjonsdeling og god samhandling. Det er igangsatt og gjennomført tiltak

der målet er at PST og E-tjenesten samhandler tett og tillitsfullt på en måte som bidrar til felles situasjonsforståelse og optimal bruk av tjenestenes samlede ressurser og informasjon, herunder gjennom en samvirkeplan mellom PST og E-tjenesten. Både PST og E-tjenesten produserer interne produkter og strategisk beslutningsstøtte som er relevant for den andre tjenesten. Disse deles rutinemessig, og det er løpende dialog i forbindelse med disse produktene, både skriftlig og i faste møter mellom fagmiljøene.

Det pågår og er iverksatt en rekke tiltak for å bedre samhandling og informasjonsdeling mellom politiet og andre etater, samt mellom PST og politiet. Målet er bedre tverretattlig samhandling og informasjonsdeling, så vel som styrket samhandling mellom politiet og PST. Eksempelvis utvikles det strategiske samarbeidsavtaler mellom politidistrikter og helseforetak, samt at det er etablert en liaison fra PST til POD som allerede bidrar til bedre samhandling og kommunikasjon.

25. juni-utvalget anbefaler flere tiltak for bedre trusselkommunikasjon. PSTs revisjon av terrortrusselskalaen er et viktig bidrag til dette, og arbeidet er gjort i dialog med JD. Den reviderte terrortrusselskalaen er publisert i PSTs publikasjon Nasjonal trusselvurdering for 2024. Politiet og PST har også tettere dialog med trusselutsatte grupper, og det er planlagt møter med pride-arrangører fremover (jf. Trygghetskonferansen 20. april).

Stortinget vil også framover bli orientert på egnet vis om den videre oppfølgingen av 25. juni-rapportens anbefalinger og andre relaterte læringspunkter.

Som Stortinget er kjent med mottok regjeringen 1. mars Ekstremismekommisjonens NOU 2024:3 «Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet» og vil følge opp med en stortingsmelding om ekstremisme våren 2025.

Med hilsen

Emilie Mehl

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen fredag den 29. september 2023 kl. 12

Møteleder: Peter Frølich (H) (komiteens leder)

Sak:

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Møtelederen: På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg ønske velkommen til denne høringen, som er et ledd i komiteens behandling av saken om justis- og beredskapsministeren oppfølging av 25. juni-rapporten.

Komiteen har besluttet at høringen skal omhandle – men ikke begrense seg til – følgende problemstillinger:

1. Kan det identifiseres underliggende årsaker til svakhetene som har kommet fram i 25. juni-utvalgets rapport?
 2. Hvilke beslutninger ble tatt i forkant av angrepet? Hva var gjort for å forebygge og avdekke angrep, og hva var bakgrunnen for beslutningene som ble tatt i politi- og etterretningstjenestene i ukene før angrepet?
 3. Hvilke beslutninger ble tatt under håndteringen av angrepet?
 4. Hvilke beslutninger er tatt i etterkant av angrepet, og hvordan følges 25. juni-utvalgets anbefalinger og identifiserte utfordringer opp?
 5. Hvilke endringer og initiativ er gjennomført for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens bemerkninger om kompetent ledelse og klare ansvarsforhold innad i departementene og i underliggende etater fra Innst. 210 S for 2012–2013?
- Følgende er invitert og møter til høringen i dag:
- utvalgsleder Pia Therese Jansen
 - Oslo Pride v/leder Dan Bjørke
 - Støttegruppa 25. juni v/leder Espen Evjenth
 - Politiets Fellesforbund v/nestleder Ørjan Hjortland
 - tidligere sjef i Politiets sikkerhetstjeneste Roger Berg
 - tidligere politimester i Oslo politidistrikt Beate Gangås
- Høringen kommer til å fortsette mandag 2. oktober. Følgende er invitert og vil møte til høringen på mandag:
- Politidirektoratet v/politidirektør Benedicte Bjørnland
 - sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Beate Gangås
 - sjef for Etterretningstjenesten Nils Andreas Stensønes
 - politimester i Oslo politidistrikt Ida Melbo Øystese
 - tidligere justis- og beredskapsminister Monica Mæland
 - forsvarsminister Bjørn Arild Gram

- justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl
- Det er komiteens håp at denne høringen skal gi nyttig tilleggsinformasjon i vårt arbeid og gi god bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i Reglement for kontrollhøringer, vil bli fulgt.

Et ekstra viktig poeng, særlig i en sak som dette, er at dette er en åpen høring, og vi kan bare motta taushetsbelagte opplysninger for lukkede dører. Hvis det er spørsmål eller opplysninger som ikke kan besvares eller gis uten å røpe den type opplysninger, bør den inviterte gjøre komiteen oppmerksom på dette og anmode om å få avgi forklaring for lukkede dører.

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen. Referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling i saken.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig.

Høring med tidligere utvalgsleder Pia Therese Jansen

Møteleder: Da er vi klare til å starte opp, og jeg vil få ønske velkommen til utvalgsleder Pia Therese Jansen, som ledet 25. juni-utvalget. Du har med deg to tidligere utvalgsmedlemmer som bisittere. Det er Christoffer Eriksen og Jacob Ravndal. Velkommen til dere også.

Du vil først få 10 minutter til en innledning, og etter innledningen starter komiteens utspørring. Da er det jeg som saksordfører som vil starte med 10 minutter satt av til eventuelle spørsmål. Deretter blir det en åpen spørsmålsrunde på 20 minutter. Helt til sist får du 5 minutter til en kort oppsummering dersom du ønsker det.

Utover at det er viktig å huske å skru på mikrofonen, med tanke på at dette også strømmes til den store verden, er det vel ikke mer å si enn at du har ordet, inntil 10 minutter – vær så god.

Pia Therese Jansen: Tusen takk for invitasjonen til denne høringen. Vårt oppdrag har vært å evaluere PSTs og politiets arbeid knyttet til angrepet i Oslo natt til 25. juni. Mandatet, rammene og de nærmere forutsetningene for arbeidet er godt beskrevet i rapporten.

Som kjent er utvalgets arbeid fullført, og vi er her i dag som fagpersoner, ikke som utvalgsmedlemmer, men som fagpersoner kan vi derimot belyse og utdype rapporten etter beste evne.

Hensikten med evalueringsrapporten var å trekke ut lærdommer for framtidig arbeid i PST og politiet. Vi har gjennomgått 4 000 dokumenter og gjennomført samtaler med 146 personer. Noe av informasjonen vi mottok, inneholdt motstridende opplysninger. I slike tilfeller foretok vi grundige vurderinger av de en-

keltopplysningene og eventuelt hentet inn ytterligere informasjon. I sluttfasen har også både politiet, Politidirektoratet og PST fått anledning til å kommentere på det faktumet som er beskrevet. Vi mener derfor at de faktiske forholdene som er beskrevet i rapporten, gir et riktig bilde av hva som skjedde både før, under og etter angrepet.

Utvalgets evaluering er naturligvis avgrenset til den ene hendelsen. Slik er rapporten et dypdykk i én av mange saker politiet og PST arbeider med hver eneste dag.

Jeg vil nå gå over til å snakke om funn og anbefalinger fra dette dypdykket. Jeg begynner med perioden før angrepet, går deretter over til håndteringen av selve angrepet før jeg avslutter med perioden etter angrepet.

Når det gjelder PSTs og politiets forebyggende arbeid før angrepet, har utvalget vært opptatt av å identifisere underliggende temaer som har gjort seg gjeldende i denne saken, men som også er relevante for politiet og PSTs forebyggende arbeid mer generelt. Utvalget har identifisert fem slike temaer, som alle er omhandlet i kapittel 6 i rapporten. Disse fem temaene er ressurser, informasjonsdeling og samhandling, organisering, kultur og til sist kompetanse. Jeg går nå kort inn på disse fem temaene og starter med ressurser.

Utvalget opplevde at antall personer som jobbet med kontraterror i PST, var for lavt i forhold til omfanget av oppgavene de var satt til å løse. For eksempel ble utvalget fortalt at PST av ressurshensyn ikke opprettet forebyggende saker i alle tilfeller der vilkårene juridisk sett var innfridd. Det var med andre ord ikke vilkårene som avgjorde hvor terskelen lå, men ressursituasjonen. I denne sammenheng merket utvalget at PST har gjort betydelige investeringer i teknologi og i evnen til å avdekke trusler gjennom analyser av store mengder data.

Samtidig opplevde utvalget ikke at det var PSTs evne til å avdekke trusler som utgjorde den største utfordringen i denne saken, men heller PSTs evne til å følge opp de allerede avdekkede truslene. Dette er en jobb som hovedsakelig må gjøres av mennesker, ikke maskiner. Utvalget anbefalte derfor at PST i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet gjennomgår ressursituasjonen for PSTs kontraterrorarbeid, og at en slik gjennomgang vektlegger samsvaret mellom oppgaver og ressurser.

Et annet tema utvalget har vektlagt, er informasjonsdeling og samhandling. Selv om PST satt på relevant egenprodusert etterretning om Matapour, delte PST ikke denne etterretningen med radikaliseringskontaktene i politiet, som hadde som ansvar å følge ham opp. Videre påpekte utvalget at det mangler tydelige retningslinjer for hvordan ansvaret og oppfølging skal fordeles mellom politiet og PST i det forebyggende arbei-

det. Dette bidro til usikkerhet om hva som kan deles, og hva det skal samhandles om. Derfor anbefalte utvalget at det må utvikles nye retningslinjer som tydeliggjør ansvarsfordelingen mellom PST og politiet i det forebyggende arbeidet.

Når det gjelder organisering, anbefalte utvalget flere interne justeringer i PSTs kontraterrorarbeid og at terskelen for å opprette forebyggende saker i PST senkes. I denne sammenheng vurderte utvalget at angrepet muligens kunne ha vært forhindre dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Matapour i månedene fram mot angrepet.

Kultur er det fjerde temaet rapporten tar for seg. 22. juli-kommisjonen identifiserte en forsiktighetskultur i PST. Det å holde hodet kaldt og ikke overreagere på ny informasjon er åpenbart viktig for en organisasjon som PST. Spørsmålet utvalget har stilt seg, er imidlertid om PSTs kontraterroravdeling holdt hodet kaldere enn nødvendig i sin håndtering av varselet fra E-tjenesten.

Utvalgets opplevelse basert på samtaler med en rekke PST-ansatte er at man i kontraterroravdelingen opplevde trusselen som mindre tidskritisk enn hva man gjorde i E-tjenesten og i PSTs førsteresponscenter. Flere har påpekt at enkelte i PST utviste skepsis mot E-tjenestens vurderinger av at det sannsynligvis var Bhatti som sto bak trusselen. Utvalget anerkjenner nødvendigheten av både å være forsiktig og kritisk på den ene siden og framoverlent og lydhør på den andre. Dette er en krevende balanse å finne. Derfor har utvalget anbefalt at PST bør utvikle sitt samarbeid med E-tjenesten for å styrke tilliten til hverandres vurderinger.

Det femte temaet er kompetanse. Utvalget merket seg at det forelå mye relevant kunnskap blant de PST-ansatte involvert i denne saken, men at man ikke evnet å sammenstille kunnskapen på en helhetlig og rettidig måte. Vi fant også at de som jobbet med forebygging, ikke mottok kursing i aktørlandskapet som de er satt til å forebygge. Derfor anbefalte utvalget at PST bør utvikle et eget kurs for PST-ansatte om trusselaktører og deres fiendebilder.

Jeg går nå over til å snakke om funn og anbefalinger som gjelder håndteringen av angrepet.

For det første viser rapporten at politiets operative håndtering i det store og hele var godt gjennomført og i tråd med gjeldende retningslinjer og prosedyrer. Tidligere evalueringer har kritisert politiets håndteringer, men utvalget fant at regelmessige øvinger og treninger mellom de ulike nødetatene og internt i politietatene har bidratt til at politiet i dette tilfellet løste oppdraget på en god måte.

For det andre vil jeg påpeke at utvalget mente at manglende beredskap for viktige funksjoner i Oslo politidistrikt stadig utgjør en begrensning for politiets evner

og muligheter til å håndtere alvorlige hendelser. Selv om dette også har vært påpekt i tidligere evalueringer, ser det ut til at dette med beredskapsfunksjoner fortsatt er en utfordring.

For det tredje vil jeg også nevne at utvalget fant at det var for lite samhandling mellom Oslo politidistrikt, PST og Politidirektoratet om hvordan de skulle kommunisere om angrepet. Det var utvalgets oppfatning at mangel på samhandling kan ha bidratt til å skape unødvendig usikkerhet om hva norske politimyndigheter visste og ikke visste, i en allerede krevende tid hvor Norge sto i en uavklart terrortrussel.

Jeg går nå over til å snakke om funn og anbefalinger av politiets håndtering av arrangementer etter angrepet.

Denne delen av evalueringen har vist at politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride, både den 25. juni og den 27. juni. Det var aktøren med det svakeste beslutningsgrunnlaget som fikk kommunikasjonsansvaret. Utvalget har også grundig og detaljert gått inn i prosessen som ledet fram til avgjørelsen om å anbefale å utsette den skeive solidaritetsmarkeringen som var planlagt foran Rådhuset den 27. juni. Et sentralt funn i denne delen av evalueringen var at det ikke var Oslo politidistrikt, men politidirektøren som besluttet å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen.

Evalueringen viste at politidirektørens beslutninger bygget på en misforståelse av Oslo politidistrikts kjennskap til trusselbildet, og at beslutningen ble truffet uten grundig vurdering av sikkerhetstrusselen i lys av politidistriktets kunnskap om mulige sikkerhetstiltak. På bakgrunn av gjennomgangen av Politidirektoratets operative funksjon etter 22. juli anbefalte utvalget at Politidirektoratet ikke igjen bør overprøve politidistriktenes operative arbeid uten å sette seg inn i politidistriktenes situasjonsforståelse, ressursituasjon og politifaglige vurderinger. Som påpekt i evalueringsrapporten bør det ikke være uklarhet om Politidirektoratets ansvar og myndighet i politisære operative saker. Slik uklarhet er ikke forenlig med en effektiv beredskapsorganisasjon.

Til slutt vil jeg også trekke fram at utvalget har evaluert de sikkerhetstiltakene som ble foretatt i forbindelse med anbefalingen om å avlyse solidaritetsmarkeringen, og hva som gikk tapt da arrangementet ikke ble gjennomført. På bakgrunn av dette var utvalgets vurdering at beslutningen om å anbefale avlysning av arrangementet var et inngrep i forsamlingsfriheten.

Møtelederen: Tusen takk skal du ha. Da starter vi spørsmålsrunden. Det er først meg selv, som saksordfører for denne saken, som får 10 minutter til disposisjon.

Mitt første spørsmål gjelder det som dere har trukket fram om at selv om de juridiske vilkårene var til ste-

de, var det ressursene som var den begrensende faktoren for hvorfor kontrattterroravdelingen ikke satte i verk tiltak. Jeg tror det kan være nyttig for sakens opplysning at dere utdyper litt rundt det. Jeg er spesielt interessert i å finne ut hvor ofte dette skjer – altså hvor ofte de kommer over saker hvor de juridiske vilkårene er oppfylt, men hvor ressurser er en begrensende faktor. Er dette den vanlige situasjonen, eller var det spesielt for dette tilfellet?

Pia Therese Jansen: Jeg tenker at jeg kanskje kan svare på den siste delen, og så utdyper Ravndal den første.

Det er slik at vi kun har fått innblikk i denne ene saken, og derfor er det litt vanskelig å si hvor ofte dette skjer. Vi har ikke innhentet noe informasjon som tilsier bredden på dette eller hyppigheten på dette.

Ressurs versus juridiske begrensninger – det kan kanskje Ravndal utdype litt mer.

Jacob Ravndal: Vårt inntrykk er at den juridiske terskelen for å opprette sak er ganske lav. Det er rett og slett bare at det skal være en grunn til å undersøke om noen planlegger et lovbrudd innenfor PSTs mandat. Så det er en lav terskel i utgangspunktet. Sann sett er det rimelig å anta at det er ganske mange tilfeller hvor den terskelen har eksistert, og at man ikke har opprettet forebyggende sak. Det er en rimelig antakelse å gjøre. Så er spørsmålet: Det er jo en skala fra hvor den terskelen ligger, og opp til det nivået hvor man faktisk gjør det. Det er vår vurdering at den avstanden er for stor, at det har vært tilfeller hvor det har vært en såpass stor grunn til å undersøke, men at man likevel ikke har gjort det på grunn av at det har manglet ressurser. Hvor mange saker det er tilfelle for, har vi ikke oversikt over, som Jansen sa, men vi mener at denne saken definitivt er et slikt tilfelle, hvor det etter vår vurdering var grunn til å undersøke, og at man ikke gjorde det av bl.a. ressurshensyn.

Møtelederen: I etterkant av deres rapport har det blitt en del medieoppmerksomhet knyttet til det som skjedde i opptakten til hendelsen, spesielt et møte på fredagen i timene før angrepet. Der har det kommet en del informasjon som jeg håper denne høringen skal kunne bidra til å belyse mer. Jeg vet ikke hvor mye som kan sies i en åpen del av høringen, men jeg ønsker at dere bruker noen minutter på å gi deres versjon, gjennom deres arbeid, av hva som har skjedd på dette møtet, og om det skjer noen alvorlige feil i de timene som får avgjørende betydning for utfallet.

Pia Therese Jansen: Det møtet du antyder, var vel møtet mellom E-tjenesten og PST. Det var et møte som

både E-tjenesten og PST ønsket at skulle komme i stand litt tidligere. Det hadde gjennom onsdagen og fram til fredagen vært en dialog om å prøve å få til et slikt møte. Da møtet faktisk fant sted, var det en overrepresentant fra E-tjenesten til stede, og det var meningen at en saksleder – en tidligere saksleder, eller den sakslederen som skulle antas å overta denne saken – også skulle være på det møtet. Den personen kunne dessverre ikke stille på det møtet på grunn av oppdukkende hastesak, og det resulterte i at det var andre personer i PST som deltok på møtet, blant dem en som allerede hadde fulgt denne varslingssaken gjennom hele uken. De andre hadde ikke fulgt sakskomplekset like sterkt.

Så er det slik at hva som ble diskutert eller ikke diskutert i dette møtet, kanskje faller litt under graderingshensyn, men vårt inntrykk er at det her allerede ble diskutert hvem som kunne stått bak dette angrepet. De hadde diskusjoner, og PST leste også opp svarene sine fra RFI-en som E-tjenesten tidligere hadde sendt. Helt på tampen ble også dette brennende flagget diskutert, hvor E-tjenesten brakte det opp på slutten, og så finnes det en uoverensstemmelse om hvorvidt også E-tjenesten brakte opp Orlando-skytingen som et eksempel eller ikke. Det er noe vi ikke har klart å verifisere i PST – om de gjorde det eller ikke.

Har du noe ytterligere?

Jacob Ravndal: Det er litt opp til komiteen hvor mye man ønsker at vi skal utdype dette, men jeg tenker at det, som Jansen var inne på, ikke er så mye vi kan si om hva som skjedde under dette møtet, for det er jo ikke dokumentert grundig noe sted. Der har vi vitnemål fra de ulike deltakerne. Men det som kanskje er vel så interessant, er på en måte forløpet til dette møtet.

Det som jo var svært uheldig med det, var at de som stilte fra PST, ikke var de samme personene som hadde jobbet med denne saken i løpet av uken. Det er jo ikke et godt utgangspunkt for et slikt møte. Så er det ganske mange grunner til at det ble slik, som vi beskriver inngående i rapporten. Jeg vet ikke hvor detaljert jeg skal gå inn i det her, men noe av det handler om at man begynte å jobbe med saken i én del av PST, og på et tidspunkt i løpet av uken ombestemte man seg og flyttet saken over til en annen del av PST, slik at det var en noe uklar saksledelse.

Et annet moment var at det ble forsøkt å få i stand dette møtet tidligere, men på grunn av kommunikasjonssvikt mellom PST og E-tjenesten skjedde ikke dette. Det var en e-post som ikke ble lest, ganske enkelt.

Et annet forhold er at E-tjenesten hadde sendt en såkalt RFI til PST, hvor de etterspør informasjon. Det var en forventning om at PST svarte ut denne relativt kjapt; denne fikk de uken før dette møtet. PST hadde et utkast

til denne RFI-en allerede dagen etter, men det var et juridisk forhold i denne RFI-en som det var krevende for PST å svare ut. Det forholdet gjorde at PST ikke sendte denne RFI-en til E-tjenesten på noe tidspunkt før etter at angrepet hadde skjedd. At man ikke hadde svart på denne RFI-en, var også noe av grunnen til at det tok tid før dette møtet kom i stand.

Dette er noen av forholdene som gjorde at man endte opp i denne litt uheldige situasjonen. I tillegg er det feireavviklinger og andre forhold som gjorde at det ble som det ble.

Møtelederen: En veldig kort oppfølging: Dere vil med andre ord bekrefte at det skjer kritiske feil i dette møtet som får en skjebnesvanger betydning – er det riktig?

Jacob Ravndal: Det er ikke de ordene vi har brukt. Jeg tenker det primært er et strukturelt problem at de personene som var i det møtet, ikke er de som burde ha vært der, for de hadde ikke jobbet med saken. Slik sett ligger feilen primært der. Så kan du si at det i dette møtet også var tolv deltakere fra E-tjenesten pluss fire fra PST, og da dette flagget kom opp mot slutten, var det ingen som koblet det til pridebruken. Det har vi sagt vitner om en manglende oppmerksomhet i de organisasjonene mot viktige arrangementer hos en trusselutsatt minoritetsgruppe, og det er i seg selv kritikkverdig. Det har vi sagt.

Møtelederen: Et veldig kort avsluttende spørsmål fra min side: Det gjelder de juridiske vurderingene rundt grunnlovsmessigheten av de rådene som ble gitt i dagene etterpå. Dere kjenner selvfølgelig deres egen konklusjon, og dere kjenner kritikken som er kommet mot den fra bl.a. NIM. Jeg ønsker veldig kort, i den grad det er mulig, å høre deres korte kommentar til det som kom fra NIM spesielt.

Christoffer Eriksen: Veldig kort er saken at vi har konkludert med at beslutningen om å anbefale avlysningen av solidaritetsmarkeringen den 27. juni var et inngrep i forsamlingsfriheten. Det skyldes at anbefalingen ikke ga arrangøren noe valg. Sann som vi har forstått det, ble arrangøren satt i en situasjon hvor de ble tvunget til å avlyse. Det er en veldig spesiell situasjon at en anbefaling brukes som et styringsverktøy som etterlater arrangørene i en situasjon hvor man ikke får noen reelle valgmuligheter.

Når det gjelder kommentarene til NIMs rapport, har jeg også oversendt dem i et brev til komiteen, som komiteen er kjent med. Av det brevet fremgår det at det er visse vesentlige forskjeller mellom det faktum NIM ser ut til å legge til grunn, og det utvalget har lagt til grunn. Når faktumet blir annerledes, er det heller ikke så

rart at konklusjonen blir annerledes. Så er det selvfølgelig også noen forhold vedrørende de konkrete juridiske vurderingene. Det kan jeg eventuelt komme tilbake til i den åpne spørsmålsrunden.

Møtelederen: Tusen takk skal du ha så langt. Da går vi over til nettopp den åpne spørsmålsrunden. Da ber jeg om så korte spørsmål og svar som mulig. Vi starter med Arbeiderpartiet, ved første nestleder i komiteen, Frode Jacobsen.

Frode Jacobsen (A): Takk for det, og takk for jobben dere har gjort med å lage en rapport som forklarer alvoret og ikke minst innledningsvis forteller hva dette handler om, når dere dedikerer rapporten til de to som ble drept under denne skytningen.

SVikt i systemer er noe som går igjen, og du Jansen valgte også å innledningen å trekke noen paralleller til 22. juli-kommisjonen og arbeidet der. Kan du si litt mer om hvorfor dere valgte å vise til manglende kultur- og ledelsesarbeid og den kritikken som kom fra 22. juli-kommisjonen – hvorfor dere tok tak i den? Og er det manglende samhandling i de ulike tjenestene som er mye av forklaringen også denne gangen?

Pia Therese Jansen: Takk for spørsmålet. Jeg tenker at det i mandatet vårt er et helt spesielt punkt hvor vi blir oppfordret til å se på tidligere evalueringer. Vi ser på de lærdommene og på hvordan lærdommene har blitt utpreget i denne ene situasjonen. Derfor er det naturlig å se på disse tingene.

Som jeg også sa i innledningen – om dette med de forskjellige kulturene som vi ville valgt å klassifisere det som, hvordan man initielt tenker på et trusselvarsel – så tenker vi at det var viktig nok til å løftes opp som et eget tema.

Jeg tenker også at samhandlingen helt sikkert går i bølgedaler og er ganske god i andre situasjoner, hvor de jobber nært og tett sammen. Så viste det seg i denne situasjonen, som jeg også påpekte – det var der vi hadde våre rammer – at de hadde en utfordring med kulturelle forståelser av hverandres arbeid. Hva kan de forvente av E-tjenesten når de leverer ut et varsel? Hva kan E-tjenesten forvente av PST når de skal ta over denne stafettpinnen for varselet? Så her trenger man, som vi i utvalget også påpekte, en litt nærmere samarbeidsånd for nettopp å styrke tilliten og kommunikasjonen.

Frode Jacobsen (A): Da har jeg et spørsmål til. 22. juli-kommisjonen ble nevnt, men vi hadde også angrepet på Al-Noor i august 2019, som har en egen evalueringsrapport. Synes utvalget og dere at de anbefalingene som ble gjort etter angrepet på Al-Noor, er fulgt godt nok opp fra PST?

Jacob Ravndal: Det er kanskje naturlig at jeg svarer på det siden jeg var med på å skrive den rapporten. Det var et spesielt interessant dokument å få tilgang til denne gangen, som var PSTs egen oversikt over sin egen oppfølging av Al-Noor-rapporten. Det som først og fremst slo meg i det, var at man tok den på alvor, at man har jobbet med en rekke av anbefalingene. Det var jo godt og betryggende å se.

Samtidig merket jeg meg at enkelte av anbefalingene var man bare uenig i. Det tenker jeg er en ærlig sak. Et spørsmål er jo i hvilken grad det er en spesiell situasjon når en hemmelig tjeneste følger opp noe slikt innenfor lukkede dører etter en offentlig rapport. Da blir det på en måte ikke like mye oversikt over hvilke tiltak som eventuelt er fulgt opp og ikke, så det er noe man kan merke seg – at PST har dannet seg en slik oversikt. Hvorvidt de da er diskutert offentlig, de punktene hvor PST har ment at det ikke var verdt å følge opp en anbefaling – det har jo ikke blitt noen offentlig diskusjon om det. Det kunne det kanskje vært verdt å ha.

Møtelederen: Da er neste spørsmål fra Nils T. Bjørke fra Senterpartiet.

Nils T. Bjørke (Sp): Takk for orienteringane. Dette er ein alvorleg rapport som peikar på ein god del krevjande opplegg, kanskje spesielt innanfor kultur og leiing. Kva er utvalet si forklaring på forskjellane i vurdering av ansvaret? Det er tydeleg at Etterretningstene- sta og PST ser veldig ulikt på den informasjonen som har kome fram her. Så kan ein seia at det er fordi dei har bytt folk i PST, men ein skulle tru at i ein slik organisasjon var dei innforstått med alvoret når E-tenesta kjem. Er det mistru mellom dei ulike organisasjonane her, eller kva er det som ligg bak?

Pia Therese Jansen: Vi har vært litt inne på det, og vi prøver å diskutere dette litt nærmere også i rapporten. Jeg tenker at det er naturlig å se på deres forskjellige mandater, som styrer deres arbeid. De opererer i ganske forskjellige rammeverk, og de har en annen type formål med sitt arbeid. Nå er jo PST tilsynelatende en etterretningsorganisasjon, men de er også en sikkerhetsorganisasjon, og i det har de andre oppgaver enn dem E-tjenesten skal løse. Så her er det et spenningspunkt. Jeg tenker også at de på mange måter ønsker å utvikle helt konkrete tiltak som de kan jobbe videre med – det er det også naturlig at de skal gjøre – mens det tenker ikke nødvendigvis en E-tjeneste, som er mer fokusert, naturligvis, på å identifisere en trussel. Jeg tenker at det er spenninger her. Her er det forskjellige måter å tenke på; det er forskjellige kulturer i de tjenestene, som jeg også har notert meg at admiralen har kommentert senere. Da tenker jeg at det er en respekt for det, for de skal hel-

ler ikke tilsynelatende være helt sammen og ha det sånn, for det er en slik organisering Norge har valgt.

Møtelederen: Da går vi videre nedover listen. Carl I. Hagen fra Fremskrittspartiet er neste utspørter.

Carl I. Hagen (FrP): Takk for en god orientering.

Jeg vil gjerne tilbake til dette møtet den 24. juni. På slutten viste man en video med brennende flagg og slikt. Hvordan er det mulig at det ikke ble koblet til den store paraden dagen etter? Aviser og media var fulle av paraden og av den bevegelsen. Hvordan var det mulig? Jeg skjønner ikke at det ikke ble koblet.

Det andre spørsmålet: Ble de signalene som kom fra E-tjenesten til PST, formidlet på et språk som man kan forstå? Vi snakker jo alle litt forskjellige språk. Noen pakker det inn og er veldig, veldig forsiktige. Er det slik at PST ikke oppfattet det E-tjenesten forsøkte å formidle, og ble Oslo-politiet i det hele tatt orientert om dette møtet og at man drøftet dette varselet? Ble Oslo-politiet overhodet kontaktet, eller var de fullstendig uvitende om det?

Pia Therese Jansen: Takk for spørsmålet. Jeg tenker at også Jacob Ravndal skal få lov til å komme inn på enkelte svar her.

Når det gjelder det brennende flagget, er det noe også utvalget har gitt kritikk for. Det var noe også vi syntes var spesielt – at det ikke ble en sånn kobling på det. Vi vet også at PST har hatt godt fokus på pridearrangementer, men akkurat i det øyeblikket var det ikke en kobling. Hvorfor det ikke var det, har jeg ikke noen gode svar på, dessverre.

Når det gjelder signal fra E-tjenesten, tenker jeg kanskje du mener varslingen fra E-tjenesten tidligere, på mandagen. Når vi leser den varslingen og har samtaler med PST om innholdet i det varselet, tror jeg nok ikke det var skrevet på en spesielt annen måte enn at de forsto hva som sto der. Men det var enkelte elementer i overrekkelsen, i den varslingen som PST på en måte ønsket å forsikre seg om, og de ble liksom hengende igjen i den forsikringen om det, og stolte ikke nødvendigvis – som vi også skriver i rapporten – på den vurderingen som E-tjenesten først gjorde, men som også PSTs første-responsenter gjorde samme dag.

Jacob Ravndal: Når det gjelder det med flagget, vet vi at flere av de som deltok i møtet, stiller seg selv akkurat samme spørsmål – «hvorfor koblet jeg det ikke?» – og synes dette er veldig, veldig krevende. Det vi vet, er at det var til sammen 16 personer som ikke gjorde koblingen. Det er ikke én eller to som ikke gjorde det, men 16. Det sier noe om at det faktisk er mulig for ganske mange mennesker ikke å gjøre det. Noe bedre svar enn det har jeg ikke, men det var i hvert fall det som skjedde.

Når det gjelder ordene fra E-tjenesten, tror jeg en ting som ikke har vært vektlagt så mye, nettopp er det at de sendte dette varselet som en såkalt RFI, hvor de sender en rekke spørsmål. Det PST endte opp med å gjøre, var å prøve å svare på de spørsmålene. Vårt argument er at de burde jobbet videre med andre spørsmål også. Men det er klart at det at dette ble kommunisert til PST som en RFI, gjorde at de ble stående fast i det sporet. Så de forsøkte hele tiden å bekrefte E-tjenestens vurdering om at det var Bhatti som sto bak, heller enn å spørre seg: Dersom det er Bhatti, hvem kan være en mulig gjerningsperson i Norge? Det ble det aldri spurt om.

Når det gjelder Oslo-politiet, er det noe vi diskuterer i detalj i rapporten, og der konkluderer vi ganske enkelt med at PST for det første ikke hadde lov til å dele denne informasjonen med Oslo-politiet. Da måtte de eventuelt ha spurt E-tjenesten om delingstillatelse. Det var kanskje ikke noe som var naturlig å gjøre i dette tilfellet. Så de hadde rett og slett ikke lov; de ville ha brutt sikkerhetsloven. For det andre diskuterer vi hvorvidt det ville vært hensiktsmessig, og da har vi faktisk hentet inn ganske store mengder data når det gjelder tilsvarende type varsler, for ettersom det ikke var noen konkret gjerningsperson eller noe konkret mål i dette tilfellet, ville det nødvendigvis innebære en generell forhøyet terrorberedskap som følge av et sånt varsel. Hvis man skal gjøre det hver gang PST mottar et varsel av denne typen, vil vi ha permanent forhøyet terrorberedskap. Derfor gir det ikke mening at PST skal gjøre det. Derfor er også vår vurdering at det ikke er hensiktsmessig at de gjør det.

Møtelederen: Da går vi videre til SV.

Audun Lysbakken (SV): Jeg har to spørsmål, hvis lederen tillater det. For det første vil jeg også tilbake til denne fredagen. Nå har dere beskrevet det, men én bit jeg gjerne vil ha en vurdering av, er det som har kommet fram om at det i et tidlig utkast av rapporten gikk fram at flere ansatte i PST hadde «en guffen følelse» den dagen. Men dette avsnittet ble ikke med i den endelige evalueringsrapporten. Jeg lurer da på hvorfor, og om det stemmer, som det har blitt hevdet, at PST ba om at det skulle bli fjernet.

Pia Therese Jansen: Takk for spørsmålet. Måten vi gjorde dette på, var ved å skrive et ganske detaljert utkast til hele rapporten. Vi satt på uendelig mye informasjon, og vi hadde ganske så detaljerte beskrivelser av hele hendelsesforløpet, langt tilbake og helt fram til selve angrepet. Så måtte vi for det første faktasjekke den informasjonen vi hadde, slik at det ikke fremsto som om det var noe feil. I tillegg til det hadde vi skrevet inn mye som var høyt gradert, ikke bare på BEGRENSET nivå, men også på HEMMELIG nivå. Denne nedgrade-

ringsprosessen var en del av det. I tillegg til det var det enkelte ord som PST reagerte på, som kunne vært litt følelsesladet eller veldig krevende for enkeltpersoner som faktisk sa de ordene. De hadde bedt oss om å gjøre en vurdering av om en kunne utelate disse enkelte ordene, nettopp for å redusere den belastningen på enkeltpersoner, nettopp også fordi vi hadde beskrevet handlingsrommet – spesielt i den ene uken – på veldig detaljert nivå, med veldig stort individfokus. Vi vurderte at dette ikke var noe som ville påvirke våre overordnede vurderinger av hvorvidt angrepet kunne ha vært forhindret eller ikke, og var med på å slette denne «gufne følelsen».

Jacob Ravndal: Bare en kort utdypning der. Det var en evig debatt i utvalget om hvor dypt ned på personnivå vi skulle gå. Vår grunnregel har vært at vi har prøvd å unngå å ta det på personnivå med mindre det var nødvendig for vurderingen vår. Dette er noe vi har vært veldig oppmerksomme på. I noen få tilfeller fikk vi tilbakemeldinger fra PST om at det kanskje kunne være unødvendig belastende for enkeltpersoner, men det er ikke snakk om mange. Det ønsket vi veldig gjerne å være imøtekommande til, men det er også noen eksempler hvor vi ikke var det, fordi vi mente at det var nødvendig for vår vurdering. Da tok PST det til etterretning, og vi fikk la det bli stående. Så det var en helt fin prosess, slik vi opplevde det.

Audun Lysbakken (SV): Jeg forstår. Hvis jeg da kan flytte oppmerksomheten vår over på spørsmålet om avlysning av støttemarkeringen, så framgår det av rapporten at politidirektøren før møtet med regjeringens sikkerhetsutvalg ikke var innstilt på å gå inn for å anbefale en avlysning, men kom ut av møtet med et annet syn. Kan dere si oss noe mer om hva det var som førte til den endringen i syn? Er det grunn til å tro at det kom signaler fra regjeringshold som påvirket dette?

Christoffer Eriksen: Vi har ikke hatt tilgang til stenografiske referater fra det møtet i regjeringen, så det er vanskelig for oss å si helt konkret hva det er. Det vi har gjort, er at vi har gjennomgått de etterretningsrapportene og etterretningsoppsummeringene som forelå i PST fram til det møtet. Basert på gjennomgangen av de rapportene og oppsummeringene stammer brorparten av den informasjonen i rapportene og oppsummeringene fra Oslo politidistrikt. Det vil si at det kan ikke ha kommet vesentlig ny informasjon i det møtet – så vidt vi vet.

Jeg har bare lyst til å nevne en ting til når du tar opp dette med avlysning – det har også med 22. juli å gjøre, og det jeg tenker er et viktig poeng, er at 22. juli-kommisjonen avdekket uklarheter i kompetansefordelingen

mellom Politidirektoratet og politidistriktene. Dette arbeidet også Stortinget med i årene etterpå. I forbindelse med politiets rolle i den nasjonale kriseledelsen ble dette behandlet i en innstilling fra justiskomiteen. Da sier flertallet i justiskomiteen:

«Politidirektoratet skal ikke kunne overta og overprøve politidistriktenes operative arbeid.»

I denne saken var det akkurat det som skjedde. Politidirektøren instruerte Oslo politidistrikt om å anbefale en avlysning, stans, som i realiteten ikke ga arrangørene noe valg. Spørsmålet er: Hvordan ønsker man at den kompetansefordelingen mellom Politidirektoratet og politidistriktene skal være? Ønsker man at Politidirektoratet skal kunne instruere politidistriktene i operativt arbeid? Da er det kanskje på tide å si det. Hvis man ikke ønsker det, er det kanskje også hensiktsmessig å si det.

Møtelederen: Vi rekker to spørsmål til, fra henholdsvis Rødt og Venstre. Og jeg kan bare si nå at vi kan tillate oss selv å gå litt over tiden siden vi ligger greit an etter skjema.

Vær så god, Seher Aydar.

Seher Aydar (R): Jeg vil gjerne spørre litt mer om den avlyste solidaritetsmarkeringen, som tusener av mennesker trosset likevel. Heldigvis, vil kanskje noen si. Utvalget konkluderer med at beslutningen var i strid med forsamlingsfriheten, og dere fikk også spørsmål om NIMs konklusjon, som er det motsatte. Kan dere si noe om hva det er som gjør at dere og NIM har ulik konklusjon i denne viktige saken?

Christoffer Eriksen: Jeg kan svare på det.

Det første har jeg allerede vært innom. Det er visse vesentlige forskjeller i det faktiske grunnlaget som det ser ut til at NIM legger til grunn, og det som er beskrevet i utvalget. I hvert fall er det faktum NIM beskriver, ikke helt det samme som det utvalget har beskrevet. Det er ett forhold.

Det andre forholdet er at NIM ser ut til å legge til grunn at plikten til å sikre liv etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen ble utløst på bakgrunn av den informasjonen som forelå den 27. juni, og at den plikten også innebar en plikt til å anbefale avlysning. Det er i hvert fall slik jeg leser NIMs rapport. Det er en konklusjon som utvalget ikke har. Utvalget har støttet seg på Oslo politidistrikts vurderinger, som i stab har vurdert sikkerhetssituasjonen og sikkerhetstruslene. Oslo politidistrikt mente at det var forsvarlig å gjennomføre arrangementet. Så blir det da tatt en beslutning av politidirektøren, som ikke er kjent med Oslo politidistrikts situasjonsforståelse, og som heller ikke er kjent med de konkrete vurderingene av sikkerhetstiltakene, men som likevel velger å overprøve Oslo politidistrikts operative

vurderinger. Det er et forhold som vi har vektlagt, og som jeg ikke ser er grundig diskutert i NIMs rapport.

Det andre poenget er at dette er et spørsmål om anbefalingen kan være et inngrep i menneskerettighetene. Det er et krevende og vanskelig spørsmål. Vi har tatt det opp i rapporten og drøftet det forholdvis inngående. For å svare på det spørsmålet har utvalget brukt det jeg vil kalle vanlig juridisk metode: Vi har forholdt oss til kommisjonens tekst, vi har forholdt oss til formålet, og vi har forholdt oss til rettspraksis. Det NIM gjør, er å se på rettspraksis og konstatere at det ikke har vært noen tilsvarende sak, og på det grunnlag er det vel egentlig de sier at en anbefaling ikke kan være et inngrep. Det tenker jeg er en konklusjon som ikke har et så grundig grunnlag som den kunne hatt.

Møtelederen: Da er det siste spørsmålet fra Grunde Almeland fra Venstre.

Grunde Almeland (V): Takk for gode svar hittil. En av de tingene som har vært diskutert mye, også før dere begynte deres arbeid, var mandatet. Jeg forstår at mandatet selvsagt ikke er noe utvalget har avgjort selv, og jeg skal ikke be dere om å gjøre en vurdering av det som sådant. Men dere har selv nevnt i høringen at dere har sittet på omfattende informasjon. Da er det vesentlig, i alle fall for meg, å spørre om det har vært informasjon dere ikke har kunnet bruke, gått videre med eller stilt spørsmål ved, eller spor dere ikke har kunnet følge opp videre på grunn av avgrensingen i mandatet som har vært gitt – altså om det er vesentlige spor eller vesentlige spørsmål dere har opplevd det ikke har vært mulig å utforske fordi det ikke har vært en del av mandatet dere har hatt.

Pia Therese Jansen: Det er noen begrensninger i mandatet. En av begrensningene er at vi skal være sikkerhetsklarert HEMMELIG. I dette tilfellet kan man anta at det finnes høyere gradering for informasjonstilfanget som vi ikke har sett. Så selvfølgelig er det en tydelig begrensning for vårt arbeid.

I tillegg skal denne hemmelige informasjonen nedgraderes til unntatt offentlighet. I den nedjusteringen er det også enkelte ting vi ikke har kunnet komme med, men vi har også vært veldig tydelige på at vi har vært veldig fornøyde med all informasjonstilfang, og PST har gitt oss godt informasjonstilfang og tilrettelagt for gode samtaler, så vi har følt at vi har hatt veldig omforent og god tilgang til informasjonen for å belyse mandatets rammer.

Møtelederen: Tusen takk. Da går vi over til siste del, som er en åpen avslutning på 5 minutter, hvis det er ønsket fra deres side.

Pia Therese Jansen: Takk for den anledningen.

Angrepet den 25. juni og utvalgets rapport har på en måte vært et viktig eksempel på og en påminnelse om hvor viktig det er for vårt samfunn å ha et PST og et politi som faktisk fungerer – og når det går galt, rammer det ganske så hardt. Denne gangen rammet det et sårbart og utsatt miljø spesielt hardt. Mange temaer har blitt løftet opp i dag, og jeg er helt sikker på at også andre temaer kommer til å bli løftet opp i denne høringen.

Rapporten vår er, som tidligere nevnt, ganske detaljrik og i mange forskjellige fasetter, som ikke bare går inn i gode diskusjoner om hva som skjedde i uken før og i uken for solidaritetsmarkeringen, men den går mer helhetlig inn i det. Det er vårt håp med denne rapporten at man kan se på det i sin helhet, og at man evner å opprettholde en prioritering og et fokus på stadig forbedring av kontraterrorarbeidet, også når ting tilsynelatende går godt – og ikke bare når det rammer hardt.

Jacob Ravndal: Jeg kunne også tenke meg kort å gi en liten, forenklet versjon av det som vi har forstått skjedde i RSU, for det er mye juss og slikt. Det som kanskje er en litt enkel måte å si det på, er at man gikk inn i dette møtet med en intensjon om å gjennomføre. Så oppstår det en forståelse etter møtet om at PST sitter på informasjon som er alvorlig, og som ikke er blitt lagt til grunn i den tidligere vurderingen. Det er en ærlig sak. Det er ingen vond vilje her. Det var et ønske om å beskytte – ikke sant? Men det stemte ikke. Politiet hadde hatt tilsvarende informasjon. Det er rett og slett en misforståelse. Det kan også sies så enkelt som det.

Møtelederen: Tusen takk skal dere ha for at dere kom hit, svarte på våre spørsmål, og ikke minst for det arbeidet dere har lagt ned i rapporten.

Da er vi ferdig med denne delen av høringen, og det blir en pause på grunn av møte i Stortinget. Vi samles igjen kl. 14.

Høringen ble avbrutt kl. 12.50.

Høringen ble gjenopptatt kl. 14.

Høring med Oslo Pride og Støttegruppa 25. juni

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen etter en times pause. Jeg vil ønske velkommen til Oslo Pride ved leder Dan Bjørke og Støttegruppa 25. juni ved leder Espen Evjenth.

Dan Bjørke har med seg tre bisittere. Det er administrasjons- og produksjonssjef Jenny Skavdal, kommunikasjonsrådgiver Rohan Fernando og sikkerhetssjef Frederick Bakken. Velkommen skal dere også være.

Espen Evjenth har med seg to bisittere. Det er styre-medlemmene Ingrid Rasten og Inger Kristin Haugsevje. Velkommen skal dere være.

Oslo Pride får først inntil 10 minutter til en innledning, mens Støttegruppa 25. juni får inntil 5 minutter. Etter innledningen starter komiteens utspørring. Da har først jeg som saksordfører 10 minutter til spørsmål. Deretter blir det en åpen spørsmålsrunde på 15 minutter, og helt til slutt får dere til sammen inntil 5 minutter til kort oppsummering hvis det skulle være behov for oppklaringer eller lignende.

Så er det viktig å svare kort og konsist på komiteens spørsmål, da får vi dekket mest mulig av tematikken. Husk å skru av og på mikrofonene og snakke relativt godt inn i mikrofonen. Når det er 30 sekunder igjen av taletiden, vil lampen begynne å lyse.

Da tror jeg vi starter. Jeg gir først ordet til Dan Bjørke. Du har inntil 10 minutter. Ver så god, ordet er ditt.

Dan Bjørke: Tusen takk, komitéleder, og takk til komiteen for at vi i Oslo Pride kan komme hit for å redegjøre og belyse saken med våre perspektiver.

En konkret trussel om terror gitt av E-tjenesten til PST med et kjent persongalleri, der sikkerhetsmyndighetene vet at de har voldskapasitet, der en av de involverte nylig har publisert et brennende prideflagg på sin Facebook-vegg med en oppfordring om å drepe alle skeive – alt dette midt under arrangementet Oslo Pride, der det er ventet at over 70 000 mennesker skal gå i gatene: Hvordan er det mulig ikke å sette dette i sammenheng?

25. juni-rapporten sier at dette potensielt kunne blitt et av Europas verste terrorangrep i nyere tid.

Denne saken handler om at vi i Norge har en minoritet, skeive, som har blitt utsatt for et terrorangrep som 25. juni-utvalget mener det er sannsynlig at kunne ha vært avverget hvis sikkerhetsmyndighetene i Norge hadde håndtert trusselen i forkant på en annen måte. Hva gikk galt i forkant av angrepet? Hva skjedde i time- og dagene etter angrepet? Og hva har skjedd fra angrepet fant sted, til i dag?

Fra og med torsdagen, ti dager før angrepet 25. juni, hadde vi som arrangør gjentatte ganger kontakt med politiet ved innsatsleder for å høre om trusselnivået mot Oslo Pride var endret fra PST – dette siden vi hadde merket økende spenning i miljøet. Svaret vi fikk, var alltid det samme: Nei, det er ingen endring. Dette viser en alarmerende mangel på kommunikasjon mellom PST, politiet og arrangøren, spesielt med tanke på den pågående trusselen som skeive personer har følt på kroppen over tid.

Mer alvorlig er det faktum at ni dager før angrepet mente PST i en oppdatert terrortrusselvurdering mot

Norge den 16. juni at faren for islamistisk terror var usannsynlig. Dette viser en alvorlig svikt i deres evne til å vurdere trusler riktig og handle i tråd med den aktuelle situasjonen. Det er grunn til å sette spørsmålstegn ved hvorfor PST ikke endret sin tilnærming til trusselvurdering når det var åpenbare indikasjoner på en økende trussel mot skeive personer.

Siden PST startet med å publisere trusselvurderinger, har ikke skeive vært nevnt som et utsatt mål for terror fra ekstremistiske islamister før i 2023, mer enn et halvt år etter at angrepet fant sted. I møte med PST etter angrepet mente PST fremdeles at det ikke var mulig å legge til grunn at skeive var et trusselutsatt mål. Da er det verdt å nevne følgende:

- 2016, nattklubben Pulse i Orlando: 49 mennesker drept, utført av ekstremistisk islamist.
- 2017, Stockholm: 5 drept, 14 skadde. Et uttalt mål var prideparaden, terroristen ville drepe skeive.
- 2017: IS oppfordret til lastebilangrep mot prideparaden i San Fransisco.
- 2017: angrep planlagt av IS avverget i Paris mot skeivt utested.
- 2020, Dresden: skeivt par knivstukket og drept av en ekstrem islamist på åpen gate.
- 2022, i juni, før angrepet i Oslo: ekstremistiske islamister oppfordret til angrep mot skeive i Nord-Europa.
- 2022, Bratislava, to måneder etter angrepet i Oslo: to drept på skeivt utested.
- 2023, tre uker før Oslo Pride: fire ansatte ved Oslo Prides kontor drapstruet av en person utgitt som ekstremistisk islamist.

PST mente likevel i møte med Oslo Pride etter angrepet utenfor London Pub 25. juni at skeive ikke var et mål for ekstremistiske islamister. Når ikke engang de involverte saksbehandlerne i PST vet at pride finner sted, har noe gått alvorlig galt.

Det er altså god grunn til å sette spørsmålstegn ved PSTs oppmerksomhet rundt skeive som en trusselutsatt gruppe. Det er også god grunn til å stille spørsmål om PST har blindsoner som de ikke fanger opp. Dette bringer oss til spørsmålet om PSTs ansvar og mandat. Vi mener PST må utvide sitt mandat og ikke utelukkende fokusere på terrorutøvere, men også ha en tydeligere dialog med trusselutsatte grupper. Det er uakseptabelt at en slik viktig aktør i vårt sikkerhetsapparat ikke klarer å fange opp trusler som skeive personer står overfor. Det bør opprettes en «outreach»-avdeling i PST. Vi vil derfor vise til det danske PST, PET, og deres arbeid med å ha dialog med trusselutsatte grupper. Evalueringen viser at PET i dialog med trusselutsatte grupper har bidratt til økt forståelse for sikkerhetsarbeidet, spesielt det forebyggende, og økt tillit til sikkerhetsmyndighetene.

Vi har blitt skutt på, sa skeive – uavhengig om de var på London Pub eller ikke, for terrorangrepet rokket ved hele spørsmålet om tilhørighet for skeive i Norge. Det var derfor helt avgjørende å få til en solidaritetsmarkering rett etter terrorangrepet for å gi skeive en mulighet til å stå sammen i sorg og for å gi storsamfunnet en mulighet til å si tydelig ifra og vise solidaritet. Den muligheten fikk vi ikke.

25. juni-utvalget kaller politiets avlysning av solidaritetsmarkeringen som skulle finne sted to dager etter angrepet, et menneskerettighetsbrudd. Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, gjør ikke det og fremstår som Strasbourg i sin frifinnelse av politidirektøren. NIM henviser til tre saker der menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg har dømt en stat i menneskerettighetsbrudd fordi de ikke overholdt myndighetenes plikt til å beskytte borgernes liv. I alle de tre sakene forelå det en konkret trussel, og det var en reell og umiddelbar fare for tap av liv. Klokken 13 samme dag som solidaritetsmarkeringen skulle finne sted i Oslo, la PST frem etterretningsoppsummeringen, der det sto:

«Per mandag 27.06.2022 kl. 1300 er det ikke avdekket informasjon som indikerer påfølgende planlagte angrep.»

Det forelå altså ingen konkret trussel.

Vi er da i en situasjon – hvis vi skal legge NIMs rapport til grunn – der politiet kan avlyse en politisk markering uten at det foreligger en reell umiddelbar fare for tap av liv, og der fagmyndighetene som sitter på hele sakskomplekset, anbefaler gjennomføring. Det er derfor uavklart hvor terskelen er for hvor alvorlig en sikkerhetstrussel må være, før man kan gå imot forsamlings- og ytringsfriheten og avlyse et politisk arrangement av hensyn til myndighetenes plikt til å beskytte borgerne. Det må vi få en avklaring på.

Det er betimelig å spørre: Har vi på grunn av konsekvensene og kritikken som ble fremmet mot myndighetene 22. juli, fått en innsnevret forsamlingsfrihet i Norge fordi myndighetene ikke tør å ta den risikoen innbyggerne er klar over finnes? Skeive lever tross alt med denne trusselen hver eneste dag.

Avslutningsvis ønsker jeg å presentere noen fakta:

Antall anmeldelser av hatkriminalitet mot skeive har tredoblet seg fra 2012 til 2019.

En nasjonal trygghetsundersøkelse utført på oppdrag av Justisdepartementet i januar 2022 viser at 25 pst. av transpersoner har opplevd trusler om vold, mens 14 pst. av bifile og 15 pst. av lesbiske og homofile har opplevd det samme – dette sammenlignet med at kun 3 pst. av heterofile har rapportert om lignende erfaringer.

Resultatet fra en undersøkelse som politiet gjennomførte under Oslo Pride i 2022, viser at hele 30 pst. av

skeive oppgir at de har lav tillit til politiet. I samme undersøkelse viser 40 pst. av skeive at de har opplevd hatkriminalitet, og kun 8 pst. av disse har anmeldt hendelsene til politiet nettopp på grunn av manglende tillit.

Ifølge Amnestys rapport i 2023 har kritiske ytringer og hatprat mot skeive økt eksplosivt på sosiale medier. Negative innlegg på norsk på Twitter om transpersoner har økt fra 1 400 i 2018 til 23 500 i 2022. Det er blitt en særdeles betent debatt. På et eller annet tidspunkt må majoriteten i samfunnet forstå livssituasjonen til skeive i Norge. Det er et felles ansvar at alle som bor i Norge, kan leve et trygt og fritt liv. Det er ikke skeives ansvar at skeive har det bra. Det er vårt felles ansvar. Og er det én ting vi har lært fra 22. juli, er det at de som blir utsatt for terror, blir overlatt for mye til seg selv. Det må denne høringen sørge for ikke skjer.

Møtelederen: Tusen takk skal du ha.

Da gir jeg ordet videre til Espen Evjenth, som har inntil 5 minutter. Vær så god, ordet er ditt.

Espen Evjenth: Takk for det, og takk for invitasjonen til kontrollhøring.

Jeg er leder for Støttegruppa 25. juni. Vi representerer mange av dem som er rammet, og som i dag må leve med konsekvensene av terrorangrepet der to personer døde. Jeg ble selv skutt i hodet på dansegulvet inne på London Pub. Åtte andre fikk skuddskader, flere fikk andre typer skader, og mange flere ble redde. Konsekvensene av terroren spenner fra liv som har gått tapt, til liv som er satt på pause. Noen av oss har blitt syke og har vært det lenge, noen av oss sliter med traumer, og noen tør ikke å delta i samfunnet.

Det som står klarest igjen for oss i støttegruppa etter 25. juni-utvalgets rapport, er vissheten om at dette angrepet muligens kunne ha vært avverget. Vi vet at forskjellige aktører har hatt mange av bitene i et puslespill som kunne avslørt terrorangrepet. Det gjør vondt å se hvor nære de var.

Fredag 24. juni hadde PST og Etterretningstjenesten et møte. Fire analytikere fra PST som i liten grad jobbet med saken, møtte tolv personer fra E-tjenesten. Fra utsiden ser det ut som terrortrusselen mot skeive i Norge burde ha vært åpenbar under dette møtet. Etterretningen mener at Arfan Bhatti er involvert i et planlagt angrep, selv om han er ute av landet. PST hadde på sin side vært bekymret for relasjonen mellom Bhatti og Zaniar Matapour i lang tid, ikke minst etter bilstoppet. PSTs deltakere i møtet var ikke kjent med denne informasjonen. Etter tipset fra etterretningen, eller RFI-en, for å være helt presis, brukte ikke PST i noe særlig grad tid på hvem i Bhattis krets som kunne være troende til å gjøre et angrep for ham. I stedet brukte de ressurser på å finne

ut om det kunne være noen andre enn Bhatti som sto bak kontakten med etterretningen.

Dette dobbeltarbeidet og den kritiske holdningen til andre tjenesters informasjon er forstemmende. Det framstår for oss som et utslag av siloorganisering og som et uttrykk for revirheving i en konkurransedrevet arbeidskultur.

I årene før angrepet fikk PST kun ett annet tips fra E-tjenesten. Derfor er det rart at etterretningens informasjon i denne saken ikke ble tillagt mer vekt. På møtet 24. juni er det heller ingen som bemerker at det er Oslo Pride. PST bestemmer seg for å ta helg og følge opp saken på mandag.

25. juni-utvalget har levert et solid stykke arbeid, men rapporten evaluerer ikke Justisdepartementets rolle. Dermed svarer en ikke på om Justisdepartementet ivaretar sin koordinerende rolle, om de strukturene og systemene norske sikkerhetstjenester jobber etter, er hensiktsmessige, og om de har oversikt over tjenestenes samarbeidskultur. Dette er ting som er viktig for oss at vi får vite noe mer om.

Terrorangrepet 25. juni har belyst svakheter ved norsk kontraterrorarbeid som ikke tidligere har vært belyst. Det må vi lære av. Vi har fått informasjon fra egne tjenester i utlandet som ikke har blitt behandlet på en god nok måte innenlands. Det har ført til at et dødelig angrep har fått skje. Vi i støttegruppa trenger noen svar. Vi vil ha svar på om norske sikkerhetsmyndigheter er organisert riktig. Vi må være trygge på at disse tjenestene er organisert sånn at ressursene finner og forstår hverandre og ikke jobber i hver sin silo.

Om norske sikkerhetsmyndigheter skal ha vår tillit, må vi vite at de har tillit til hverandre og til hverandres informasjon. Vi må vite at samvirkeprinsippet som regjeringen innførte etter 22. juli, følges, og at ikke forskjellige aktører bruker tid på å hevde revir overfor hverandre. Vi trenger en forsikring om at arbeidskulturen innad i tjenestene er trygg, sånn at kulturen ikke er til hinder for at relevant informasjon blir delt til rett tid, og sånn at reelle problemstillinger og informasjonsbehov blir avdekket. Vi trenger også at Stortinget i det videre arbeidet belyser i hvilken grad Justisdepartementet har oversikt over disse problemstillingene og har systemer for å kunne avdekke svikt i organiseringen og kulturen på sitt ansvarsområde.

Det betyr at vi i Støttegruppa 25. juni mener at Stortinget må vurdere om det skal iverksettes en granskning som ser på samarbeidet og grensesnittet mellom Justis- og beredskapsdepartementet, Forsvarsdepartementet og deres underliggende enheter som er satt til å beskytte oss.

Avslutningsvis vil jeg si at vi i Støttegruppa 25. juni også er opptatt av samfunnsberedskap i et bredere per-

spektiv enn det vi snakker om i dag. Vi er opptatt av helsevesenets evne til å jobbe proaktivt i en krise. Vi er opptatt av at kriserammede mennesker får informasjon om hjelpetiltak og sikkerhet, og om hva som har skjedd i krisen. Dette må kommuniseres til riktig tid på en forståelig måte til alle som har behov for det. Vi er opptatt av at det psykiske hjelpeapparatet i Norge er dimensjonert og kalibrert riktig. Vi mener at i disse utvidede punktene er det mye som har gått galt i vår sak, og at vi har mye å lære. I tillegg må vi som samfunn jobbe målrettet mot ekstremisme og for økt forståelse mellom ulike grupper i samfunnet. Dette kommer vi tilbake til. Vår agenda i dag bunner i vårt ønske om å bidra til at det som skjedde 25. juni 2022, aldri skjer igjen.

Møtelederen: Tusen takk skal dere ha begge to for sterke og klare redegjørelser.

Jeg starter med to spørsmål som går til Oslo Pride. Det første tar utgangspunkt i det som justis- og beredskapsministeren uttalte i sin redegjørelse til Stortinget den 14. juni, om at det skeive miljøet skal involveres i det videre arbeidet. Hun viste også til at oppfølgingen av utvalgets rapport skulle starte umiddelbart.

Jeg har lyst til å høre litt om hvordan dere opplever at dere har vært involvert i Justisdepartementets oppfølging av angrepet, både før og etter at rapporten kom.

Dan Bjørke: Vi har vært tydelige i den delen som var før rapporten. Da har vi uttrykt til justisministeren både direkte og offentlig at vi ikke er fornøyde med at justisministeren var fullstendig fraværende til vi møtte henne i slutten av mai. Det er da nærmere ett år etter at angrepet hadde funnet sted. Så skal det også sies at etter at vi var tydelige, har justisministeren tatt den tilbakemeldingen. Hun har hatt tre møter med oss etter at kritikken kom, og hun følger opp med tiltak og dialog også videre framover.

Vi er ikke fornøyde med den dialogen vi hadde før rapporten kom. I ettertid, der justisministeren er i dag, ser vi at her kan vi jobbe sammen, og at det tas på alvor.

Møtelederen: I rapportens funn nr. 7 pekes det på at dere ble gitt et for stort kommunikasjonsansvar i den situasjonen som oppsto. Dere hadde samtidig det svakeste beslutningsgrunnlaget av de aktørene som var involvert. Det har rapporten rettet kritikk mot. Jeg har lyst til å høre litt hvordan dere opplevde den situasjonen, og i hvilken grad dere fikk informasjon i det hele tatt og noe grunnlag for å samarbeide for å kunne fatte en beslutning om avlysning.

Dan Bjørke: Vi kan se litt på tidslinjen for å gi et inntrykk av hvordan denne situasjonen var for Oslo Pride i disse dagene.

Hvis vi ser tilbake til søndag 26. juni, får vi en sms kl. 20.10, hvor politiet bekrefter at de antar at solidaritetsmarkeringen blir stor, men at politiet er klare for å håndtere store folkemengder. På pressekonferansen, da de avlyste, var det nettopp størrelsen på arrangementet som var bakgrunnen for at de anbefalte en avlysning. Samtidig er det en konsert med mange, mange tusen mennesker på Tons of Rock, og det er også en landskamp i fotball mellom Norge og Serbia som ikke blir avlyst, som også finner sted på samme dag. Så størrelsen på arrangementet mener vi var en vanskelig kommunikasjon å forholde seg til, et litt vanskelig argument.

I tillegg mener vi at ordet «anbefaling», når man anbefaler en avlysning, er ugyldig. Når politiet anbefaler en avlysning, har vi ikke noe forhold til beslutningsgrunnlaget, og vi kan heller ikke vurdere hvorfor de er kommet fram til en anbefaling. Derfor er en anbefaling om en avlysning en avlysning av et arrangement. Hvordan kan en arrangør som ikke sitter på beslutningsgrunnlaget, gå imot en anbefaling fra politiet? Det er en helt umulig situasjon å være i.

Vi fikk en telefon da daværende leder av Oslo Pride var på vei inn til et NRK-studio, fra stabssjefen i Oslo politidistrikt, som sa at de anbefalte avlysning. Da var pressekonferansen til politiet rett rundt hjørnet, og de avlyste uten at vi fikk en anledning til å diskutere denne saken.

Møtelederen: Da går neste spørsmål til støttegruppen. Jeg tar utgangspunkt i justisministerens redegjørelse i Stortinget 14. juni, hvor hun sier at regjeringen skal gjøre alt de kan for å lege det såret som har oppstått hos de etterlatte. Med det som utgangspunkt vil jeg høre litt om hvordan dere opplever myndighetenes oppfølging i tiden etter angrepet, og om det har vært noen endring etter både rapporten og redegjørelsen.

Espen Evjenth: Vi har hatt en del kontakt med myndighetene. Vi har hatt noe kontakt med justisministeren, vært deltaker i noen av møtene som har vært der, og vi har bedt om støtte til å arrangere en ettårsmarkering. Vi vet at det er politikere som jobber med vår sak, men vi opplever vel kanskje ikke at regjeringen er spesielt interessert. De har ikke etterspurt våre perspektiver på oppfølging og har ikke gjort noe proaktivt for å vite hvordan det går med ofrene, så vidt jeg vet. Så her er det store muligheter for forbedring.

Møtelederen: Vi flytter oss nå over i den åpne spørsmålsstillingen. Da har vi litt ekstra tid, sånn at alle partier kan få komme til orde. Vi skal starte med spørsmål fra Arbeiderpartiet. Da forstår jeg at det blir Benjamin Jakobsen som stiller de spørsmålene. Vær så god, ordet er ditt.

Benjamin Jakobsen (A): Først og fremst vil jeg bare få uttrykke hvor utrolig lei meg jeg er for at vi i 2023 er nødt til å sitte her og diskutere en sak som omhandler at mennesker utsettes for og må leve i frykt for hat og vold, kun på bakgrunn av hvem de er, og hvem de elsker. Jeg vil også uttrykke takknemlighet til dere som er her i dag. Det er vanskelig å begripe den situasjonen dere står i, men takk for at dere er en stemme for dem som ikke har en stemme.

Jeg vil begynne med første spørsmål til Oslo Pride. Mener dere at myndighetene i tilstrekkelig grad har kunnskap om minoriteter, og at de i forkant av Pride hadde tatt inn over seg de endrede holdningene vi så til skeive miljøer, og som vi har hatt eksempler på, som du trakk fram? Det er fint hvis du kunne svare på det.

Og hvis jeg kan tillate meg å stille et kjapt spørsmål til støttegruppen: Hvordan opplevde dere at samarbeidet med politiet fungerte?

Dan Bjørke: Det er vanskelig å snakke om både hele PST og hele det norske sikkerhetsapparatet, om de har kunnskap om skeive. Vårt inntrykk er at de erfaringene man har gjort i Danmark, hvor man har satt dialogen med trusselutsatte i system, har bidratt til at det både er økt tillit mellom sikkerhetsmyndighetene og trusselutsatte. Det er økt forståelse for arbeidet, og det har også engasjert trusselutsatte grupper i arbeidet med å forebygge utenforskap. Det vi ser som et viktig tiltak, er at man systematiserer sikkerhetsmyndighetenes dialog med trusselutsatte, nettopp for å avverge at man opplever eller får blindsoner, man fanger ikke opp eller er ikke klar over, f.eks. sånn som det står i 22. juli-rapporten – at saksbehandlerne fra PST ikke er klar over at det finnes en pride rett utenfor kontorvinduene sine.

Espen Evjenth: Spørsmålet var hvordan samarbeidet med politiet fungerte, men kan du si når?

Benjamin Jakobsen (A): Det er rundt handlingen den 25. juni, i etterkant.

Espen Evjenth: Da foreslår jeg at Ingrid Rasten svarer på det.

Ingrid Rasten: Jeg vil si at opplevelsen av hvordan politiet fungerte den natten, er høyst individuell, ut fra hvor du var, og hvor det skjedde. Min erfaring er at jeg var en av de sivile som var med og stoppet gjerningsmannen. Da opplevde jeg at det tok fire-fem minutter før politiet var til stede. Vi hadde allerede stoppet gjerningsmannen, avvæpnet ham. Da politiet endelig kom, kom de flere på en gang, men det var kaotiske tilstander. Vi ble alle etter hvert evakuert til Thon-hotelllets lobby, og der tror jeg politiet også fikk samlet seg litt mer, fikk litt mer oversikt over hva som skjedde, og hva som

hadde skjedd. Jeg tror det er høyst individuelt hvordan det oppleves at politiet fungerte den natten, men det ble jo stilt spørsmål ved at det var en sivil politibil som var i gata, og det var mange som lurte på hvorfor den ikke hjalp til.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Nils T. Bjørke.

Nils T. Bjørke (Sp): Eg vil òg takka for innleiinga. Eg synest det var nyttig å høyra korleis det vart oppfatta. Det er klart dette er sterke historier. Det var kaotisk den 25. juni og med opplegget etter den situasjonen som skjedde. Det var vel i alt fem separate pressekonferansar frå myndigheitene den dagen. Korleis oppfatta de som stod midt i det, samordninga frå myndigheitene den dagen, når det vart så mange ulike pressekonferansar?

Dan Bjørke: Dette var en av de største utfordringene vi sto overfor den dagen. Først blir det opp til Oslo Pride å avlyse paraden og alle arrangementene. Dialogen med politiet morgenen 25. juni – altså i seks-syvtienden den morgenen – er at de anbefaler en avlysning. De gir oss valget mellom enten å gå ut og holde pressekonferansen selv, eller at de anbefaler en avlysning, og at vi kommer etterpå og da må avlyse. Vi valgte da å gå i media først og avlyse arrangementet, på bakgrunn av anbefalingen fra politiet.

Så skjer det samme etter at vi må avlyse solidaritetsmarkeringen. Politiet anbefaler en avlysning. Vi følger den anbefalingen og avlyser solidaritetsmarkeringen. Oslo Pride mister hele omdømmet sitt internt i det skeive miljøet. Vi er en organisasjon som skal slåss for skeives rettigheter. Vi har akkurat vært utsatt for et terrorangrep. Hele det skeive miljøet er helt avhengig av at vi møtes til en solidaritetsmarkering. Politiet legger det ansvaret på oss. Det setter oss i en ekstremt vanskelig situasjon der vi må stå og forklare og forsvare hvorfor vi har avlyst en solidaritetsmarkering, uten at vi har beslutningsgrunnlaget.

Espen Evjenth: Det var mange som plutselig hadde et enormt behov for informasjon fra myndighetene. Vi kan si at vi synes myndighetene lyktes sånn passe med det. Jeg tror at spesielt når et minoritetsmiljø blir angrepet, kan en nøkkel være at det kommer god informasjon til organisasjoner og aktører som opererer på de feltene, om hva som har skjedd, vurderinger om trygghet og hvordan situasjonen egentlig er, og informasjon om hvilken hjelp de kan få.

Vi er nok også opptatt av at helsevesenet i Norge har et proaktivt ansvar i en krisesituasjon, og det må de være i stand til. Vi har snakket om et sentralt register for kriser

– uten at det var det som var på agendaen i dag – som kunne ha vært et mulig verktøy for spesielt å nå ut med helseinformasjon.

Møtelederen: Da går spørsmålet videre til Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Takk for veldig klare og sterke meninger.

Slik jeg oppfattet det, rettet dere ganske sterk kritikk mot deltakerne i møtet den 24. juni, altså de fire analytikerne fra PST og de tolv personene fra E-tjenesten. Mener dere at det bør være noen konsekvenser av de feilene dere mener ble begått, når man ikke hadde forebyggende virksomhet for å avverge det og kanskje kunne stoppe det? Hva tenker dere om hva dere ville være fornøyd med av konsekvenser, og er det konsekvenser for berørte personer eller for ledelse og system? Med andre ord: Er det noen som her har gjort graverende feil som burde medføre en konsekvens, eller er det egentlig kritikk mot et system?

Espen Evjenth: Vi har forsøkt å holde kritikken på systemnivå. Vi er bekymret etter å ha lest rapporten, for det første fordi det skjedde en tsunami av småfeil i tiden fra informasjonen ble sendt fra etterretningen til PST, der hver enkelt feil kanskje går an å unnskyldes i stor grad, men som også kunne vært avhjulpet med ledelse internt i etaten. Vi er ikke i en posisjon til å vurdere det. Det vi er opptatt av nå, er det vi ikke vet etter dette – det vi ikke vet om arbeidskultur, det vi ikke vet om hvorvidt tjenestene er hensiktsmessig organisert, og det vi ikke vet om hvorvidt departementet og tjenestene i forhold til hverandre har hensiktsmessige måter å avdekke systemsvikt på. Det var det jeg prøvde å ta opp i innledningen.

Når det kommer til konsekvenser, kan ikke vi sitte her og peke på hvem som har ansvaret. Det vil vi ikke gå inn på.

Dan Bjørke: Vi er først og fremst opptatt av tiltakene og at myndighetene følger opp rapporten fra 25. juni-utvalget, og at det gjøres i dialog med det skeive miljøet. Vi tror at den dialogen som man har startet nå, mellom sikkerhetsmyndigheter og trusselutsatte grupper – altså den dialogen vi har med sikkerhetsmyndighetene – fører til økt tillit, økt forståelse for arbeidet og en styrking av forståelsen for sikkerhetsmyndighetene hva gjelder skeives livssituasjon og den opplevelsen vi har av den trusselen jeg tror mange skeive vil oppfatte at de lever med hver dag.

Møtelederen: Da er ordet gått over til SV.

Audun Lysbakken (SV): Tusen takk for at dere er her og belyser saken for oss på en veldig viktig og grundig måte.

Et spørsmål til Oslo Pride først: Jeg må si at jeg synes det er ganske utrolig at det ikke ble møte med justisministeren før i mai, som du sa. Hva slags begrunnelser fikk dere for at det tok så lang tid? Og så lurer jeg på om dere har noen vurderinger knyttet til avlysningen av solidaritetsmarkeringen, av regjeringen og Justisdepartementets rolle i den beslutningen. Har dere noen oppfatning om det? Utvalget peker på at politidirektøren skiftet syn på et tidspunkt. Så har dere noen opplysninger til oss som kan hjelpe oss å belyse hvordan den beslutningsprosessen faktisk var?

Til slutt til støttegruppen: Kan dere si litt om hvordan dere opplever oppfølgingen fra helsemyndighetenes side?

Dan Bjørke: Den tilbakemeldingen vi fikk fra justisministeren, var at hun ikke kjente seg igjen i kritikken av at hun ikke var til stede. Hun mente at hun hadde fulgt denne saken tett hele veien, men hun har likevel, etter at den kritikken kom, endret hvordan hun jobber. Vi har vært i flere møter med henne i ettertid. Så hun har tatt til seg kritikken, og det er vi fornøyde med. Men vi synes det er bemerkelsesverdig at en justisminister ikke snakker med den trusselutsatte gruppen etter et terrorangrep og etter det verste terrorangrepet i Norges historie i etterkrigstiden.

Hvilken rolle Justisdepartementet, ministeren, de politiske deltagerne og den politiske ledelsen i Norge hadde i det RSU-møtet, har vi ingen informasjon om, så det kan vi dessverre ikke svare på.

Espen Evjenth: Om oppfølgingen fra helsemyndighetenes side: Vi har hatt god kontakt lokalt i Oslo. Vi har ikke oversikt over hvilken kontakt som skjer i resten av landet, mellom nære myndigheter og berørte som bor der. Vi er bekymret over helsevesenets manglende evne til å jobbe proaktivt. Vi er bekymret over om det ligger på prioriteringsnivå, ressurnivå eller hvor det ligger – spesielt den evnen man har til å ta ut topper, men vi er også opptatt av kontinuerlig arbeid innen psykisk helsevern, med våre medlemmers erfaringer i minne. Vi er også opptatt av at det kanskje fremdeles egentlig ikke er noen som vet noe særlig om hvordan det går med folkene som var i terrorangrepet i Rosenkrantz gate. Det er jo en heterogen gruppe med mange skeive, men også med andre folk som var på de andre stedene rundt angrepet i Rosenkrantz gate. Der tror jeg vi som samfunn har mye å lære av de erfaringene som folk har hatt med helsevesenet. – Vil du utfylle, Rasten?

Ingrid Rasten: Jeg kan bare si kort: I Norge har vi på en måte ulik organisering. Oslo, som er en storby, har gjerne kriseberedskapen når noe sånt skjer, og vi har legevakten, som er åpen 24/7. Men når folk fra Kongsberg eller Kongsvinger er i Oslo og opplever denne krisen, kommer hjem og skal få hjelp, er det ingen som vet hvem de er, det er ingen som vet at de var til stede. Oppfølgingen sier at man skal være proaktiv, men hvem skal man være proaktiv for, når man ikke vet hvem de er?

De små kommunene har ikke de samme ressursene som de store kommunene har til dette, så det er folk som allerede jobber innenfor barnevernstjenesten og sosialtjenesten som skal gå inn og ta kriseoppfølgingen for dem som kommer hjem med et sånt traume. Ikke har de nødvendigvis den kompetansen på traumer heller, og det er ikke godt nok. Dere er nødt til å bevilge penger til kommunene når en sånn type krise skjer, og ikke si at det vi har, er godt nok.

Møtelederen: Vi har 5 minutter til overs fra tidligere spørsmålsstilling fra saksordfører, så vi prøver å få Rødt og Venstre på de siste 5 minuttene. Først Rødt og Seher Aydar, vær så god.

Seher Aydar (R): Takk til dere både for innleggene nå og for jobben dere gjør, som er utrolig viktig.

Jeg har lyst til å stille spørsmål om sikkerhet og tillit. I lys av det som har kommet fram både i rapporten og i justisministerens redegjørelse, opplever dere at det jobbes bedre med å ivareta både sikkerheten og rettighetene til de skeive i samfunnet vårt? Jobbes det på noe vis for å bygge tilliten, som jo er svekket, mellom politiet og de skeive, og ivaretas det også at det skeive miljøet er ganske mangfoldig?

Dan Bjørke: Først når det gjelder arbeidet med sikkerhet og Oslo Pride og vårt samarbeid med Oslo-politiet: Det skal ikke være noen tvil om at Oslo-politiet gjør sitt absolutt ytterste, og det samarbeidet vi har med Oslo politidistrikt, er fantastisk. Det er et godt samarbeid, det er et tett samarbeid, og det har det vært i mange år.

Vi har også hatt dialogmøter med Politidirektoratet hvor de har tatt opp disse tematikkene. Der venter vi fremdeles på de gode tiltakene. Vi har dialogmøter omtrentlig en gang i kvartalet, hvor skeive organisasjoner møter Politidirektoratet for å snakke om utfordringene. Det er et godt steg på veien, men vi mangler altså tiltakene.

Espen Evjenth: Jeg kan ikke svare på spørsmålet på stående fot.

Møteleder: Da er det Venstre og Grunde Almeland til slutt.

Grunde Almeland (V): Takk for at dere er her.

Jeg har et spørsmål til Oslo Pride, og det er litt i forlengelsen av det Rødt også spurte om. Jeg tillater meg kort å referere fra justisministerens redegjørelse:

«Jeg vet at både politiet og PST har jobbet lenge og grundig med å skape trygge rammer rundt pride-markeringene.

Når det gjelder politiet, vil politidistriktene ha dialog med lokale pride-arrangører og fokusere på synlig tilstedeværelse. Det har vært viktig for meg i min dialog med politiet og PST, også i tiden før rapporten kom, at de tar dette på største alvor, og at det gjelder i hele landet.»

Mitt konkrete spørsmål er: I tiden før denne rapporten kom, og også i tiden før angrepet, hvordan har Oslo Pride konkret jobbet med sikkerhetsspørsmålene? Hvordan har den dialogen konkret vært, og i hvor stor grad har man selv sittet og måttet gjøre sikkerhetsvurderinger kontra å få tydelige og klare vurderinger fra politiet?

Dan Bjørke: Det er to deler av det spørsmålet. Det ene er Oslo, det andre er Norge, og jeg tror det er litt ulikt. Vi i Oslo jobber tett med Oslo politidistrikt. Vi har regelmessige møter. Vi har koordineringsmøter hvor alle etatene i Oslo kommune som jobber med sikkerhet, møtes fem ganger før arrangementet gjennomføres. Det er et systematisk og godt arbeid.

Når det gjelder resten av landet, vet vi at det er store variasjoner. Vi vet at Politidirektoratet har sendt ut en beskjed til alle politidistriktene om at de skal fokusere på pridene og jobbe tett med dem. I hvilken grad man lykkes med det, er det vanskelig for meg å si noe om, bortsett fra at vi får tilbakemelding om at det er varierende.

Det har vært et skifte etter 25. juni-hendelsen og etter at vi har vært veldig tydelige på banen, etter at VG begynte deknningen av at PST hadde fått dette varselet om en terrortrussel i forkant av angrepet. Da ble det veldig viktig for oss å få en dialog med PST. Den har nå resultert i at PST gjennomfører en sikkerhets-/trusselvurdering av Pride i forkant av juni måned. Det tas grep, og vi har dialog. Vi er ikke i mål, men det er en dialog for å styrke det arbeidet.

Grunde Almeland (V): En superkort oppfølging: Betyr det da at den trusselvurderingen fra PST og den type arbeid ikke skjedde før angrepet?

Dan Bjørke: Nei, ikke i dialog med oss. Hva de har gjort internt, har vi ingen informasjon om, men det har ikke vært i dialog med Oslo Pride.

Møteleder: Tusen takk skal dere ha.

Da er utspørringen over, og vi går over til mulighet for en kort oppsummering, hvis det er ønskelig fra deres side. Jeg tenker Oslo Pride kan begynne, hvis det er ønskelig, og så kan støttegruppen avslutte.

Dan Bjørke: Takk igjen for at vi får lov til å komme og snakke om våre perspektiver rundt terrorangrepet 25. juni. Det er viktig.

Vi håper dere kan stille spørsmål rundt menneskerettighetsbruddet. Hva gjør vi med det? Vi mener man er i en uavklart situasjon. Når er det man kan avlyse en politisk markering? Hvilken sikkerhets-/trusselsituasjon skal man stå i før man kan bruke det som et argument for å ta vekk forsamlings- og ytringsfriheten? Det ønsker vi at dere snakker om.

Så må vi få en avklaring av hva det betyr å av-anbefale en avlysning til en arrangør som ikke sitter med beslutningsgrunnlaget. Det er også særdeles viktig.

Vi ønsker også at dere snakker med myndighetene om muligheten for å endre mandatet til PST, slik at de også kan snakke med trusselutsatte grupper. Det ser vi fra Danmark at har hatt en positiv effekt.

Espen Evjenth: Vi i støttegruppa er opptatt av at det også er mye som må løses framover som ikke har med dette å gjøre. Vi har snakket så vidt om det nå både i spørsmålsrunden og i innledningen. Det vi tenker er viktigst, og som er vårt forsøk på bidrag i dag, er å bidra til at det ikke skal skje igjen. Da mener vi at vi trenger svar på om norske sikkerhetsmyndigheter er organisert riktig. Kanskje de er det, kanskje det burde være endringer der. Vi trenger svar på om de norske sikkerhetsmyndighetene har tillit til hverandre. Det er viktig for vår tillit til dem at vi vet at de har felles forståelse og analyse i viktige saker.

Vi føler, etter å ha lest rapporten, at vi trenger en forsikring om at arbeidskulturen innad i tjenestene er trygg og god, slik at kulturen ikke er til hinder for informasjonsdeling, og at problemstillinger blir belyst. Vi håper at Stortinget og komiteen også er interessert i informasjon om dette, og vi mener at Stortinget bør vurdere å iverksette en granskning som ser på samarbeidet mellom departementene som har ansvar her, og de underliggende tjenestene.

Møteleder: Tusen takk til dere alle for at dere møtte og kom med – som tidligere sagt – sterke og tydelige tilbakemeldinger.

Da tar komiteen en pause fram til kl. 14.55.

Høringen ble avbrutt kl. 14.46.

Høringen ble gjenopptatt kl. 14.56.

*Høring med Politiets Fellesforbund v/nestleder
Ørjan Hjortland*

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen, og jeg vil ønske velkommen til Politiets Fellesforbund ved nestleder Ørjan Hjortland. Du har med deg en bisitter, fagleder Finn Tore Pettersen, og velkommen til deg også.

Politiets Fellesforbund får først inntil 10 minutter til en innledning, og etter det starter utspørringen fra komiteen. Det blir jeg som saksordfører som først får 10 minutter til spørsmål, og deretter blir det en åpen spørsmålsrunde på 20 minutter. Helt til sist kommer dere til å få muligheten til en oppsummering på inntil 5 minutter, hvis det er nødvendig og ønskelig.

Det er greit å ha på mikrofonen når man snakker, det er alltid en fordel, og når det er 30 sekunder igjen av taletiden, begynner det å blinke i lampene.

Da gir jeg ordet til Ørjan Hjortland, som har inntil 10 minutter.

Ørjan Hjortland: Først: Tusen takk for at vi ble invitert til å være med på denne høringen. Jeg har egentlig ikke så veldig mye jeg tenkte jeg skulle innlede med. Vi er jo her som fagforening, Politiets Fellesforbund, den fagforeningen som representerer et betydelig antall av de ansatte i norsk politi, og som også organiserer de ulike faggruppene. Vi har alle faggruppene, og vi har de ansatte, både dem som jobber ute på gaten, og lederne. Så vi har hele spekteret. Når det gjelder denne høringen, er jo dette en konkret høring som vi tenker mer gjelder arbeidsgiveren, og det som arbeidsgiveren kan svare på, men vi ønsker å stille her og svare på de spørsmål som man ønsker å stille. Så skal vi svare på dem så godt vi kan.

Møtelederen: Det var kort og greit.

Jeg har selv ikke altfor mange spørsmål som saksordfører, men jeg tenker at vi først kan høre om dere har medlemmer som har gitt noe spesielt uttrykk for opplevelsen av terrorangrepet 25. juni, og om dere har fått meldinger om spesielle problemer eller sider ved denne hendelsen som kan være relevante for oss å vite om, fra fagforeningens side. Vi prøver jo å dekke alle sider av sakskomplekset, og da er det interessant å høre også fra dem som har støvlene på, for å si det sånn. Så hvis dere har noen betraktninger rundt det, vil jeg gjerne høre det.

Ørjan Hjortland: Generelt: Inntrykket vårt fra våre medlemmer etter en sånn situasjon er selvfølgelig, for det første, at dette er en veldig alvorlig hendelse. Våre medlemmer og de ansatte i norsk politi ønsker å gjøre

sitt ytterste for å levere på samfunnsoppdraget, være til stede og kunne løse slike hendelser. Aller helst skulle vi jo kunne forebygget at slike hendelser oppstår, og dette er noe av det våre medlemmer føler på, og et ansvar som de bærer, og som de tar tungt.

Det neste som gjerne skjer etter en slik hendelse, er den etterfølgende, følelsesmessige biten rundt det. Man har stått i en krevende situasjon, og mange føler at man kanskje ikke har strukket til der man skulle ønske at man kunne være. Noen ganger er det slik at de ressurserne man gjerne skulle ønske man hadde, ikke var til stede. Det er det våre medlemmer gjerne står i hver dag. Vi ser at vi gjerne skulle vært både flere og hatt mer informasjon tidligere enn det vi har.

Så er det noe med å løse det oppdraget man står i, basert på den informasjonen man har der og da, og finne best mulig løsning på oppdraget i det. Det er jo det kanskje en del føler på etterpå, når man opplever – skal vi si – etterpåklokskapen og noen ganger den litt urettferdige kritikken, for man har stått i noe veldig ekstremt, og man har løst det basert på den informasjonen man har hatt.

Man kan alltid stille spørsmålet: Burde man hatt mer informasjon og gjort andre disponeringer før? Derfor synes vi også det er veldig bra at det gjennomføres slike granskninger av de oppdragene og de oppgavene vi gjør i norsk politi. Det er veldig ønskelig og velkomment. Vi ønsker det.

Møtelederen: Et veldig direkte spørsmål: Er det en utbredt oppfatning blant deres medlemmer at det er samarbeidsutfordringer med E-tjenesten?

Ørjan Hjortland: Ikke som jeg er kjent med.

Møtelederen: Jeg tror vi går over til en litt utvidet åpen spørsmålsrunde, hvor jeg sier til komiteen at det blir fritt fram å tegne seg.

Jeg har notert Arbeiderpartiet ved Kari Henriksen, Fremskrittspartiet ved Carl I. Hagen, Venstre ved Grunne Almeland, SV ved Audun Lysbakken, Senterpartiet ved Nils T. Bjørke og Rødt ved Seher Aydar. Da har vi hele runden – og det er veldig bra. Det er en komité med mange spørsmål.

Vi begynner på topp, med Kari Henriksen fra Arbeiderpartiet.

Kari Henriksen (A): Takk for at dere har sagt ja til invitasjonen og stiller her. Dere er en viktig faktor i politiet og en vesentlig medspiller i det fagpolitiske arbeidet generelt.

Jeg har lyst til å spørre dere litt ut fra deres posisjon når dere er i møter og er med på å utvikle politietaten. Det har vært mye snakk om kultur og ledelse helt fra Gjörv-kommisjonen i 2012. Det har også vært nevnt i Al-

Noor-rapporten, og det kommer igjen nå i denne rapporten. Jeg har to spørsmål:

Det ene gjelder deres inntrykk av at det har vært gitt tydelige politiske signaler om å jobbe med kultur og ledelse i politiet i etterkant av disse rapportene. Da tenker jeg også på om lederne i etatene etter deres syn har fulgt opp i etatene og i fellesskap, slik en del av tilbakemeldingene i rapportene har pekt på som mangel.

Så til det med forebygging, som du også var litt inne på. Å ha dialog, at PST og politiet generelt har dialog med utsatte grupper som er terrormål, er et av tiltakene i Al-Noor-rapporten fra 2019. Jeg vil spørre dere: Hvilken oppfatning har dere av at dette er fulgt opp i politiet, og spesielt PST? Hvordan har de tilrettelagt for at den dialogen skal kunne skje etter at den rapporten kom i 2019?

Ørjan Hjortland: Det meste av disse spørsmålene er det arbeidsgiveren som må svare for helt konkret. Jeg kan gi noen innspill for vårt inntrykk av en del av det du tar opp, men det konkrete må nesten arbeidsgiveren svare for.

Når det gjelder kultur og ledelse, er det helt riktig at det har vært påpekt i flere rapporter tidligere. Mitt inntrykk er helt klart at politietaten har tatt dette på alvor, og at man har jobbet med det på ulike nivåer og på ulike måter. Detaljene rundt det og akkurat hva må nesten arbeidsgiver svare for. Tilbakemeldingene vi får, er at våre ledere – spesielt de som er i de ytterste leddene – står i en veldig spagat i forhold til rom og mulighet for å drive ledelse. Det er en utfordring, og det handler om at de er veldig presset på oppgaver. De får ikke det handlingsrommet og den muligheten til å fatte beslutninger som involverer og gjerne er med på å ivareta et godt arbeidsmiljø f.eks. Det er en stor utfordring for lederne våre som jeg har fått tilbakemelding på.

Så spør du litt om dialog. Tenker du da på dialog opp mot ulike miljøer eller opp mot samarbeid med etater, kan jeg veldig kort fortelle at det også har vært gjort mye der de seneste årene. Etter politireformen har vi endret mye på dette, med bl.a. politikontakter – som vi får tilbakemelding på igjen. Så må arbeidsgiveren svare konkret, men vi får en tilbakemelding på at det har vært veldig bra og fungerer veldig bra. Det har vært en suksessfaktor i veldig mange alvorlige situasjoner etterpå. Også radikaliseringskontaktene og den rollen har vært veldig vellykket og arbeidet med for å videreutvikle. Jeg vet også at etter denne hendelsen er det noe man har fokusert på. Detaljene og det helt konkrete kan ikke jeg svare nærmere på. – Jeg vet ikke om jeg dekket spørsmålene dine?

Møtelederen: Bare en kort oppfølging – Kari Henriksen.

Kari Henriksen (A): Ja, bare en veldig kort oppfølging.

Jeg tenker på at nå har vi den tredje rapporten som viser noen av de samme forholdene. Det er bare det jeg er litt ute etter, hvordan dere vurderer at dette kunne skje når det som står i Gjørsv-rapporten på enkelte områder når det gjelder ledelse, er litt sammenliknbart med det som står i denne rapporten etter 25. juni. Det er egentlig bare det jeg ønsker en vurdering fra dere på.

Ørjan Hjortland: Som sagt er det en utfordring. For å svare på en litt annen måte: Slik vi opplever det nå, er det en utfordring med tilliten innad i norsk politi. Det har også kommet ut i media i den senere tid. Da er vi litt tilbake til det jeg startet med. Man opplever at ressursene er ... ja, man får ikke gjort den jobben man ønsker å gjøre, og man får ikke vært der man ønsker at man kunne vært. Man opplever i det en litt fortvilet organisasjon, en organisasjon og en politietat som er litt på felgen rett og slett. Det er et litt fortvilet uttrykk, som gjerne også utspiller seg litt i en tillitsutfordring internt i etaten. I stort handler dette om en politietat som er på felgen, rett og slett. Det tenker vi er alvorlig, og det er noe vi har løftet. Det vil også røre inn i det som handler om ledelse og kultur. Det er vanskelig å utvikle en etat og ivareta de ansatte, slik at de kan arbeide på en god måte, når man er så presset på de ressursene man opplever at man skulle hatt og trenger.

Møtelederen: Da går vi videre til Fremskrittspartiet ved Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Du nevnte i sted at det hadde vært noe urettferdig kritikk. Tenker du da på det som står i rapporten om den siste uken før 25. juni, PST – jeg går ut fra at PST er dine medlemmer – og særlig et møte den 24. juni, dagen før, hvor man ikke koblet til denne opplysningen fra E-tjenesten om et brennende prideflagg fra Bhatti og angrep på alle skeive og ord som «drep dem»? Da vil jo noen si at dette kanskje er en berettiget kritikk og ikke en urettferdig kritikk.

Jeg vil i tillegg spørre deg: Mener du også at PST, eller de mennene som var der, ivaretok sin avvergingsplikt? Det er jo en av de viktigste oppgavene for særlig PST å avverge terrorhendelser, altså hindre dem fra å bli satt ut i livet. Ivaretok de på en skikkelig måte den avvergingsplikten når de i realiteten ikke gjorde noe?

Ørjan Hjortland: Jeg kan ikke svare konkret på de spørsmålene du stiller. For å si det sånn: Jeg har ingen grunn til å si noe om rapporten og funnene i rapporten. Det er veldig viktig at de funnene kommer, og det er på ingen måte meningen å unnskyldte de funnene som ligger der. Jeg mente det litt mer generelt når det gjelder

de ansatte. For eksempel kommer det frem i rapporten at man gir uttrykk for at bl.a. politiets operative løsning da det skjedde, har vært bra, at det har vært mye bra der. Det er slike ting. Før rapporten kom, var det mange som hadde ulike meninger og ulike ytringer, enten det er media eller der politiet gjerne sitter på et annet bilde, en annen virkelighetsforståelse, en annen situasjonsforståelse enn det som kom frem i ettertid.

Når det gjelder detaljene i hva PST visste og ikke visste, og hvem som eventuelt visste, kjenner ikke jeg til det, så det kan jeg ikke svare på. Det var mer en sånn generell ytring om hvordan våre medlemmer opplever en situasjon etterpå, hvor det har vært noe spesielt som har skjedd, når det gjelder det som gjerne kommer frem i tiden like etterpå. Da er det mange som gjerne vil mene ting uten å kjenne et helt bilde, som politiet sitter med, og politiet kan gjerne heller ikke gå ut og fortelle den informasjonen eller det politiet sitter med av et situasjonsbilde.

Jeg kjenner ikke detaljene i hva PST visste eller ikke visste. Jeg leser bare det som er i rapporten, og må forholde meg til det, så jeg kan ikke uttale meg noe nærmere enn det.

Møtelederen: Da går ordet videre til Venstre og Grunde Almeland.

Grunde Almeland (V): Dere har nevnt ressurs situasjonen flere ganger, men en annen ting som også kommer tydelig fram, og som man så vidt har vært inne på, er det med kulturen i politiet. I Politiforum kunne vi før sommeren lese resultatet av en spørreundersøkelse – som dere kanskje kjenner godt til, men for ordens skyld refererer jeg det for komiteen – der 14 500 politiansatte som er medlemmer hos dere, fikk denne undersøkelsen, som ble besvart av ca. 3 000. Et flertall av respondentene, nesten 60 pst., oppfatter at politiet er preget av en fryktkultur, mens halvparten mener at det ikke er rom for dem til å uttale seg fritt i offentligheten om jobbelaterte temaer som ikke er omfattet av taushetsplikt eller annen form for konfidensialitet.

Med dette som bakteppe vil jeg gjerne ha betraktningene deres om hvordan dere ser på denne bekymringen som en så stor andel av deres medlemmer så tydelig har, og eventuelt hvordan dette påvirker evnen til å dra lærdom av f.eks. kritikkverdig håndtering av det angrepet vi nå i dag har som tema.

Ørjan Hjortland: Jeg var inne på det i sted. Du viser til den undersøkelsen, og jeg nevnte i sted fryktkultur internt i vår etat som hemmende og farlig. Vi ser meget alvorlig på de funnene som er kommet frem her. Dette er dessverre ikke overraskende for oss, for dette er signaler vi har fått og også kommunisert til arbeidsgiver

tidligere. Det er nok et større arbeid som må gjøres i så måte for å endre det.

Da er vi litt tilbake igjen til det jeg snakket om innledningsvis om muligheten for lederne våre – spesielt lederne som er ute og er nær dem som er på gulvet og jobber, dem som er i ytre tjeneste – at de faktisk må ha handlingsrom, muligheten for å finne gode løsninger. Vi opplever en ledelse og en styring av norsk politi som gir veldig lite rom for det. Da snakker vi om arbeidsmiljø og arbeidsvilkårene for dem som jobber i etaten.

Så får vi tilbakemeldinger fra de ansatte om at de vegrer seg for å ytre seg, fordi det får konsekvenser for mange hvis de ytrer seg. Vi har også et veldig spesielt og omstridt vedtak i Politiets Fellesforbund der vi har sagt at vi ikke anbefaler våre medlemmer å varsle. Det er et veldig alvorlig vedtak som vi vet er omstridt, og vi vet selv at det er veldig alvorlig. Men det har vi fordi vi har sett og har en erfaring med disse alvorlige varslingssakene, hvor vi dessverre ser og erfarer at varslere og omvarslede blir syke, og det får store konsekvenser for dem når de går ut og forteller om kritikkverdige forhold eller ting de opplever og erfarer på arbeidsplassen som ikke er bra. Det handler om hvordan vi klarer å håndtere slike saker, og hvordan vi klarer å håndtere slik informasjon.

Når det er sagt, vil jeg gjerne legge til at akkurat dette er noe vi jobber med. Vi opplever at arbeidsgiveren har satt et veldig fokus på. Det jobbes nå veldig med det internt i politietaten. Vi opplever også at vi nå har et Justisdepartement og en justisminister som har uttalt at dette ikke er greit, og at dette er noe de ønsker å gjøre noe med, og vi opplever også at det jobbes med det. Men vi er utålmodige. Vi har sagt at vi trenger et uavhengig varslingsombud. Ønsket vårt er primært at vi vil ha det for hele arbeidslivet, i hvert fall for den offentlige sektor. Vi ser at det er mange i offentlig sektor hvor dette er et problem, det er ikke bare i politietaten, og det har vært vårt mål og ønske å få det på plass. Nå opplever vi i hvert fall at vi har et Justisdepartement som jobber aktivt med å finne en løsning på dette. Så har vi ikke sett et resultat ennå, så vi er positivt utålmodige, for å si det på den måten.

Møtelederen: Da er det Audun Lysbakken, SV.

Audun Lysbakken (SV): Jeg skjønner beskrivelsen av ressursbildet i etaten som helhet. I denne saken er det særlig viktig for oss å få belyst ressurs situasjonen i PST, og jeg lurer på hva du kan si om den. Det rapporten f.eks. viser, er at det ikke er vilkårene i loven, men ressursene, rett og slett bemanningen, i PST som gjerne avgjør terskelen for om en forebyggende sak blir igangsatt eller ikke. Det er varslet økte bevilgninger til PST nå, men vel to tredjedeler går til beskyttelse av myndighetspersoner og en tredjedel til kontraterror. Kan dere

si litt om hva dere oppfatter om ressursituasjonen i PST, og om dere har meninger også om fordelingen av ressurser innad i PST?

Ørjan Hjortland: Når det gjelder konkret internt i PST, kan ikke jeg uttale meg om det. Jeg har ikke detaljkunnskaper om det. Jeg registrerer for øvrig at rapporten sier noe om det og bl.a. peker på at det er en utfordring, mest sannsynlig at det er mangel på ressurser rundt noen av de rollene som på en måte er tatt opp her. Utover det kan ikke jeg kommentere og kjenner også veldig lite til det som er internt i PST.

Møtelederen: Da er det Nils T. Bjørke, Senterpartiet.

Nils T. Bjørke (Sp): Ressursituasjonen vil alltid vera ei utfordring. Som fagforeining hadde det vore rart om de ikkje hadde synspunkt på det. Det synest eg er naturleg.

Her har det vore møte. Her har det tydelegvis vore kontakt. Eg berre lurar på om de ser noko forskjell på vurderinga av alvoret i den informasjonen som kom dagen før angrepet. Det er klart at når Etterretningstene-sta møter med tolv personar og PST med fire, er det ikkje det at dei ikkje har dialog. Korleis er det med dialogen internt i PST når dei som tydelegvis har arbeidd med saka og kjenner best til ho, ikkje er med på sånne møte? Eg oppfattar at Oslo Pride er veldig positiv til Oslo-politiet, mens dei er kritiske til PST og samarbeidet der. Er det då berre ressursane som er problemet, eller er det like mykje ei utfordring med leiing og kultur mellom organisasjonane i politiet – at ressursane ikkje finn kvarandre godt nok og ikkje stolar på kvarandre?

Ørjan Hjortland: Dette er igjen spørsmål som jeg ikke kan svare på. Jeg kjenner ikke til den interne drift- en i PST, så det er nok et spørsmål du må stille til PST eller Politidirektoratet når det gjelder det samarbeidet. Det jeg kan opplyse om, er at jeg kommer fra et møte i Politidirektoratet i dag, og jeg er kjent med at man nå har iverksatt en oppfølgingsplan etter denne hendelsen, hvor bl.a. dette er et tema. Senest i dag fikk jeg vite at man nå har fått på plass en liaisonordning der PST er i Politidirektoratet. Så man jobber med det. Utover det kjenner ikke jeg noe til det som gir deg noe svar på det du egentlig spør om.

Nils T. Bjørke (Sp): Utfordringa er jo litt at både Gjør-v-kommisjonen, Al-Noor-utvalet og alle peikar på dei same utfordringane, men det verker liksom ikkje som det har skjedd nokon endringar. Har det ikkje vore merksemd på det før no etter den siste rapporten? Eg vil jo tru at Fellesforbundet har ei kjensle av det, med sine medlemmer.

Ørjan Hjortland: Jeg kan som sagt ikke svare på detaljer. Jeg vet man har tatt disse utfordringene på alvor, og at man jobber med dette, men detaljer rundt det, hva man har gjort og ikke gjort, og hvordan det fungerer internt i PST, kjenner jeg ikke til.

Møtelederen: Som komiteen kan se, har vi utvidet denne seansen med 9 minutter fordi vi ligger godt foran skjemaet. Vi har nå inntegnet Seher Aydar, Svein Harberg, Frode Jacobsen og Benjamin Jakobsen. Vi setter strek etter det. Da er det Seher Aydar, Rødt.

Seher Aydar (R): Som fagforening for ansatte i Oslo-politiet: Hvordan stiller dere dere til det 25. juni-utvalget peker på som manglende opplæringstilbud for radikaliseringskontaktene når det gjelder forebygging av politisk vold, voldelig ekstremisme, som også Al-Noor-utvalget pekte på i sin rapport? Er det noe som radikaliseringskontaktene har etterspurt? Er det noe som Politiets Fellesforbund eller Oslo Politiforening har tatt opp som ikke er blitt fulgt opp, eller er det ny informasjon for dere også?

Ørjan Hjortland: Dette kjenner ikke jeg helt til – hva som skjer internt i Oslo politidistrikt og eventuelt i Oslo Politiforbund. Så det er vanskelig for meg å svare konkret på det. Det jeg vet, er at det har vært et veldig fokus på radikaliseringskontaktrollen og funksjonen, og at det har vært – hva skal jeg si – en rolle i utvikling. Vi har fått mange positive tilbakemeldinger på den rollen og utviklingen til den rollen. Akkurat det du spør om, kjenner jeg ikke detaljer om. Hvorvidt de har etterlyst noe mer opplæring eller noen konkret opplæring, vet jeg ikke.

Møtelederen: Da går ordet videre til Svein Harberg.

Svein Harberg (H): Du omtalte politietaten som på felgen. Det er jo ikke bra. Hadde jeg kjørt på felgen, hadde politiet stoppet meg, for å si det sånn. I ettertid: Har det at politietaten er på felgen, påvirket politiets innsats ved denne spesielle hendelsen?

Ørjan Hjortland: Det er igjen vanskelig for meg å gi et konkret svar på det. Jeg ser også at rapporten mange ganger vurderer at dersom man hadde visst eller gjort, så kunne man kanskje ha avverget hendelsen. Så det blir en synsing som jeg ikke kan gi noe veldig godt svar på. Det som er realiteten, er jo det at mangel på ressurser er en utfordring både i etterretningsinnhentingssarbeidet, i det forebyggende arbeidet og helt konkret også ute i det operative arbeidet.

Nå vet vi ganske godt hva som skjedde her. Det som også påpekes i denne rapporten, er noe som også var tatt opp i rapporten etter Al-Noor-hendelsen, og det er

mangel på bl.a. beredskap i stabene, operasjonssentralen, som mangler en beredskap hvis det skjer. Det er noe vi også har tatt opp. Etter at denne rapporten kom ut, var justisministeren veldig tydelig på at det her var en del ting som man kunne iverksette ganske umiddelbart og gjøre noe med. Det opplever vi at ennå ikke er kommet på plass – beredskapsavtaler for så viktige sentrale funksjoner og roller. Det er noe vi også har tatt opp med arbeidsgiver, Politidirektoratet, og etterlyst. Vi får et svar om at det er et ressurs spørsmål, altså at skal man gjøre noe med det, må man ta noe vekk fra et annet sted. Når jeg prøver å beskrive en etat på felgen, betyr det at man internt i etaten i dag prioriterer mellom de prioriterte tingene. Da er det vanskelig å ha en beredskap. Skal man ha en beredskap, skal man helst ha en kapasitet til å age-re. Den kapasiteten er svært utfordret.

Møtelederen: Det er to spørsmål til. Det første er fra Frode Jacobsen, Arbeiderpartiet.

Frode Jacobsen (A): Jeg håper at dere som en viktig fagforening i en viktig etat har dialog med medlemmene om hva slags kompetansebehov som er hos deres medlemmer, og at dere som fagforening har dialog med arbeidsgiveren om hvilke kompetansebehov dere ser hos deres medlemmer, for å løfte medlemmenes kompetanse på viktige områder.

Spørsmålet går på: Har det vært diskutert blant deres medlemmer og i de interne foraene hos dere, og eventuelt også brakt videre til arbeidsgiveren, om det er manglende kompetanse hos de politiansatte knyttet til arbeidet med utsatte grupper og minoriteter?

Ørjan Hjortland: Jeg kjenner ikke detaljer på det feltet. Hele tematikken, hva skal vi si, minoriteter og mangfold er et ganske stort og viktig spørsmål i etaten som vi egentlig har hatt på agendaen relativt lenge. Det handler om både hvem vi rekrutter inn i etaten, hvem vi ansetter i etaten, og selvfølgelig om forståelsen internt i etaten av hvordan de opplever og arbeider med denne utfordringen. Så kan ikke jeg detaljene i hva som er gjort, eller hvordan man jobber med det. Det må nesten arbeidsgiveren svare detaljert for. Men at dette er noe man tar på alvor, er inntrykket mitt – som fagforening. Så jobbes det nok på ulikt nivå på ulike måter med dette. Men igjen: Her må nok arbeidsgiveren gi et svar på hva som helt konkret er gjort.

Møtelederen: Da er siste spørsmål fra Benjamin Jakobsen, Arbeiderpartiet.

Benjamin Jakobsen (A): Jeg frafaller.

Møtelederen: Da har vi kommet til veis ende. Det gjenstår bare for dere å oppsummere. Hvis dere ønsker

å si noe eller legge til noe, har dere 5 minutter til det, hvis det er ønskelig. Dere har fattet dere i korthet på en forbillig måte hittil, så vi får se hva vi har i vente i denne avsluttende runden.

Ørjan Hjortland: Takk for det. Det viktigste for oss var å være her og være tilgjengelige og kunne svare på de spørsmålene dere ønsket å stille. Det er begrenset hva vi som fagforening kan svare på, men jeg håper at jeg i hvert fall har kunnet gi de svarene som det var mulig for meg å gi.

Møtelederen: Tusen takk skal dere ha begge to for at dere stilte.

Da tar komiteen pause en liten halvtime og samles igjen kl. 16.00.

Høringen ble avbrutt kl. 15.33.

Høringen ble gjenopptatt kl. 16.

Høring med tidligere fungerende sjef i Politiets sikkerhetstjeneste, Roger Berg, og tidligere politimester i Oslo, Beate Gangås

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen.

Jeg vil ønske velkommen til tidligere sjef i PST, Roger Berg, og tidligere politimester i Oslo politidistrikt, Beate Gangås. Beate Gangås har med seg to bisittere: politiinspektørene Rune Swahn og Martin Strand. Velkommen til dere også.

Roger Berg og Beate Gangås har inntil 10 minutter hver til en innledning. Etter innledningene vil komiteens utspørring starte. Saksordfører, som er meg i dette tilfellet, får først 10 minutter til spørsmål. Deretter blir det en åpen spørsmålsrunde på totalt 20 minutter, fra alle i komiteen. Helt til slutt vil det bli 5 minutter til en kort oppsummering, dersom det er ønskelig. Vi oppfordrer som alltid til korte og konsise svar på spørsmålene. Når det er 30 sekunder igjen på klokken, vil det begynne å blinke i lampen.

Til slutt en påminnelse om at hvis det er nødvendig å gi taushetsbelagt informasjon, må vi, selvfølgelig, lukke dørene. Det kan være en mulighet å flytte det til mandagens lukkede høring om nødvendig.

Da er det på tide at vi begynner. Vi kan starte med å gi ordet til Roger Berg, som har inntil 10 minutter.

Roger Berg: Først og fremst: Takk for invitasjonen. Jeg er jo ikke en del av PST lenger – jeg har gått av med pensjon – men takket ja til invitasjonen for å kunne svare på spørsmål fra komiteen.

Først har jeg lyst til å si at da rapporten fra evalueringsutvalget ble fremlagt, kom nåværende PST-sjef med en beklagelse og ønsket ikke fokus på bortforklaringer. Hun beklaget overfor alle berørte det som skjedde, at PST ikke klarte å forhindre det som skjedde, og det vil jeg helhjertet støtte Beate Gangås i. Det syntes jeg var veldig riktig, og det var klokt å beklage. Det gikk kaldt nedover ryggen på meg da jeg hørte Oslo Pride her i stad. Dette er noe ingen av oss tar lett på.

Når det gjelder rapporten, var det politidirektøren og jeg som tok initiativ til at vi skulle få en ekstern evaluering. Jeg hadde 15 år bak meg som assisterende sjef i PST, har vært med på 22. juli med Gjærv-kommisjonen, vært med på hendelsen i august 2019 – Al-Noor – og Kongsberg-saken. Min erfaring er at disse eksterne evalueringene gir mye. De gir mye for at man skal kunne gjøre gode vurderinger og følge opp funn, og man tør å være mye mer kritisk når man får et kritisk blikk utenfra.

Det er vondt å høre på alt det som kommer frem, for det gode arbeidet de ansatte i PST gjør, kommer aldri frem: å forhindre terror, avverge terror, jobbe kontinuerlig – flinke folk som hver dag går på jobb med det for øye, at de skal forhindre at sanne ting skjer. PST klarer ikke å forhindre alt.

Jeg tenker at oppfølging blir kjempeviktig nå. Jeg har ingen rolle i det og tenker at Beate Gangås og hele laget der, pluss politiet, har et veldig godt utgangspunkt for å gjøre de forbedringer som er nødvendige. Vi må være ydmyke for de tilbakemeldingene som har kommet, og at det er rom for forbedringer, er det ikke den minste tvil om. Men vi står i et krevende trusselbilde. Jeg begynte i tjenesten i 1982, for 40 år siden, og har vært assisterende sjef de 15 siste årene. Det er et utrolig krevende trusselbilde. PST står i spagaten hver eneste dag over vanskelige ting som skal følges opp. Krevende situasjoner, saker på rekke og rad, i en tid – særlig de siste 20 årene – hvor folk lever livet sitt på internett. Man vet ikke hvem som er hvem, og det er store utfordringer med dette. Man må prioritere skarpt hele tiden. Vi har hørt diskusjonen om prioriteringer her, og jeg regner med at jeg får noen spørsmål om det. Jeg skal svare som best jeg kan.

Det blir viktig å følge opp og gjøre dette på en ordentlig måte, og jeg er ganske trygg på at både PST og politiet skal gjøre så godt de kan i å rette opp de eventuelle feilvurderingene som ble gjort av PST. Men at de ansatte i PST har gode intensjoner, at de er flinke folk, at de vil vel, og at de ønsker å gjøre en god jobb og ivareta alle som er trusselutsatte, er det ikke den minste tvil om.

Utover det tenkte jeg ikke å si noe mer, og jeg legger til grunn både funnene og anbefalingene i rapporten. Jeg synes det er en god rapport utvalget har laget. Vi ga dem alle muligheter til å få tilgang til informasjon, med

et ønske om at alt skulle komme frem, og det synes jeg det har gjort. Jeg synes de har vært flinke og levert en god rapport, selv om det smerter.

Møtelederen: Tusen takk for det. Da flytter vi noen av de ekstra minuttene over til den generelle spørsmålsrunden etterpå.

Ordet går videre til Beate Gangås, som har inntil 10 minutter.

Beate Gangås: Takk for invitasjonen.

Angrepet 25. juni i fjor var en svært alvorlig hendelse. Et terrorangrep er et angrep på hele det norske samfunnet, og denne gangen ble det skeive miljøet rammet – et miljø som allerede er spesielt utsatt.

Det er viktig at politiets håndtering av hendelser som er så alvorlige, blir ettergått. Når utfallet har vært tap av menneskeliv og mange sårede, må vi alltid spørre oss om noe kunne vært gjort på en annen måte eller på en bedre måte. Det gjelder også i dette tilfellet. Gjenomgangen som er gjort av 25. juni-utvalget, er grundig og konkluderer med flere anbefalinger til læring og forbedring.

Som politimester i Oslo da hendelsen fant sted, konstaterer jeg at 25. juni-utvalgets rapport peker på at mye ble gjort riktig av politiet under håndteringen. Det er likevel flere viktige læringspunkter, særlig knyttet til samhandling, koordinering, informasjonsdeling, kommunikasjon og kompetanse – til en viss grad.

Et terrorangrep er utfordrende å håndtere, også i etterkant av hendelsen. Det er mange aktører som skal fungere i et samspill, og i dette tilfellet skulle bl.a. politiet, Politiets sikkerhetstjeneste, Oslo kommune og Oslo Pride være i tett og god dialog, samtidig som offentligheten hadde et stort behov for fortløpende oppdateringer. Det var mye informasjon som skulle håndteres, i mange kanaler og under et stort tidspress. Dette innebar et klart behov for koordinering, informasjonsdeling og kontinuerlig kommunikasjon mellom aktørene. Utvalget har belyst disse forholdene og forbedringspotensialet på en – synes jeg – god måte.

Så setter jeg stor pris på at jeg får muligheten til å komme hit i dag for å belyse håndteringen av angrepet slik jeg opplevde det de aktuelle dagene i juni i 2022, og jeg stiller meg til rådighet for komiteen og de spørsmål som medlemmene måtte ha.

Møtelederen: Tusen takk skal dere ha. Da går vi løs på spørsmålsrunden, og jeg starter med meg selv som saksordfører.

Jeg går rett på spørsmålet som gjelder hvorfor det ikke ble opprettet en forebyggende sak, og vurderingene som ble gjort rundt det. Det har blitt påpekt at de juridiske vilkårene var til stede, og det ble likevel ikke gjort.

Så kommer vi inn i den siste avgjørende uken, hvor det er flere tidspunkter hvor man kan gjøre det som i ettertid viser seg å være det riktige, men det skjer ikke. Det kommer fram til et avgjørende møte på fredagen, som etter hvert er blitt mye omtalt, hvor det heller ikke går en alarm i tilstrekkelig grad.

Hvis vi starter med det som gjelder hvorfor det ikke opprettes en forebyggende sak, har jeg lyst til å høre litt om de vurderingene som ble gjort rundt det.

Roger Berg: Det er todelt. PST hadde Matapour, gjerningsmannen bak angrepet, i kikkerten. PST hadde kontakt med ham og gjorde vurderinger på et tidlig tidspunkt av om det var grunnlag for å opprette en forebyggende sak, men bestemte seg for at det her ikke var grunnlag for å følge opp nærmere enn det man gjorde.

Selv om PST har muligheten, står PST med et trusselbilde i dag hvor man har så mange som uttrykker ekstreme holdninger, som er på internett og fremmer synspunkter som er lovlige og ikke straffbare, men som er ekstremistiske. Det gjør de fullt lovlig. PST står med et stort antall personer som gjør det. Så kan man opprette en forebyggende sak og gå i Oslo tingrett og få tvangsmiddelbruk i forebyggende øyemed på et veldig lavt mistankegrunnlag. Det er inngripende hvis man gjør det, at man gjør det overfor Norges befolkning. Da skal man vite at man har en sak hvor det er grunnlag for å gjøre det. Man skal også vite at man har muligheten til å følge opp den informasjonen man innhenter. Man kan ikke starte en forebyggende sak uten å vite at man har ressurser til å følge opp med avlytting, spaning, med de ressursene som PST har. Der står PST i en kontinuerlig skvis, ikke minst etter angrepet i Ukraina i februar. I ettertid er 15 etterretningsoffiserer utvist. Det er klart PST står i et stort arbeid. Vi flyttet ressurser fra det området, fra terror og over til kontraetterretning. Man står med trusler mot myndighetspersoner. Man skal ikke være lenge på internett for å se at det er alvorlige trusler som framstilles. Da må PST gjøre skarpe prioriteringer når det gjelder opprettelse av forebyggende sak. Dagen i forveien, den 24. juni, ble det også vurdert om man burde det, på grunnlag av det man fikk fra E-tjenesten. Jeg var selv i møte på fredag ettermiddag. Jeg ville ha et kontrollerende, avsluttende møte før noen skulle starte ferie, noen gikk ut i helg, og noen skulle fortsette å jobbe. Har vi et juridisk grunnlag for å starte opp en sak? Har vi noe som tilsier at vi skal slå en terroralarm? Vi visste at det var Pride, vi visste om Arfan Bhatti, som hadde lagt ut dette flagget. Dette var det ikke første gangen han hadde gjort. Dette gjorde han kontinuerlig i mange år, fant balansen akkurat mellom trusler og ytringer og utfordret myndighetene på dette. Vi visste at han var i Pakistan. Det var ikke noe grunnlag for å opprette, vurderte vi da ut fra det

vi visste på det tidspunktet. Jeg spurte flere ganger. Har vi ikke noe grunnlag for at vi kan starte en sak, starte med en avlytting, gå i tingretten med hastekompetanse? Vi hadde ikke det på det tidspunktet, og da er det jo også feil av PST å starte på et ikke-objektivt grunnlag. Er det ikke et objektivt grunnlag for å starte en sak, skal man heller ikke gjøre det.

Det var noe av skvisen man sto i. Så ser man i ettertid – og det er jeg helt enig i – at vi burde ha gjort det. Da er det jo i hvilken grad det var en feilvurdering. Men ut fra det vi visste der og da, hadde vi ikke grunnlag. Jeg ba om håndsupprekning fra dem som var på møtet, dem som skulle ut i ferie, om hva vi gjør hvis vi kommer over informasjon som gjør at vi må starte på grunnlag av det vi hadde fra E-tjenesten og andre. Det var unisont at da dropper vi ferie. Da kutter vi ferie, og vi jobber, hvis det er noe som tilsier at vi kan jobbe med noe konkret.

Møtelederen: Hvis jeg kan spørre litt om dette møtet, på fredagen: Hvor mange ganger vil du si at dere møter E-tjenesten og de stiller opp tolv stykker? Det er vel det tallet vi har fått opplyst, at de var tolv stykker, og fra PSTs side var det fire. Er det riktige tall, og hvor ofte skjer det?

Roger Berg: Nå var ikke jeg på de møtene, for det var fagfolkene som jobbet med kontraterror. Jeg fikk kun referert fra møtene. Så hvor ofte? Man jobber veldig tett med E-tjenesten. Man sitter jo sammen med E-tjenesten. At det lå et alvor i det fra E-tjenestens side, er det ikke noe tvil om. Men man hadde ikke i PST da et objektivt grunnlag. Da hadde man jo gjort dette. PST har både pågrepet, avverget, gått inn, og har jo ikke noen frykt eller redsel for å gjøre det. Men man må ha et objektivt grunnlag for å kunne starte mot enkeltpersoner i Norge i dag. Hvis man ikke har det, kan man heller ikke gjøre det.

Det er klart at akkurat den balansen mellom hvor mange som er på møter, og hvor alvorlig det var, det blir vurderinger. Men det er faktainformasjonen som tingretten i Oslo spør oss om. Hva er de objektive funnene? Hva er den objektive informasjonen som gjør at dere skal starte avlytting av en norsk person?

Møtelederen: Kan subjektive oppfatninger av E-tjenestens troverdighet ha spilt inn? Det har jo vært omtalt at informasjon fra E-tjenesten ikke alltid blir tatt på like stort alvor. Det er iallfall tilflytt i media at det kan være ulike oppfatninger i PST-miljøet av hvor mye vekt man skal tillegge det som kommer fra E-tjenesten.

Roger Berg: Jeg har vært assisterende sjef i PST i 15 år. Fra et nesten ikke-eksisterende samarbeid til i dag – med først felles analyseenhet, som ble politisk bestemt,

og så et felles kontraterrorsenter – har det vært en voldsom positiv utvikling i samarbeidet mellom PST og E-tjenesten. Det er det ikke det minste tvil om. Det er stor vilje fra toppledelsen og stor vilje nedover i organisasjonen til samarbeid. Men så ser vi jo at særlig når det gjelder informantbehandling og informasjon fra samarbeidende tjenester, ligger det en veldig sensitivitet i det i tillegg, og kanskje en viss skepsis. Jeg tenker at det er grunnlag for å jobbe nærmere med å utvikle det samarbeidet mellom PST og E-tjenesten. Viljen er der. Ledelsen er for det. Og da må det smitte godt nedover, sånn at man gjør det beste ut av det.

Møtelederen: Jeg tror jeg må be deg om å utbrodere litt hva du mener om akkurat dette. Hvor er det skoen trykker, hvor er det problemet ligger? Du sier at det kan være en viss skepsis der. Kan du være litt mer konkret?

Roger Berg: Særlig hvis det er kildeoperasjoner, er det en skepsis, for da holder man kortene tett til brystet, av naturlige grunner. Det er farlig hvis man går ut med kildeinformasjon og det sitter noen i andre enden som gir informasjonen til en etterretningstjeneste eller en sikkerhetstjeneste. Da er man veldig forsiktig med å dele innholdet i den. Når PST spør E-tjenesten, vil de gjerne vite mest mulig, mens det kanskje er en tendens til at man holder kortene til brystet for ikke å fortelle alt. Og det er gjensidig. Det er det samme fra PST, særlig innenfor det med menneskelige kilder, kildeoperasjoner og deling av informasjon fra samarbeidende tjenester. Man er redd for å få informasjonstørke hvis man ikke er presis nok, eller at PST får informasjon fra E-tjenesten som ender opp i en rettssak, og kanskje man eksponerer en samarbeidende tjeneste, og at man da får informasjonstørke. Det er sensitive spørsmål, og der må det jobbes videre med tilliten. Men viljen er der. Folkene vil det, og lederne vil det.

Men der tenker jeg utvalget peker på noe viktig, der det absolutt er gode funn som man må jobbe videre med.

Møtelederen: Utvalget har påpekt at i dette møtet mellom fagfolkene på fredagen er det feil folk som møter fra PSTs side – litt enkelt og litt satt på spissen, men det er rett og slett ikke de samme folkene som har fulgt sakskomplekset over tid, og det kan ha fått store konsekvenser. Er du enig i den vurderingen?

Roger Berg: Ja, jeg bestrider ikke det utvalget skriver der. Som leder av PST satt jeg ikke så tett på at jeg så det selv, men det som utvalget beskriver, tenker jeg virkelig er noe man må ta på alvor. Vi bestrider ikke det i det hele tatt. Så det er jo noe som PST må ... Grunnen til det, hva som var den reelle årsaken til at de ikke var fle-

re eller de rette personene, er noe utvalget til dels beskriver, og det tenker jeg at vi må legge til grunn, at det er som utvalget sier, og ta kritikken for det og sånn sett se framover og forbedre på de rutineene, eller hva som skal til for at man ikke gjør de samme feilene på nytt.

Møtelederen: Da går vi videre til den åpne spørsmålsrunden, og vi følger partilisten nedover. Vi starter med Arbeiderpartiet og nestleder i komiteen, Frode Jacobsen.

Frode Jacobsen (A): Jeg tror jeg vil fortsette der komitélederen slapp nå, bare sånn at dette blir helt klart for oss. Det møtet på fredagen som du var på – sier du at der visste dere at det skulle være parade, og at det var et pridearrangement? Forsto jeg deg riktig da?

Roger Berg: Helt klart. Vi visste at det var pride dagen etter, og at flere hadde en guffen følelse og til dels klump i magen. Det er det ikke noe tvil om. Det var det jo foran stort sett alle store arrangementer. Så vet ikke PST: Har vi gjort nok? Kunne vi gjort mer? Kan det oppstå noe? Kommer det en blindgjenger? Kommer det noe inn fra siden her? Det er en god beskrivelse at det var en guffen følelse. Det satt vi med flere av oss. Vi visste at det var pride dagen etter.

Frode Jacobsen (A): Var det kontakt mellom Oslo-politiet, som Gangås ledet da, og PST også knyttet til pride? Vi har fått fortalt fra Oslo Pride tidligere i dag at de hadde veldig godt samarbeid med Oslo-politiet også i forkant av dette arrangementet, og pride hadde vart hele uken. Var Oslo-politiet og PST i kontakt med hverandre på et tidspunkt i forkant av 25. juni?

Beate Gangås: Er det til meg, eller?

Frode Jacobsen (A): Til begge i og for seg.

Beate Gangås: Det som er vanlig når vi i Oslo-politiet planlegger denne type store arrangementer, er at vi bruker PSTs trusselvurderinger. Så den generelle kontakten er der. Det spesielle med akkurat de hendelsene som skjedde den fredagen, er jeg ikke kjent med at det var noen dialog med Oslo-politiet om.

Frode Jacobsen (A): I forkant, nei? Men når du da, Berg, sier at du selv som PST-sjef var på et møte fredag, dere vet at det er pride, og vi får høre fra dem som har skrevet rapporten, og også lest det som står, at det er 16 på et møte fredag ettermiddag – med fagfolk, som du selv sier – og så var det ingen som tenkte på at det er pride? Det framstår litt underlig. Er du enig i det?

Roger Berg: Jeg vet ikke ... Det er vanskelig for meg å si hva de vurderte, men vi visste at det var pride dagen

etter. Vi hadde jo laget trusselvurdering for pride. Det var en del av helheten. Vi lagde vurderinger i forkant, på vårparten, hvor vi hadde 17. mai, store arrangement, inklusiv pride, og hvis det dukker opp noe spesielt, kommer det tilleggstrusselvurderinger. Men det dukket ikke opp noe spesielt. Vi visste at terrortrusselen var på medium, og at Oslo politidistrikt er gode på arrangementer, at de – når man ligger på et nivå medium, som er at det eksisterer terrortrussel, vi har sagt det i trusselvurderingene våre også – er gode på å sette på tiltak. Men vi hadde ikke da noe spesielt som vi kunne gå til Oslo-politiet med. Vi hadde ikke noe konkret på ettermiddagen.

Burde vi hatt det? Det sier utvalget – vi burde hatt det.

Frode Jacobsen (A): Så til Gangås: Hva ville det etter din vurdering betydd om PST hadde delt sin egenproduserte etterretning om Matapour med radikaliseringskontaktene i politiet, som hadde ansvar for å følge ham opp? Ville det ha endret noe, tror du?

Beate Gangås: Jeg skal være forsiktig med å spekulere og være altfor hypotetisk. Oslo politidistrikt hadde informasjon om Matapour. Vi hadde stanset ham i bil sammen med Bhatti en tid i forkant i forbindelse med at det skulle være en demonstrasjon utenfor moskeen på Stovner. Det er klart at vi ser det som ønskelig å få så mye informasjon som mulig, at det deles så mye som mulig, mellom PST og radikaliseringskontaktene for at de skal kunne gjøre de riktige grepene og handle på riktig måte.

Frode Jacobsen (A): Et siste spørsmål til Berg, og det går på omorganiseringene som har vært i PST etter 22. juli og etter Al-Noor: Har det bidratt til å endre noe av lederkulturen og ledelsestenkningen i PST, slik at man kan lytte til og lære mer av dem som er i førstelinjen, og at man er tydeligere på hvor styrker og svakheter befinner seg?

Roger Berg: Jeg er vel ikke helt objektiv når jeg skal svare på det. Jeg tenker at vi tok alle de funnene på alvor, det som skjedde, og tok på alvor den utviklingen vi hadde forventning om. Det er flinke folk i PST, som stiller krav til lederne sine. Det er mange som søker jobb der, og ledelsen er under press for å levere god ledelse. Men om det var godt nok, er det vanskelig for meg å være tydelig på. Jeg opplevde i hvert fall at de evalueringene var nyttige. De ga oss gode tilbakemeldinger, og vi hadde et godt utgangspunkt for både å drive lederutvikling og å ha fokus på god ledelse – med god hjelp av de ansatte.

Møtelederen: Da går ordet videre til Senterpartiet og Nils T. Bjørke.

Nils T. Bjørke (Sp): Det er veldig krevjande saker, dette.

Er det i forbindelse med omorganiseringa gjennomført nye rutinar for korleis ein skal følgja opp dersom sakshandsamar vert sjuk, er i permisjon eller er fråverande? Det verkar her som det er folk som ikkje har vore tett på denne saka, som har vore i møtet den fredagen, og som kanskje er grunnlaget for at det som dukka opp, ikkje vart sett. Du seier at det hadde ikkje dukka opp noko spesielt sjølv om det var pride, men samtidig hadde ein denne infoen frå E-tenesta. Det er ganske tydeleg at de hadde fått den informasjonen. Er utfordringa samhandling internt i PST, eller er det mellom etatane som er den største utfordringa?

Roger Berg: Jeg opplever at det både i samarbeidet med politiet og i samarbeidet mellom etatene er god vilje, men det er en krevende situasjon. Man har et enormt informasjonstilfang som grunnlag for å ta ulike beslutninger. Men det er klart at det med samarbeid på tvers med etater, er ofte en akilles, og det er noe man aldri kan få terpet nok på. Man må bli bedre på det hele tiden – dele informasjon, ha vilje til å dele, ha kultur for å dele, spille hverandre god. Det er grunnlag for å forbedre seg på det området.

Nils T. Bjørke (Sp): På kva måte meiner du at det er omfattande? Har omorganiseringa av PST som har vore etter både 22. juli-rapporten og Al-Noor-rapporten, bidrege til betre leiarskap? Har ein vorte flinkare til å lytta til kvarandre og samhandla med fyrstelinjetenesta?

Roger Berg: PST er omorganisert flere ganger, og PST har blitt tilført mye ressurser og har til tider hatt voksesmerter ved at man har fått store budsjetter, mange nye folk, utdannede folk, og har integrert folk med ulik type bakgrunn inn i PST. Det har vært utfordringer med det, men selve omorganiseringen har vært ønsket internt. Og sånn sett, med et endret trusselbilde opp gjennom tiden, har man måttet flytte ressurser fra det ene til det andre området.

Min erfaring gjennom mange år er at PST stort sett har hatt en slakk på noen områder når vi har møtt nye utfordringer, men nå for tiden står PST i utfordringer på alle saksområder – om det er oppkjøp, etterretning, trussel mot myndighetspersoner, terror, høyreekstremisme og ekstrem islamisme. Man står i et krevende trusselbilde og må både organisere seg riktig, ha rett kompetanse og samtidig forholde seg til det spennet som er mellom personvern, inngripende metoder og forventning om sikkerhet – forventning om at befolkningen skal ivaretas, men uten at man bruker inngripende metoder.

Det var ikke lenge forut for denne hendelsen at jeg ble avhørt av Spesialenheten for politisaker for at vi hadde vært for offensive når det gjaldt flypassasjerdata. I et terrorforebyggende øyemed hadde vi hentet ut flypassasjerdata på en – konklusjon – ulovlig måte, som vi per i dag har fått mulighet til å gjøre. Som et av få land i Europa, hadde vi ikke mulighet til det. Der hadde PST tolket utvidende for å kunne drive terrorforebyggende arbeid. Man står i et voldsomt spenn hele tiden, store utfordringer for å kunne møte trusselbildet og balansere personvern, inngripende metoder, mot forventning om sikkerhet.

Møtelederen: Da går ordet videre til Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Først et spørsmål til Roger Berg. Oppfattet jeg deg riktig når du sa at du etter det fredagsmøtet som du ikke var på, med disse 16 menneskene, hadde snakket med dem som var der, og konkludert at det ikke var juridisk grunnlag for å starte forebyggende sak?

Roger Berg: Det stemmer. Jeg visste at det foregikk møter i PST på fagnivå, og vi hadde et fredag ettermiddag. Jeg ba om et avsluttende møte for å stille kontrollspørsmål. Har vi gått igjennom alt? Det med Bhatti i Pakistan og flagget var vi kjent med. Men som sagt, Bhatti fant den balansen gjennom veldig mange år om å ytre seg. Vi hadde informasjon, og ...

Carl I. Hagen (FrP): Men ikke det juridiske grunnlaget for å åpne sak?

Roger Berg: Nei, vi hadde ikke noe konkret, objektiv informasjon som tilsa at vi kunne starte en overvåking av en enkeltperson, eller at vi kunne gå ut med et terrorvarsel, som ville bli helt uspesifikt.

Carl I. Hagen (FrP): Kan du forklare hvorfor det ikke er nevnt i rapporten at dere hadde den vurderingen etterpå? På side 52 og 53 er hele dette møtet gjennomgått ganske detaljert, men så vidt jeg kan se, er det ikke ett ord om det du nå sier, altså et møte hvor du selv var med, etterpå. Jeg går ut fra at det var din beslutning da å ikke åpne sak?

Roger Berg: Jeg lytter jo til lederne, dem som stiller på den type møter, når man har oppsummeringsmøter, og lytter til anbefalinger og konkluderer på det grunnlag. Men jeg har opplyst utvalget om det møtet vi hadde fredag ettermiddag før vi gikk hjem. Det var et oppsummerende møte, hvor jeg stilte en rekke kontrollspørsmål, for jeg visste at vi gikk ut i ferie – folk har krav på ferie også i PST. Vi er sårbare. De tidligere hendelsene vi har hatt...

Carl I. Hagen (FrP): Ja, det har vi hørt. Men det var din avgjørelse å ikke åpne sak?

Roger Berg: Nei, det er ikke... Når du er sjef for PST, så er det din avgjørelse uansett. Du kan ikke peke på noen andre, det er sjef PSTs avgjørelse. Men du sitter ikke direkte inne der – vi har jurister, vi har avdelinger. Hver forebyggende sak som skal opprettes, løftes ikke til sjef PST, men ansvaret er der, utvilsomt.

Carl I. Hagen (FrP): Da har jeg et siste spørsmål. Du har jo snakket litt om organiseringen, og det har vært veldig mye snakk om forholdet mellom PST og E-tjenesten. For oss som er utenfor alt dette: Hvorfor er det to forskjellige tjenester, i stedet for at de ble slått sammen til én tjeneste, slik at man slapp disse konkurranseelementene mellom to tjenester? At det kan være ulike avdelinger i én tjeneste som har litt divergerende oppfatninger, skjønner jeg, men hva er årsaken til at vi har to tjenester i stedet for én?

Roger Berg: E-tjenesten har et helt annet mandat. De tilhører Forsvaret, og de ser på trusler som kommer utenfra mot Norge, mens PST har et innenlandsansvar. Det er mye større restriksjoner på hva PST kan behandle av informasjon, for det dreier seg om norske borgere, mens når det gjelder å beskytte Norge, som E-tjenesten har et viktig ansvar for, har de mye bredere fullmakter til å iverksette tiltak og innhente informasjon. Det er per i dag, men om det er hensiktsmessig å slå sammen styrker for framtiden ... Det har jo vært foreslått. Både forsvarskommisjonen og det arbeidet som pågår, vurderer jo å ha Norge i de rette innretningene, og det kan hende at vi må gjøre noe med.

Carl I. Hagen (FrP): Er det ikke noen internasjonale regler eller konvensjoner som hindrer oss i å gjøre det, hvis vi mener, til slutt, at det kan være en god idé?

Roger Berg: Men det er nok en god idé å ha å ha en etterretningstjeneste innenfor Forsvaret, og så blir det å skille mellom innland og utland og det som er PST som sikkerhetstjeneste og E-tjenesten som etterretningstjeneste. Men å finne gode løsninger på det og ha et åpent sinn for hvordan vi skal innrette oss, er jeg enig i, det bør diskuteres.

Møtelederen: Da går vi videre til Audun Lysbakken i SV.

Audun Lysbakken (SV): Først til Roger Berg: Jeg vil takke for at du deler dilemmaer og beskrivelser av hvordan tjenesten er strukket. Det er ikke slik at vi ikke forstår det, men det er nå likevel vår plikt å komme til bunns i hvorfor det svikter når det svikter.

Da lurer jeg på følgende: Du beskriver det manglende grunnlaget for å opprette en sak den fredagen, og du sa i stedet at du forsikret deg om at dere hadde gått gjennom alt. Men det er jo likevel slik at det manglende grunnlaget kunne vært gjort noe med av PST selv, for det utvalget peker på, er at tipset om Bhattis planlegging ikke utløste et arbeid for å finne ut hvem som kunne være en eventuell iverksetter av det angrepet i Norge. Derfor lurer jeg på, og det er jo det grunnleggende spørsmålet: Hvorfor kom ikke det arbeidet i gang?

Roger Berg: Jeg tror det kan være flere svar på det. Kanskje er man på et vis hektet på gammel tankegang. Det er flere i PST som mener at man burde ha tenkt at når Bhatti er i utlandet, så kan vi ikke senke skuldrene; vi bør kanskje se om det er alternativer. Så jeg tror nok det er sammensatt, og der ligger det gode læringspunkter om hvordan man skal tilnærme seg. Man kan opprette forebyggende sak uten å bruke tvangsmidler. Man kan innrette seg annerledes for fremtiden, og man kan gå ut og være mer proaktiv overfor ulike miljøer, bl.a. utsatte miljøer, som er beskrevet her. PST har et veldig fokus på trusselutøver og ikke den trusselutsatte. Metodisk sett ligger det her flere måter å jobbe på som gjør at man for fremtiden kanskje kan avverge, forebygge på en annen måte.

Audun Lysbakken (SV): Apropos det: Ut fra det utvalget sier om PSTs innsikt i nettopp hvem de trusselutsatte er, ser det i ettertid underlig ut – med alle de islamistiske angrepene som var rettet mot skeive miljøer internasjonalt i årene fram mot dette angrepet – at det ikke ble like tydelig understreket fra PSTs side at islamister utgjorde en trussel mot skeive, som de gjorde når det gjaldt høyreekstreme. Vil du si at bevisstheten rundt islamister som trussel mot skeive miljøer var for dårlig, rett og slett, i tjenesten i årene fram mot angrepet?

Roger Berg: Når vi nå skuer tilbake og ser det vi vet, skulle vi jo i etterpåklokskapens lys ønske at vi hadde innrettet oss annerledes. Vi hadde faktisk like før et terrornivå på medium, på det som heter «mulig», men innenfor ekstrem islamisme hadde vi faktisk gått ned til nivået under, til «lite sannsynlig». Og det var ikke bare... Det var trender i Europa som viste – etter all innsatsen som var gjort overfor fremmedkrigere og ISIL – at trusselen fra ekstreme islamister faktisk hadde gått ned. Hendelsen i Oslo ble lagt merke til internasjonalt og førte til at man faktisk måtte styrke nivået igjen. Det var en ny opplevelse, og vi fikk mange henvendelser utenfra om at dette var en ny erfaring. Men ut fra det vi hadde da, ut fra det som var vårt ståsted... Men så sier utvalget at her burde vi ha rettet mer fokus mot sårbare trusselutsatte grupper, og det tenker jeg er god læring for

PST framover. Det som skjedde, får vi ikke gjort noe med, men det er mulig å innrette seg annerledes framover.

Audun Lysbakken (SV) [16:37:03]: Et siste spørsmål til Gangås, for jeg synes vi må innom avlysningen av solidaritetsmarkeringen i denne bolken også. Jeg vil høre ditt syn, sett fra Oslo politidistrikt, på den prosessen. Utvalgets konklusjon er at politidirektøren ikke hadde tilstrekkelig grunnlag for anbefalingen – eller egentlig beslutningen – om en avlysning. Er du enig i den konklusjonen?

Beate Gangås: På det tidspunktet satt jeg og var ennå ikke sikker på hvilken informasjon som framkom i det møtet, på den mandagen. Det jeg kan si, var at jeg hadde spørsmålet rundt avlysning med meg helt fra lørdagen. På lørdag morgen var det besluttet at prideparaden ble anbefalt avlyst. Den skulle gå på lørdag, samme dag, få timer etter angrepet, og det var også da reaksjoner på at avlysning ble anbefalt. Det var en av grunnene til at jeg ba om å få nummeret til lederen av pride og tok kontakt med lederen av pride, tok kontakt med byrådslederen i Oslo, dro bort til rådhuset og spurte om vi skulle ha en felles pressekonferanse. Jeg fikk informasjon om at PST skulle ha en pressekonferanse kl. 14, og jeg ba om at vi kunne bli igjen i byrådsrommet for å få med oss den pressekonferansen, for å høre om det handlet om trusselnivået. Det ga en økt forståelse for hvorfor det ble avlysning, men det var allikevel noen som gikk, og politiet var jo der, og da ble det reaksjoner på det – hvorfor er dere der når dere har anbefalt en avlysning?

Så dette hadde jeg godt med meg når jeg gikk inn i mandagen, etter på søndag morgen å ha vært i kontakt med pride, som sa at «vi ønsker å ha en markering i morgen». Jeg sa at det skal vi gjøre alt vi kan for å trygge, etter beste evne. Det var vår inngang til det spørsmålet. Det ble satt i gang planlegging, det ble satt på en egen innsatsleder, og jeg tok raskt kontakt med stabssjef, så vi fikk startet det arbeidet. Den intensjonen hadde vi helt til jeg fikk en telefon, etter at vi hadde hatt et telefonmøte hvor jeg begrunnet hvordan vi tenkte, at vi ønsket å gjøre det vi kunne for å sikre det, at vi mente det var tryggere med et statisk arrangement der det var en seriøs fasilitator som sto bak, og at vi hadde veldig god kontakt med pride.

Så kom det en telefon til meg etter en stund, og da var min oppfatning at de satt på et helt annet informasjonsgrunnlag enn det jeg satt på. Jeg prøvde å si at vi fremdeles mente at det riktige var å gjennomføre det, men fikk da beskjed om at det går ikke på grunn av den informasjonen vi har fått nå. Så det forholdt jeg meg til.

Audun Lysbakken (SV): Hvem var det du var i kontakt med da? Var det politidirektøren, eller var det PST?

Beate Gangås: Da fikk jeg en telefon – og det tror jeg også er beskrevet i rapporten – fra beredskapssjefen i Politidirektoratet som, så vidt jeg forsto det, gikk ut fra møtet i RSU.

Møtelederen: Da går ordet videre til Rødt – Seher Aydar.

Seher Aydar (R): Takk skal du ha.

Bare for å ta en liten oppfølger på akkurat dette først: Har du noen oppfatning av eller informasjon om hvem det var som til syvende og sist tok avgjørelsen om at det var klokt å anbefale en avlysning av solidaritetsmarkeringen?

Beate Gangås: Det kom informasjon til meg. Det var jeg som politimester som sa til mine at vi var nødt til å anbefale en avlysning, på grunnlag av en telefon jeg hadde fått fra Politidirektoratet som sa at sånn må det bli. Det betydde jo egentlig at jeg ble instruert til å anbefale en avlysning.

Seher Aydar (R): Jeg prøvde egentlig å høre om det var en avgjørelse som kom fra politisk hold, eller om det var faglige vurderinger i Politidirektoratet som lå bak anbefalingen. Har du noen informasjon om det?

Beate Gangås: Mitt tydelige inntrykk var at her var det i et møte gitt informasjon fra PST som var av en sånn karakter at de som hadde fått beskjed, altså Politidirektoratet og politidirektøren, som hadde fått meldinger fra oss om hvorfor vi mente at vi kunne gjennomføre det, de sa at det går ikke – det er for farlig.

Seher Aydar (R): Takk for svar. Jeg har bare et siste lite spørsmål som egentlig handler om dine ulike roller. Du var politimester da angrepet fant sted, og er nå sjef for PST. Har du kommet over informasjon som PST satt med, som du som politimester skulle ønske at du hadde før, under eller umiddelbart etter angrepet?

Beate Gangås: Jeg tror jeg har sagt tidligere om planlegging av et så stort arrangement i Oslo at Oslo politidistrikt helt objektivt sett er det beste politidistriktet når det gjelder store arrangementer og har veldig god trening i det, men vi ønsker selvfølgelig å ha så mye informasjon som mulig. Så når det gjelder å få tilgang på informasjon, synes jeg utvalget beskriver det ganske godt: Det kunne ha vært mer dialog mellom PST og Oslo-politiet på et tidligere tidspunkt.

Møtelederen: Venstre og Grunde Almeland.

Grunde Almeland (V): Jeg har et par spørsmål.

For å følge opp dette sporet konkret, altså til Roger Berg: Ga du eller PST noe informasjon til regjeringen

som var vesentlig annerledes enn det som Oslo-politiet hadde operert med tidligere?

Roger Berg: Det stemmer. Jeg var i et møte med regjeringen hvor også politidirektøren var, og etter at dette angrepet skjedde, fikk vi kontinuerlig ny og veldig bekymringsfull informasjon. I møtet med regjeringen – nå skal ikke jeg referere fra regjeringens indre liv, men jeg kan referere til hva jeg sa – anbefalte jeg en utsettelse fordi vi ikke hadde oversikt. Vi visste at det kunne komme følgeangrep, vi visste at liv kunne gå tapt, ut fra den etterretningen vi hadde, og min anbefaling til politidirektøren – senere også til politimesteren i Oslo og til regjeringen – var å utsette, på grunnlag av veldig farlig informasjon vi hadde. Hvis jeg eventuelt blir utfordret på det, kan jeg ikke si mer om det. Da må vi ta det i en lukket setting, for det er veldig konkret informasjon om den etterretningen som jeg hadde på det tidspunkt, som innebar en veldig farlig situasjon.

Jeg sa at hvis norske myndigheter vet det vi vet nå, og norske myndigheter godkjenner og legitimerer at dette arrangementet går av stabelen, var mitt råd at man burde utsette det; det var for farlig, liv kunne gå tapt, og da med myndighetene vel vitende om at vi sto i en så farlig situasjon. Jeg bestemte ikke – det var mitt råd.

Jeg har vært politidirektørens NK i syv år, hun kjenner meg godt, og jeg var også kjent i de miljøene. Det var alvorlig informasjon vi sto overfor. Liv kunne gå tapt. Vi hadde informasjon om at det man hadde oppnådd i dette angrepet, ikke var fullført. Det hadde stort potensial. Vi var overrasket over det potensialet det hadde, og nye liv kunne gå tapt. Det var vilje til å slå til igjen.

Grunde Almeland (V): Til Beate Gangås: Har det kommet informasjon i etterkant som gjør at din oppfatning om hvorvidt arrangementet burde gjennomføres eller ikke, har endret seg nå, kontra hvordan det var den gang da?

Beate Gangås: Jeg fikk ytterligere og mer utfyllende informasjon, som også Roger Berg var inne på, senere på mandagen. Jeg hadde også tillit til at de vurderingene som ble gjort av PST og av politidirektøren, var riktige, og at de hadde kloke betraktninger rundt hvor farlig det var. Så jeg må bare si at ja, det kom ny informasjon. Det var fortløpende utvikling i løpet av dagen. Så er det litt vanskelig å være veldig etterpåkløkt, og det er ikke nødvendigvis noen fasitsvar på det spørsmålet heller, men det var krevende for Oslo politidistrikt å stå i det spennet vi gjorde den mandagen.

Grunde Almeland (V): Et spørsmål bare for å klargjøre det som gjelder opprettelse av forebyggende sak: I sin rapport beskriver utvalget ganske tydelig at terskel-

en for å opprette forebyggende sak i PST ikke er spesielt høy, og de nevner konkret et bilstopp i april 2022 og en hendelse der de mener det er juridisk grunnlag for å opprette sak. Så da spør jeg Roger Berg: Er du uenig med utvalget? Du har tidligere sagt at du mener det 24. juni ikke var juridisk grunnlag for å opprette sak. Er du uenig med utvalget når de sier at det var juridisk grunnlag for å opprette sak?

Du nevnte også konkret – hvis jeg forsto deg riktig, og dette kan du oppklare – at det at ressursituasjonen var krevende, gjorde at det også var problematisk å opprette forebyggende sak. Er det også riktig?

Roger Berg: At man kunne opprette forebyggende sak mot Matapour etter stoppen, er riktig. Det kunne man gjøre. Det var ikke noe juridisk i veien for det, men det må man vekte opp mot andre saker man står i, og opp mot annen informasjon man har. Det var hele tiden prioriteringer. Det er jo – til spørsmål 2 – slik at PST må gjøre prioriteringer. Det er et stort antall ekstremister i Norge som mener at det er legitimt å bruke vold for å oppnå sine religiøse eller politiske mål, og man har ikke kapasitet til å overvåke alle dem og følge dem så tett som man gjerne skulle gjøre. Det er det jo heller ikke lagt opp til at Norge som nasjon skal gjøre.

Grunde Almeland (V): Så det var et juridisk grunnlag?

Roger Berg: Det var et juridisk grunnlag for å følge med på Matapour. Det kunne man ha gjort, men man hadde snakket med Matapour, og man hadde gjort gode vurderinger. Jeg har selv lest rapporten fra dem som var og snakket med Matapour og mente at han ikke var så farlig. Han hadde et voldspotensial, han støttet ISIL, han mente at de vantro ikke fortjente livets rett, men han var innenfor ytringsfriheten, og det er legitimt å mene det. Men veien fra å gå fra ord til handling er alltid veldig krevende å finne ut av, og der står PST med en rekke saker hver eneste dag hvor man ikke bare har en guffen følelse, men også klump i magen.

Møtelederen: Jeg har et kort spørsmål, bare til oppklaring. Vi har tidligere fått høre utvalget si at anbefalingene om å kansellere bygger på en misforståelse. Hvis jeg leser deg riktig, presenterer du nå tvert imot en versjon som tilsier at det er helt konkrete opplysninger som gjør at det er en riktig beslutning, og at det ikke er kommet til informasjon i etterkant som gjør at det viser seg at alt var feil. Er det riktig forstått at du den dag i dag fortsatt sier at det forelå informasjon som gjør at det var en helt riktig anbefaling å gi?

Roger Berg: Jeg mener fortsatt at det var en helt riktig anbefaling. Oslo, med de operative mannskapene

som jeg kjenner godt, hadde ikke det bildet jeg hadde. Det var en liten håndfull som hadde det alvorlige bildet som vi sto i, og som var grunnlaget for mine anbefalinger.

Møtelederen: Så for å være helt tydelig: Utvalget sier at dette bygger på en misforståelse, men det er etter din oppfatning feil?

Roger Berg: Det mener jeg er feil – absolutt. Det var feil.

Møtelederen: Det blir et siste, kort spørsmål fra Kari Henriksen.

Kari Henriksen (A): Bare et oppklaringsspørsmål om noe vi har fått vite tidligere i dag, og det er at PST skal ha en egen oppfølgingsplan etter det som skjedde i Al-Noor-hendelsen, og at PST ikke er enig i alle anbefalingene som kom i den rapporten. Kan den tidligere PST-sjefen Berg si noe om hvilke punkter dere var eller fremdeles er uenig i?

Roger Berg: Jeg var også inne i den evalueringen som skjedde etter Al-Noor. Det var en rekke anbefalinger som fremkom, og det ble en diskusjon innad i PST om hva man skal prioritere, hva man er enig i, og hva som er viktig og ikke viktig, men jeg klarer ikke å huske detaljene i hva man sånn sett var uenig i. Man måtte også der gjøre en prioritering av hva man skulle implementere. Det tar tid å implementere anbefalinger og gjøre endringer og justeringer. Noe mente man i PST var mer relevant enn annet, og PST må jo ha muligheten til å gjøre egne vurderinger også av hva som er relevant, hva man skal gå videre med, og hva man skal innføre. Men jeg husker ikke detaljene i det man mente man ikke burde følge opp.

Møtelederen: Vi har faktisk ett og et halvt minutt igjen, så jeg drister meg til å ta det når vi først er samlet. Det jeg ikke helt har fått svar på, er hvor oppsiktsvekkende og uvanlig det er at tolv personer fra Etterretningstjenesten møter i et møte mellom fagpersoner fra PST. Hvor unikt er det?

Roger Berg: Det er ikke unikt at Forsvaret og E-tjenesten har et helt annet ressurstilfang enn det PST har. Så tolv til fire gjenspeiler det ganske godt. E-tjenesten har en helt annen bemanning. De er en del av Forsvaret. De har helt andre ressurser enn PST har. Det er ikke i nærheten når man sammenligner det. Det kan det være gode grunner til når vi ser hva som skjer i dag, og de store truslene som finnes, men at E-tjenesten ofte mobiliserer, og at E-tjenesten har bra med ressurser og bra med folk, er det ikke noe særlig tvil om. Det er der jeg

mener man må ha en informasjonsflyt. At antall hoder i et møte teller – det må være rene ord for pengene. Hva er det vi står i, hva har vi av informasjon, hvor trykker skoen? PST har en helt annen terskel, for det er inngripende metoder man bruker overfor Norges befolkning når PST må vite at det faktisk er objektive funn som gjør at vi skal starte en avlytting av en telefon, avlytte internett og at man skal gå på norske borgere med tvangsmiddelbruk og gå i tingretten for å få den muligheten. Der er det veldig ulike mandater mellom PST og E-tjenesten.

Møtelederen: Det siste, veldig enkle spørsmålet er: Har terskelen nå flyttet seg etter de erfaringene PST har gjort? Er terskelen for å opprette en forebyggende sak lavere nå enn før dette?

Roger Berg: Nå har jeg gått av med pensjon og er ikke i inngrep med det, men jeg tenker at utvalget er inne på noe. Det er flere måter man kan følge opp saker på – kanskje utvide porteføljen, tiltakspakken for når man arbeider med en forebyggende sak. Men det blir Beate Gangås og teamet som fremover må se på hvordan man skal modernisere, se på metodene man bruker, og utvikle seg videre.

Møtelederen: Vi må sette strek. Vi sier tusen takk for at dere dukket opp. Dere får muligheten til å si noen avsluttende ord hvis dere har forberedt det, men utspørringen fra komiteen er i alle fall over. Dere har mulighet til å si noen avsluttende ord hvis dere ønsker det.

– Da gjenstår det bare å si tusen takk for at dere stilte opp. Så ønsker jeg alle en god fredagskveld og en god helg.

Høringen slutt kl. 16.55.

Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen mandag den 2. oktober 2023 kl. 9

Møteleder: Peter Frølich (H) (komiteens leder)

Sak:

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Møtelederen: Da vil jeg på vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen få ønske hjertelig velkommen til denne høringen, som er et ledd i komiteens behandling av saken om redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølging av 25. juni-rapporten. Høringen i dag er en fortsettelse av høringen vi startet på fredag 29. september.

Den åpne høringen som vi har i dag, vil etterfølges av en lukket høring senere i dag med de samme deltakerne.

Komiteen har besluttet at høringen skal omhandle, men ikke begrense seg til, følgende problemstillinger:

1. Kan det identifiseres underliggende årsaker til svakhetene som har kommet fram i 25. juni-utvalgets rapport?
2. Hvilke beslutninger ble tatt i forkant av angrepet? Hva var gjort for å forebygge og avdekke angrep, og hva var bakgrunnen for beslutningene som ble tatt i politi- og etterretningstjenestene i ukene før angrepet?
3. Hvilke beslutninger ble tatt under håndteringen av angrepet?
4. Hvilke beslutninger er tatt i etterkant av angrepet, og hvordan følges 25. juni-utvalgets anbefalinger og identifiserte utfordringer opp?
5. Hvilke endringer og initiativ er gjennomført for å følge opp kontroll- og konstitusjonskomiteens bemerkninger om kompetent ledelse og klare ansvarsforhold innad i departementene og i underliggende etater fra Innst. 210 S for 2012–2013?

Følgende er invitert og kommer til å møte til høringen i dag:

- Politidirektoratet v/politidirektør Benedicte Bjørnland
- sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Beate Gangås
- sjef for Etterretningstjenesten Nils Andreas Stensønes
- politimester i Oslo politidistrikt Ida Melbo Øystese
- tidligere justis- og beredskapsminister Monica Mæland
- forsvarsminister Bjørn Arild Gram
- justis- og beredskapsminister Emilie Mehl

Det er komiteens håp at dette skal gi nyttig informasjon i komiteens arbeid. Vi kommer til å fremme en innstilling til Stortinget senere i sesjonen.

De prosedyrene som er fastsatt i Reglement for kontrollhøringer, vil bli fulgt.

Jeg minner for ordens skyld om at siden dette er en åpen høring, må dere være veldig påpasselig med at gradert informasjon ikke gis. Da må vi eventuelt lukke dørene, men slik vi nå har lagt det opp i praksis, vil det være enklest å utsette den type informasjon til den lukkede delen av høringen.

Så vil jeg opplyse om at det blir tatt et stenografisk referat fra høringen, og det vil følge som vedlegg til den nevnte innstillingen vi skal gi til Stortinget.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, må svarene være så korte og konsise som mulig. Jeg vil også opplyse om at det er mulig at dere underveis i spørsmålsstillingen kan bli avbrutt. Det er ikke for å være frekk eller freidig, men rett og slett for å sørge for at alle får stilt de spørsmålene som de mener er relevante.

Høring med Politidirektoratet v/politidirektør Benedicte Bjørnland, sjef for Politiets sikkerhetstjeneste Beate Gangås, sjef for Etterretningstjenesten Nils Andreas Stensønes og politimester i Oslo politidistrikt Ida Melbo Øystese

Møtelederen: Da tenker jeg at det er på tide å starte. Jeg ønsker velkommen til politidirektør Benedicte Bjørnland, sjef for PST Beate Gangås, sjef for Etterretningstjenesten Nils Andreas Stensønes og politimester i Oslo Ida Melbo Øystese – hjertelig velkommen.

Politidirektør Bjørnland har med seg to bisittere. Det er avdelingsdirektør Tone Elisabeth Vangen og seksjonssjef for forebygging og etterretning i politifagavdelingen, Kristin Elnæs.

Sjef PST har med seg en bisitter. Det er avdelingsdirektør Lars Lilleby.

Sjef E-tjenesten har med seg en bisitter. Det er sjef for juridisk enhet, Jarl Eirik Mørkestøl Hemmer.

Politimesteren i Oslo har med seg to bisittere. Det er stabssjef Harald Nilssen og leder for Felles enhet for forebygging, Rune Solberg Swahn.

Hjertelig velkommen til dere alle.

Alle som er invitert, vil få 10 minutter til en innledning. Etter innledningen kommer komiteens utspørring til å starte. Jeg får som saksordfører 10 minutter, og deretter får hver partigruppe 5 minutter til spørsmål. Så avslutter vi med en åpen spørsmålsrunde på 10 minutter. Helt til sist skal hver av de inviterte få mulighet til en kort oppsummering hvis det er ønskelig.

Til sist: Husk alltid å skru av og på mikrofonen, i og med at dette også sendes der ute. Når det er 30 sekunder igjen, begynner lampen å lyse.

Da gir jeg først ordet til Benedicte Bjørnland. Du har inntil 10 minutter – vær så god.

Benedicte Bjørnland: Ærede komité, det er et alvorstungt bakteppe for denne høringen. Under angrepet 25. juni ble to personer drept, flere ble skadet, og det er fortsatt mange som kjenner på frykt og utrygghet som følge av denne hendelsen. Det tar vi på alvor, og vi går inn i dette med respekt for konsekvensene denne hendelsen har hatt for mange mennesker. Det betyr at vi skal være åpne om politiets håndtering, lyttende til reaksjonene og ta lærdom der det er nødvendig.

Politiets beredskapsplanverk slår fast at det skal gjennomføres systematiske evalueringer etter alvorlige hendelser. Det har vært viktig for oss å sikre en grundig og systematisk gjennomgang, både for å fremme læring og utvikling i politiet og også for at samfunnet rundt oss skal få flest mulig svar. En grundig belysning er også viktig for å bidra til tillit til myndighetenes evne til å forebygge, avdekke og håndtere alvorlige hendelser i samfunnet.

Evalueringsutvalgets funn og anbefalinger har bidratt med viktige læringspunkter som retter seg mot politiet og PST og samhandlingen oss imellom. Vi arbeider systematisk med å omsette funn og anbefalinger fra evalueringsrapporten til konkrete tiltak for videre oppfølging. Arbeidet er tett koordinert med PST og Oslo politidistrikt, og Politidirektoratet har oversendt en detaljert plan for oppfølging av 25. juni-utvalgets rapport til Justis- og beredskapsdepartementet.

Jeg vil avgrense min redegjørelse mot forhold som ligger til PSTs ansvarsområde og den operative håndteringen av angrepet. Dette svares ut av sjef PST og politimester i Oslo politidistrikt.

Et læringspunkt jeg vil framheve, er behovet for at myndighetene evner å etablere og opprettholde felles situasjonsforståelse under alvorlige hendelser som oppstår og utvikler seg raskt. Det utfordrer oss på mange måter, og rapporten peker med rette på flere områder hvor samhandlingen internt i politiet og med samvirkeaktører kan videreutvikles og forbedres.

Politidirektoratet har sammen med PST iverksatt flere tiltak for å styrke samarbeidet, som en del av oppfølgingen av evalueringsrapporten. Blant annet er det etablert en ordning med en fast liaison fra PST i POD, faste møter på ledelsesnivå, og vi arbeider nå med en nasjonal rutine for å styrke samhandlingen. Dette er eksempler på grep for å styrke samhandlingen med sikte på bl.a. felles situasjonsforståelse, at viktig og tidsriktig in-

formasjon deles og kommuniseres enhetlig fra myndighetene.

Å bevare tilliten mellom befolkningen og myndighetene er en bærebjelke i samfunnet vårt. Derfor har det i etterkant av angrepet vært viktig for oss å styrke dialogen med LHBT+-organisasjonene gjennom å etablere jevnlig dialogmøter. I forkant av årets pridearrangementer ble det sammen med PST invitert til et felles dialogmøte. Her la PST fram en trusselvurdering, og politiet fortalte om aktuelle tiltak, med mulighet for spørsmål og diskusjon i fellesskap. Jeg opplever disse møtene som verdifulle og tillitsbyggende, og som noe vi skal ta med oss og bygge videre på.

Politiets har over tid måttet tilpasse seg et skjerpet trusselbilde med økt beredskap mot alvorlige samfunns-trusler. Operasjonssentralene i politiet har blitt betydelig styrket og utgjør sammen med innsatspersonellet en viktig del av den operative krisehåndteringen i politiet. Åpningen av Politiets nasjonale beredskapssenter i 2020 var en viktig milepæl. Beredskapstroppen, helikoptertjenesten, bombetjenesten og krise- og gisselforhandlerne er nå samlet og har mulighet til å trene sammen. Det er også innført regelmessig samtrening for politidistriktenes innsatspersonell og nasjonale beredskapsressurser.

Arbeidet med å styrke politiets beredskapsevne og evne til krisehåndtering har vært en prioritert oppgave som også har bidratt til en klargjøring av Politidirektoratets rolle med å ivareta kriseledelse på nasjonalt nivå. Dette skal bidra til å styrke politiets samlede evne til koordinert og effektiv innsats både på tvers av politidistriktene og i samarbeid med andre.

Politiets arbeider sammen med en rekke andre aktører med oppfølging av tiltak i strategier og handlingsplaner som Nasjonal kontraterrorstrategi og Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Om kort tid ventes en evaluering av ordningen med radikaliseringskontakter i politiet fra Politihøgskolen, og om ikke lenge leverer Ekstremismekommisjonen sin rapport. Disse arbeidene vil også være viktig for videreutvikling av politiets innsats på dette feltet.

Som politidirektør er det naturlig for meg å knytte noen kommentarer til anbefalingen om å utsette den planlagte solidaritetsmarkeringen i Oslo kort tid etter angrepet. Jeg fikk i møte i RSU svært bekymringsfull informasjon fra PST som ikke hadde vært tilgjengelig for Politidirektoratet tidligere, og det ble gitt en tydelig anbefaling fra sjef PST om at arrangementet ikke burde gjennomføres denne dagen siden man ikke hadde kontroll på situasjonen. Evalueringsutvalget konkluderte med at det var et brudd på retten til forsamlingsfrihet å anbefale utsettelse begrunnet med at det forelå en ekstraordinær og uavklart trusselsituasjon. En av politiets fremste oppgaver er å ivareta innbyggernes sikkerhet.

Da er det svært viktig at politiet er trygg på hvordan hensynet til sikkerhet skal vektes opp mot andre rettigheter. Utvalgets konklusjon skapte derfor etter vårt syn behov for en nærmere rettslig avklaring rundt denne problemstillingen.

Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene. Dette er et uavhengig organ underlagt Stortinget som skal bidra med råd og veiledning til offentlige myndigheter. Politidirektoratet ba NIM om en nærmere rettslig vurdering av denne problemstillingen for å få kunnskap og råd om hvordan avveiningen mellom ulike menneskerettigheter best kan ivaretas. NIM har konkludert med at de ikke kunne finne grunnlag for at det er begått menneskerettighetsbrudd som følge av politiets beslutning om å anbefale utsettelse av solidaritetsmarkeringen etter terrorangrepet i Oslo i fjor sommer. Rapporten fra NIM påpeker at anbefalingen om å utsette solidaritetsmarkeringen, gitt det trusselbildet som forelå, også kan ses som et utslag av en menneskerettslig forpliktelse til å beskytte retten til liv, og at dette er et forhold evalueringsutvalget ikke har drøftet i sin rapport. NIMs vurderinger og anbefalinger, og også utvalgets utredning, vil være god veiledning for politiets videre interne kompetansebyggende arbeid på dette feltet. Jeg vil likevel understreke at anbefalingen om å utsette den planlagte solidaritetsmarkeringen var av stor betydning for mange mennesker, og at det fortsatt er tydelige læringspunkter rundt hvordan trusselbildet og beslutningen om utsettelsen ble kommunisert ut til befolkningen.

Avslutningsvis vil jeg fremheve at politiet kontinuerlig må arbeide for å bli bedre til å forebygge, avdekke og håndtere alvorlige hendelser både alene og i samarbeid med andre. Rapporten fra 25. juni-utvalget er et viktig bidrag inn i den videre utviklingen av politiet. Vi er godt i gang med å omsette kunnskapen til konkrete tiltak for å bevare og forsterke det som fungerte bra, og sikre endring og utvikling der det er nødvendig.

Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Takk skal du ha.

Da går ordet videre til Beate Gangås, som har inntil 10 minutter.

Beate Gangås: Politiets sikkerhetstjeneste skal trygge Norge og ta vare på rikets sikkerhet. PST greide ikke å stanse angrepet 25. juni 2022, og det har jeg på vegne av PST beklaget. Håndteringen av angrepet har vært gjenstand for en grundig evaluering, og 25. juni-utvalgets konklusjoner er viktige for PST. Når det stilles spørsmål ved organisasjonen og måten vi jobber på, må det få konsekvenser, og endringer vil og skal skje.

Jeg har tidligere i denne høringen møtt som politimester i Oslo og belyst forhold knyttet til håndteringen av angrepet. Det er viktig å ta med læring og erfaring fra dette arbeidet over i mitt nåværende ansvar som sjef PST.

Oppfølgingen av evalueringsutvalgets konklusjoner har for PSTs del medført en konkret oppfølgingsplan med konkrete tiltak. I resten av innledningen min vil jeg fokusere på disse tiltakene. Vi har delt det opp i seks tematiske kategorier.

Det første punktet er PSTs forebyggende arbeid. Når det gjelder dette, var en av hovedkonklusjonene til utvalget at PST bør senke terskelen for å opprette såkalte forebyggende saker. Kontraterrorarbeidet i PST er avdelingsovergripende. Det innebærer at PST arbeider på ulike måter for å forebygge terror. En av disse er gjennom opprettelse av forebyggende saker. Det er PSTs kunnskap om den aktuelle trusselen som avgjør om det skal opprettes en slik sak, eller om trusselen skal håndteres på en annen måte. Hvordan PST best mulig kan arbeide forebyggende, gjennomgås nå systematisk, slik at bl.a. oppfølging av tips og beskyttelse av trusselutsatte grupper i samfunnet kan skje på best mulig måte. Konkret betyr dette at vi ser på hvordan tips og meldinger vi mottar, behandles og følges opp: Hvordan vi kan tydeliggjøre og prioritere innhenting av informasjon, hvordan vi kan styrke arbeidet med åpne kilder og gjennomgå ressurssituasjonen knyttet til kontraterrorarbeidet.

Det andre temaet i planen er samhandling med Etterretningstjenesten. Det er et viktig forhold som også er grundig behandlet i evalueringen. PST og E-tjenesten samarbeider svært nært og tillitsfullt. Det er nødvendig for at vi skal lykkes i våre oppdrag, og det er Norges sikkerhet helt avhengig av. Samarbeidet med Etterretningstjenesten er og har vært godt. Samtidig må vi ta inn over oss at det på enkelte områder kan bli enda bedre. Tjenestene jobber nå systematisk for å forbedre samhandlingen mellom oss ytterligere. Målsettingen er å skape en enda bedre felles situasjonsforståelse og optimal bruk av tjenestenes samlede ressurser, kompetanse og informasjon. Vi har laget en felles samvirkeplan oss imellom. Der er det besluttet strategiske veivalg for å sikre en vellykket og gjensidig forsterkende oppdragsløsning. Planen er sentral i vår felles respons på de forbedringspunkter som 25. juni-utvalget har påpekt, og som omhandler våre to tjenester.

Det tredje temaet i planen er informasjonsdeling. Å dele informasjon med samarbeidspartnere er en viktig forutsetning for å lykkes i det forebyggende arbeidet. Utvalget konkluderte med at PST satt på relevant egenproduisert etterretningsinformasjon som tjenesten ikke delte i tilstrekkelig grad med politiet. Utvalget har anbefalt at PST i større grad bør nedgradere og dele egen etterretning

om personer som politiet har ansvar for å følge opp. PST er opptatt av å følge opp utvalgets anbefalinger. Det er nå igangsatt en rekke tiltak knyttet til deling av informasjon for å styrke politiets evne til å lykkes i sitt forebyggende arbeid. Særlig viktig er det å prøve å få til nedgradering av så mye informasjon som mulig for å lette samarbeidet. I de tilfellene der gradering av informasjon er nødvendig, må det etableres kunnskap og trygghet også når det gjelder formidling og deling av slik informasjon.

Det fjerde temaet vi har i planen, er kommunikasjon. Vi arbeider nå nært med bl.a. Politidirektoratet og Oslo politidistrikt for å utvikle og systematisere samarbeidet mellom kommunikasjonsmiljøene ved kriser og store hendelser. Arbeidet er godt i gang. Utvalget har også reist spørsmål om ansatte i PST har den spesialkunnskap som er nødvendig, og vi ser nå på den strategiske kompetansestyringen hos oss ved å sikre nødvendig kompetanse for å løse samfunnsoppdraget i tråd med utviklingen i trusselbildet. – Det var altså kompetanse som var det femte temaet.

Det sjettede temaet er ressurser. Vi står i Norge i et omfattende og krevende trusselbilde. Slik var det den 25. juni i fjor, og slik er det fortsatt. Dette er blitt utdypet gjennom våre graderte og ugraderte trusselvurderinger. Dette krevende trusselbildet gjør at PST hver dag må foreta vanskelige prioriteringer. Vi har ikke ubegrenset med ressurser, økt fokus på noe betyr nedprioritering av noe annet. I en tid med økt etterretningsvirksomhet mot Norge har disse prioriteringene blitt enda mer krevende – med de konsekvensene det får. Jeg viser til utvalgets rapport, som peker på at det var for få personer i PSTs forebyggende kontraterrorvirksomhet i forhold til oppgavene de var satt til å løse. Utvalgets konklusjon er alvorlig og samtidig utfordrende.

Jeg vil understreke følgende: Det er mitt ansvar som sjef for PST å gjøre det beste jeg kan ut fra de ressursene jeg til enhver tid har til rådighet, men jeg vil likevel påpeke at ressursituasjonen er slik at jeg nå er i en kontinuerlig dialog med departementet om hvordan denne på best mulig måte kan styrkes for å møte dagens utfordringer. – Takk.

Møtelederen: Tusen takk.

Da går ordet videre til Nils Andreas Stensønes. Du har 10 minutter, vær så god.

Lars Andreas Stensønes: Komiteleder og komitémedlemmer: Jeg takker for invitasjonen til å delta i denne høringen.

Terrorangrepet 25. juni i fjor var og er dypt tragisk for offrene, for de pårørende og for den norske befolkningen. Vi fikk igjen oppleve terror på norsk jord, og nok en gang var angrepet rettet mot våre grunnleggende samfunnsverdier. Helt siden det fatale angrepet har vi

fokusert på å gjennomgå og lære av hendelsesforløpet og vårt arbeid knyttet til saken. For flere av mine medarbeidere har det vært en stor personlig belastning at vårt arbeid ikke ledet til at angrepet ble avverget.

Vi har stilt oss spørsmålet: Er det noe vi kunne gjort annerledes? Etter vår vurdering er svaret i det vesentlige et nei, men det er forhold vi kan forbedre oss på, først og fremst i samvirke med PST, som sjef PST, Beate Gangås, akkurat adresserte.

Vårt arbeid vil også bli vurdert av en rekke uavhengige instanser. Både Stortingets kontrollarbeid, EØS-utvalgets pågående undersøkelser og domstolen i straffesaken mot Matapour og eventuelt andre vil formodentlig ta stilling til E-tjenestens virksomhet i saken. Vi vil selvfølgelig jobbe grundig med alle funn som kommer fra det.

Vårt lovpålagte samfunnsoppdrag inkluderer å innhente informasjon som kan bidra til å avdekke eller motvirke grenseoverskridende terrorisme. Etterretningstjenesten har gjennomført operasjoner mot internasjonal terrorisme i flere tiår. Det er et av flere prioriterte områder hos oss.

Som Norges nasjonale utenlandsetterretningstjeneste innhenter vi informasjon om utenlandske forhold som beslutningsstøtte til norske myndigheter, herunder PST. Etter etterretningstjenesteloven § 2-4 er vi pålagt å varsle om trusler som vi blir kjent med, og som krever umiddelbar handling eller av andre årsaker er tidskritiske. Det var det vi gjorde før 25. juni.

I en operasjon styrt og kontrollert av E-tjenesten, som hadde pågått i flere år, mottok en av våre agenter informasjon søndag 19. juni om et mulig terrorangrep. Flere av de involverte personene var norske borgere. Informasjonen ble ansett som så viktig og unik at den ble sendt hjem til Norge samme kveld, og større ressurser ble satt på saken i tjenesten.

Fra søndag til mandag formiddag ble all informasjon sammenstilt, analysert og vurdert. Det var ingen tvil i fagmiljøet om at informasjonen var troverdig, og at det mest sannsynlig var tale om et terrorangrep i Norge. All relevant informasjon vi hadde om angrepsplanen, ble mandag formiddag varslet til PST, og vi kalte inn PST til et møte om saken og fulgte opp med skriftlig informasjon. Vi tok også saken opp i et operativt ledermøte mellom E-tjenesten og PST samme dag. Vi understreket at vi tok informasjonen på det største alvor, at informasjonen var meget troverdig, og at den stammet fra en kilde med god og unik aksess. Vi orienterte videre om at informasjonen ble mottatt over Telegrams private chattefunksjon med selvslettende meldinger. Selve chatloggen kom ikke til oss i Norge før etter angrepet.

Vi vurderte at angrepet kunne være nært forestående, og at angrepet mest sannsynlig ville finne sted i Nor-

ge. Vi vurderte videre at Arfan Bhatti mest sannsynlig var involvert, og vi formidlet vår vurdering om at utførelsen mest sannsynlig var en ukjent tredjeperson i kretsen rundt Bhatti.

Det er ikke på noen måte vår opplevelse at E-tjenestens varsel forut for 25. juni ble ignorert fra PSTs side. Vi ba for øvrig om tilbakemelding fra PST på informasjonsbehov vi hadde selv.

Videre ba vi om å få lov til å dele informasjon om en norsk borger med noen andre lands etterretningstjeneste for å forsøke å skaffe ytterligere informasjon som kunne belyse angrepsplanene, herunder tid og sted for angrepet. Jeg traff også en hastebeslutning mandag morgen om å starte innhenting med andre metoder overfor relevante personer i utlandet.

Mellom etterretningstjenester og sikkerhetstjenester er det uansett høyst uvanlig å dele rådata eller å oppgi detaljer om kilden til informasjonen. Identiteten til vår agent er noe av det vi beskytter høyest, også internt i tjenesten. Spredning av opplysninger som kan bidra til å avsløre agenten, vil kunne sette både agentens liv i fare og andre personer som agenten har kontakt med, i fare. Dette var dessuten den eneste tilgangen til mer informasjon om angrepsplanene, og en bred deling kunne ført til at tilgangen ble kompromittert, og at man dermed mistet mulighet til å innhente mer informasjon som kunne ha avverget dette angrepet.

Når etterretnings- og sikkerhetstjenester deler informasjon, stammer informasjonen enten fra egen innhenting eller fra partner. Der vi ikke har grunnlag for å gjøre en vurdering av troverdighet, vil det alltid framkomme. Dersom mottaker av ulike grunner ikke skulle ha tillit til vurderingen, er det rom for å stille spørsmål om informasjonens opphav. Det var derfor i tråd med praksis at kildeopplysninger ikke ble delt, og det framkom heller ingen forventning om det.

I dagene som fulgte, forsøkte vi å skaffe til veie mer informasjon med bruk av ulike innhenningsmetoder. Det kom imidlertid ingen ny informasjon om angrepsplanene.

Fredag fant og vurderte E-tjenesten posteringen på Bhattis facebookprofil fra 14. juni av bilder av et brennende prideflagg. Opplysningene ble delt med PST i et møte fredag ettermiddag. Det ble samtidig opplyst at Bhatti hadde viet oppmerksomhet til Orlando-skytingen i Florida i 2016. I lys av situasjonen ble det besluttet å opprette ekstraordinær hjemmevakt i helgen, i tillegg til vår stående vakt og at operasjonen ute pågikk.

Det at angrepet ikke ble avverget, gjør vondt og berører oss alle.

I media har det særlig fra advokaten til Matapour blitt framsatt alvorlige påstander om at Etterretningstjenesten kan ha framprovosert terrorhandlingen. Det er feil.

Alle utsagn som vår agent har framsatt, har hatt til hensikt å framskaffe mer informasjon og å oppstille vilkår og betingelser som kunne bidratt til å trekke ut tiden og hindre angrepet fra å finne sted. Dette kan underbygges nærmere ved å se på hvordan operasjonen ble gjennomført, hva som ble kommunisert, og hvorfor. Jeg kan ikke omtale dette i den åpne høringen, men vil komme tilbake til dette spørsmålet i den lukkede høringen.

For å avdekke og motvirke trusler som har forbindelse til både innenlandske og utenlandske forhold, er det helt avgjørende med sømløst samarbeid, informasjonsdeling og et godt tillitsforhold mellom PST og Etterretningstjenesten. Vi samarbeider tettere og mer fortløpende enn noen gang tidligere, og ideen om at tillitsforholdet mellom tjenestene er dårlig, kjenner jeg meg ikke igjen i. PST er vår viktigste partner, og vi har tillit til hverandre. Min erfaring er at det samarbeides godt på mange nivåer mellom tjenestene. Flere samarbeidsarenaer er opprettet, og samarbeidsinstruksen fra 2006 er god og angir en klar retning for samarbeid og informasjonsdeling. Samtidig er det forhold som kan forbedres. Det arbeides derfor systematisk med å videreutvikle samarbeidet gjennom samvirkeplanen mellom de to tjenestene.

Det er iverksatt tiltak som kan styrke samvirket ytterligere, gjennom både formelle prosesser, tettere samarbeid og utveksling av personell. Et eksempel på et tiltak som allerede er implementert, er felles trusselavklaring i konkrete saker som kan berøre begge tjenestenes mandat. Nå arbeider vi for å spisse og forbedre dette.

Med denne innledningen er jeg klar til å svare på komiteens spørsmål. Takk.

Møtelederen: Takk for det.

Først skal Ida Melbo Øystese ha ordet. Du har inntil 10 minutter. Vær så god.

Ida Melbo Øystese: Ærede komité, tusen takk for invitasjonen.

Terrorangrepet i Oslo den 25. juni var et angrep på friheten til å elske hvem vi vil. Det var et angrep på vår frihet til å samles i et fritt og demokratisk samfunn. Vi, som myndigheter, sviktet vår evne til å beskytte de skjeive da de trengte det som mest. Derfor er denne høringen viktig. Sammen må vi lære og forbedre.

Rapporten slår fast at store deler av den operative politihåndteringen ble utført på en god måte av våre mannskaper. Det viser at vi har lært av tidligere hendelser, og at vi har øvd og trent. Det skal vi bygge videre på og utvikle. Likevel er det viktige læringspunkter.

Samtidig som vi nå diskuterer hva vi kan lære av evalueringsrapporten, står vi midt i en omfattende etterforskning. Oslo politidistrikt bruker store ressurser på å sikre en grundig etterforskning og en sikker rettsprosess.

Jeg startet som politimester i Oslo den 1. mai i vår. I min innledning vil jeg legge hovedvekt på hvordan vi følger opp utvalgets anbefalinger. Det er viktig for meg å understreke at politiet ikke venter med å forbedre seg til evalueringsrapporter foreligger – vi starter med en gang. Like etter hendelsen startet vi med et systematisk arbeid, og flere konkrete tiltak er satt i verk. Senere har det vist seg at disse tiltakene er i tråd med evalueringsutvalgets funn og anbefalinger.

Jeg vil nå knytte noen kommentarer til utvalgets funn som er relevante for Oslo.

I rapporten kommer utvalget med flere anbefalinger når det gjelder det forebyggende arbeidet. Vi har nå utarbeidet en ny forebyggingsinstruks. Instruksene skal bidra til å sikre kvalitet, notoritet og beste praksis i det personorienterte forebyggingsarbeidet. Instruksene ivaretar relevante funn og anbefalinger fra både Al-Noor og 25. juni-evalueringene. Vi har også styrket ledelsen av det forebyggende arbeidet. Vi har et enda tettere samarbeid med kontraterroravdelingen i PST, og vi reviderer våre samhandlingsrutiner.

Politihøgskolen har fått i oppdrag å utvikle nasjonal opplæring om forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. I påvente av at dette skal komme i orden, har vi lokalt iverksatt flere ulike interne kompetansehevingstiltak – også dette i samarbeid med PST.

Vi jobber nå med å lage et system for prioritering og rangering av personer i radikaliseringsporteføljen.

Når det gjelder politiets operative håndtering, anbefaler rapporten at politiet bør fortsette med regelmessig trening og øving. Vi har hvert eneste år faste felles treninger med nødetatene i prosedyren for pågående livstruende vold, også kalt PLIVO. Oslo politidistrikt deltar sammen med de nasjonale beredskaps og bistandsressursene på nasjonale øvelser hvert år. Vi følger Politihøgskolens stabs- og lederutviklingsprogram, og vi arrangerer egne øvelser i skarpe hendelser med alle nivåer i distriktet.

Vi har en god etterretnings- og etterforskningsstruktur, og vi opplever at PST nå deler mer informasjon. Nesten alle trusselvurderinger som er gradert, kommer nå i en ugradert versjon. Det gjør at vi som politi i større grad kan dele informasjon med trusselutsatte miljøer, og det gjør det enklere for oss alle å sette i verk mer målrettede tiltak.

Oslo politidistrikt har ulike beredskapsordninger som kan støtte våre operative mannskaper ved en krisesituasjon. Vi vurderer fortløpende om vi har de riktige beredskapsordningene, og vi tar tilbakemeldingene fra rapporten på alvor. Rapporten slår fast at politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride. Det medførte at ofre og sårbare grupper fikk ansvaret for krevende kommunikasjonsoppgaver midt i en krise.

Det er ikke i tråd med ansvarsprinsippet for krisekommunikasjon at den aktøren med det svakest beslutningsgrunnlaget fikk ansvar for en svært inngripende og krevende beslutning. Det tar vi på alvor, og vi forstår hvor vanskelig dette var for Oslo Pride. Før årets pride besluttet vi at dersom paraden måtte avlyses, skulle Oslo politidistrikt formidle det. Dette læringspunktet er nå inne i vårt planverk.

Evalueringsrapporten ble lagt fram tidlig i juni, og det var veldig viktig for oss at vi kunne ta med læringspunktene inn i årets pridemåned. Vi forstår at mange skeive var redde i forkant av årets pridemarkeringer, og det var en frykt vi tok på det største alvor. Vi samarbeidet tett med Oslo Pride, PST, Politidirektoratet og Oslo kommune for å gjøre arrangementene så trygge som mulig.

I et åpent samfunn kan vi aldri gi noen garantier, men jo mer vi samarbeider og deler informasjon, jo mer målrettet kan vi sette i verk beskyttelsestiltak og trygge våre grunnleggende demokratiske verdier. Vi gjorde vårt ytterste for å lage en trygg ramme rundt årets pride, og jeg er glad for at også Amnesty i sin observasjon av prideparaden gir våre mannskaper gode tilbakemeldinger. Amnesty skriver at politiet gjennom sin tydelige tilstedeværelse viste at terrortrusselen mot de skeive blir tatt på alvor.

Politiets samfunnsoppdrag er å verne demokratiet og særlig å sikre trygge rammer rundt de stemmene som har et ekstra behov for å bli hørt. Som leder Dan Bjørke i Oslo Pride understreket under fredagens høring, er det ikke de skeives ansvar at skeive kan leve et trygt og fritt liv. Det er vårt felles ansvar. Det ansvaret tar Oslo politidistrikt på det aller største alvor.

Møtelederen: Tusen takk skal dere alle ha for innledningene. Da går vi over til utspørringsdelen, og det er jeg som saksordfører som starter med 10 minutter.

Det første spørsmålet går til Benedicte Bjørnland og POD. Det gjelder møtet i RSU den 27. juni. Bare for å få ting helt riktig «on record» så står det skrevet i utvalgets rapport at du går inn i dette møtet med en innstilling om at arrangementet skal gjennomføres, og du går ut av møtet med en innstilling om at det ikke kan gjennomføres. Er det riktig forstått? – Ja?

Så har du sagt nå i forklaringen at det skyldes opplysninger fra PST i møtet, og at de opplysningene var konkrete og alvorlige, og derfor endret du mening. Ble det presentert informasjon om konkrete angrepsplaner, konkrete trusler, som gjorde at du endret mening?

Benedicte Bjørnland: Ja, det ble understreket at informasjonen var veldig farlig, og at den var veldig sensitiv. Det vi noterte oss fra det sjef PST sa, var for det første at de hadde grunn til å tro at det som hadde skjedd, var planlagt. Så var det snakk om syv personer som

kunne ha tilknytning til saken, hvorav en uidentifisert person. Det dreide seg om personer som kunne være villige til å ofre seg. PST hadde ikke kontroll på disse personene. De var ikke i posisjon til pågripelser, og det forelå informasjon om våpenanskaffelser.

Sjef PST ga veldig tydelig uttrykk for at han anbefalte at solidaritetsmarkeringen derfor burde utsettes. Det ble understreket at informasjonen var veldig sensitiv. Det var også en av årsakene til at jeg ikke spurte mer da. Det som ble presentert i RSU-møtet, holdt for meg i massevis, og det ble også klart at det var såpass akutt å få formidlet dette til Oslo politidistrikt. Så beredskapsdirektøren, som var med meg i møtet, og jeg hvasket sammen, og hun gikk ut av møtet og ringte politimesteren i Oslo for å formidle det som ble betraktet som veldig farlig og sensitivt. Så det ble antakelig også vanskelig for politimesteren i Oslo, for vi oppfattet at informasjonen var høyt gradert, og den kunne ikke formidles i detalj på åpen telefonlinje til politimesteren i Oslo. Sånn sett var den situasjonen vi satte dem i, selvfølgelig vanskelig for politimesteren i Oslo.

En av grunnene til at vi mente dette hastet, var at vi hadde fått opplysninger av politimesteren i Oslo i forkant om at det snart skulle holdes en pressekonferanse. Vi tenkte da at all den tid den solidaritetsmarkeringen skulle være på ettermiddag/kveld, så var det viktig at ikke Oslo politidistrikt gikk ut og formidlet «kom og markér», men at man allerede da fikk formidlet at man anbefalte en utsettelse.

Møtelederen: Meldingen fra dere til Oslo politidistrikt – var det en instruks i realiteten?

Benedicte Bjørnland: Ja, jeg vil si at det var en instruks, og jeg ser at vi har fått kritikk for at vi og jeg burde ha satt oss dypere inn i hva Oslo politidistrikt hadde av informasjon da vi ble enige om at dette måtte formidles raskt på telefon. Utvalget mener at det var kritikkverdig, og at vi burde ha gravd ytterligere i hva Oslo politidistrikt hadde av informasjon. Jeg satt med det inntrykket etter denne informasjonen jeg fikk fra sjef PST i RSU, at dette var så sensitivt og farlig at det ikke var de dype detaljene Oslo politidistrikt hadde. Jeg oppfattet at jeg fikk helt ny informasjon.

Vi hadde senest på formiddagen vært i kontakt med Oslo politidistrikt, for vi skulle situasjonsrapportere til Justisdepartementet. Det vi noterte oss fra informasjonen fra Oslo politidistrikt, var at det i hvert fall ikke var opplysninger der om at de hadde det samme bildet som vi fikk i RSU. Jeg leser opp her: Politiet har ingen informasjon om at noe skal skje, men situasjonen er fortsatt uavklart. Det var det vi noterte oss fra situasjonsrapporteringen fra Oslo politidistrikt, og som vi rapporterte videre til Justisdepartementet.

Møtelederen: Da går spørsmålet videre til PST.

På fredag hadde vi besøk av Roger Berg her, og med et lite forbehold om at dette er riktig referert, så sa han:

«Vi hadde informasjon om at det man hadde oppnådd i dette angrepet, ikke var fullført. Det hadde stort potensial. Vi var overrasket over det potensialet det hadde, og nye liv kunne gå tapt. Det var vilje til å slå til igjen.»

I rapporten står det på side 257:

«Samtidig er det også viktig å understreke at både PST og politiet både frem mot og i etterkant av RSU-møtet ikke hadde avdekket noe informasjon som indikerte planlagte følgeangrep.»

Jeg tror komiteen bare må få høre det fra PST direkte: Hva er riktig versjon av hendelsene?

Beate Gangås: Det er krevende for meg å si hvordan man tenkte og agerte den dagen og i dagene før hendelsen, ettersom jeg selv ikke var der, men var politimester i Oslo. Det som er åpenbart, er at det var en god og tett dialog med E-tjenesten. Det ble gitt informasjon som er formidlet her også. Det ble vurdert at man ikke hadde nok konkret informasjon om hvor og når det skulle skje et angrep. Det var heller ikke noe kunnskap i PST om at dette var en operasjon – som E-tjenesten også har sagt her, at slik informasjon gir man ikke. Det betyr jo at PSTs inntrykk den gangen var at man ikke hadde nok konkret informasjon til å iverksette konkrete nok tiltak. Jeg vet ikke om det svarer på spørsmålet, men ellers tror jeg kanskje vi må komme tilbake til noe av dette i kveld.

Møtelederen: Basert på den informasjonen du og PST har nå: Er det en erkjennelse av at det var en feilvurdering i RSU den 27. juni, eller står PST fortsatt den dag i dag på at det var en riktig avgjørelse?

Beate Gangås: Er vi nå på avlysning? Jeg forstår det slik på daværende sjef PST, som vel har den beste forutsetningen av alle i PST, at de fremdeles står på at det var den riktige avgjørelsen.

Møtelederen: En av anbefalingene som PST har fått, går på dette med terskel for forebyggende tiltak. Er den endret per dags dato? Er det gjort en endring i praksis fra PSTs side av hvordan man håndterer den typen saker?

Beate Gangås: Den juridiske terskelen ligger der, og den er lav. Det ble det også redegjort for på fredag. Det skal ikke mye til for å åpne en forebyggende sak. Så utfordrer jeg hele tiden på at vi må ha flere forebyggende saker, men en forebyggende sak har ikke stor effekt hvis man ikke får kledd på den både innhentingkapasiteter og ressurser til å følge den opp ordentlig. Det er det

spennet vi står i når det gjelder dette, men ja, vi skal forsøke å opprette flere forebyggende saker, også for å vise omfanget av hva vi står i, selv om det er mer ressurskrevende enn å følge opp på andre måter.

Møtelederen: Et siste spørsmål til E-tjenesten og Stensønes: Dere har kommet til at E-tjenesten i det store og hele ikke kunne gjort noe annerledes. Det tror jeg ikke kan leses på noen annen måte enn at hovedansvaret og feilen, for å si det rett ut, ligger på PSTs side i dette tilfellet. Har dere noen klar oppfatning om hvor det i så fall gikk galt? Var det informasjonen dere hadde, som ikke ble tatt på tilstrekkelig alvor? Var det feil i oppfølgingen, altså rot i oppfølgingen? Var det jussen som manglet? Var det ressurser som manglet? Har E-tjenesten noe klart bilde av hvor det gikk galt?

Nils Andreas Stensønes: Takk for spørsmålet. Vi har fokusert på det som er innenfor vårt ansvar, og det er å formidle informasjonen til PST, og det prøvde vi å gjøre så tydelig og så klart som mulig. Det tilligger ikke meg, og jeg har ikke tilstrekkelig informasjon til, annet enn å lese rapporten. Da blir det en sånn annenhåndsvurdering, så jeg tror ikke jeg skal ha noen meninger om hva som skjer internt i PST. Det er jeg ikke i posisjon til å ha.

Møtelederen: Men dere har ikke et etterlatt inntrykk? Dere må jo ha hatt en sjeleransakelse basert på hva dere kunne gjort annerledes. Det må vel også indikere litt at dere har noen oppfatninger av hvor det gikk galt, i og med at det ikke var hos dere.

Nils Andreas Stensønes: Igjen: Vår oppfatning var at vi formidlet budskapet, men hvordan det ble prioritert og gjort internt i PST, vil jeg ikke gå inn på. Da er rapporten vesentlig bedre enn det jeg kan gjøre. Vi forsøkte å formidle dette flere ganger, og internt i organisasjoner pågår det prosesser og vurderinger som vi ikke har innsyn i.

Møtelederen: Da skal vi gå videre til spørsmålene fra de respektive partier. Vi starter med 5 minutter spørsmål fra Arbeiderpartiet.

Frode Jacobsen (A): Jeg vil starte med Bjørnland og noe du svarte på komitélederens spørsmål, at det hastet med å gi Oslo-politiet beskjed, og den telefonen vi har hørt om. Hadde dere hatt bedre tid – ville dere gjort en annen vurdering hvis dere hadde hatt en dag eller to til for å ettergå informasjon? Mener du at den informasjonen som likevel ble gitt av PST i det møtet, viste seg å være av en sånn kvalitet at konklusjonen ville vært den samme?

Benedicte Bjørnland: Jeg vil si at ja, det ville den vært. Jeg skulle jo ønske at vi hadde hatt bedre tid, og

sånn sett at vi ikke satte Oslo i den vanskelige situasjonen, at de ikke fikk sensitiv informasjon på telefonlinjen, men egentlig bare fikk en beslutning om at nå burde det virkelig anbefales en utsettelse av dette arrangementet uten noen nærmere forklaring. Det var ikke ideelt. Det ideelle hadde vært at vi hadde satt oss ned med dem, gått gjennom det vi hadde hatt av beslutningsstøtte og informasjon, og at vi kunne gjøre det på en gradert måte og sånn sett også fått et felles situasjonsbilde av hva vi sto overfor. Men jeg fastholder at det var riktig, med den farlige informasjonen vi fikk i RSU, å anbefale en utsettelse av arrangementet. Sånn jeg vurderer det, ville det ikke vært forsvarlig å la det gå med såpass farlig informasjon.

Så var det sånn at det var en anbefaling om en utsettelse. Dette er en forpliktelse vi har, sånn jeg opplever det, etter EMK artikkel 2. Det handler bl.a. om å formidle trusselbildet til innbyggerne våre, til befolkningen, og være ærlige og transparente der vi kan, sånn at de også er i stand til å treffe en informert beslutning selv. Jeg opplever at det vi gjorde, var en oppfyllelse av EMK artikkel 2.

Frode Jacobsen (A): Ok. I 2013 var du sjef for PST, og da kom du med kritikk av det som Traavik-utvalget la fram i sin rapport om PSTs organisering og arbeidsform. Kan du si litt mer om hvorfor du var kritisk til den rapporten? Og hva var din vurdering av kultur- og ledelseskritikken fra kontroll- og konstitusjonskomiteen i Stortingets innstilling til 22. juli-rapporten?

Benedicte Bjørnland: Den kom litt brått på. Jeg kan ikke si jeg har gått inn og lest Traavik-rapporten som forberedelse til denne høringen. Hvis du kan være litt mer spesifikk, skal jeg prøve å svare.

Frode Jacobsen (A): Vi får heller ta det senere. Da vil jeg gå til Gangås og Stensønes. Når det gjelder den felles samhandlingsplanen vi nå har fått høre om, er det et nytt tiltak nå? Er det første gang det lages en felles samhandlingsplan, eller har dere hatt det før? Eventuelt hvorfor har dere ikke hatt det før?

Beate Gangås: Du kan supplere litt, Stensønes. Vi har hatt en plan for samhandling, men vi har utarbeidet en ny samvirkeplan som er inngått etter at denne rapporten er lest og forstått, og som skal følge opp de punktene som skal forbedres i den. Det betyr bl.a. mye tettere samarbeid når vi får en trussel, noe som var nevnt her tidligere, og andre måter å jobbe på, noe vi jobber systematisk med.

Nils Andreas Stensønes: Det stemmer. Vi hadde en samvirkeplan før. Det var noe av det første jeg fikk på min vakt her – den samvirkeplanen. Vi jobbet og hadde oppfølging av fremgangen i den planen, og så er det læ-

ringspunkter fra 25. juni-utvalget og våre interne vurderinger som gjør at vi har endret og justert den planen og lagt enda mer vekt på å forstå hverandre, jobbe tettere sammen og utveksle mer informasjon. Vi har tatt de lærdommene vi klarer å ta ut av 25. juni, for å forbedre planen og forbedre arbeidet med den. Det har også vært fokus på sjefsmøter mellom de to tjenestene, i hvert fall så lenge jeg har sittet i denne posisjonen.

Frode Jacobsen (A): Du nevnte et ledermøte hos deg mandag 20. juni for å ta opp de urovekkende meldingene som var kommet 19.–20. juni. Hva var den operative konsekvensen, eller hva skjedde, og hvilke konklusjoner ble trukket i det ledermøtet?

Nils Andreas Stensønes: Det ledermøtet, eller de operative ledermøtene, oppsummerer de forskjellige elementene hvor vi jobber sammen og overlappende eller har tilstøtende mandater.

Fra vår side var konklusjonen egentlig at vi hadde iverksatt det vi skulle. Jeg hastegodkjente innhenting. Vi fortsatte operasjonen. Vi skulle sende en skriftlig konklusjon på den informasjonen. Det gjorde vi. Så det ble gjort fra vår side, og det ble utvekslet en del informasjon. Vi var enige om at vi skulle følge det opp etter hvert hvis vi fikk mer informasjon. Dessverre fikk ikke vi noe mer informasjon da før fredag 24., da vi fant det brennende prideflagget.

Møtelederen: Da går vi videre til Senterpartiet og Nils T. Bjørke.

Nils T. Bjørke (Sp): Eg går litt tilbake til Traavik-utvalet, sjølv om ein ikkje har lese det no. Det står veldig tydeleg der at den mangelfulle samhandlinga mellom avdelingane er ei vesentleg svakheit ved arbeidsprosene i PST. I kva grad meiner du at det er ei treffande beskriving av hendingsgangen i PST 20.–24. juli? For det er jo veldig beskrive i rapporten frå 25. juli-utvalet. Der som du ikkje er einig – kvifor?

Benedicte Bjørnland: Ja, det er litt mer oppklarende om hva man sikter til i Traavik-rapporten. Nå er det jo ti år siden, så jeg får prøve å spole tilbake. Traavik-rapporten var et viktig kunnskapsgrunnlag for meg som sjef PST den gangen til faktisk å omorganisere tjenesten. I forbindelse med at den rapporten ble lagt fram, ble det gjennomført et ganske omfattende organisasjonsutviklingsarbeid innad i PST, og tjenesten gjennomførte vel egentlig for alle praktiske formål en vegg-til-vegg-omorganisering. Det var nettopp for å bøte på noen av funnene etter Traavik-utvalget, men først og fremst etter 22.juli-kommisjonen.

Nils T. Bjørke (Sp): Kva, etter di vurdering, er status for arbeidet med oppfølging av 22.juli-kommisjonens anbefalingar?

Benedicte Bjørnland: Det har vært et kontinuerlig arbeid i politietaten etter at den rapporten ble lagt fram, og kanskje det mest synlige og markante er opprettelsen og etableringen av det nasjonale beredskapssenteret på Taraldrud, hvor vi har samlet de skarpe ressursene og beredskapsressursene i hele landet – bombe-gruppe, krise- og gisselforhandlertjeneste, helikopter-tjeneste og beredskapstroppen. Viktigere er vel den metodikken som er utviklet der, hvor alle politidistrikt-enes innsatspersonell, IP3, på jevnlig basis trener sammen med de nasjonale beredskapsressursene. Det tror jeg er gjensidig lærende både for beredskapsressursene på senteret og også ut i politidistriktene. Så det har vært en vesentlig heving av beredskapsevnen i Norge. I tillegg vil jeg faktisk framheve politireformen og det at man har færre politidistrikt enn man hadde før, fra 27 til 12 politidistrikt, med større operasjonssentraler og et miljø rundt operasjonssentralene med tanke på øving, læring, planlegging og stabsarbeid, som gjør at man er i stand til å respondere langt mer systematisk og kunnskapsbasert enn før.

Nils T. Bjørke (Sp): Då vil eg stilla eit spørsmål til Gangås. Korleis vil du beskriva samarbeidet mellom PST og politiets radikaliseringskontaktar? Er det forhold i dette samarbeidet som bør endrast etter rapporten frå 25. juli-utvalet?

Beate Gangås: Ja, det er forhold som allerede er endret. Det er tettere dialog. Det er avholdt fagdager og planlagt fagdager, også i høst. Det er å dele mer informasjon, også om individer, som man følger opp. Så ja – det er stadig utvikling, og det er i gang.

Nils T. Bjørke (Sp): Så eit siste spørsmål til E-tenesta: Korleis er det å oppfatta at når ein har så pass omfattande informasjon, at ikkje det kjem ut og vert konkretisert i reelle tiltak?

Nils Andreas Stensønes: Som jeg sa i innledningen, er det folk hos oss som tar det tungt at det ikke var mulig å hindre dette angrepet, og det har vi jobbet med. Og vi har jobbet med hva vi kan gjøre for i hvert fall å være sikker på at vår informasjon blir forstått. Det er noe av det som er nedfelt i samvirkeplanen. Vi må jobbe tettere sammen, og jeg tror vi må utveksle personell, sånn at vi forstår hverandre bedre, sånn at når vi sier «meget sannsynlig», så forstås det på den andre siden hva som ligger i det. Det er en del sanne tiltak.

Men enkeltpersoner tar det selvfølgelig tungt. De føler at deres bidrag ikke har vært godt nok til å bidra til å hindre dette.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen som har 5 minutter til spørsmål.

Carl I. Hagen (FrP): Første spørsmål går til Bjørnland. I dette RSU-møtet, som vi har snakket mye om, ble det der diskutert – altså i åpent møte, jeg har skjønnet at det var litt hvissing, men i åpent møte – om man skulle avlyse?

Benedicte Bjørnland: Nå er ikke jeg i posisjon til å kunne gjengi diskusjonene fra RSU. Det jeg har fått anledning til å dele, er informasjonen som ble formidlet fra sjef PST i møtet. Den informasjonen har jeg fått lov til å dele videre. Ellers er vi jo inne i regjeringens indre liv. Det skal ikke jeg begi meg inn på. Men jeg har oppfattet i etterkant at både justisministeren og statsministeren har vært ute og sagt at de støttet min vurdering om å anbefale en avlysning av arrangementet.

Carl I. Hagen (FrP): Da kan du heller ikke si noe om hvorvidt statsministeren uttalte seg før du traff din beslutning?

Benedicte Bjørnland: Det tenker jeg komiteen må stille spørsmål til statsministeren om.

Carl I. Hagen (FrP): Så til Gangås: Du sa at det var veldig vanskelig med prioriteringer, at man kanskje hadde lyst til å åpne flere forebyggende saker enn det man hadde ressurser til. Hvor mange flere forebyggende saker ville du ha åpnet hvis du hadde hatt ressurser?

Beate Gangås: Det har jeg også stilt meg spørsmålet om. Jeg tror vi kunne ha åpnet mange titalls, kanskje hundre forebyggende saker. Det er ikke de rettslige tersklene som er utfordringen her, det er ressurssettingen.

Carl I. Hagen (FrP): Hvor mange forebyggende saker er det som er åpnet? Kan du si noe om det?

Beate Gangås: Jeg har ikke et tall på det her og nå.

Carl I. Hagen (FrP): Er det 10 eller 200?

Beate Gangås: Ja, mellom der.

Carl I. Hagen (FrP): Vi følger jo med på det som skjer nå. Er det en vekst i forebyggende saker?

Beate Gangås: Vi jobber forebyggende på ulike måter. Så det å ha en vekst i forebyggende saker handler om å ha nok saksledere å sette på dem og å ha nok kapasiteter for å ha innhenting på dem, å bruke metoder

for å hente informasjon og behandle den informasjonen. Men ja, vi har et økt trykk, og vi har flere saker både når det gjelder kontraetterretning, og når det gjelder kontraterror.

Carl I. Hagen (FrP): Kan du si noe om forholdet mellom typen av forebyggende saker? Hvor mange er det av radikale islamister, og hvor mange er det av høyre-ekstreme? Hva er forholdet mellom de to nå?

Beate Gangås: Jeg kan ikke gi det eksakt, men vi har saker på både høyreekstreme og ekstreme islamister, selvfølgelig. Vi har beskrevet trusselen fra disse miljøene i vår nasjonale trusselvurdering, og det ligger på samme nivå.

Carl I. Hagen (FrP): Kan du si noe om etnisiteten til dem som har en forebyggende sak mot seg? Det er en diskusjon som også er fremme, og dette er veldig viktig for oss politikere når det gjelder gjengkriminalitet. Har vi et ungdomsproblem, eller har vi et integreringsproblem?

Beate Gangås: Vi har forebyggende saker på alle mulige personer, med ulike etnisitet. Når det gjelder radikaliserings, har vi utarbeidet egne rapporter på det for å se på indikatorer. Så jeg henviser egentlig til dem når det gjelder å se hva som er faresignalene, men jeg kan si at vi har en stor bredde i de personene som vi følger, også når det gjelder etnisitet.

Carl I. Hagen (FrP): Så – til Stensønes – til det møtet som var den 24. juni: Dere hadde jo allerede varslet den 20. juni, etter informasjonen dere hadde fått, så vidt vi skjønner, fra utlandet. Ble det diskutert at dette kunne ha noe med pride å gjøre? Det var jo tolv mennesker fra E-tjenesten og fire fra PST, og så vidt vi har oppfattet fra tidligere høringer, var det ikke noe diskusjon om dette kunne ha noe med pride å gjøre. Det har flere av oss lurt på – hvorfor var ikke det fremme, når det er helt klart at dere har visst om flaggbrenningen og Orlando-skytingen?

Nils Andreas Stensønes: Det vi formidlet på det møtet, var at vi hadde funnet det brennende prideflagget, og vi formidlet også at Bhatti var opptatt av Orlando-skytingen i 2016, og begge deler er rettet mot det skeive miljøet. Utenlandsetterretningens jobb er å se på utenlandske forhold, så vi har ikke noen systematisk oppfølging av ting som skjer internt i Norge. Det er vel det nærmeste jeg har kommet en forklaring på hvorfor det ikke kom opp fra vår side.

Møtelederen: Da skal vi gå videre til SV og Audun Lysbakken – vær så god.

Audun Lysbakken (SV): Da begynner jeg hos Gangås: Jeg tenker det er vesentlig for komiteen å få en tydelig konklusjon når det gjelder oppfatningen av hvor det gikk galt i håndteringen av saken hos PST. Vil PST si seg enig i at de to mest avgjørende feilene som ble gjort denne uken, var – nummer én – at det ikke ble satt i gang et arbeid for å finne ut hvem i Norge som kunne være utfører av en mulig plan fra Arfan Bhatti, og – nummer to – at alarmen ikke gikk da det brennende prideflagget kom fram på fredagen?

Beate Gangås: Jeg må jo prøve meg, ettersom jeg hadde en annen posisjon da. Det ble gjort ting for å undersøke hvilke personer som kunne være aktuelle i Norge. Det jeg har sagt, er at vi kunne ha gjort mer med den informasjonen vi allerede satt på, og det påpeker også evalueringsutvalget. Hva gjorde man for å følge opp hvilke personer dette kunne være, og kunne man f.eks. ha satt på ulovfestede metoder? Så diskusjonen må gå rundt det sporet.

Når det gjelder prideflagget, var vel det bare enda en bit som gjorde at utvalget har stilt spørsmål ved hvorfor det ikke ble opprettet en forebyggende sak og sett på metodebruk, slik som ulovfestede metoder. Så det er de diskusjonene som vi har hos oss.

Audun Lysbakken (SV): Til dette med kompetanse i PST: Vi har fått påpekt at i årene opp mot terroren var trusselbildet mot skeive fra radikale islamister ikke framme i trusselvurderingene til PST. Det virker veldig underlig, for dette er jo en veldig sentral del av fiendebildet til ekstreme islamister. Er det virkelig mulig at dette ikke var tilstrekkelig på radaren hos PST i arbeidet med islamister, og er du trygg på at det er det i dag?

Beate Gangås: Jeg er trygg på at det er det i dag. Det var et forhøyet trusselnivå mot skeive fra HX-miljøet i trusselvurderingene til PST. Jeg klarer ikke å gå inn i detaljer på det, men de som lager disse vurderingene, bruker all den informasjonen de klarer å fremskaffe for å lage disse trusselvurderingene. Da var det vel den informasjonen som de hadde på den tiden, som gjorde at de landet på det standpunktet.

Så vil jeg også si at PST får en bedre mulighet nå til å følge med på både uønsket og ikke ulovlig aktivitet når vi får de nye hjemlene våre. Jeg tror det vil gi oss mye bedre tilfang av informasjon, og vi vil kunne lagre og behandle mer informasjon for å gi enda bedre beslutningsstøtte og trusselvurderinger i framtiden.

Audun Lysbakken (SV): Kort til avlysningen – og nå får enten nåværende eller tidligere politimester svare: Komiteen trenger å få bekreftet om det er slik at Oslo politidistrikt satt på et vesentlig annerledes informa-

sjonsbilde på dette tidspunktet enn det som PST la fram i RSU-møtet, og som dere nå har fått gjengitt. Kan dere bekrefte eller avkrefte det?

Beate Gangås: Det tror jeg Øystese må få slippe å svare på, men jeg kan i hvert fall si at min absolutt bestemte oppfatning var at det kom løpende ny informasjon i RSU. Og ut fra det jeg vet nå, kan det ikke være tvil om at både sjef PST og politidirektøren satt på ny informasjon, som jeg ikke satt på på det tidspunktet.

Audun Lysbakken (SV): Jeg forstår utvalget slik at de ikke mener at dette informasjonsgrunnlaget var så forskjellig. Tar utvalget feil, da?

Beate Gangås: Jeg har lest det utvalgets rapport, og jeg stiller spørsmål ved hvordan de kan si det når de ikke vet hva som har kommet fram i RSU. Men min oppfatning er at det kom løpende ny informasjon, som altså var ny både for sjef PST og for politidirektøren.

Audun Lysbakken (SV): Mitt siste spørsmål går til Stensønes: Dette møtet på fredagen, hvor dere legger fram opplysningen om det brennende flagget, der det var tolv fra E-tjenesten som møtte i det møtet. Det tenker jeg er en mannsterk delegasjon. Er det rutine, eller var det en understreking av alvoret i situasjonen at det kom så mange?

Nils Andreas Stensønes: Nei, vi vil normalt sett ikke være så mange, men dette var en alvorlig sak hvor vi ikke ønsket å tape tid. Så de dro sammen, de som hadde relevante bidrag, eller som kunne ta med seg informasjonen videre ut og jobbe med den. Så det er ikke rutine at vi stiller med tolv.

Audun Lysbakken (SV): Takk.

Møtelederen: Da er det Rødt og Seher Aydar som har 5 minutter til spørsmål.

Seher Aydar (R): Jeg har et konkret spørsmål til politidirektøren, som for så vidt har vært litt inne på det, men jeg trenger å få det helt konkret: I det møtet i RSU, eller det i forkant, sa PST hvor mye av sin etterretning eller sin trusselvurdering som PST allerede hadde delt med Oslo politidistrikt, og som allerede inngikk i deres grunnlag for å anbefale at solidaritetsmarkeringen kunne arrangeres?

Benedicte Bjørnland: Jeg er litt usikker på hvilket møte «i forkant» du mener jeg har deltatt på.

Seher Aydar (R): På møter i forkant av RSU. Har du på noe tidspunkt fått informasjon om hvor mye av PSTs trusselvurdering Oslo politidistrikt hadde infor-

masjon om, som grunnlag for å godta at solidaritetsmarkeringen skulle arrangeres?

Benedicte Bjørnland: Det som ble tydelig for meg, var at da jeg kom i RSU og fikk møte sjef PST der og høre hans redegjørelse, så var det helt ny informasjon for meg. Det hadde ikke tilflytt meg før. Jeg viste til at vi situasjonsrapporterer til Justisdepartementet. På formiddagen da var vi i kontakt med Oslo politidistrikt, og det vi noterte fra det møtet med Oslo politidistrikt, var at politiet ikke har noen informasjon om at noe skal skje, men situasjonen er fortsatt uavklart. Det er noe helt annet enn det som ble meddelt i RSU-møtet, om syv personer man ikke har kontroll på, vilje til å ofre seg, opplysninger om våpenanskaffelser etc. Det som kom der, var en helt forskjellig type informasjon.

Seher Aydar (R): Da tolker jeg det slik at du hadde oversikt over hvor mye informasjon Oslo politidistrikt hadde i forhold til trusselvurderingen?

Benedicte Bjørnland: Jeg hadde ikke oversikt over hva Oslo politidistrikt hadde, men det de hadde meddelt oss i forbindelse med situasjonsrapportering, var ikke av samme karakter som det som ble meddelt i RSU-møtet. Det var for meg helt ny informasjon, og jeg opplevde at den var sensitiv, og det var ikke gitt at jeg fikk alle detaljer. Det var jeg heller ikke interessert i, men det som ble meddelt, var veldig farlig og ga grunnlag for en umiddelbar handling fra mitt ståsted.

Seher Aydar (R): Så har jeg et spørsmål til sjef E-tjenesten: I sitt svar på spørsmålet om hvorfor PST ikke ba om en avgradert versjon av varselet fra E-tjenesten, eller tillatelse til å dele dette varselet med politiet, så svarer justisministeren – og nå skal jeg sitere:

PST har opplyst til meg at de den gang vurderte at varselet fra E-tjenesten var for lite spesifikt til at det var hensiktsmessig å dele det med politiet.

Videre svares det at PST ønsket å berike informasjonen ytterligere, og ba derfor om et nytt møte med E-tjenesten. Stemmer det, slik E-tjenesten ser det, at varselet dere sendte til PST fem dager etter angrepet, var så lite spesifikt at det nesten ikke var noe poeng å dele det videre med politiet?

Nils Andreas Stensønes: Det vi søker å gjøre, er alltid å gi rapporter som er så komplette som mulig. Derfor holder vi dem på høyt gradert nivå når vi leverer dem til PST, slik at vi skal få med så mange detaljer som mulig. Balansen er å unngå å komme for nær kildene for ikke å røpe dem.

Men så er det en politifaglig vurdering som er gjort etterpå, om hvorvidt dette er et poeng å dele videre. Vi kjenner jo ikke hvilken annen informasjon som eventu-

elt var i PST eller i politiet, så det blir veldig vanskelig for meg å gjøre en kvalitativ vurdering av det. Vi prøver å formidle så detaljert som vi kan på gradert nivå, og så vil vi på forespørsel kunne lage en nedgradert versjon.

Seher Aydar (R): Jeg har et spørsmål til sjef PST som egentlig er en forlengelse av det med kunnskapssituasjonen. Utvalget beskriver hvordan utsatte minoritetsgrupper som muslimer, jøder og skeive er en del av trusselbildet til mange trusselaktører, men at man samtidig kan stille spørsmål ved om det er nok kompetanse i PST om akkurat de samme gruppene. Gjøres det et arbeid, noen tiltak, for å sikre at det er nok kunnskap om de menneskene som er utsatt for terror i Norge? Og er det sånn at det bare er de som får beskjed om å gjøre trusselvurderingen for pride, som kan noe om skeive?

Beate Gangås: Dette er et av de punktene som vi skal jobbe systematisk med framover. Det finnes en del kompetanse i PST, bare for å understreke det – det er veldig mye kompetanse i PST – men når det gjelder kontakten med, informasjonen til og kompetansen om trusselutsatte grupper, påpeker rapporten at det er et forbedringspotensial, og det er vi i gang med å jobbe med.

Møtelederen: Til slutt er det Venstre og Grunde Almeland, som har 5 minutter til spørsmål.

Grunde Almeland (V): Hvor skal jeg begynne?

La meg begynne med Bjørnland. Nå har det kommet tydelig fram at man opplevde at det var helt ny informasjon og ny vurdering. Du beskrev det også i din innledning som svært bekymringsfull informasjon som ikke var blitt gitt tidligere. Det vesentlige spørsmålet må likevel være om den nye informasjonen ville føre til en ny vurdering, og det er derfor det er særlig relevant hva Oslo politidistrikt satt med av informasjonsbildet.

Noe av det vi har forstått lå inne i vurderingene til Oslo politidistrikt, var konsekvensene av at folk uansett ville samles i Oslo sentrum. Hvilke vurderinger gjorde du og dere i RSU om hva den avlysningsmeldingen ville føre til av en situasjon for Oslo politidistrikt?

Benedicte Bjørnland: Det som var viktig for meg, var å få fram at vi satt på veldig farlig informasjon, og vi anbefalte en utsettelse – ikke en endelig avlysning, men en utsettelse – gitt den sikkerhetssituasjonen som da forelå. Vi hadde også med oss i betraktningen at det her kunne tenkes at folk møtte likevel, og det skulle de få lov til å gjøre. Det var ikke et avslag på noe, noe som for øvrig også hadde vært veldig vanskelig å håndheve, men for meg var det viktig – som ledd i EMK artikkel 2, om myndighetenes sikringsplikt – å være åpen og ærlig

om den informasjonen jeg fikk i RSU, som jeg opplevde var ny, detaljert og veldig farlig. Det var viktig.

Jeg mener at vi som myndigheter hadde forsømt oss hvis ikke vi da hadde gått ut med en anbefaling om en utsettelse av arrangementet inntil man hadde et tydeligere bilde. Jeg tror det gikk to dager, og etter den 27. juni tok PST sin trusselvurdering ned fra ekstraordinær og uavklart – nivå 5 – til nivå 4. Da opphevet vi også vår anbefaling om utsettelse av pridearrangementene. Det var en ...

Grunde Almeland (V): Jeg må bare få oppklare: Betyr det at dere gjorde en vurdering eller ikke gjorde en vurdering av at det uansett ville samle seg folk i Oslo sentrum, og at det ville være mer krevende for Oslo politidistrikt – slik de selv har beskrevet at det ville være – med en ustrukturert kontra en statisk markering?

Benedicte Bjørnland: Det var en del av bakteppet at her hadde vi ikke kontroll. Vi kan ikke stanse folk fra å bevege seg i byen, men det var viktig for oss at folk selv måtte kunne ta en informert beslutning med tanke på egen sikkerhet.

Grunde Almeland (V): Så til Gangås: I forbindelse med tidligere spørsmål viste du til at det er vanskelig å svare konkret på hvilke vurderinger og hvilken informasjon som var blitt gitt i RSU, fordi du ikke selv satt der. Men har ikke PST rutiner for notoritet når det gjelder hvilke så alvorlige og konkrete anbefalinger de gir til RSU, slik at du kunne ettergå hvilken informasjon som var gitt til RSU, og gitt oss en selvstendig vurdering i dag?

Beate Gangås: Nei, jeg har ikke gått inn i noe skriftlig materiale om hva som ligger i RSU den dagen, men jeg har god kjennskap til deler av det som kom fram, fordi daværende sjef PST etter RSU tok kontakt med meg som politimester og inviterte flere fra politidistriktet opp til PST for å få en brief på nivå HEMMELIG – det er ulike graderingsnivåer. Da fikk jeg nok heller ikke alle detaljer, men nok til å forstå at det var endringer i trusselbildet, og at det var ting som ikke vi hadde informasjon om i Oslo politidistrikt. Da hadde jeg for øvrig også med både stabssjefen og etterforskningsledelsen, og det var ny informasjon for oss.

Grunde Almeland (V): Så utover det faktiske møtet finnes det ingen notoritetsrutiner – altså at man skriftliggjør de konkrete anbefalingene man sender inn til RSU?

Beate Gangås: Jeg vet ikke hva som er skriftliggjort her. Jeg antar jo at Statsministerens kontor har sine ...

Grunde Almeland (V): Spørsmålet handler om hva man gjør internt i PST.

Beate Gangås: Ja, i PST har vi regelmessige briefere i RSU. Hvis det har kommet ny informasjon i møter og man diskuterer det da, foreligger det jo ikke noe skriftlig materiale på det ... men det er nesten andre du må spørre om dette enn meg.

Grunde Almeland (V): Ja, takk.

Bare helt kort til sjef E-tjenesten til slutt: Selv om det selvsagt er noen andre som setter mandatet for den rapporten og det utvalget som blir gjort, motsatte E-tjenesten seg aktivt at også de skulle være en del av et sånt mandat?

Nils-Andreas Stensønes: Som du har helt rett i: Det er det departementet som gjør. Vi har verken gitt noen anbefaling eller noen fraråding. Vi har sagt at vi selvfølgelig er åpne for de undersøkelsene som måtte være. Det vi gjorde, var at vi orienterte departementet muntlig, fort, og så har vi i ettertid gitt to grundige skriftlige redegjørelser for hva vi har gjort, og hvilken informasjon vi har levert. De redegjørelsene er oversendt Justis- og beredskapsdepartementet og også gjort tilgjengelig for 25. juni-utvalget.

Møtelederen: Da er vi over i den åpne spørsmålsrunden, og jeg har notert ned Benjamin Jakobsen, Svein Harberg og Frode Jacobsen. – Benjamin Jakobsen og Arbeiderpartiet.

Benjamin Jakobsen (A): Takk for gode redegjørelser så langt.

Jeg har et spørsmål til Gangås som går på det med samhandling, for det er noe som har gått igjen i flere av redegjørelsene: at man har et forbedringspotensial når det gjelder samhandling. Det er også noe som trekkes fram av Traavik-utvalget, som ble nevnt her tidligere, men også av Al-Noor-rapporten. I et intervju med VG den 16. august uttalte E-sjefen bl.a. at man snakker forskjellige språk. Da er mitt spørsmål: Hvorfor har man ikke tatt tak i de samhandlingsproblemene som åpenbart har vært kjente utfordringer, tidligere? Og hvis man har gjort det: Hvorfor er det fortsatt det som trekkes fram som en utfordring, ti år etter Traavik-utvalget? – Litt om hva man har gjort, og hvorfor det fortsatt er en utfordring med samhandlingen.

Beate Gangås: Jeg tror jeg må si det sann at jeg tror dette har vært jobbet med også før min tid. I alle lederjobber jeg har hatt, har det å gå opp tydelighet når det gjelder ansvar og roller, det å sørge for at man har både forståelse og respekt for andres arbeidsoppgaver – det være seg på tvers av avdelinger internt eller med andre

organisasjoner – vært helt vesentlig. Det tror jeg aldri vi blir ferdig med, og det må vi jobbe kontinuerlig med. Det må vi også i forhold til E-tjenesten, og det er litt av det samme som gjelder som mellom organisasjoner generelt.

Møtelederen: Da er det Svein Harberg og Høyre.

Svein Harberg (H): Jeg må bare spørre litt mer om dette med forebyggende saker. Gjennom høringen har det helt klart kommet fram at det ikke er noen juridiske skranker som gjør det vanskelig, men det pekes gjentatte ganger på ressurser – det har vært gjort i flere av disse bolkene. Da kunne det være nyttig for komiteen å vite hva som trengs av ressurser for i praksis å senke den terskelen til et viktig tiltak.

Beate Gangås: Det er regulert både i politiloven § 17 b og i politiregisterloven noe om opprettelse av forebyggende saker. Utvalget ber om at man bruker politiregisterloven mer fordi det i politiloven § 17 b egentlig er tvangsmiddelbruken som reguleres. De sier at det ikke kan være slik at man ikke oppretter forebyggende saker fordi man ikke har ressurser til å gjennomføre tvangsmiddelbruk, selv om man får lov til å gjøre det. Det har jeg forståelse for, så den saken er i grunnen grei – det er ikke de legale rammene det står på.

Hvis man skal gjennomføre tvangsmiddelbruk eller man skal skaffe informasjon i den forebyggende saken, må man bruke ulike metoder. Man må bruke spaning, man må bruke menneskelig basert innhenting, man må bruke åpne kilder – man må bruke alle de kapasitetene som trengs for å innhente informasjon, og så må vi ha folk som i den andre enden sitter og mottar denne informasjonen, klarer å sammenstille det, omsette det og gripe inn med de riktige virkemidlene. Det betyr at ressurstilfanget for å øke vår kapasitet på dette området må gjelde avdelingsovergripende. Vi må ha saksledere og gode folk på kontraterroravdelingen, som Lars Lilleby leder, men vi må også ha nok kapasitet til å drive forsvarlig innhenting, til å bearbeide den informasjonen og til å følge reglene når det gjelder å slette den informasjonen vi ikke skal ha lenger. Det er hele kjeden i PST som må styrkes. Vi er en relativt liten sikkerhetstjeneste i både nordisk og europeisk sammenheng.

Møtelederen: Da er det Frode Jacobsen i Arbeiderpartiet.

Frode Jacobsen (A): Jeg har to spørsmål til Gangås. Det første går på hva hun tenker og mener om de omfattende omorganiseringene i PST som vi har hatt etter 22. juli, etter Al-Noor og også nå. Er PST for framtiden rigget slik at vi slipper å sitte her igjen om noen år og

stille de samme spørsmålene som vi kanskje har stilt ved de to foregående anledningene?

Det andre går på om PST i dag har bedre rutiner som skal følges hvis saksbehandlere blir syke eller går ut i ferie. Det er noe som 25. juni-utvalget peker på, manglende rutiner. Er det gjort noen endringer her siden du ble sjef i PST?

Beate Gangås: Jeg kan ikke love at det blir nye endringer – det skal jeg i hvert fall si. En organisasjon er i kontinuerlig utvikling.

Jeg må også si at den siste organisasjonsendringen i PST skulle implementeres 1. juni. Rundt den tiden skjedde det veldig mye for PST. For det første hadde man fått et helt nytt fokus på kontraetterretning som fag etter invasjonen av Ukraina. Det ble ressursatt på en helt annen måte, bl.a. med godt kompetente folk som tidligere hadde jobbet med kontraterror. Sjef PST gikk av på akkurat samme dag som den nye organisasjonen skulle iverksettes. Det var mange stedfortredere i lederposisjoner. Det var i grunnen veldig mye som ikke var helt fast. Det vi har brukt det siste året på, er å se hva som er tydelig, klart og godt ved den nye organiseringen, ikke minst å være tydelig på ansvar og roller i de ulike avdelingene fordi man ikke hadde fått ferdigstilt dette arbeidet godt nok. Organisasjonsformen skal evalueres og justeres der hvor det er behov for det. Det var til riggingen.

Når det gjelder rutiner, har vi også en fullstendig gjennomgang av det for å gjøre det tydelig og godt å finne ut av hva som er gjeldende instruksjoner og rutiner – gjøre dem lett tilgjengelig. En av de tingene som vi er helt avhengige av da, er den teknologiske utviklingen. Vi trenger gode systemer også når det gjelder kompetanseoverføring. Vi må gjøre det så enkelt som mulig for alle ansatte å få god tilgang til den informasjonen som politiet besitter. Vi kan ikke være avhengige av enkeltpersoners kompetanse. Den kompetansen må deles i form av gode systemer og rutiner i egen organisasjon. Vi er midt oppe i alle disse tingene akkurat nå.

Møtelederen: Da er det Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Tilbake til RSU-møtet. Når det gjelder den informasjonen som der ble gitt fra sjef PST til Bjørnland, var det informasjon som kunne ha vært avdekket i dagene før 25. juni hvis man hadde startet en aktiv informasjonsinnhenting etter 19.–20. juni, da man fikk de første varslene fra E-tjenesten, den informasjonen som medførte utsettelse av møtet på tirsdag? Kunne den ha fremkommet tidligere, eller var det informasjon som var relatert til 25. juni-angrepet, altså ny informasjon som ikke kunne ha vært avdekket tidligere?

Benedicte Bjørnland: Det vet jeg ikke. Det spørsmålet tenker jeg er veldig relevant for tidligere sjef PST, eventuelt.

Møtelederen: Da er det Nils T. Bjørke fra Senterpartiet.

Nils T. Bjørke (Sp): Eg har to korte spørsmål til Bjørnland.

Politiets Fellesforbund beskrev i høyringa på fredag at dei anbefalte sine medlemmer å ikkje varsle om kritikkverdige forhold i politiet. Kva bilete gjev det av eit leiarsskap der ein er villig til å lytta og læra av dei som står i fyrstelinja?

Har det vorte formidla styringssignal frå departementet om arbeidet konkret med kultur og leiing i di tid som sjef i PST og i politiet? Under kva justisminister kom dei, kva bestod dei i, og korleis vart dei rapporterte tilbake?

Benedicte Bjørnland: Når det gjelder å ikke varsle – nå husker jeg ikke akkurat når den anbefalingen kom fra Politiets Fellesforbund – er det klart at det er en negativ ting for oss som etat at vi har en fagforening som anbefaler ikke å varsle. Det vi har iverksatt etter at vi etablerte varslingsordningen, er en gjennomgang som nå på det nærmeste er ferdig, en gjennomgang som ledes av sjef for Økokrim, Pål Lønseth, og hvor vi har med de store fagforeningene i en referansegruppe. Det er rett og slett å evaluere dagens varslingsordning og se på og komme med forbedringsforslag til hvordan vi kan gjøre dette til noe som er mer tillitvekkende for våre ansatte. Vi er opptatt av at hvis det er kritikkverdige forhold, må vi få kjennskap til dem. Det at Politiets Fellesforbund har en slik anbefaling, er ikke heldig for oss, men vi opplever at det kommer varsler ganske jevnt og trutt. Så det er ikke slik at det er tomt for varsler i norsk politi. Jeg vil si snarere tvert imot – vi har mer enn nok å jobbe med. Men vi er også villige til å se på hvordan vi kan forbedre det, gjøre det mer tillitvekkende, og trygge både varsler og faktisk også påvarslede. Det er en belastning når man har varslingsaker pågående i en organisasjon. Jeg vil også si at det handler om mer enn bare varslingsordningen. Det handler om å ha en kultur innad som gjør at man griper fatt i problemet før det blir et varsel. Det er et arbeid som det har vært jobbet med langs flere akser i norsk politi.

Når det gjelder kultur og ledelse, mener jeg det i hvert fall i min tid som politidirektør har vært noe som har vært på agendaen til forrige justisminister, Monica Mæland, og også på agendaen til nåværende justisminister, Emilie Mehl.

Møtelederen: Da er vi litt foran skjemaet, så vi har utvidet denne seansen med 6 minutter. Vi rekker Audun Lysbakken, Seher Aydar og Grunde Almeland til slutt.

Audun Lysbakken (SV): Jeg har spørsmål til Bjørnland. Jeg vil en runde til tilbake til RSU-møtet og avlysningen, for jeg opplever at det ikke bare er betydelig forskjell på det bildet vi får fra flere hold her og utvalgets konklusjon, men også når det gjelder det som har blitt sagt fra bl.a. politidirektøren tidligere. Jeg vil sitere fra et intervju du ga til NTB i juni. Da sa du:

«Jeg ser i dag at jeg kunne forsøkt å innhente mer informasjon fra Oslo politidistrikt til tross for tidspress.»

Og videre:

«Jeg ser at Oslo politidistrikts egne vurderinger kunne ha vært vektet enda tyngre i avveiningen.»

Og til slutt:

«Jeg vet ikke om jeg hadde landet på en annen konklusjon, men poenget til utvalget er at jeg ikke hadde godt nok grunnlag for å konkludere.»

Hva er som har skjedd siden juni og fram til nå – for jeg opplever at det du sier nå, og det du sa da, er ganske forskjellig når det gjelder vurderingen både av utvalget og av Oslo politidistrikts innspill? Mener du fortsatt det du sa til NTB i juni, eller har noe endret seg?

Benedicte Bjørnland: Da jeg ble intervjuet av NTB i juni, hadde vi akkurat mottatt utvalgsrapporten. Vi hadde ikke fått anledning til å sette oss godt inn i den, og jeg tenker at det alltid er klokt å ha en åpen tilnærming til de funn som ble gjort der. Så har vi gått grundig gjennom rapporten, og vi har også fått en «second opinion» gjennom Norges institusjon for menneskerettigheter. Ikke minst har jeg merket meg hva tidligere sjef PST sa i den åpne høringen her på fredag med tanke på hvilket veldig alvorlig bilde han formidlet inn i RSU – enda mer tydelig for utenomverdenen enn det som har kommet fram tidligere. Med den farligheten i den informasjonen tenker jeg i dag at det var riktig å anbefale en avlysning.

Audun Lysbakken (SV): Unnskyld – får jeg bare en kort oppfølging:

Det tviler jeg ikke på, men det var vel ikke bare fordi dere ikke hadde lest rapporten grundig ennå, at du var så tydelig konkluderende i juni. Da sa du: «Jeg ser i dag at jeg kunne forsøkt å innhente mer informasjon fra Oslo politidistrikt.» Mener du det fortsatt, eller mener du det ikke?

Benedicte Bjørnland: Ideelt sett hadde det vært fint å ha anledning til å sette seg ned med Oslo politidistrikt

for å være helt sikker på anbefalingen om avlysning, men jeg må si at det har vært klargjørende for meg å få utredningen fra Norges institusjon for menneskerettigheter og hva som ligger i EMK artikkel 2. Der ligger det som er beskrevet i Norges institusjon for menneskerettigheters vurdering av de menneskerettslige avveiningerne som skal gjøres av myndighetene. Det var jo en vurdering vi ba om eksplisitt for å være tryggere på hvordan vi framover skulle forholde oss til det som kom i utvalgsrapporten. Jeg var ikke hundre prosent sikker på hvordan disse rettighetene skulle vektes. Nettopp derfor ba vi NIM om en vurdering. Den har vi fått, og når jeg leser den, tenker jeg at jo, i sikringsplikten ligger det også å opplyse befolkningen om det truselbildet man står overfor, slik at befolkningen selv kan innrette seg. Derfor er jeg tryggere i dag enn jeg var da jeg ga intervju umiddelbart etter å ha fått utvalgets rapport.

Møtelederen: Da er det Seher Aydar.

Seher Aydar (R): Jeg vil gjerne fortsette i samme spor. Jeg oppfatter det slik at politidirektøren aldri fikk informasjon fra PST om hvor mye informasjon som var delt med Oslo politidistrikt. I forlengelsen av det er det sånn at direktoratet må sørge for at når de deler grunnlaget for sine beslutninger, må de – på en måte – bli forstått og håndtert riktig. Slik jeg skjønner det, var det en telefon, og etter den telefonen måtte Oslo politidistrikt ha en pressekonferanse ut til en befolkning som var redde, og som hadde planlagt å gå ut i solidaritetsmarkering noen timer senere. Det er jo også en forpliktelse at man informerer, sånn at man kan opplyse befolkningen. Den forpliktelsen er ikke fulgt opp med tanke på at Oslo politidistrikt egentlig ikke hadde informasjon om grunnlaget for den avlysningen de måtte anbefale.

Sett i ettertid – i etterpåklokskapen: Hva ville Politidirektoratet gjort annerledes nå, og hva slags tiltak er satt i gang for ikke å havne i samme situasjon?

Benedicte Bjørnland: Tiltak som er iverksatt for ikke å havne i samme situasjon, er bl.a. en liaisonordning fra PST til Politidirektoratet, sånn at vi kan dele informasjon fortløpende, har kontaktpunkt mellom oss med tilgang til gradert materiale og kan formidle umiddelbart og fort både fram og tilbake hva som er vårt informasjonsbehov – og også beslutningsstøtten fra PST. Så det er et helt konkret og umiddelbart tiltak i tillegg til jevnlig møter på avdelingsdirektørnivå. Vi ser også på en rutine for samhandling mellom PST og politiet som kommer til å gå dypere inn i det.

Det som ikke var ideelt, var – holdt jeg på å si – tidspresset vi opplevde. Det var veldig lite heldig at Oslo politidistrikt ble satt i den situasjonen de ble. De fikk ikke

informasjonen fordi den da var sensitiv og gradert. Den fikk de ikke på telefonen, og de måtte ut og fronte en beslutning jeg opplevde at de ikke hadde godt nok grunnlag for å forstå. Det var veldig lite heldig.

Man kan ikke trylle med tidsaspekter og tidspress. Det å skulle ta veldig krevende beslutninger på veldig kort tid er en del av krisehåndteringen. Det å prøve å ta lærdom av det er å prøve å etablere fora og arenaer som gjør at du faktisk skaffer deg den muligheten til å dele den informasjonen, sånn at man ikke setter underliggende virksomhet i en sånn skvis som Oslo ble satt i da. Det er åpenbart uheldig.

Møtelederen: Siste spørsmål fra Grunde Almeland.

Grunde Almeland (V): Til Bjørnland: Gitt at jeg nå fra hukommelsen prøver å huske tilbake til det som ble sagt til oss fra utvalget i høringen fredag, kommenterte også de NIMs vurdering. Slik jeg husker det, er ikke utvalget nødvendigvis uenig i de juridiske vurderingene av de ulike forpliktelsene som ligger i menneskerettighetene. Men de mener at én ting er vesentlig, og det er at det ser ut som at man har lagt vesentlig annet faktum til grunn.

Det bringer meg til spørsmålet mitt: Har ikke utvalget fått den vesentlige informasjonen om hva som skjedde i RSU? Har dere ikke levert den informasjonen til det utvalget, slik at de kunne ha gjort den vurderingen?

Benedicte Bjørnland: Jeg vil hevde at i min forklaring til utvalget, og jeg tror også i beredskapsdirektørens forklaring til utvalget, ga vi ganske detaljert informasjon. Jeg lurte på om det står på side 197 – hvis jeg ikke tar feil. Men det er ikke drøftet av utvalget.

Det NIM påpeker, er at utvalget ikke drøfter EMK artikkel 2. Myndighetenes forpliktelse til å sikre borgerne retten til liv, som jeg tenker er ... Jeg har stor respekt for forsamlingsfrihet og ytringsfrihet, men det har ikke vesentlig verdi hvis man ikke greier å berge livet til folk.

Møtelederen: Da er vi kommet inn i den seansen, som er en mulighet for avsluttende innlegg fra de inviterte hvis det er ønskelig. Er det noen som ønsker å si noen ord til slutt?

Det ristes på hodet. Da gjenstår det bare å si tusen takk for at dere alle sammen møtte opp. Komiteen tar pause fram til klokken er 11.

Høringen ble avbrutt kl. 10.37.

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.

*Høring med tidligere justis- og beredskapsminister
Monica Mæland*

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen, og jeg vil ønske hjertelig velkommen til tidligere justis- og beredskapsminister Monica Mæland.

Du får inntil 10 minutter til en innledning. Etter innledningen starter komiteens utspørring. Da er det først saksordføreren, som får 10 minutter. Deretter blir det 5 minutter til hvert parti. Til slutt har vi en åpen spørsmålsrunde på 10 minutter. På slutten får du mulighet til en oppsummering dersom du ønsker det.

For ordens skyld minnes det om at hvis det er noe taushetsbelagt informasjon, må vi enten lukke dørene eller det må utsettes til en eventuell opptreden i lukket høring senere i dag.

Dette sendes på eteren, så det er viktig å ha på mikrofon når man snakker. Du vet godt at lampen blinker når det er 30 sekunder igjen.

Da tror jeg at jeg har vært gjennom hele sjekklisten, og sier at ordet er ditt, vær så god.

Monica Mæland: Takk for det, og takk for invitasjonen til å komme hit.

Jeg skal være veldig kort. Jeg vil bare understreke at jeg var i Justisdepartementet fra 24. januar 2020 til 15. oktober 2021. 25. juni-hendelsen skjedde trekvart år etter at jeg forlot Justisdepartementet.

Når det er sagt, har jeg stor forståelse for at det er interesse for å stille spørsmål fra tiden før hendelsen også, gitt både vårt arbeid med oppfølgingen av 22. juli og hendelsen i Bærum og Al-Noor-evalueringen. Jeg er beredt til å svare på de spørsmål dere måtte ha knyttet til min tid i Justisdepartementet.

Møtelederen: Takk for det. Da kan jeg starte runden med utspørring.

Det var den 2. juli 2020 at rapporten om terrorangrepet mot Al-Noor-moskeen ble lagt fram. Kan du redegjøre for hvilket arbeid som ble gjort med dette, og hva som var status på anbefalingene til utvalget under din tid som justis- og beredskapsminister?

Monica Mæland: Ja, det kan jeg.

Hendelsen skjedde i august 2019. Det ble gjort en evaluering, og vi fikk en overlevering av den sommeren 2020 – jeg skal bare lete meg fram til de riktige flakene, det begynner å bli en stund siden.

Det utvalget bak evalueringen etter Al-Noor-hendelsen sa den gangen, var at det var mye som var endret i politiet, i politiorganisasjonen og i måten politiet jobbet på, men de påpekte også en rekke svakheter. Jeg går

ikke i detalj på hver enkelt, men nevner hovedsakene: Det handlet om læringspunkter knyttet til tipshåndtering, formidling og oppfølging av PSTs trusselvurdering knyttet til høyreekstremisme og politiets operative håndtering. Det ble igangsatt et arbeid for å følge opp disse anbefalingene.

Sommeren 2021 fikk jeg en gjennomgang av jobben som da var gjort. Noe av dette var igangsatt på initiativ fra både PST selv, Politidirektoratet og departementet i forkant av at vi fikk evalueringen fordi man ikke trengte en rapport for å se at det var en rekke svakheter ved håndteringen. Så noe av dette var allerede igangsatt, og jeg fikk en gjennomgang av dette sommeren 2021, hvor man hadde funnet 108 oppfølgingspunkt. Alle disse ble gjennomgått, og det ble iverksatt tiltaksplaner.

104 anbefalinger ble fulgt opp, fire anbefalinger ble ikke det. Det handlet rett og slett om forhold som ikke ble anbefalt fordi det ikke lot seg gjøre på grunn av sikkerhetsutfordringer, eller fordi man ikke så at dette var systematiske feil eller mangler på planverket. Av alle ble 104 fulgt opp gjennom den perioden.

Møtelederen: Det blir spesielt påpekt at det ikke er tydeliggjort hvem som har ansvar for å forebygge hva innenfor voldelig ekstremisme og politisk vold, altså mellom politiet og PST. Det er en av de klareste påpekingene fra Al-Noor-utvalget. 25. juni-utvalget har påpekt at det fortsatt er en uklarhet som eksisterer i etterkant. Hvorfor ble ikke det fulgt opp, tror du?

Monica Mæland: Jeg oppfatter at det ble fulgt opp. Jeg kan ikke fortelle noe om innholdet i den oppfølgingen, men når jeg får beskjed om at alle 108 punkter er fulgt opp, med unntak av fire – og dette er ikke et av de fire, selvsagt, for dette er en helt vesentlig del av oppfølgingen som skjedde – er det slik at deler av dette tar det tid å implementere. Det å gjøre et vedtak eller å beslutte en oppfølging betyr ikke at ting umiddelbart får et resultat.

Vi iverksatte en utvidelse av politiet og E-tjenestens samarbeid gjennom etterretnings- og kontraterror-senteret. Det ble gjort en rekke oppfølginger knyttet til PSTs formidling av trusselvurderinger til politi og offentlighet, og det ble gjennomført endringer knyttet til mot-taket av slik informasjon i Politidirektoratet, som ble sirkulert i politidistriktene.

Jeg kan konstatere at det fortsatt var svakheter med dette under hendelsen, men det arbeidet var iverksatt, i hvert fall.

Møtelederen: Da går vi videre til spørsmålsrunden fra de ulike partiene. Vi starter med Frode Jacobsen fra Arbeiderpartiet. Du har 5 minutter.

Frode Jacobsen (A): Det er ikke til å legge skjul på at både evalueringsrapporten fra 25. juni-utvalget, evalueringen etter Al-Noor-hendelsen og Gjørv-kommisjonen etter 22. juli har en del fellestrekk.

Den 23. juni 2020 la du fram regjeringen Solbergs politimelding. Der står følgende:

«Når politiets nye beredskapssenter står ferdig i 2020, vil arbeidet med oppfølging av 22. juli-kommisjonens anbefalinger være fullført».

Så fikk vi Al-Noor-evalueringen en uke etter at den stortingsmeldingen ble lagt fram. Hvorfor var det slik hast med å si at 22. juli-kommisjonens anbefalinger var fullført, når det kom en ny evaluering kort tid etterpå?

Monica Mæland: Det er slik at fra vi kom i regjering i 2013, selv om jeg da ikke var i Justis- og beredskapsdepartementet, var dette vår hovedprioritet: å følge opp alle Gjørv-kommisjonens anbefalinger. Vi framla også årlige rapporter til Stortinget i statsbudsjettet for å informere om hvordan vi gjennomførte de ulike anbefalingene. I forbindelse med politimeldingen var det det nasjonale beredskapssenteret som gjensto av anbefalinger. Sommeren 2021 fikk jeg også en omfattende redegjørelse av alle punktene.

Jeg tror en må huske på at når det gjelder Gjørv-kommisjonens anbefalinger, var de ekstremt omfattende. Det handlet om alle deler av vårt politi- og beredskapsarbeid, om kompetanse, kapasitet, ressursituasjon, organisering, kultur, målstyring, regelverksutvikling, tekniske innretninger og løsninger – det var rett og slett et altomfattende arbeid. Vi satte i gang det arbeidet, og vi leverte på det arbeidet.

Men det er ikke slik at dette arbeidet blir ferdigstilt. Mye av dette er ting som må være et pågående arbeid, som ikke var ferdig i 2020 eller 2021, men som rett og slett må utvikles hele veien fordi kriminaliteten utvikler seg, fordi beredskapsarbeidet utvikler seg, og fordi en får hendelser som en evaluerer og lærer av.

Det også sånn at selv om en gjør vedtak om en plan eller en målstruktur eller setter i gang kompetansehevede tiltak, så tar dette tid. Et vedtak den ene dagen er ikke nødvendigvis gjennomført den neste dagen. Men alle punktene ble fulgt opp og må fortsatt følges opp framover.

Frode Jacobsen (A): Kultur og ledelse er et tema som går igjen i både 25. juni-rapporten og ikke minst i 22. juli-rapporten, hvor kritikken fra Gjørv-kommisjonen var ganske omfattende, noe også Stortinget sluttet seg til i sin innstilling. Jeg skjønner at kultur og ledelse ikke er noe du kan vedta, jf. det du sier der, men kan du si noe om hvordan du fulgte opp arbeidet med kultur og ledelse for å forsikre deg om at politiet faktisk tok på alvor det som Gjørv-kommisjonen hadde tatt opp? Selv

om du satt som medlem av regjeringen de første årene og justisminister først på slutten, var jo dette en alvorlig kritikk som det var nødvendig å følge opp.

Monica Mæland: Ja, det var det selvsagt. Mitt klare inntrykk var at både departementet, Politidirektoratet og politidistriktene tok dette veldig på alvor. Jeg tror jeg rett og slett skal vise til den rapporten jeg fikk sommeren 2021, som del av dette, som gikk på PST, som skulle utvikle ledelse- og organisasjonskultur etc. Det er jo sånn at politiet er kraftig omorganisert. Det er på plass en ny organisasjonsstruktur som nå gjenspeiler hovedoppgaver og strukturerer arbeidet med informasjonsinnhenting og operativ virksomhet, med tanke på både forebygging, etterforskning, analyser og trusselvurderinger. Arbeidsprosessene er i stor grad revidert med sikte på å målrette tjenestenes oppgaveløsning.

Vi har opprettet nye enheter som skal forbedre samarbeidet, f.eks. mellom E-tjenesten og PST. Det er også gjort endringer i POD, i departementet – alle ledd har vært gjennom store endringsprosesser. Jeg tror vi bare må erkjenne at dette tar tid. Kultur er ikke noe man vedtar. Man må hele tiden jobbe med det. Det gjorde vi i vår styringsdialog, både med tjenestene og med POD.

Møtelederen: Da går ordet videre til Senterpartiet, som har 5 minutter til spørsmål.

Nils T. Bjørke (Sp): I ein kommentar til Al-Noor-evalueringa uttalte du til NRK den 2. juli 2020:

«Rapporten anbefaler endringer i lov- og regelverk og i styringen. Det skal vi vurdere i departementet.»

Korleis vart dette følgt opp i etterkant?

Monica Mæland: Det ble fremmet en lovproposisjon. Dette henspilte konkret på adgang til å dele informasjon mellom organer. Det ble fremmet en lovproposisjon for Stortinget. Det ble også laget en veileder for å hjelpe til med hvordan informasjonen skulle kunne deles på en sikker og trygg måte.

Nils T. Bjørke (Sp): Det vart ikkje gjeve opplæring i fagområde som førebygging, trusselaktørar og etterretning etter at Solberg-regjeringa oppretta radikaliseringskontaktar i politiet i 2014. Dette vart heller ikkje gjennomført etter Al-Noor-evalueringa, som anbefalte at Politidirektoratet samarbeider med PST og relevante forskingsmiljø som Politihøgskulen om å utvikla ei grunnopplæring for radikaliseringskontaktane til politiet. Kva er grunnen til at det ikkje vart følgt opp?

Monica Mæland: Min informasjon er at det ble fulgt opp, at man fra PODs side iverksatte og planla tiltak for å styrke radikaliseringskontaktens kompetan-

se, samarbeid og nettverk. POD og PST har dessuten utarbeidet en veileder om terrorsikring på norsk og engelsk. Dette var et av de punktene som jeg fikk tilbakemelding på at var fulgt opp, og igjen går jeg ut fra at dette er ting som tar tid. Jeg ser også av rapporten at dette antakeligvis skulle vært fulgt opp på en enda bedre måte. Det er lett å se i ettertid.

Nils T. Bjørke (Sp): Vurderte du på noko tidspunkt at dette kunne ha vore systemsvikt i den interne styringa i PST og samarbeidet mellom avdelingar når det gjaldt prioritering av saker?

Monica Mæland: Nei, det var ikke mitt inntrykk at det var en systemsvikt. Hvis jeg hadde hatt inntrykk av det, hadde jeg gått inn i det og forsøkt å gjøre noe med det.

Nils T. Bjørke (Sp): Med utgangspunkt i di erfaring som justis- og beredskapsminister: Kva form for styring og oppfølging av politiet og PST er nødvendig for å sikre samhandling og meir effektivt byråkrati og leiar-skap? Korleis skal ein unngå det som vart sagt om at Politiets Fellesforbund faktisk får sine medlemmer å varsla i saker?

Monica Mæland: Jeg tror på en god og grundig styringsdialog hvor man er tydelig på hvilke forventninger man har, hvor man er tydelig på hvilke resultater man forventer å få, og at man fra både POD og politiet er tydelig på hva det krever av ressurser. Min erfaring var i hvert fall at vi hadde en god og grundig styringsdialog. Jeg må understreke at min tid i Justis- og beredskapsdepartementet, fra januar til oktober halvannet år etterpå, var veldig preget av koronahåndtering. Det var det vi jobbet med kanskje 90 pst. av tiden. Vi hadde likevel en veldig god og tett dialog også knyttet til andre forhold og framla derfor både politimelding og samfunns-sikkerhetsmelding i tillegg til andre saker.

Jeg tror det er viktig å evaluere, slik man har gjort både etter Al-Noor, etter 25. juni og etter Kongsberg. Vi må lære av det vi har sett og erfart, men vi må kanskje først av alt bygge beredskap på det vi er uforberedt på. Det betyr at vi må ha en grunnberedskap som er så god og robust at man kan møte på ukjente situasjoner. Det mener jeg i og for seg korona var et eksempel på. Det handler om et kontinuerlig arbeid i alle ledd og hvor alle har et ansvar for å følge det opp.

Nils T. Bjørke (Sp): Kan ein risikera at ein prøver seg med så mykje endringar i ein so pass stor etat at det i seg sjølv skapar utryggleik og usikkerheit i arbeidet?

Monica Mæland: Ja, det kan selvfølgelig ikke utelukkes. Jeg mener likevel at politiet var overmodent for

helt grunnleggende endringer. Det viste 22. juli. Det var helt nødvendig fra topp til bunn å snu på hver stein. Man måtte øke bemanning, kompetanse, investeringer i utstyr og teknologi i alle ledd. Så kan jeg forstå at såne prosesser er både smertefulle og krevende, men jeg mener likevel det var helt nødvendig.

Møtelederen: Da går vi videre til Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg har lyst til å spørre deg om noe som har vært tema i høringen ganske mye, nemlig ressursituasjonen, særlig for PST. På fredag hadde vi her en tidligere sjef i PST som sa, liksom rett ut, at i Forsvaret og E-tjenesten var det tydelig at de hadde veldig mye ressurser, mens han hele tiden sto overfor veldig vanskelige prioriteringer på grunn av mangel.

Hva gjorde du med ressursituasjonen for PST i din tid? Var du fornøyd med det som ble resultatet, eller var det stadig klager fra sjef PST og det miljøet på grunn av mangel på ressurser og veldig vanskelige prioriteringer, særlig når det gjelder å starte forebyggende saker?

Monica Mæland: Helt overordnet må jeg si at politiets økte budsjetter gjennom de åtte årene vi satt i regjering, tror jeg mangler sidestykke. Det ble gjort enorme investeringer i både mannskap, personell, ny teknologi, utstyr, kompetanseheving etc., og det framgår av den informasjonen vi har gitt til Stortinget underveis. Jeg har registrert – og jeg har selvfølgelig lest rapporten – og ser hva som sies om ressursituasjonen. Jeg tror vi kan være enige om at det aldri blir nok ressurser, men jeg mener at politiet fikk en hovedprioritet av økte ressurser. Så kan jeg heller ikke si at jeg fikk informasjon underveis om at PST sto i en vanskelig budsjettssituasjon, med det forbehold at man helt sikkert – det legger jeg til grunn – i forbindelse med budsjettforberedelsene som vi hadde i departementet, også fikk informasjon og anbefalinger knyttet til å styrke deres budsjett. Det fikk jeg fra alle etatene og alle underliggende virksomheter.

Alle har sine behov, og det er vår oppgave å gjøre prioriteringer. Det gjorde vi. PST ble styrket. De ble omorganisert. De fikk også økte ressurser sett hen til et økt ansvarsområde. Jeg har sett det som har vært sagt om at deres situasjon er blitt vanskeliggjort på grunn av bl.a. oppfølging av myndighetspersoner. Det har jeg selvfølgelig forståelse for, men jeg fikk ikke opp saker eller informasjon underveis om at dette var noe det hastet å gjøre noe med, som vi spesifikt behandlet.

Møtelederen: Da er det SV og Audun Lysbakken, som har 5 minutter.

Audun Lysbakken (SV): For å følge opp det siste, sånn at vi er helt sikre på at vi har skjont det: Det betyr

at du mener at du i din tid som justisminister ikke fikk noen melding fra PST om at kontraterrorarbeidet var skadelidende på grunn av enten den overordnede ressurssituasjonen eller fordelingen av ressurser internt i PST?

Monica Mæland: Nei. Det er korrekt. Vi lagde også en kontraterrorstrategi som vi la fram, og jeg hadde faste møter med PST og dialog med dem om ulike forhold. Det betyr jo ikke at ikke ressurssituasjonen har føltes vanskelig, men jeg kan ikke si at jeg fikk spesifikk melding om det, utover det jeg legger til grunn at vi fikk generelt i forberedelsene til budsjettet.

Audun Lysbakken (SV): Hvis vi ser helt tilbake til 2013 – nå vet jeg at du hadde et betydelig antall forgjengere mellom 2013 og 2020, men hvis du likevel ser perioden under ett, var oppfølgingen av Gjørsv-rapporten et absolutt hovedtema for Erna Solbergs tid som statsminister. Hvis du ser tilbake på perioden, er det noe du mener at den regjeringen du satt i, burde fulgt bedre opp?

Monica Mæland: Det er veldig lett å være etterpå-klok, og jeg tenker at man alltid kunne gjort ting bedre, men sagt på en annen måte: Jeg tror vi gjorde så godt vi kunne, basert på de faglige råd vi fikk. Vi brukte historisk mye midler, og vi prioriterte dette arbeidet.

Så sa vel jeg i forbindelse med budsjettet for 2021 at det som måtte styrkes, var de geografiske enhetene, for vi hadde brukt mye krefter på å bygge opp sterke operasjonssentraler, som var helt nødvendig. Vi hadde brukt mye ressurser på mange deler av politiet, men det var i de ytre geografiske enhetene jeg mente at styrkene måtte komme da. Jeg mener at det var riktig å prioritere det på det tidspunktet vi gjorde det, fordi det var andre deler som det var helt avgjørende å få gjort noe med umiddelbart.

Audun Lysbakken (SV): Tenker du at det burde kommet en nasjonal kontraterrorstrategi før 2021?

Monica Mæland: Ja, det kan være. Jeg kan svare for de vurderingene jeg gjorde i 2021. Da la vi den fram, men det var jo ikke slik at arbeidet sto stille. Det var opprettet en egen kontraterrorenhet mellom E-tjenesten og politiet, det var lagt fram en handlingsplan, i 2013 ble arbeidet mot ekstrem islamisme igangsatt. Så dette var et arbeid som pågikk. At det ble en handlingsplan først i 2021 – det var kanskje mer tilfeldighetene som ville ha det dit. Det var i alle fall nødvendig, og jeg ser at etterfølgende regjering oppgraderte den allerede året etter. Det var sikkert nødvendig, det også.

Audun Lysbakken (SV): Et tema i utvalgets rapport er tillitsforholdet mellom E-tjenesten og PST og utfordringer knyttet til det. Var det et tema i din tid som justisminister? Er det noe du kjenner deg igjen i, noe du har vært bekymret for?

Monica Mæland: Jeg kan ikke si at jeg har vært bekymret for det. Det framgikk også av Al-Noor-rapporten at det var utfordringer knyttet til dette. Når det nå kom i 25. juni-rapporten, var jeg litt forbauset, vil jeg vel si. Jeg opplevde at det ble jobbet veldig godt mellom tjenestene. Justisdepartementet fikk ansvar for NSM etter 2013 og hadde ansvar for PST og NSM og Forsvarsdepartementet for E-tjenesten. Vi hadde et veldig godt samarbeid sommeren 2020 knyttet til ny e-tjenestelov, hvor begge departementene selvfølgelig var kraftig involvert, og vi opprettet da denne felles kontraterror-tjenesten, som ble utvidet også til etterretning.

Det siste året jeg satt som justisminister, besluttet også tjenestene å offentliggjøre sine trusselvurderinger sammen. Tidligere gjorde tjenestene dette hver for seg, men vi fikk et framlegg hvor både NSM, PST og E-tjenesten la fram dette sammen. Det er viktig fordi man da fikk et samlet bilde av trusselsituasjonen slik man så den.

Så jeg opplevde stadig at samarbeidet ble bedre, og jeg var nok litt forbauset over denne delen av evalueringen.

Audun Lysbakken (SV): Til sist: Kan du huske om du personlig deltok i møter med det muslimske miljøet og ofrene for Al-Noor-terroren? Du kom jo inn ikke umiddelbart etterpå, men ikke så lang tid etterpå. I hvilken grad hadde du og departementet direkte kontakt med dem i oppfølgingen?

Monica Mæland: Jeg kan ikke huske at jeg hadde møter med ofrene etter Al-Noor-terroren. Jeg var i Bærum og hadde møter med politiet og dem som hadde jobbet med den situasjonen, og gikk gjennom den, men jeg tror ikke jeg hadde slike møter – fra 13. mars var vi jo også stengt ned, så min utfart fra departementet var begrenset.

Møtelederen: Da går vi videre til Rødt og Seher Aydar, som har 5 minutter.

Seher Aydar (R): I forbindelse med koronakommisjonens første rapport uttalte du som daværende justisminister til NRK at Solberg-regjeringen hadde lagt rapporten fra Gjørsv-kommisjonen til grunn i beredskapsarbeidet gjennom åtte år, og at de hadde fulgt opp alle de sentrale punktene som i sin tid ble kritisert. Men den rapporten vi behandler nå, 25. juni-utvalgets rapport, peker flere steder på noen av de samme manglene og feilene som 22. juli-rapporten gjorde i sin tid.

Kan du som tidligere statsråd med ansvar for beredskap gå litt dypere inn på om du faktisk mener at man har fulgt opp alle de sentrale punktene fra 22. juli-kommisjonen, og om man har kommet i mål med det?

Monica Mæland: Jeg mener at alle anbefalingene er fulgt opp. Jeg mener også at det er gjort veldig mye viktig arbeid. Så mener jeg også at disse hendelsene viser at dette arbeidet ikke er ferdigstilt. Man må hele tiden jobbe med alle deler, enten det er kompetanseheving, ny teknologi, måten man kommuniserer på, kultur, ledelse. Dette er en totalitet, og det arbeidet blir man aldri ferdig med.

Jeg tror også at hvis man leser rapportene, leser man i Al-Noor-rapporten at veldig mye har skjedd fra 22. juli. Leser man 25. juni-rapporten, ser man at mye har skjedd fra Al-Noor-rapporten. Så dette arbeidet og endringer skjer, men det tar tid. Det er krevende fordi det involverer mange, men man må hele tiden prioritere det.

Seher Aydar (R): Fikk du tilbakemelding fra Politidirektoratet, PST eller andre etater angående status for oppfølging av spesielt Al-Noor-rapporten, og kanskje også 22. juli-rapporten, som du nå, sett i lys av denne rapporten og funnene der, tenker at kanskje ikke helt stemte? Eller har du stilt spørsmål ved det?

Monica Mæland: Jeg forstår at spørsmålet stilles. Jeg fikk oppfølging. Jeg fikk en gjennomgang av alle anbefalingene. 108 anbefalinger ble funnet, og en rekke tiltak og planer ble vedtatt og igangsatt. Det var kanskje først og fremst knyttet til formidling av trusselvurderinger, mottak av trusselvurderinger. Det handlet om radikaliseringskontaktenes kompetanse, måten de jobbet på. Det handlet om PLIVO, som jo var et stort tema i Al-Noor-rapporten, men som ikke var det i 25. juni-rapporten, og dette med lovverket og informasjonsdeling og oppfølging av det.

Mitt inntrykk er at det ble gjort et grundig arbeid. Så må vi bare konstatere at selv om et arbeid er igangsatt, selv om vedtak er gjort, selv om planer er vedtatt, tar det tid å få dette på plass, og man må rett og slett hele tiden følge det opp. Det er det mitt inntrykk at både politiet, Politidirektoratet og departementet gjør. Det ser man også på endringene fra Al-Noor-rapporten til 25. juni-rapporten.

Seher Aydar (R): Da er det to konkrete oppfølginger som jeg lurer på om du kan utdype litt. Det ene handler om hva dere gjorde, eller om dere gjorde noe i det hele tatt for å få på plass retningslinjer som tydeliggjør skillet mellom PSTs og politiets ansvar som skal gå på forebygging av politisk vold og voldelig ekstremisme. Behovet for den tydeliggjøringen blir nevnt i Al-

Noor-rapporten, men det får vi også se i dette tilfellet. Det er det ene der jeg lurer på om du kan si noe om oppfølgingen. Det andre gjelder kompetansehevingen egentlig i politiet generelt, men kanskje spesielt i PST, når det gjelder minoritetskompetanse og minoriteter som er utsatt for trussel. Det gjelder både skeive, muslimer og jøder, for den saks skyld. Hva gjorde dere egentlig for å heve kompetansen om de gruppene som er utsatt for trussel?

Monica Mæland: Jeg tror nok jeg må få svare helt generelt. Dette begynner å bli en stund siden. Spørsmålet er også av en sånn art at fra min side som politisk ansvarlig var jeg opptatt av at tiltak ble iverksatt, men det var en faglig vurdering hvordan det ble gjort, og innholdet i det. Når det gjelder skjæringspunktet mellom PST og politiet, ble det satt i gang et arbeid med dette, og vi fremla denne kontraterrorstrategien. Vi iverksatte Felles etterretnings- og kontraterrorssenter, hvor tjenestene jobbet sammen, og det ble gjort avklaringer. I Al-Noor-rapporten er det et punkt knyttet til at PST skal formidle informasjonen til den enkelte, men PST skal formidle det til politidistriktene. Så er det politidistriktene som kan motta informasjonen og informere videre. Det er arbeidsformen.

Den informasjonen jeg fikk, var at dette arbeidet var igangsatt. Det samme er knyttet til kompetansehevings tiltak. Jeg kan ikke si at jeg kan gå inn på enkelttiltak der og hvordan de ble iverksatt, men at det ble gjort.

Møtelederen: Da går vi til Venstre, som har siste runde med spørsmål. Grunde Almeland – 5 min.

Grunde Almeland (V): Jeg begynner med noen litt oppklarende spørsmål om hvordan man håndterer den typen anbefalinger man får i sånne rapporter, politisk i departementene.

Du har jo redegjort litt for den generelle oppfølgingen, men helt konkret, når man får en rapport som f.eks. den om Al-Noor, for å ta utgangspunkt i den: I hvilken grad er det faglige beslutninger om hvilke punkter som skal følges opp i den, og i hvilken grad er det politiske beslutninger om hva som skal følges opp?

Monica Mæland: Når det gjelder Al-Noor, fikk jeg den rapporten i begynnelsen av juli 2020, og jeg syntes funnene var veldig alvorlige. Jeg ba umiddelbart om et møte med statsministeren og gikk gjennom rapporten med henne dagen etter, tror jeg, både for å informere og for å samtale rundt hvordan vi skulle følge det opp. Vi hadde også umiddelbart møte i politisk ledelse i Justisdepartementet, og vi hadde selvfølgelig møte med embetsverket. Så vil jeg si det er en samhandling med embetsverket. Veldig mye av dette er faglige anbefalinger.

Jeg hadde og har full tillit til at embetsverket har den beste kompetansen på dette området. Da det ble avdekket 108 anbefalinger, vil jeg mene at det hovedsakelig var embetsverket som gikk gjennom dette, men vi var involvert, vi leste rapporten, vi gjorde våre vurderinger, vi deltok i dialog knyttet til dette, og vi deltok i en debatt knyttet til oppfølgingen av dette. Det var jo jeg som var politisk ansvarlig for all oppfølging, og derfor var det en dialog, men mye av dette er jo faglig fundert.

Grunde Almeland (V): Når listen med oppfølgingspunkter blir oversendt til PST: Hvor jevnlig har man statusoppdateringer, hvor ofte har man møter også på politisk nivå med PST om de konkrete oppfølgningene, og i hvilken grad forsikrer man seg underveis om at disse faktisk følges opp av PST?

Monica Mæland: Når det gjelder møter og dialog med PST, var det i hvert fall i min tid slik at jeg hadde fredagsbrif med tjenestene hver uke, en ugradert og en gradert del. Temaet for de brifene var ulike saker. Vi hadde ikke egne møter om oppfølgingspunkter, for vi hadde møter knyttet til generelle forhold. I tillegg var det en egen dialog med PST ganske jevnlig, jeg vil tro nesten en gang i måneden / annen hver måned, knyttet til ulike saker og forhold.

Det er jo slik at den informasjonen jeg fikk, stolte jeg på at var rett. Jeg har heller ingen grunn til å tro at den ikke var riktig. Vi går ikke inn og gjør våre egne nær sagt stikkprøver knyttet til dette. Her er det en samhandling, og jeg må bare understreke at det jo er i alles interesse at vi følger dette opp.

Grunde Almeland (V): En av de tingene som utvalget på høringen på fredag kommenterte, var at en av tingene de syntes var særlig interessant, var å få tilgang på det som var PSTs egen oversikt over egen oppfølging av Al-Noor-rapporten. For å understreke det er det en rekke ting de opplever er betryggende ved at de faktisk blir fulgt opp, men de mener også, og jeg siterer:

«Samtidig merket jeg meg at enkelte av anbefalingene var man bare uenig i. Det tenker jeg er en ærlig sak. Et spørsmål er jo i hvilken grad det er en spesiell situasjon når en hemmelig tjeneste følger opp noe slikt innenfor lukkede dører etter en offentlig rapport.»

Det de da sikter til, er jo den manglende offentligheten knyttet til de vurderingene man gjør i PST om de konkrete oppfølgingspunktene man mener man ikke skal gjøre oppfølging av. I hvilken grad er dette også en vurdering dere gjorde knyttet til Al-Noor rapporten for å sørge for at det som var av offentlig interesse og ble debattert, faktisk ble synliggjort? Selve prosessen før, med å skrive rapporten og oppfølgingspunktene da rapport-

en kom, var det jo stor offentlig debatt om, men det utvalget sier, er at den debatten forsvant da PST skulle begynne å følge opp dette.

Monica Mæland: Det jeg kan si, er at jeg fikk informasjon om oppfølging, om de 108 anbefalingene og om 4 som ikke ble fulgt opp, og hvorfor de ikke ble fulgt opp. Jeg opplever at det var informasjon til politisk ledelse knyttet til begrunnelsen for dette. Det gikk, som jeg sa i sted, på egen sikkerhet og på en del praktiske spørsmål. Det var ikke forhold knyttet til 25. juni-rapporten som jeg ser igjen fra de fire oppfølgningene som ikke ble gjort. Det var mer et praktisk spørsmål, oppfatter jeg.

Grunde Almeland (V): Kan jeg få følge opp? I hvilken grad tilrettela dere for en offentlig debatt knyttet til de fire oppfølgingspunktene som du nevner konkret her som ikke ble fulgt opp? Ble dette f.eks. informert om til Stortinget, hadde man en debatt i Stortinget om det – den typen ting?

Monica Mæland: Noe av det som forundret meg da jeg leste Al-Noor-rapporten, var at det ikke ble mer debatt i dagene som fulgte. Det var veldig overraskende, for det var alvorlige forhold som ble avdekket. Jeg var selvfølgelig innstilt på det, men det var juli måned, det var korona, det var sikkert mange grunner til at det ikke ble mer offentlig debatt enn det ble. Det var heller ingen debatt om dette i Stortinget, så vidt jeg husker. Vi kunne selvsagt antageligvis tatt større initiativ til den debatten. Det burde vi sikkert ha gjort.

Møtelederen: Da går vi over til åpen spørsmålsrunde. Jeg har notert ned Kari Henriksen og deretter Benjamin Jakobsen.

Kari Henriksen (A): Takk for redegjørelsen din så langt. Jeg har noen spørsmål knyttet til det som Almeland også var inne på, i forbindelse med oppfølginger fra departementets side. Vi hadde altså en Traavik-rapport, vi har Gjorv-utvalget, vi fikk en Al-Noor-rapport i Solberg-regjeringens tid, og så fikk vi en 25. juni-rapport nå.

I mellomtida der hadde vi bl.a. en stor debatt om kultur og ledelse da nærpolitireformen ble behandlet i Stortinget, der opposisjonen mente at kultur og ledelse ikke var tatt nok hensyn til, og det var en stor debatt. Det ble inkorporert i politireformen. Så kom politimeldingen, og da du var justisminister, ble det konkludert med at anbefalingene var fulgt opp. Samtidig er du jo inne på at dette er et kontinuerlig arbeid. Det jeg lurer på, er tre konkrete ting og hvordan de ble fulgt opp under din tid som justisminister, og om du kan si noe om det du vet om hvordan det ble fulgt opp fra tidligere ministre i din regjering.

Det første er: Det ble anbefalt etterretningsdialog mellom PST og POD, at den blir styrket. Hvordan ble det fulgt opp konkret? Det ble anbefalt at PST og politiet sammen skulle styrke den løpende dialogen med truselsutsatte grupper. Så er det dette med kultur og ledelse. Du sier du har tillit til organisasjonene. Med så mange rapporter som ligger til grunn for at det er svikt i kultur og ledelse i departementene, hvordan kunne du ha tillit til at det ble fulgt opp av seg selv? Og hvis du gjorde noe, hva gjorde du for å få satt det på plass i etatene?

Monica Mæland: Det siste spørsmålet tror jeg ikke jeg skjønnte, det med svikt i kultur og ledelse i departementene. Det er ikke...

Kari Henriksen (A): Nei, men de rapportene viser at det har vært svikt på forskjellige områder innen kultur og ledelse, og kultur og ledelse er jo et stort begrep. Når du sier du hadde tillit til etatene, at dette var et faglig spørsmål som de hadde hånd om selv, så er mitt spørsmål: Hvordan fulgte du det opp for å forsikre deg om at det faktisk skjedde endringer på de tre konkrete feltene under din tid som minister, og hva vet du eventuelt om hvordan det ble fulgt opp av de tidligere ministrene i Solberg-regjeringa?

Monica Mæland: Det er jo et stort og omfattende spørsmål, og jeg tror jeg vil svare på denne måten: Jeg hadde fast dialog med POD. Det hadde man jevnlig, hvor også dette var et tema. Jeg besøkte selvsagt alle politidistrikter – selv om det var korona, så fikk vi det til – hvor dette var et tema. Jeg hadde fast dialog med NSM og PST, hvor selvfølgelig dette var et tema. Så jeg vil si at vi fulgte opp dette med kultur og ledelse gjennom vår dialog med tjenestene og med politidistriktene. Jeg vil jo også si at veldig mye skjedde, og veldig mye positivt skjer, men det er klart at det politiet har gjennomgått, er kraftfulle og smertefulle endringer. Og det er krevende, og det tar tid, og dette arbeidet blir man aldri ferdig med.

Når det gjelder forholdet til PST, redegjorde jeg en del for det i sted, om hvordan man har omorganisert, man har laget nye strukturer, man har nye regler for informasjonsinnhenting for operativ virksomhet, både med tanke på forebygging, etterforskning, analyse og trusselvurderinger. Det er gjort endringer på alle områder, men det er jo omfattende. Jeg tror det er det beste jeg kan si.

Så kan ikke jeg svare for hva den enkelte før meg gjorde, men at dette har vært på dagsordenen, er jeg helt sikker på, og at dette var en del av den store reformen, er jeg også helt sikker på. Dette er jo også redegjort for til Stortinget.

Møtelederen: Da er det Benjamin Jakobsen.

Benjamin Jakobsen (A): Jeg har et spørsmål: I en kommentar til Al-Noor-evalueringen uttalte du til NRK 2. juli 2020 at rapporten anbefaler endringer i lov og regelverk og i styring, og at det skulle vurderes i departementet. Kan du si litt om hvordan dette ble fulgt opp, det du kommenterte i 2020?

Monica Mæland: Ja, det kan jeg. Når det gjelder lov og regelverk, ble det fremmet en lovproposisjon knyttet til forvaltningsloven og dette med å dele informasjon mellom organene, som var spesifikt til det som ble etterspurt, og som vi jo også visste gjennom arbeidet med å bekjempe arbeidslivskriminalitet. På en rekke områder har jo dette vært utfordringen, i barnevernsaker etc. Så derfor ble det fremmet en lovproposisjon og også laget en veileder for hvordan man skulle gjøre dette på tryggest mulig måte.

Når det gjelder ditt første spørsmål, knyttet til oppfølgingen: Jeg fikk som sagt informasjon om hvordan man hadde jobbet med disse 108 oppfølgingspunktene, hvorav fire ikke ble fulgt opp, og hvordan departementet jobbet med dette overfor POD og tjenestene.

Møtelederen: Da er det Grunde Almeland.

Grunde Almeland (V): Jeg har et spørsmål om metodebruk. Du har svart litt på det som går på kunnskap om utsatte grupper, men en av de tingene som også har vært adressert, bl.a. fra Oslo Pride selv og også fra andre i offentligheten, er PSTs metodebruk og særlig i hvilken grad man har fokus på utsatte grupper, og hvilken oppfølging man har av utsatte grupper i utgangspunktet. Så forstår jeg selvsagt at det er en del vurderinger knyttet til metodebruk som PST selvsagt gjør selv. Den type detaljstyring er ikke alltid tema – og bør kanskje heller ikke være det – i Justisdepartementets politiske ledelse, men bl.a. når man utarbeider en kontraterrorstrategi, er det jo relevant å se på hvilken type oppfølging man har av særlig utsatte grupper, spesielt siden det i tiden før har vært flere konkrete hendelser også internasjonalt når det gjelder utsatte grupper.

Så mitt spørsmål er, i den konteksten: Hvilke vurderinger gjorde man av i hvilken grad PST var i stand til å følge opp terrortrusler mot særlig utsatte grupper, spesielt?

Monica Mæland: Vi la fram en handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme, hvor dette selvfølgelig var et tema. Det var det også i handlingsplanen som ble lagt fram, den nasjonale kontraterrorstrategien. Det var selvsagt også et tema i politimeldingen og i samfunnssikkerhetsmeldingen, så i en rekke politiske dokumenter er dette et tema. Men hvordan dette kon-

kret følges opp i politiet, er et faglig spørsmål som i hvert fall jeg ikke har gått inn i og ment noe om.

Møtelederen: Da er det Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Det har kommet noe krittikk knyttet til både Al-Noor-evalueringen og 25. juni-evalueringen for at de kun går inn på det operative nivået, mens ingen har evaluert Justisdepartementets koordinerende rolle i beredskapsarbeidet. Tenker du det er en mangel?

Monica Mæland: Det tenker jeg ikke at det er, og det skyldes i og for seg at Justisdepartementet, som jo ble lederdepartement for korona 13. mars 2020, er kraftig evaluert gjennom koronakommisjonens gjennomgang, både den første og den andre delen. Hvis det ikke var for det, tror jeg nok jeg ville ment at det kunne være nødvendig, men gitt at man har fått den store evalueringen av den store saken, som hadde en nasjonal og internasjonal karakter, tenker jeg at man har mye dokumentasjon der å jobbe med.

Møtelederen: Da er det ikke registrert flere spørsmål, og vi går over til siste del, som er muligheten til å si noen avsluttende ord, hvis det er ønskelig.

Monica Mæland: Jeg har egentlig ikke så veldig mye å tilføre. Jeg tror dere har stilt de spørsmålene som er nødvendig og ønskelig. Men kanskje bare en liten oppfordring til komiteen: Jeg er blitt bedt om å holde meg her i byen i påvente av en høring også fra kl. 17. Hvis det ikke er behov for meg, så vil jeg gjerne ha beskjed om det, for da evakuerer jeg til favorittbyen.

Møtelederen: Da sier jeg tusen takk for at du stilte opp.

Komiteen tar pause til kl. 14.

Høringen ble avbrutt kl. 11.48.

Høringen ble gjenopptatt kl. 14.

Høring med forsvarsminister Bjørn Arild Gram

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen, og jeg vil ønske velkommen til statsråd Bjørn Arild Gram. Du har med deg to bisittere. Det er departementsråd Frede Hermansen og ekspedisjonssjef Henning Vaglum. Velkommen skal også dere være.

Forsvarsministeren kommer til å få 10 minutter til en innledning. Etter innledningen starter komiteens utspørring. Da vil det først være jeg som saksordfører som starter med 10 minutter, og deretter blir det 5 minutter

til hver partigruppe. Til slutt blir det en åpen spørsmålsrunde med 10 minutter til alle, og helt til slutt vil du få en mulighet til å gi en kort oppsummering, hvis du ønsker det.

Det er unødvendig å si, men dersom det skulle være behov for å gi graderte opplysninger, er denne høringen altså åpen, så det må eventuelt tas i den lukkede høringen senere i dag.

Det er viktig å ha på mikrofonen når man snakker, for denne høringen går også ut i eteren. Når det er 30 sekunder igjen, begynner mikrofonen å blinke.

Da har vi gått gjennom alt, og jeg tenker vi kan gå rett på: Forsvarsminister Gram, ordet er ditt i 10 minutter.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Takk for det, komitéleder.

Det er et stort alvor over høringen i dag. Masseskytingen 25. juni 2022 var et angrep på det skeive miljøet, det norske demokratiet og verdiene våre. To personer mistet livet, og mange ble skadd.

Ansatte i justis- og forsvarssektoren går på jobb hver dag for å forsvare norske verdier og vårt demokrati. Å ivareta borgernes sikkerhet og vårt åpne, liberale samfunn er myndighetenes fremste oppgave. For tilliten til demokratiet og våre institusjoner er det viktig at folk i offentligheten får et så godt bilde som mulig av hva som ble gjort, og hva som ikke ble gjort, i forbindelse med denne grusomme hendelsen. Vi må ta lærdom, forbedre oss der det er nødvendig, og forhindre at det skjer igjen. Jeg vil derfor takke kontroll- og konstitusjonskomiteen for at jeg får komme hit i dag og bidra til å belyse saken fra min side.

Som landets forsvarsminister er jeg konstitusjonelt ansvarlig for Etterretningstjenesten, Norges nasjonale utenlandsetterretningstjeneste. E-tjenestens oppgave er å innhente og analysere informasjon om utenlandske forhold og varsle om trusler mot våre borgere, vår selvstendighet og vår sikkerhet. I etterkant av angrepet fikk jeg orienteringer om tjenestens involvering. Mitt departements vurdering var da at E-tjenesten hadde ivaretatt sitt oppdrag ved å varsle om trusselen. Da media i januar 2023 rettet søkelyset mot saken på nytt, ba jeg om ytterligere skriftlig redegjørelse fra E-tjenesten om deres involvering. Redegjørelsen bekreftet departementets tidligere vurdering i saken. Det var og er min forståelse at Etterretningstjenesten i tiden før angrepet ivaretok sitt oppdrag. De innhentet og analyserte informasjon om utenlandske forhold og varslet PST om en trussel, mest sannsynlig et terrorangrep.

E-tjenesten har de siste årene gjennomgått en betydelig utvikling og styrking og er i dag en moderne og dynamisk tjeneste som spiller en viktig rolle i det nasjona-

le sikkerhetssamvirket. Parallelt har Forsvarsdepartementet, regjeringen og Stortinget styrket den helhetlige styringen og kontrollen med E-tjenesten. En ny lov om Etterretningstjenesten trådte i kraft i 2020. Loven formaliserte en rekke kontrollmekanismer som tidligere bare var fastsatt i instruks eller i internt regelverk. Det er opprettet en egen stabsgruppe for styring og kontroll med E-tjenesten i Forsvarsdepartementet, og det er tilført personell og kompetanse. Dette har resultert i justering og videreutvikling av styringsdokumenter, formalisering av prosedyrer og tettere oppfølging. Det stortingsoppnevnte EOS-utvalget har også blitt styrket.

Langtidsplaner og tildelingsbrev danner grunnlaget for Forsvarsdepartementets styring av forsvarssektoren. Styringen av E-tjenesten følger de samme prinsippene, men er i stor grad skjermet for offentligheten. Skjermingen for offentligheten er vesentlig for at Etterretningstjenesten skal kunne utføre oppdraget sitt. Forsvarsdepartementet utarbeider hvert år et dokument med norske myndigheters prioriterte etterretningsbehov. Prioriteringene gjøres på bakgrunn av innspill fra flere sektorer. Justissektorens innspill står sentralt.

Som landets utenlandsetterretningstjeneste vurderer E-tjenesten trusler utenfor landets grenser, og har i lang tid understøttet PSTs oppgaver knyttet til terrortrusselen og forebygging og etterforskning av slik alvorlig kriminalitet mot Norges sikkerhet. Trusselen fra voldelige ekstremister og grenseoverskridende terrorisme har lenge vært en prioritert oppgave for E-tjenesten. Dette reflekteres i E-tjenestens ugraderte trusselvurderinger over tid.

I henhold til etterretningstjenesteloven skal E-tjenesten varsle norske myndigheter om trusler og andre forhold som tjenesten blir kjent med, og som krever umiddelbar handling, eller av andre årsaker er tidskritiske av natur.

Instruks om samarbeidet mellom E-tjenesten og PST av 13. oktober 2006 vektlegger at E-tjenesten og PST skal ha et nært og tillitsfullt samarbeid generelt, og så langt som mulig utveksle informasjon nødvendig for å fremme mottakerorganets oppgaver etter lov. Instruksen sier også at utlevering og informasjon skal ta hensyn til behovet for å beskytte sensitive kilder og metoder.

Den 20. juni 2022 varslet E-tjenesten PST om at en mannlig norsk ISIL-sympatisør forsøkte å komme i kontakt med ISIL for å gjennomføre en operasjon i Norge. E-tjenesten gikk langt i å si at informasjonen kom fra en troverdig kilde med unik tilgang, og at konteksten tilsa at det var svært kort vei fra informasjonens opphav til E-tjenesten.

Evaluerings av E-tjenesten var ikke en del av 25. juni-utvalgets mandat. Utvalget skulle ikke evaluere informasjonsinnhenting gjort av E-tjenesten eller informa-

sjonsdelingen eller samhandlingen mellom E-tjenesten og PST. Da utvalgets rapport ble avgitt 8. juni 2023, kastet den likevel lys på samarbeidet og relasjonen mellom PST og E-tjenesten, da ett av ti hovedfunn handler om nettopp dette.

For meg er det viktig at både departementet og E-tjenesten gjør det vi kan for å følge opp utvalgets rapport. Dette har jeg også formidlet til sjef E-tjenesten. Samarbeid og tillit er et forhold mellom to parter. Det kan ikke vedtas; det må jobbes med hver dag på alle organisatoriske nivå. Som ledd i dette har jeg fått meg forelagt E-tjenestens og PSTs samvirkeplan, som ble revidert i juni. Sammen med justis- og beredskapsministeren har jeg også besluttet at vi skal foreta en gjennomgang av eksisterende strukturer for samarbeid mellom tjenestene nå i høst. Det arbeidet er pågående.

Etterretning er ressurskrevende. Det er det samtidig verdt å bruke ressurser på. God etterretning er avgjørende for at vi fatter riktige beslutninger knyttet til nasjonal sikkerhet og beskyttelse av liv og helse. Verdien av etterretning er imidlertid avhengig av evne til å iverksette tiltak som kan motvirke trusler. God dialog, tett samarbeid, gjensidig tillit og forståelse mellom avsender og mottaker hva angår roller, mandater og begrensninger er sentralt for at vi skal klare å omsette etterretning og situasjonsforståelse til handling. Derfor er det viktig og nødvendig at E-tjenesten og PST i sin reviderte samvirkeplan tydelig vektlegger tiltak som skal bidra til å bygge ytterligere gjensidig forståelse for hverandres tjenester. Det er summen av mange grep og kontinuerlig evaluering på alle nivå som bygger og vedlikeholder tillit og god samarbeidskultur over tid.

Fra departementenes side skal vi samle oss bedre i hvordan vi styrer E-tjenesten og PST på områder av felles betydning. Vi må bli tydeligere på hva slags effekter vi ønsker på de områdene der tjenestene samvirker, og vi må påse at rammebetingelsene og forventningene er tilstrekkelig samkjørt og dimensjonert.

Samarbeidet mellom E-tjenesten og PST har utviklet seg over tid og i takt med utviklingen i våre sikkerhetspolitiske omgivelser. Det skal det også fortsette å gjøre, og tjenestene skal og må være de primære drivkreftene for dette. Fra departementenes side skal vi videreføre og styrke innsatsen for å legge til rette.

Det stortingsoppnevnte EOS-utvalget undersøker omstendighetene rundt angrepet 25. juni. Det er jeg glad for. EOS-tjenestene har legitime skjermingsbehov og kan i liten grad gi offentlig innsyn i sin virksomhet. Utvalget er opprettet og utrustet med kompetanse, ekspertise og hjemmelsgrunnlag til å kontrollere nettopp slike saker på samfunnets vegne. Utvalget har innsynsrett i tjenestenes arkiv og register samt informasjon som deles mellom tjenestene. E-tjenesten har ved flere an-

ledninger underrettet EOS-utvalget om saken, og all informasjon tilknyttet saken ble tilgjengeliggjort for utvalget i mars for deres uavhengige kontroll.

Sammen med justis- og beredskapsministeren vil jeg se på EOS-utvalgets funn når de foreligger, og nøye vurdere om de fordrer endringer og tiltak fra departementenes og E-tjenestens side.

I dagene før 25. juni-angrepet hadde myndighetene etterretning som indikerte at noe var i gjære. Som forsvarsminister er jeg opptatt av at vi tar lærdom av erfaringene. Det skylder vi ofrene for 25. juni-angrepet, og det skylder vi også dem som hver dag går på jobb for å forsvare vårt demokrati og våre verdier.

Med dette avslutter jeg min innledning og stiller meg til disposisjon for å svare på komiteens spørsmål. Skulle det da – som lederen også var inne på – komme spørsmål som kan belyses ytterligere med sikkerhetsgradert informasjon, ber jeg om å få komme tilbake til det i den lukkede høringen.

Møtelederen: Tusen takk for innledningen.

Da starter jeg med mine 10 minutter – som jeg tviler på blir 10 minutter. Du har iallfall vært innom en del av de punktene jeg hadde på blokken rundt evaluering og arbeidet som pågår der.

Jeg vil litt innom samarbeidet mellom PST og E-tjenesten, som jo er ganske sentralt. I løpet av høringen er det tegnet et bilde av en e-tjeneste som har gjort et isolert sett veldig godt stykke arbeid i opptakten, hvor man har avdekket en mulig trussel, det er slått alarm – for å bruke det uttrykket – man har forsøkt å formidle dette til PST på egnet måte, og så har det gått galt et sted i samarbeidet mellom de to. Det har vært påpekt at vi har en tidslinje med møter og noen teorier om hvor det kan ha gått feil. Om det skyldes E-tjenesten, om det skyldes PST, eller om det er et sammensatt bilde, må vi komme tilbake til, men jeg kunne veldig gjerne tenke meg å høre om du har noen litt konkrete refleksjoner rundt dette, som en start.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg må si at mitt overordnede inntrykk er at samarbeidet mellom E-tjenesten og PST er omfattende og godt på mange områder. Det gir også begge lederne uttrykk for. Det har over tid vært iverksatt en rekke ting for å styrke denne samhandlingen. Det tar utgangspunkt i en instruks fra 2006, som jeg nevnte, og så er det senere etablert flere samarbeidsprosedyrer og senter for å styrke samhandlingen ytterligere, bl.a. Felles etterretnings- og kontraterror-senter. Ikke minst kom også den første samvirkeplanen mellom tjenestene for noen år siden, som nå fram mot sommeren ble revidert.

Det er jo et samspill som hele tiden må utvikles. Mitt inntrykk er at det har vært en positiv utvikling. Det betyr

ikke at alt er perfekt. Det har også kommet opp i diskusjonen etter det som skjedde, og i utvalgets rapport, som peker nettopp på at her må man se videre på samarbeidet. Det har vi også tatt tak i.

Det er vanskelig for meg å gå helt konkret inn i tjenestenes vurderinger og det enkeltmedarbeidere i tjenestene også uttalte i forbindelse med utvalgets arbeid. Det er litt krevende. Vi skal være ydmyke for at dette er en oppgave som hele tiden ligger der, og som vi må jobbe med, men overordnet mener jeg – og mitt inntrykk er – at det er mye som er bra, det har vært en positiv utvikling, og så må vi som sagt ta inn over oss at dette er et kontinuerlig arbeid.

Møtelederen: Vil du utelukke at det kan stå på lov-hjemler eller ressurser?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nå må jeg svare sett mest fra Etterretningstjenestens side. Vi har nettopp – i 2020 – fått en ny etterretningstjenestelov. Den har nå trådt i kraft i sin helhet. Der ble også bl.a. forholdet mellom tjenestene diskutert. Jeg har så langt ikke sett at dette primært handler om lovhjemler, men jeg kan selvsagt ikke utelukke det. Det vil bestandig kunne være gråsoner eller tolkningsproblemer som vi må være åpne for å vurdere videre.

Møtelederen: Når det gjelder de tiltakene som blir iverksatt/vurderes, var det litt vanskelig å få tak i – naturlig nok, kanskje, i en sånn generell innledning – hva de akkurat består i. Kan jeg invitere statsråden til å utdype litt konkret hva man ser på av mulige tiltak?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Absolutt. For det første vil jeg si at E-tjenesten er under videre styrking, oppbygging og utvikling. Vi har fått en ny lov om tjenesten, og budsjettet er i betydelig vekst. Det er knyttet til ulike forhold, også den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen som oppsto etter angrepet på Ukraina, men en sentral bakgrunn for at Etterretningstjenesten styrkes økonomisk, og da med folk og verktøy, er den nye lovens bestemmelse om tilrettelagt innhenting, som skal se på grensekryssende datatrafikk. Et av formålene med det er terrortrusler fra utlandet og kommunikasjon med norske aktører.

Når det gjelder konkrete grep etter det som skjedde i juni i fjor, er det for det første revidert samvirkeplan – det mener jeg kanskje er det viktigste – med en rekke konkrete tiltak i samvirket mellom E-tjenesten og PST for å styrke samarbeidet og forståelsen ytterligere. Jeg kan eventuelt komme nærmere inn på det konkrete der i den lukkede delen.

Det er etablert flere samarbeidsordninger eller senter mellom tjenestene. Jeg nevnte Felles kontraterror- og

etterretningssenter, det er felles cyberkoordinerings-senter, og det siste, som ble opprettet i fjor, er jo Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter knyttet til sammensatte trusler. Det er nå flere strukturer, i tillegg til den – skal jeg si – løpende kommunikasjonen mellom tjenestene som det nå er naturlig å se gjennom. Det er frist nå i oktober for en gjennomgang for nettopp å ettergå at disse formaliserte samarbeidsstrukturene også fungerer så godt som mulig. Det hjelper og er viktig et stykke på veien, men det er klart at det som handler om tillit og kultur, det som ligger i det, er noe som går utover det som er formalisert. Det handler om den løpende samhandlingen og dialogen.

Møtelederen: Et siste spørsmål, som er veldig direkte: Er det riktig forstått at du som øverste ansvarlig for E-tjenesten stiller deg bak det synet at de gjorde det de kunne for å formidle til PST at det var et mulig nært forestående angrep?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg må vel svare bekreftende på det. Jeg mener at E-tjenesten har varslet i tråd med forventningene som ligger i lov og instruks om å dele relevant informasjon om trusselen med PST. Jeg har sett at det har kommet opp en diskusjon om akkurat deling av informasjon, om kilder og metoder. Det er naturlig nok akkurat de spørsmålene som er særlig sensitive. Det er jo fast og bred praksis mellom etterretnings- og sikkerhetstjenesten at man ikke deler kilden til etterretningen med andre etterretnings- og sikkerhetstjenester, men som jeg sa i innlegget, beskrev E-tjenesten – selv om man ikke hadde alle svar – en potensielt alvorlig trussel, og at det kunne skje i Norge.

Møtelederen: Tusen takk.

Da går vi videre til spørsmål fra de enkelte partiene. Vi starter med Benjamin Jakobsen fra Arbeiderpartiet, som har 5 minutter.

Benjamin Jakobsen (A): Takk for en god redegjørelse.

Vi hadde E-sjefen her inne tidligere i dag, og da ble det referert til en VG-sak fra 16. august i år der E-sjefen snakker om at man bruker litt forskjellig språk mellom E-tjenesten og PST. Er det også ditt inntrykk? Hva tror du i så fall er årsaken til at man bruker forskjellig språk? Tror du de iverksatte tiltakene som du har gått gjennom her i dag, vil bøte på noen av de utfordringene?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det er litt vanskelig for meg direkte å verifisere i hvor stor grad man bruker forskjellig språk, ord og uttrykk, men vi må jo ta inn over oss at aktørene selv – i noen grad, i hvert fall – gir uttrykk for det. Det er usedvanlig viktig at man nettopp forstår hverandre i dette vekslingsfeltet og i dette sam-

arbeidet, som er helt avgjørende. Derfor må det følges opp, og jeg mener bl.a. at tiltak som er lagt i den reviderte samvirkeplanen, vil bidra positivt til det.

Benjamin Jakobsen (A): Takk for det. Du nevner også i redegjørelsen din at man nå jobber med å samle seg bedre på tvers på etatsnivå, og også på departementsnivå, hvis jeg hørte riktig. Kunne du sagt litt mer om hva man gjør på et litt mer overordnet, høyere nivå når det gjelder det å samle seg bedre? Nå fokuseres det mye på PST og Etterretningstjenesten, men hva gjør man på et litt høyere nivå for å samle seg bedre om de utfordringene man har?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det gis tildelingsbrev, oppdrag, til tjenestene. Det ligger for så vidt allerede i arbeidet med å forberede oppdragsbrev til E-tjenesten, det er prosesser bl.a. med Justisdepartementet. Det vil det nå være naturlig å se igjennom. I disse oppdragsbrevene har dette med terrortrussel vært løftet fram som en prioritert oppgave, så det ligger der. Jeg har ikke alle svar på dette nå, og vi gjennomfører et arbeid, men det er naturlig å gå gjennom prosessene våre med disse oppdragsbrevene og se på om vi er presise, særlig der hvor vi har det jeg vil kalle gråsoner, vekslingsfelt, det som måtte være av overlappende arbeidsoppgaver og problemstillinger, at det er så godt som mulig dekket. Jeg synes det er en naturlig oppfølging etter det som har skjedd, at vi forsikrer oss om at vi fra departementene er enda mer presise i tjenestenes oppdrag.

Møtelederen: Da går ordet videre til Nils T. Bjørke og Senterpartiet, som har 5 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp): Takk for innleinga. Du seier at det har vore ei evaluering av samvirkeplanen, og at det var nødvendig med ei revidering av han. Kva var bakgrunnen for at du meinte det var nødvendig med ei revidering etter evalueringa?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Bakgrunnen var selv-sagt at det hadde skjedd noe veldig alvorlig, og at utvalget som gikk gjennom det, også pekte på en del forhold som berørte samspillet mellom tjenestene. Det var noen veldig alvorlige konklusjoner i utvalgets rapport. Den samvirkeplanen er et av de mest sentrale virkemidlene vi har for akkurat samspillet mellom tjenestene – for hvordan vi kan sikre at de jobber godt i lag. Derfor var det ønskelig at den planen ble revidert i tråd med det utfordringsbildet vi står i.

Nils T. Bjørke (Sp): No har me sete her eit par dagar og høyrte på ulike innspel – diskusjonen om varselet som har kome, og det frå E-tenesta. Det har òg vore mykje diskusjon om det er ulik kultur i E-tenesta og PST.

Men sett frå Forsvarsdepartementet si side: Kan det òg vera snakk om ulike kulturar internt i PST, slik at dei mottek informasjon frå E-tenesta ulikt internt i PST?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg synes ikke det er naturlig for meg, og jeg har heller ikke noe grunnlag for, å gå inn og gjøre konkrete vurderinger av forhold innad i PST.

Møtelederen: Da skal vi videre til Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen, som også har 5 minutter.

Carl I. Hagen (FrP): Når vi har fått denne rapporten, er det også naturlig at man med bakgrunn i den og andre også ser fremover, på hva man kan lære. Et av de temaene som har vært veldig fremme, er at det er to tjenester – en fra Justisdepartementet og en fra Forsvarsdepartementet – og at de skal samarbeide. Mange har i realiteten satt spørsmålsteget ved om dette samarbeidet går bra, eller om det er forskjell i kulturen mellom de to tjenestene, og om de snakker samme språk. Kan det derfor også være et relevant tema at man, basert på alle disse diskusjonene, vurderer fordeler og ulemper ved at det er to tjenester i stedet for én? Innenfor én etat og med én tjeneste vil det i hvert fall ikke være slike temaer som vi her har diskutert, selv om det kan være ulike avdelinger og ulike fullmakter.

Mitt spørsmål er: Synes forsvarsministeren det kanskje er på sin plass å tenke nytt om dette? Det er jo tradisjonelt etter andre verdenskrig man har disse forskjellige tjenestene – én som tar vare på det som er i landet, og én som tar det som skjer i andre land. Men nå, med den nye terrorsituasjonen, som ikke eksisterte for 20 år siden, er også det bildet borte. Behovet for kontakt med andre lands myndigheter er annerledes i dag enn det var for 20–30 år siden. Vil det være på sin plass å vurdere en sammenslåing til én sikkerhetstjeneste, som skal både bekjempe terror og også passe på tingene internt i Norge?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det er en stor debatt representanten Hagen reiser der – diskusjonen om territorialforbudet og egentlig bruk av forsvarsmakten innenlands i fredstid. Nå gjorde Stortinget noen vurderinger tre år tilbake da man behandlet en ny lov om Etterretningstjenesten, hvor i hvert fall i noen grad forholdet mellom utenlandsetterretningen og innenlandsetterretningen ble diskutert.

Jeg har ikke her og nå noen vurdering knyttet til om man skal gå inn i en så fundamental debatt. Den måtte i tilfelle også skje på et atskillig bredere grunnlag enn det som er knyttet til akkurat denne hendelsen. Jeg opplever jo at Etterretningstjenesten, som jeg har gitt uttrykk for, nettopp løste oppgavene i tråd med mandatet, nemlig å varsle om en potensielt svært alvorlig terrorhendelse.

Carl I. Hagen (FrP): Det er helt riktig, og jeg er klar over at det er en fundamental debatt, men den har også dukket opp i vårt naboland akkurat nå, og de vurderer å bruke også forsvaret i forbindelse med gjengkriminalitet. Mitt utgangspunkt – og jeg vet det er en helt fundamental og stor debatt – er at av og til kan det vel være en fordel å sette i gang en debatt når det, i hvert fall nå, er fredelige forhold i Norge, heller enn å komme opp i en akutt situasjon hvor man ikke så lett kan ta en grundig debatt fordi det er hendelser som skjer. Det er grunnen til at jeg reiser det spørsmålet, og jeg er fornøyd med bare å be forsvarsministeren om å vurdere det. Jeg venter ingen klare svar på et slikt spørsmål nå, men jeg vil i hvert fall så tanken og så ideen om at noen kanskje burde analysere lite grann fordeler og ulemper ved mulighets å se på dette ut fra dagens og fremtidens situasjon i stedet for gårsdagens.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg får ta imot det. Jeg må bare understreke at det er mulig å bruke Forsvarets ressurser innenlands. Det skjer jo fra tid til annen. Sist skjedde det bl.a. knyttet til trusselsituasjonen mot offshore olje- og gassanlegg, hvor Heimevernet ble kalt ut, men det skjedde etter bistandsinstruksen fra politiet. Det var for å støtte den sivile ordensmaktens arbeid. De mulighetene ligger i dagens lovverk på ulike områder.

Møtelederen: Da har vi kommet til SV og Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Du har vært inne på dette med samordning og tillit, men jeg vil gjerne spørre litt mer om det – også i lys av at forsvarskommisjonen peker på en del av de samme tingene som er diskutert i 25. juni-rapporten, og viser til 25. juni som eksempel på kjente utfordringer med samordning, som det står. Når kommisjonen retter søkelyset mot svakheter i det operative samvirket, har de en del konkrete anbefalinger, bl.a. bedre samarbeid og samordning av analyse- og trusselmetodikk. Kan forsvarsministeren si noe om hvordan han har fulgt opp, eller vil følge opp, forsvarskommisjonen på disse områdene?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Som jeg sa, er mitt inntrykk at samarbeidet mellom PST og E-tjenesten er både omfattende og godt på mange områder, men vi må se på hvordan det ytterligere kan forsterkes og bli enda bedre. Jeg mener den reviderte samvirkeplanen er et viktig redskap for det. Det samme er den gjennomgangen vi nå gjør knyttet til de formaliserte samarbeidsstrukturene mellom bl.a. Etterretningstjenesten og PST. Noen av dem er jo også med andre aktører, f.eks. er Nasjonal sikkerhetsmyndighet en part. Så er forsvarskommisjonen, som Lysbakken sier, inne på noe

av det samme. Jeg mener at det vi nå konkret har satt i gang, i hvert fall er et del svar på det. Så gjør regjeringen ytterligere vurderinger knyttet til arbeidet med en ny langtidsplan for Forsvaret. Vi har da forsvarskommisjonen og også totalberedskapskommisjonen som viktige innspill inn i det arbeidet.

Audun Lysbakken (SV): Dette med samvirke har to sider. Det ene er hvordan en formelt gjør det, og hvordan en sørger for at informasjonsflyten, samarbeidsorganene, møtepunktene og det operative samarbeidet er der. Så er det tillit, som vi har vært inne på. Det jeg skjønner, og det vi hører i denne høringen, er at alle sier at samarbeidet er godt, og at PST og E-tjenesten samarbeider. Det er likevel sånn at det har kommet tydelig fram i 25. juni-utvalgets arbeid at det virker som det har vært en tillegg utfordring særlig knyttet til hvordan PST tar imot informasjon fra E-tjenesten. Jeg skjønner at forsvarsministeren ikke vil gå inn på de interne forholdene i PST, men jeg tenker det er tillitvekkende at det ikke bare slås fast at her er det et kjempebra samarbeid, men at de ansvarlige jobber for å forbedre tilliten.

Kan du si noe om hva forsvarsministeren og justisministeren gjør sammen for å forsikre dere om at alle mulige tillitsutfordringer og åpenhetsutfordringer mellom de to tjenestene nå gjøres noe med?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg er enig i den vurderingen at det er to parter, og derfor er det også et felles ansvar. Jeg tror også E-tjenesten må gjøre sin del av jobben internt hos seg og i samspillet med bl.a. PST.

Fra politisk hold er det nettopp viktig å understreke det, sette trykk på det, i de formelle oppdragene vi gir, jf. de vurderingene som det er naturlig å samkjøre seg enda bedre på når det gjelder oppdrags- og tildelingsbrev. I den løpende dialogen vi har med tjenestene, har jeg definitivt også tatt det opp med sjef for Etterretningstjenesten. Han understreker jo selv sin og E-tjenestens rolle og det samvirket som må til, så jeg oppfatter at vi er på veldig samme linje når det gjelder synet på det.

Det blir noen gjentakelser, men likevel: Vi har noen virkemidler, og en revidert samvirkeplan som går nærmere inn i dette, mener jeg er viktig, og også den gjennomgangen vi gjør av de formaliserte samarbeidsstrukturene, herunder Felles etterretnings- og kontraterrorsenter, som er en slik arena for samvirke mellom tjenestene.

Audun Lysbakken (SV): Et siste spørsmål: I hoveddelen av tiden som er gått siden Gjörv-kommisjonen la fram sin rapport, er det jo en tidligere regjering som har hatt ansvaret. Hvordan vil du beskrive det utgangspunktet din regjering arvet fra den regjeringen når det gjelder oppfølging av de faglige anbefalingene som har kommet, bl.a. når det gjelder samordning?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg er ikke i stand til over bordet her å svare helt gjennomgripende om oppfølgingen av Gjörv-kommisjonen og alle konsekvensene det hadde for tjenestene. Mitt inntrykk er at det over mange år har vært jobbet godt med å styrke samhandlingen. Både foregående regjering og denne regjeringen har tatt nye grep for å legge enda bedre til rette for samspillet mellom tjenestene. Våren 2021 ble bla. Felles etterretnings- og kontraterrorsenter etablert. I fjor ble Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter etablert. Og vi tar nå nye grep fordi vi har fått erfaringer som tilsier at vi fortsatt har en jobb å gjøre.

Møtelederen: Takk. Da er det Seher Aydar og Rødt. Vær så god.

Seher Aydar (R): Takk for det. Vi har jo hatt sjef E-tjenesten her inne tidligere i dag, som sier at de flere ganger sa til PST hva slags etterretning de hadde, og at et angrep på Norge ville være meget sannsynlig. Han sa også at flere i E-tjenesten tok det ganske tungt at de ikke klarte å avverge angrepet. Ba E-tjenesten om hjelp fra Forsvarsdepartementet til å sikre at deres arbeid ble fulgt opp av PST hjemme i Norge, i forkant av angrepet?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei, Forsvarsdepartementet var ikke involvert i tjenestenes håndtering av den trusselen i forkant av angrepet.

Seher Aydar (R): Takk. Løftet Forsvarsdepartementet på noe tidspunkt, da antar jeg i etterkant av angrepet, noen form for vurdering eller advarsel fra E-tjenesten til enten Justisdepartementet eller Statsministerens kontor, f.eks. i et RSU-møte?

Statsråd Bjørn Arild Gram: I dagene etter angrepet møttes RSU en rekke ganger. Det regner jeg med det er gjort rede for tidligere i dag og eventuelt på fredag. Da ble situasjonen, det som hadde skjedd, selvfølgelig berørt, men man sto jo fortsatt i en håndtering av situasjonen. Den var uavklart de nærmeste dagene – om aktørbildet og om at det forelå ytterligere trusler. Da var Regjeringens sikkerhetsutvalg en av de arenaene der dette ble diskutert, og der møtte også ledelsen for alle tjenestene.

Seher Aydar (R): Forstår jeg det da riktig at det ikke var kontakt mellom Forsvarsdepartementet og E-tjenesten om eventuelt trusselbilde i forkant av angrepet? Hvis ikke – var det da eventuelt kontakt mellom f.eks. Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet? Fikk Forsvarsdepartementet noen form for informasjon, eller ga de noen form for instruks til E-tjenesten i forbindelse med det?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei, Forsvarsdepartementet var ikke kjent med at den konkrete trusselen var fanget opp av E-tjenesten og meldt videre til PST. Nå skal vi også ta med oss at det er en løpende dialog og løpende meldingsutveksling mellom tjenestene. Det er nok et ikke ubetydelig volum, uten at jeg har noen statistikk å legge fram på det. Det er ikke uten videre naturlig at departementet og politisk ledelse i departementene blir kontaktet når det oppstår situasjoner der man raskt gir beskjed mellom tjenestene om det.

Seher Aydar (R): Jeg spør egentlig også litt for å avklare regjeringens rolle i samarbeidet mellom disse tjenestene og involvering. Et kanskje siste eller nest siste spørsmål, vi får se, er: Ble det på noe tidspunkt i forkant av pridearrangementene kommunisert mellom Forsvarsdepartementet og E-tjenesten at skeive i Oslo og Oslo Pride kunne være eventuelle mål for terrorangrep eller en annen form for angrep – altså trusselbildet som fantes mellom E-tjenesten og Forsvarsdepartementet?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det er jo sånn at det er politiet og PST som vurderer det innenlandske trusselbildet. I denne saken hadde E-tjenesten en støttende funksjon i og med at man gjennom sitt arbeid utenlands fanget opp en potensiell trussel som man nokså umiddelbart meldte videre til PST, men det er PST som vurderer trusselsituasjonen i Norge som sådan.

Seher Aydar (R): Vi har tidligere hørt sjef E-tjenesten beskrive at de hadde tolv personer til stede på møtet, og at dette beskrev alvor et de allerede så på det tidspunktet. Vi har etter hvert fått en rapport som sier at det er en slags konkurranse mellom disse tjenestene. Nå har statsråden for så vidt svart litt på det, men har det arbeidet som gjøres framover, og samarbeidet mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet, endret form? Da tenker jeg ikke bare på rutinene som er for tjenestene, men på departementsnivå, altså fra regjeringens side. Er det noen endringer der?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Først vil jeg bare si at det er mitt klare inntrykk at E-tjenesten tok dette på største alvor. Derfor ble det også kommunisert til PST på den måten det ble. Så har dette temaet vært gjentatte ganger på dagsordenen, ikke minst i Regjeringens sikkerhetsutvalg, RSU, og det er etter at rapporten kom, konkludert med flere tiltak som departementene har dialog om. Det er Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet som bl.a. har ansvar for å følge opp det som er konkludert når det gjelder gjennomgangen av de formelle samarbeidsstrukturene mellom tjenestene.

Møtelederen: Da er det Grunde Almeland og Venstre.

Grunde Almeland (V): Takk for det.

Jeg fortsetter litt der Seher Aydar slapp, og har spørsmål om det konkrete varselet som er omtalt i rapporten. På side 111 skriver utvalget:

«På bakgrunn av dette er det ikke tvil om at et slikt varsel fra E-tjenesten i det minste var uvanlig.»

Helt kort først: Er forsvarsministeren enig i beskrivelsen av det konkrete varselet det er snakk om her som uvanlig?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg har ikke løpende innsikt i den konkrete kommunikasjonen mellom tjenestene og formen på varslene, men jeg har jo diskutert saken med E-tjenesten nå i etterkant. Som jeg sa, er det ingen tvil om at E-tjenesten tok dette på største alvor – med den framdriften man hadde, med folkene man stilte med, med den beredskapen man selv etablerte osv. Men igjen: Det er vanskelig for meg å gjøre en rangering og vurdering av hyppighet og karakter.

Grunde Almeland (V): Men forsvarsministeren har ikke noen annen forståelse enn det som ligger i utvalgets rapport?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei, i stort oppfatter jeg at utvalget gir en dekkende beskrivelse av situasjonen.

Grunde Almeland (V): Fint.

Du har også i tidligere svar beskrevet at du opplevde at E-tjenesten hadde gjort det de kunne, etter de forventninger som er gitt. Det var mer eller mindre slik du sa det, du får eventuelt korrigere det selv. Da er mitt spørsmål: Mener forsvarsministeren, og har forsvarsministeren gått inn i og sett på om det er tilstrekkelige rutiner for å ta denne type ganske uvanlige advarsler på tilstrekkelig alvor – og faktisk å gjøre det man kan? Har man tilstrekkelige rutiner for det i E-tjenesten?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg oppfatter at E-tjenesten håndterte denne saken i tråd med det som ligger i lov og instruks, og har på den bakgrunn ikke noe grunnlag for å tro at man ikke har den tilnærmingen til truslene man oppfatter er der ute. Det er vanskelig å sammenligne saker, det er et stort sakstilfang. Med utgangspunkt i håndteringen av denne saken er det naturlig å legge til grunn at E-tjenesten har rutiner og en holdning til trusselbildet som er i tråd med de forventningene vi har fra styrende myndigheter.

Grunde Almeland (V): Det er veldig klart for meg at forsvarsministeren er tydelig på at man har fulgt de forventningene og de rutinene som er, men det jeg spurte om, var: Når vi nå i ettertid skal gå gjennom og se på hvordan systemene fungerer, er det verdt å stille seg

spørsmål om – også for E-tjenestens del – i hvilken grad man kunne gjort noe annerledes. Det er det jeg prøver å lede inn på. For å beskrive det litt, før du får svare: Når det er en så tydelig frustrasjon i tjenesten om at et varsel ikke blir fulgt opp, som det er tydelig i rapporten at det har vært hos E-tjenesten, er det litt vanskelig for meg å forstå at man ikke tar noen ekstra skritt, f.eks. også på et høyere nivå, for å sørge for at dette varselet, som da handler om en konkret angrepstrussel i Norge, ikke tas på det tilstrekkelige alvoret man mener at det bør tas på. Det er i den konteksten jeg spør om det er verdt å se på også hvilke rutiner man har i E-tjenesten.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nå gjennomgikk politiet – sånn jeg oppfatter regelen er når en del av disse svært alvorlige hendelsene skjer – det som hadde skjedd i politiet og PST for å ettergå måten man hadde jobbet på. Når det gjelder de helt konkrete interne prosessene innad i E-tjenesten, må jeg nesten henvise til sjef E-tjenesten. Men det pågår jo en annen prosess som er viktig her – som vi ikke har vært innom nå, og som det er greit å få nevnt, og som i hvert fall tøtser inn på det jeg blir spurt om her – nemlig EOS-utvalget, som nå helt konkret ettergår E-tjenestens rolle og arbeid med dette saksfeltet. Det er veldig bra. Det er jo Stortingets organ for nettopp å ettergå E-tjenestens arbeid, herunder knyttet til denne saken, som utvalget konkret har varslet at man går spesifikt inn i. Man har også hatt omfattende dialog med E-tjenesten og fått tilgang til all relevant informasjon.

Møtelederen: Det er nå 10 minutters åpen spørsmålsrunde. Grunde Almeland, vær så god.

Grunde Almeland (V) [14:46:57]: Takk for det.

For å fortsette der vi slapp: Litt av utfordringen for komiteen er jo at det konkrete sporet vi nå snakker om, ikke er en del av det mandatet som utvalget har fått. Det gjør også utvalget tydelig på side 112 i sin rapport. Det ganske korte spørsmålet er: Har forsvarsministeren aktivt motsatt seg at E-tjenesten skal være en del av den typen utvalg?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei – og hvis jeg kan dra et ørlite resonnement knyttet til det spørsmålet: Jeg har forstått det slik at det er prosedyre at politiet gjør en gjennomgang knyttet til sånne hendelser. Men av skjermingshensyn kunne ikke Etterretningstjenestens virksomhet omfattes av denne typen undersøkelser. Det er også regulert i etterretningstjenesteloven hvordan aktiviteten skal kontrolleres og vurderes. Det var jo en dialog, en konsultasjon, mellom departementene på embetsnivå i forbindelse med at dette spørsmålet kom opp.

Etter min mening er det som nå skjer, det mest naturlige, nemlig at Stortingets eget kontrollorgan med alle fullmaktene, med den kompetansen og de redskapene en har, ettergår E-tjenestens arbeid. Derfor ble også de skriftlige vurderingene fra E-tjenestene oversendt til Justisdepartementet, som formidlet det videre for tilgjengeliggjøring for utvalget.

Grunde Almeland (V): En kort oppfølging: Jeg er fullt klar over hva EOS-utvalget gjør. EOS-utvalget har også mulighet til å ettergå PST, det er også i deres mandat. Men her har man gjort noen vurderinger, selvsagt ikke i Forsvarsdepartementet, men i Justisdepartementet og underliggende etater, om at det var nyttig med en særskilt gjennomgang, en særskilt vurdering. Så mitt spørsmål er: Er det det du nå sier, at regjeringen faktisk tok felles stilling til at det ikke var naturlig å ha et bredere mandat eller en bredere vurdering enn det som politiet selv la opp til, i den rapporten vi nå har på bordet?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det var kontakt mellom berørte departement, men er det greit om departementsråden eventuelt utfyller kort på det?

Frede Hermansen: Da Politidirektoratet arbeidet med dette utvalget og satte rammene for det, ble vi via Justisdepartementet kort konsultert om den prosessen. Da ga vi egentlig to tilbakemeldinger. Den ene var, som statsråden sier, at av skjermingshensyn kan ikke E-tjenestens virksomhet inkluderes i et sånt mandat, et sånt utvalg. Og så viste vi egentlig til etterretningstjenesteloven og de rammene som ligger for kontroll av tjenesten der. Vi ga bare det signalet tilbake i den konsultasjonen som var før mandatet ble inngått.

Grunde Almeland (V): Helt avslutningsvis: Ble det utover det ikke tatt noen politiske initiativer fra Justisdepartementet overfor forsvarsministeren for å se på et bredere mandat?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei, det var den konsultasjonen og den kontakten mellom departementene som departementsråden nå har redegjort for.

Møtelederen: Da er det Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): Bare kort: Du sa jo nå at EOS-utvalget også arbeider med saken. Har dere noen informasjon om at det er mulig at det endrer det bildet vi i dag har av det som skjedde før og etter angrepet? Er det grunn til å tro at EOS-utvalget finner ut noe som endrer den kunnskapen vi alle nå sitter med?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Jeg vet ingenting om EOS-utvalgets vurderinger så langt. Det jeg vet, er at de

har tatt tak i saken, det har de kommunisert utad. De har hatt kontakt – i flere runder, tror jeg – med Etterretningstjenesten om det, og de har tilgang til all relevant informasjon. Men vurderingene til utvalget er jeg ikke kjent med.

Møtelederen: Da er det Seher Aydar.

Seher Aydar (R): For å følge opp litt mer når det gjelder kontakten mellom E-tjenesten og Forsvarsdepartementet: I rapporten står det at E-tjenesten redegjorde for fellesmøtet med PST 24. juni, og ifølge rapporten går de da konkret inn på PSTs oppfølging av E-tjenestens varsel. På hvilket tidspunkt fikk Forsvarsdepartementet denne redegjørelsen, og hvordan samsvarer denne redegjørelsen med utsagnet om at Forsvarsdepartementet ikke var kjent med E-tjenestens varsel og hvordan det eventuelt ble fulgt opp av PST? Er det slik at dialogen mellom E-tjenesten og Forsvarsdepartementet kom i stand først etter angrepet?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Vi ble orientert om E-tjenestens varsel om trussel og deres vurdering knyttet til det etter at angrepet hadde skjedd.

Seher Aydar (R): Så dette møtet fant sted etterpå?

Statsråd Bjørn Arild Gram: Nei, det var jo møte mellom E-tjenesten og PST både 20. juni og 24. juni.

Seher Aydar (R): Ja – jeg mente dialogen mellom PST og Forsvarsdepartementet.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Det var nokså umiddelbart i etterkant av angrepet.

Seher Aydar (R): Takk.

Møtelederen: Da er det mulig å si noen avsluttende ord, hvis det er ønskelig.

Statsråd Bjørn Arild Gram: Da tror jeg bare jeg takker for muligheten til å gi en redegjørelse og for muligheten til å svare på spørsmål, og så kan det hende at det er enkelte temaer vi kan komme tilbake til senere i kveld.

Møtelederen: Tusen takk for det, og tusen takk for at du kom – i denne omgang.

Komiteen tar pause til kl. 15.15.

Høringen ble avbrutt kl. 14.54.

Høringen ble gjenopptatt kl. 15.15.

Høring med justis- og beredskapsminister Emilie Mehl

Møtelederen: Da er komiteen klar til å starte opp igjen. Jeg vil ønske hjertelig velkommen til justis- og beredskapsminister Emilie Mehl. Du har med deg en bisitter, avdelingsdirektør Kristin Hemmer Mørkestøl. Velkommen til deg også.

Justis- og beredskapsministeren får inntil 10 minutter til en innledning. Etter innledningen starter komiteens utspørring. Den vil starte med 10 minutter fra meg, som saksordfører, og deretter blir det 5 minutter per partigruppe. Så skal vi ha en åpen spørsmålsrunde på 10 minutter. Til slutt blir det mulighet for deg til å si noen ord, hvis du ønsker det.

Resten tror jeg du kjenner til – med lamper som lyser når det er 30 sekunder igjen, og mikrofoner som må være på fordi dette sendes i eteren – så da gjenstår det bare å si at ordet er ditt. Du har inntil 10 minutter. Vær så god.

Statsråd Emilie Mehl: Takk til komitélederen, og takk for muligheten til å delta i høringen basert på redegjørelsen min i Stortinget 14. juni 2023.

Bakteppet for at vi er her, er et brutalt angrep. Det var et angrep på skeive, et angrep på norske verdier og på vårt åpne demokrati. På den måten mener jeg også at det var et angrep på oss alle. Angrepet viser at vi fortsatt må prioritere arbeidet mot voldelig ekstremisme og terror for å skape et trygt samfunn.

Rapporten fra 25. juni-utvalget identifiserer flere sentrale læringspunkt. Det er en alvorlig rapport, men den er også viktig. Regjeringen har tatt, og tar fortsatt, oppfølgingen av evalueringsrapporten på aller største alvor. Vi har iverksatt en rekke tiltak både før og etter at evalueringsrapporten kom, når det gjelder både økte bevilgninger, endret lovgivning, strategier og planer. I tillegg har etatene egne oppfølgingsplaner som gjennomføres.

Vi gjør vårt beste for å hindre at det som skjedde natt til 25. juni i fjor, skal skje igjen.

Som grunnlag for saken vil jeg vise til min redegjørelse og mine svarbrev til komiteen. Komiteen har beskrevet fem problemstillinger i forbindelse med denne høringen, og jeg vil i innlegget og i spørsmålsrunden søke å besvare disse innenfor mitt ansvarsområde.

Kort sagt så følger vi opp evalueringsrapportens anbefalinger grundig. Vi har en rekke tiltak mot trusler og hets, og i regjeringsfellesskapet jobber vi bredt mot radikaliserende, voldelig ekstremisme og terror.

25. juni-utvalget leverte den 8. juni 2023 sin rapport til Politidirektoratet, POD, og Politiets sikkerhetstjeneste, PST. Samme dag fikk POD og PST i oppdrag fra Jus-

tis- og beredskapsdepartementet å utarbeide oppfølgingsplaner for videre håndtering av anbefalingene. I oppdraget ble det understreket at tiltak som kunne gjøres umiddelbart, måtte iverksettes uten opphold. Videre sendte jeg samme dag en anmodning om å få komme til Stortinget før sommeren med en redegjørelse om hvordan saken følges opp i min sektor, og redegjørelsen ble som kjent holdt den 14. juni.

Departementet mottok PODs og PSTs oppfølgingsplaner den 30. juni. Disse planene er oversendt til komiteen. Videre har departementet også mottatt to rapporter på oppfølgingen av disse planene i POD og PST, første gang den 15. august og nå den 20. september. Disse rapporteringene viser framdriften i virksomhetens oppfølging.

De tiltakene POD og PST har identifisert, er med bakgrunn i utvalgets funn, men også i egen erfaringslæring. Det omhandler spesielt kommunikasjon, samhandling og informasjonsdeling. Alle tiltakene er enten gjennomført eller i god prosess. For eksempel er det etablert en liaison fra PST til POD, og det gjennomføres felles dialogmøter med trusselutsatte grupper.

Mitt departement vil følge opp implementeringen av tiltakene gjennom jevnlig rapportering i styringsdialogen. Det er også konkrete anbefalinger i 25. juni-utvalgets rapport og i vurderingen gjort av Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, som vil følges opp på departementsnivå. Blant disse er anbefalinger om klargjøringer i regelverk, budsjettbehov og tiltak knyttet til samarbeid mellom PST og Etterretningstjenesten.

Som komiteen kjenner til, har NIM en annen vurdering enn evalueringsutvalget av hvorvidt utsettelsen av solidaritetsmarkeringen utgjorde et menneskerettsbrudd. Samtidig kommer NIM med viktige anbefalinger om forbedringsområder. Jeg har bedt POD vurdere NIMs anbefalinger og rapportere til departementet. Departementet er også i gang med å vurdere om politiloven kan utformes mer presist i tråd med forsamlingsfriheten.

I rapporten fra 25. juni-utvalget vises det til at PST og departementet bør gjennomgå ressurssituasjonen for PSTs kontraterrorarbeid. Jeg er opptatt av at vi ser PSTs ressurssituasjon i et helhetlig bilde. Noe av det første regjeringen gjorde da vi tiltrådte, var å styrke nettopp politiet og PST. PSTs driftsbudsjett ble også styrket i etterkant av angrepet 25. juni i fjor, ved at bevilgningen ble økt med 43 mill. kr i forbindelse med nysalderingen av 2022-budsjettet. Det var bl.a. for å håndtere det ekstraordinære aktivitetsnivået etter angrepet. Regjeringen har også varslet at vi vil foreslå å styrke PSTs kontraterrorvirksomhet med 20 mill. kr i budsjettet for 2024. Det er et viktig tiltak for å bedre vår forståelse av trusselbildet og PSTs evne til å avverge terrorhandlinger. 25. juni-

rapporten peker også på at PSTs oppdrag om å beskytte myndighetspersoner spiser av PSTs øvrige budsjett. Det følger vi også opp nå, gjennom å foreslå en bevilgning på 52 mill. kr til nettopp dette i budsjettet for 2024, slik at PST kan frigjøre midler til andre viktige samfunnsoppdrag. Det er også viktig for meg å understreke at ressursøkningen til PST må ses i sammenheng med et økt press på PSTs samfunnsoppdrag innenfor alle PSTs prioriterte oppgaver.

Et annet viktig punkt er samarbeidet mellom de to tjenestene. Et godt og tillitsfullt samarbeid mellom PST og Etterretningstjenesten er helt sentralt for Norges sikkerhet, og både forsvarsministeren og jeg følger opp at det samarbeidet videreutvikles på en god måte. Som vist til i PSTs oppfølgingsplan har de to tjenestene identifisert flere tiltak som er gjennomført eller er i prosess.

Så vil jeg si litt om kampen mot trusler og hets mot skeive og utsatte grupper. Det vi gjør for å motvirke trusler og hets, er også et sentralt moment. Som redegjort for i mitt skriftlige svar til komiteen 15. august har det vært møter med representanter fra LHBT+-organisasjoner og pridearrangører for å få dialog og innsikt. Jeg har selv deltatt på tre slike møter, og mine statssekretærer har også ved to anledninger møtt på mine vegne. Politiet og PST har også hatt dialog med det skeive miljøet, både før 25. juni i fjor og etter. Jeg vil understreke at også andre departementer har hatt slik kontakt, bl.a. Kultur- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Dette er kontakt som er viktig for regjeringen, uansett sektor, og som vi også har dialog om og snakker om internt i regjeringsfellesskapet.

Dialog er viktig, og det er også viktig i fortsettelsen. Derfor har jeg invitert Oslo Pride til et møte i Justis- og beredskapsdepartementet i neste uke, hvor vi skal diskutere en konferanse mellom pridearrangører og sikkerhetsmyndigheter. Dette er et tiltak som konkret er fulgt opp videre etter innspill fra de skeive organisasjonene. Det har også vært viktig for meg å legge til rette for at en slik konferanse kan arrangeres.

Som jeg viste til i redegjørelsen, er det dessverre fortsatt slik at mennesker i Norge hver dag opplever at hat og fordommer legger begrensninger på deres liv. Slik vil vi ikke ha det, og slik skal vi ikke ha det, og derfor må vi jobbe mot det på alle arenaer. I politiet ble det lagt fram en handlingsplan for arbeidet med mangfold, dialog og tillit i juni 2022, og den legger spesielt vekt på tiltak som retter seg mot ulike minoriteter. Tidligere i år la regjeringen også fram en handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold, og flere av tiltakene gjelder politiet, som f.eks. kompetanseheving og forebygging av hatkriminalitet. Som PSTs nasjonale trusselvurdering viser, kan flere grupper være i fiendebildet til ekstremister og der-

med være utsatt. Derfor er det viktig å prioritere god dialog og kommunikasjon.

Litt om ekstremisme og terror: Radikalisering, voldelig ekstremisme og terror er vedvarende trusler både i Norge og internasjonalt. Den forbyggende innsatsen må være langsiktig. Vi har erfaring fra tidligere hendelser som har bidratt til utarbeidelse av handlingsplaner for å motvirke radikalisering og ekstremisme, og en kontraterrorstrategi. Disse omfatter også samarbeid på tvers av ulike profesjoner og mellom aktører på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

For å øke kunnskapen på området satte regjeringen i fjor ned en ekstremismekommisjon, og den rapporten venter vi tidlig kommende vår, altså i 2024. Vi vil også få to forskningsrapporter snarlig, som vil bidra til økt kunnskap på dette området. Det er en rapport om radikaliseringskontakten i politiet og en rapport om reintegrering av ekstremister i samfunnet.

Avslutningsvis vil jeg bemerke at det dessverre fortsatt gjenstår spørsmål om hva som skjedde natt til 25. juni i fjor. Noen av disse vil vi kanskje få mer kunnskap om gjennom den pågående etterforskningen og fra EOS-utvalget, som også har åpnet sak.

Jeg synes det er viktig å poengtere at det er de som står bak angrepet, som bærer ansvaret for angrepet. Det er regjeringens prioritet å sikre befolkningen og sørge for trygghet i samfunnet og at vi har dette høyt prioritert videre.

PST og politiet gjør en veldig viktig jobb for å trygge oss alle. Det er viktig at de har tillit, og jeg har tillit til at PST og politiet følger opp 25. juni-utvalgets funn på en god måte. Vi skal lære av de erfaringene vi har med oss, og av evalueringen, og som sagt tar vi oppfølgingen av dette på største alvor.

Møtelederen: Tusen takk. Da går vi løs på spørsmålsrunden, og jeg starter med meg selv, som saksordfører.

For å forsøke å få litt struktur på det tenker jeg at vi starter med uken som leder opp til terrorangrepet. Vi har gjennom høringen fått et inntrykk av en e-tjeneste som ganske kraftig forsøker å få gjort PST oppmerksom på en alvorlig, overhengende fare for mulig angrep, men som på mange måter opplever å ikke nå igjennom hos PST. De når iallfall ikke igjennom på en måte som gjør at PST går til tiltak, altså forebyggende tiltak eller aksjon. Vi får bruke mer tid på å finne ut akkurat hvor det går feil, men jeg kunne tenke meg å høre dine refleksjoner om hvor det går feil på PST-siden, siden du har det øverste politiske ansvaret for PST.

Statsråd Emilie Mehl: Jeg vil starte med å si at vi har hatt en evaluering som det var viktig for meg og regjeringen at ble grundig, at man gikk grundig gjennom det

som skjedde i politiet og PST både før, under og etter angrepet. Da vi fikk denne rapporten, var kanskje noe av det som gjorde sterkest inntrykk på oss alle, og som er veldig alvorlig, nettopp det de skriver om «mulig at angrepet kunne ha vært avverget». Jeg kan ikke gå inn i de operative vurderingene PST gjorde på forhånd, men jeg tror det er veldig viktig i fortsettelsen at vi tar det på største alvor, at vi har et godt samarbeid mellom PST og E-tjenesten – det er jo noe begge disse etatene og begge departementene har fulgt opp mye i det videre – at man jobber med kultur, og at man sikrer at det ikke står i veien for at slike varsler blir fulgt opp, så langt det er mulig. Som sagt er det mer riktig at PST svarer på spørsmål om selve håndteringen.

Møtelederen: Det siste er jeg enig i, men som øverste ansvarlige har du kanskje gjort deg noen refleksjoner om hvor feilen ligger. Det kan være juridiske rammevilkår, det kan være ressursituasjonen, det kan rett og slett bare være at det var uheldig at ting gikk galt. Det kan være kulturproblemer, som du har vært litt inne på. Det kan også være underliggende samarbeidsproblemer mellom E-tjenesten og PST, som utvalget også har pekt på. Men jeg har lyst til å høre dine refleksjoner og dine teorier, som øverste ansvarlige for PST.

Statsråd Emilie Mehl: Igjen – jeg var ikke i de rommene, jeg har ikke mulighet til å være etterpåklok og gå inn og gjøre vurderinger av det operative arbeidet som ble utført den dagen. Jeg må forholde meg til det som ligger i evalueringsrapporten, og den informasjonen som har kommet fram.

Når det er sagt, tror jeg PST daglig, også i dette tilfellet, sitter på mye informasjon hvor det kan være veldig krevende å vite. Det er skjønnsmessige terskler for hva slags tiltak man skal gjøre, hva man har lovhjemmel til å gjøre, og når noe er reelt eller ikke reelt. Det er den typen konflikter som de som jobber i PST, ofte står i – vil jeg anta – uten at jeg kan vurdere om det var tilfellet her. Men jeg mener det er et viktig funn i rapporten at vi må sørge for at tjenestene samarbeider på en god måte. Det opplever jeg at de i veldig stor grad gjør. Ikke minst handler flere av de oppfølgingstiltakene som ligger her, om akkurat det.

Møtelederen: Så tenkte jeg vi skulle gå litt videre til selve hendelsen. Det er beskrevet i rapporten fra utvalget at Oslo politidistrikt også hadde en utfordrende situasjon i håndteringen av selve hendelsen – en del beredskapsressurser osv. som kanskje ikke var der de skulle. Man har også snakket om mangel på løpende kontakt med riktige kilder som kunne belyse etterretningssituasjonen, osv. Har du noen kommentarer til det, bare for å tøtse innom også selve den polisiære håndteringen –

om du som justisminister har funnet noe der som må følges opp konkret?

Statsråd Emilie Mehl: Mitt inntrykk fra rapporten er at veldig mye av det politiarbeidet som ble gjort av Oslo politidistrikt under håndteringen av selve hendelsen, var godt, og det er bra. Samtidig var det en kaotisk og uoversiktlig hendelse, og både den natten og i etterkant har bl.a. kommunikasjon og vurderinger blitt pekt på som noe man er nødt til å følge opp og ta lærdom av.

Møtelederen: Så tenker jeg vi må gå videre til RSU-møtet den 27. juni. Den situasjonen som nå har oppstått, er at det egentlig eksisterer to ulike forklaringer på hva som er blitt kommunisert i dette RSU-møtet. Vi har en rapport som vel sier at verken PST eller Oslo-politiet egentlig satt på informasjon om noe konkret, nær forestående angrep, mens det nå i høringen er kommet ganske tydelig beskjed fra PSTs side om at det forelå helt reell, konkret informasjon om et svært farlig mulig angrep, noe som vil være to ganske vidt forskjellige fakta både for vurderingen av håndteringen av denne saken og også for den rettslige siden knyttet til anbefalingen om å avlyse.

Det er viktig for komiteen å få klarhet i hva som er reelt, og ikke minst hva du som justisminister legger til grunn, hvilket faktum du lener deg på. Så hvilket faktum lener du deg på?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg kan ikke gå inn på innholdet i det møtet, men jeg har blitt spurt om det mange ganger, og hver gang, tror jeg – jeg tror aldri jeg har sagt noe annet enn det – har jeg uten å kunne gå i detalj sagt at jeg opplevde at det var et stort alvor over det møtet, og at den beslutningen politidirektøren tok om å anbefale utsettelse, var noe jeg stilte meg bak, og også noe statsministeren stilte seg bak, ut fra det alvor som lå i situasjonen da. Det var jo et møte som ble avholdt den tredje hele dagen etter at angrepet hadde skjedd.

På generelt grunnlag er min erfaring egentlig i enhver krisesituasjon at bildet gjerne er veldig uoversiktlig helt i begynnelsen. Man får mer og mer informasjon etter hvert, og det er behov for å holde seg oppdatert på situasjonsbildet for både regjeringen og alle etater som er involvert. Da vi satt i RSU-møtet den dagen, opplevdes det veldig tydelig at dette fortsatt var en farlig situasjon, og at den beslutningen som politidirektøren tok, var noe vi kunne stille oss bak.

Møtelederen: I rapporten står det:

«Samtidig er det også viktig å understreke at både PST og politiet både frem mot og i etterkant av RSU-møtet ikke hadde avdekket noe informasjon som indikerte planlagte følgeangrep.»

Det kunne vært både litt nyttig og også litt befriende å høre om du vil si om dette er riktig eller galt.

Statsråd Emilie Mehl: Jeg kan ikke svare utfyllende på det spørsmålet her.

Møtelederen: Det er helt fair. Da har vi anledning til det etterpå.

Til sist skal vi bevege oss videre til oppfølgingen i etterkant. Jeg synes det er ryddig og greit å gi deg anledning til også å svare litt på den kritikken som er kommet tidligere i høringen fra bl.a. Oslo Pride om ikke-tilfredsstillende kommunikasjon, i alle fall i begynnelsen og i den første tiden etter angrepet. Hvis du har lyst til å komme med noen kommentarer rundt det, er du velkommen til det.

Statsråd Emilie Mehl: Takk for det. Først vil jeg si at det har vært viktig for meg hele tiden å se dem som er berørt av dette. Det er jo et angrep som fortsatt etterforskes, og som vi dessverre ikke har alle svarene på nå, men det er uten tvil et mulig terrorangrep. Det var vel i slutten av mai at det ble en stor diskusjon rundt mitt syn på bl.a. det. Det opplevdes leit, for det har aldri vært min intensjon å ikke ha god dialog med de skeive miljøene eller andre som er berørt av dette. Så jeg er veldig glad for at vi har kommet til det jeg i hvert fall selv opplever som et bedre spor etterpå, og jeg setter også pris på de tilbakemeldingene jeg har fått om det fra de miljøene. Jeg kjente meg nok ikke helt igjen i den kritikken da den kom, men like fullt er jeg lei for og tar ansvar for at det var sånn det opplevdes.

For å gå litt tilbake til tiden som har vært etter 25. juni, har det jo vært mange faser her. Først skjedde angrepet, og den aller første tiden tok det omtrent all min tid, i hvert fall så lenge jeg var våken. Det gjelder sikkert flere av oss som er i rommet. Det var veldig vondt å se hvordan det berørte ikke bare de personene som mistet livet og ble skadet, men også et helt miljø, og skapte så mye frykt og usikkerhet.

Det var først viktig for meg å få i gang en evaluering raskt, og det opplevde jeg at vi gjorde. Det har også vært en diskusjon gjennom vinteren hvorvidt den burde ha vært innrettet annerledes, sånne ting. Det kan hende noen har spørsmål om det også her, men jeg mener det var et selvstendig poeng å få i gang en god og grundig evaluering raskt, nettopp fordi det etter noe sånt er så mange spørsmål og mye behov for svar, og det er behov for å ta lærdom.

Derfor møttes vi bl.a. i forbindelse med nedsetting av evalueringsutvalget, og så har det vært en lengre periode hvor utvalget har jobbet. Det er derfor jeg trekker inn det, for det har vært en lengre periode hvor utvalget har jobbet, og hvor det også har vært begrenset hva det

hadde vært riktig for meg å mene noe om eller gjøre knyttet til dette i den perioden.

Møtelederen: Da skal vi gå videre til de respektive partiene. Vi starter med Arbeiderpartiet og Kari Henriksen, som har 5 minutter.

Kari Henriksen (A): Takk for det, og takk for redegjørelsen din så langt. Jeg vil tilbake til litt før denne evalueringen, for du var inne på det nå på slutten – den dialogen du nå har med de skeive miljøene. Var det innført noen dialogmøter med trusselutsatte grupper før den evalueringen kom?

Statsråd Emilie Mehl: Det var, så vidt jeg husker tilbake, møter med bl.a. Kultur- og likestillingsdepartementet, det var et møte på statssekretærnivå, og det var som sagt et møte da vi fikk utvalget nedsatt, som jeg selv deltok på sammen med bl.a. kultur- og likestillingsministeren, helse- og omsorgsministeren og en rekke skeive organisasjoner, hvor også utvalgets leder var til stede. De skeive organisasjonene var ikke representert i selve utvalget, men det var viktig for oss at utvalget også jobbet godt med involvering underveis, og det er det mitt inntrykk at de gjorde.

Det har hele tiden vært vår klare intensjon og vårt ønske å lytte til de opplevelsene man har, og involvere de skeive organisasjonene. Men jeg tar selvkritikk på at det ikke nødvendigvis opplevdes sånn, og etter at jeg ble kjent med den kritikken, har det vært viktig for meg å gjøre det jeg kan for å bedre det.

Kari Henriksen (A): Takk for det.

Det kom jo også anbefalinger etter angrepet på Al-Noor-moskeen i 2019. Kan du kort si litt om hvorvidt de dialogmøtene du nå har, er en videreføring av allerede innført politikk fra før du tiltrådte, eller om det er noe nytt? Kan du utdype det litt?

I et brev til komiteen som du har sendt oss, sier du at du har gitt Direktoratet for forvaltning og økonomistyring i oppgave å utarbeide en statusrapport om kultur og ledelse i politiet. Kultur og ledelse i politiet er noe vi har hatt oppe flere ganger her, og veldig mange har svart på spørsmål knyttet til det. Kan du si litt om hvorfor du så behov for å ha en sånn rapport? Hva tenker du å bruke den rapporten til, helt konkret, og hvordan vil du følge opp det som den eventuelt kommer med?

Statsråd Emilie Mehl: Kultur og ledelse i politiet er i stort et viktig punkt både i Hurdalsplattformen og for regjeringspartiene å jobbe med. Dette er noe som berøres av evalueringsrapporten om denne hendelsen og dette angrepet – håndteringen før, under og etter – men det er også noe som er viktig for veldig mange andre deler av politietaten, for å ha en utvikling der.

Dette er også noe som Gjærv-kommisjonen pekte på i sin tid. Derfor har regjeringen flere arbeider som går på nettopp kultur og ledelse i politiet, hvor det å få en statusrapport fra DFØ er et av dem. Det er viktig for oss å ha en gjennomgang av hvor skoen trykker, hvor behovet ligger framover, og ikke minst hvilke tiltak man kan gjøre for å sørge for en videreutvikling av kulturen i politiet. Det er for mye til å utbrodere akkurat her. Dette kunne vi snakket om veldig lenge, men dere får stille spørsmål hvis dere ønsker mer om det.

Når det gjelder innføring av faste dialogmøter med departementet, som jo også er et tema som ble berørt i rapporten etter angrepet på Al-Noor-moskeen, har jeg ikke konkret datoen på det her og nå.

Kari Henriksen (A): Jeg har et spørsmål til, og det er knyttet til oppfølgingsplanen i PST. Kan du si litt om hva som er det mest sentrale i den oppfølgingsplanen etter evalueringen av 25. juni? Og så, igjen: Kan du si litt om hvordan du vil følge det opp, sånn at det blir endringer i praksis? For noe av det vi har diskutert her, eller har hatt samtale om, er at det er en del planer og en del tiltak – og så er det det å få det gjennomført i praksis. Kan du si litt om hva du synes er viktig, og kanskje også litt om hvor lang tid endringer i organisasjonen tar, når vi snakker om disse litt større endringene, slik som kultur og ledelse, og den type oppfølging?

Statsråd Emilie Mehl: Når det gjelder PSTs interne oppfølgingsplan, går jeg ut fra og legger til grunn at PST også har vært inne på det når de har vært her og svart komiteen, men jeg kan si litt om det også fra mitt perspektiv.

Først og fremst var det viktig for oss at hele evalueringsrapporten ble tatt på alvor, og at man grundig vurderte alle anbefalingene som kom der. Så var det viktig for oss å ha en framdrift i oppfølgingen. Det er derfor vi satte en forholdsvis kort frist, vil jeg tørre å si, for å få tilbakemelding på hvilke oppfølgingsplaner politiet og PST hadde tenkt å ha internt. Vi ba også om å få rapportering, og vi har nå – siden vi møttes sist til redegjørelse i Stortinget – allerede fått to rapporteringer på de planene.

Jeg ønsker ikke å gå inn på en rangering av tiltak opp mot hverandre, nettopp fordi jeg mener det er viktig at man tar hele rapporten på alvor. Det kan være ulike deler. Det kan være både det som handler om økt dialog og forståelse for minoriteter, som er viktig, men det er også viktig at vi styrker budsjettene til PST, sånn at de har nok kapasitet til kontraterror.

Så har det vært viktig for Justisdepartementet, som jeg også var inne på i mitt hovedinnlegg, å komme raskt i gang med oppfølgingen av de tiltakene som ligger på oss, f.eks. at vi nå, i budsjettet inn mot 2024, foreslår for

Stortinget å øke bevilgningen til PST, nettopp for å ta de konkrete anbefalingene fra evalueringsutvalget på alvor.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Nils T. Bjørke, som får 5 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp): Me hadde ein tidlegare justisminister inne før i dag. Ho kom fram til og meinte at Solberg-regjeringa la fram at dei rekna Gjørsv-kommisjonen som ferdig oppfylt tidlegare. Samtidig var ho vel inne på at det nok òg måtte vera ei kontinuerleg oppfølging for å klara å løysa dette. Meiner du at den innstillinga er ferdig oppfylt for både politiet og PST i dag?

Statsråd Emilie Mehl: Det er nok verken mulig eller riktig for meg her å gå inn på en vurdering av alle tiltakene i Gjørsv-kommisjonen, men jeg vil trekke fram at kultur og ledelse og klare ansvarsforhold var noe kommisjonen pekte på. Det er også noe det har vært viktig for regjeringsspartiene å løfte fram videre, for så vidt også uavhengig av dette angrepet, selv om det er gjort ting på de områdene i lys av Gjørsv-kommisjonens rapport.

Som jeg har sagt som justisminister i andre sammenhenger, mener jeg at arbeidet med kultur og ledelse overhodet ikke er sluttført i politiet, og at det er behov for å løfte det framover. Det handler om å sørge for at politietaten – og PST, for så vidt – er rustet til å løse det samfunnsoppdraget de har. Det handler også om at arbeidsforhold og trygghet for den enkelte ansatte er en forutsetning for at man skal klare å levere et godt produkt til befolkningen. Så det er noe som står sentralt framover, og som også tidligere spørsmålsstiller var inne på.

Nils T. Bjørke (Sp): Kva er di oppfatning av status når det gjeld politiets kunnskap om minoritetar? Det har jo vore ein del diskusjon om det, spesielt knytt til dei som har eit spesielt ansvar for dette. Og har du nokre andre spesielt viktige tiltak som ein må sjå på i etterkant av rapporten?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg opplever at politiets kunnskap om minoriteter fortsatt har forbedringspotensial, men det er gjort tiltak, og man har begynt å gå en sti mot mer forståelse og mer inkludering over de siste årene, egentlig. Som jeg også var inne på i mitt innlegg, implementerte politiet kort tid før angrepet en ny plan for mangfold, dialog og tillit i etaten. De berøres også av andre handlingsplaner som har tiltak på politiets område relatert til dette. Jeg tenker at dette har vært et kanskje spesielt viktig område å ta tak i, i lys av angrepet og av de tilbakemeldingene vi har fått fra det skeive miljøet om at man opplever at det har vært en

mangel på forståelse. Det har vi et felles ansvar for å gjøre noe med.

I innlegget mitt viste jeg også til at vi nå, etter innspill fra de skeive miljøene, jobber med å få til en konferanse mellom miljøene og politiet, og det handler nettopp om det temaet du tar opp. På den måten viser det at dialog også fungerer, for her har det kommet et veldig godt forslag fra miljøene selv som vi nå forhåpentligvis kan gjøre til en realitet.

Møtelederen: Da er det Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen.

Carl I. Hagen (FrP): På side 110–117 i rapporten går man gjennom hva som skjedde etter at E-tjenesten den 20. juni ga PST tipset og varselet. 20. juni til 25. juni er de viktige dagene, og det er detaljert beskrevet. Her er det bl.a. beskrevet at E-tjenesten holdt tilbake informasjon om at innhenting av bakgrunnen for dette varselet var deres egen tjeneste. Det vurderes som at hvis PST hadde fått vite det, ville de tatt det langt mer alvorlig. Kan det tyde på – og har det vært noen diskusjon i ettertid om – at terskelen for å gi informasjon fra E-tjenesten til PST har vært for høy?

Vi skjønner alle at E-tjenesten vil beskytte sine kilder, men mellom disse to tjenestene burde det være et slikt tillitsforhold at man får tilstrekkelig informasjon formidlet fra E-tjenesten til PST. Har det vært vurdert om denne terskelen har vært for høy?

Statsråd Emilie Mehl: Takk for spørsmålet.

Jeg opplever at temaet som nettopp dreier seg om samarbeid mellom tjenestene, har stått sentralt og er noe mange har vært opptatt av etter angrepet og etter at evalueringsrapporten ble lagt fram.

Jeg vil først bemerke at dette er to ulike tjenester med to ulike mandat, og det kan det være gode grunner til. Som jeg også svarte på et tidligere spørsmål fra komitélederen, er det veldig krevende og heller ikke riktig av meg som justis- og beredskapsminister å gå inn i det som er operative og faglige vurderinger gjort av tjenestene.

Til det du spør om, om terskelen har vært for høy, anser jeg det for å være noe som må ligge til PST og E-tjenesten å vurdere, og som jeg går ut fra at en del av den dialogen som de har hatt seg imellom når det gjelder oppfølgingen av rapporten.

Carl I. Hagen (FrP): Du nevnte også radikalisering og ekstremister, som selvsagt er en av grupperingene man prøver å følge godt med på. Det kan ta oss til det dagsaktuelle problemet med gjengkriminalitet.

Jeg har tidligere spurt om, og ikke fått svar på, landbakgrunnen til en del av dem som er tatt inn som er gjengangerkriminelle. Det sies at det fører ikke politiet

opp. Kan du vurdere om det kanskje bør gjøres? Når jeg spør, er det fordi at hvis vi har gjengkriminalitet, er det da et resultat av et ungdomsproblem – altså ungdom generelt – eller er det et integreringsproblem? Hvis landbakgrunnen til gjengkriminelle viser 90 pst. med innvandrerbakgrunn, vil det være en integreringsutfordring vi har, og det må vi jo få vite. I dag får vi ikke vite det av politiet. Kan du vurdere om vi kan få det slik at vi vet hvilket problem og hvilke utfordringer vi står overfor?

Dersom det er spesielle land som er veldig store når det gjelder kriminalitet, vet vi også hvilke grupper vi eventuelt skal sette inn bedre integreringstiltak overfor tidligere. Kan du medvirke til at vi kan få den nødvendige kunnskapen, så vi vet om vi har et integreringsproblem, eller om vi har et generelt ungdomsproblem?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg opplever spørsmålet som kanskje noe på siden av høringens tema, men jeg ser på komitélederen og skal svare kortfattet.

Møtelederen: Jeg kan si at det er et komitéregelverk for å avskjære spørsmål som er utenfor temaet, men det er veldig høy terskel for å gjøre det.

Statsråd Emilie Mehl: Jeg svarer gjerne, det handlet mer om hva møtelederen ønsker.

Jeg svarte ganske nylig på et skriftlig spørsmål fra representanten om akkurat dette, tror jeg – det er mulig det var en annen representant fra samme parti.

Når det gjelder statistikk, som er en del av det som det blir spurt om, opplever ikke jeg det som riktig av meg som statsråd å gå detaljert inn i statistikkproduksjonen som ligger til POD. Men jeg er helt enig i at det er viktig at vi produserer statistikk man trenger, og at man jobber med å forbedre den hele tiden. Jeg tenker at det er politiet selv som har best faglig grunnlag for å vurdere det.

Jeg mener å ha hørt politidirektøren ganske nylig si på Dagsrevyen at det nok kan være en sammenheng mellom etnisk bakgrunn og en del ungdomskriminalitet, men jeg tror ikke det er klokt å henge seg opp i det alene. Det vi ser, er at ungdomskriminalitet ofte har en sammenheng med sosiale forskjeller, utenforskap og ungdom som er marginalisert. Det er derfor det er viktig med forebyggende arbeid: for å skape et meningsfylt liv for disse ungdommene og unngå at de faller utenfor og blir rekruttert inn i kriminelle nettverk. I disse nettverkene er det ofte en veldig lang verdikjede, der ungdommen er helt nederst og rekrutteres for å gjøre oppdrag for et større nettverk som styres av noen på toppen, som til og med kan sitte i utlandet og tjene store penger på narkotikaomsetning eller annen type kriminalitet i Norge.

Det er også viktig at vi har mye oppmerksomhet på den problemstillingen for å skape trygghet i samfunnet

vårt. I Sverige ser vi nå en annen situasjon enn den vi har i Norge. Det beskrives en situasjon som er terrorliknende, at mange av hendelsene som skjer der, er terrorliknende selv om de er utført med en annen bakgrunn.

Som vi alle vet, er det slik at politiet har et veldig bredt spekter av trusler og oppgaver de skal forholde seg til og forebygge.

Møtelederen: Takk. Da går vi videre til Rødt.

Seher Aydar (R): Jeg må bare si at jeg håper dette ikke spiser av tiden vi har til åpen spørsmålsrunde etterpå.

Til selve saken: Kan statsråden svare på hvorfor det ikke foreligger retningslinjer som tydeliggjør hvor skillet mellom PST og politiets ansvar skal gå i forebygging av voldelig ekstremisme og politisk vold? Da sikter jeg også til at dette var anbefalt i arbeidet som Al-Noor-utvalget gjorde. Den forrige regjeringen gjorde det ikke, men nå har du hatt denne posisjonen siden 2021, så jeg lurer på om du kan si noe om hvordan dette arbeidet ligger an.

Statsråd Emilie Mehl: Jeg opplever at det er noe begge etatene har stor oppmerksomhet på, men når det gjelder det helt konkrete som det blir spurt om, må jeg komme tilbake til det.

Seher Aydar (R): Takk for det, det ser jeg fram til.

Jeg vil gå litt tilbake til det du uttalte tidligere i dag, om at du ikke kjente deg igjen i kritikken som kom fra de skeive miljøene. Det ser vi også i ditt svar på spørsmål fra komiteen – at du har ivaretatt de skeive miljøene og organisasjonene. Samtidig vet vi at det gikk så langt at de opprettet en egen nettside, mensviventerpamehl.com, fordi de følte at du og departementet var fraværende i etterkant av angrepet og fram til 31. mai 2023. Forstår du at dere burde ha vært til stede tidligere og fulgt opp det skeive miljøet?

Statsråd Emilie Mehl: Som jeg har uttrykt, også i løpet av denne runden, er jeg lei for at det var sånn det skeive miljøet opplevde dialogen. Jeg er på mange måter takknemlig for at de sa ifra om det, så det ble mulig for meg å gjøre mitt for å skape en bedre dialog, og jeg har vært takknemlig for de møtene og det vi har snakket om i etterkant av det.

Seher Aydar (R): Det blir ofte satt pris på at man lærer av ting som kanskje ikke er som de bør være. Jeg lurer da på hvordan Justisdepartementet spesielt jobber med både Politidirektoratet og PST for å møte kritikken som kommer fram i rapporten. Litt av grunnen til at jeg spør om det, er at det før din tid har vært flere rapporter – Al-Noor-rapporten, 22. juli-kommisjonen – hvor man har sett at ikke alt har blitt fulgt opp, og det har blitt stilt

spørsmål ved hvor mye Justisdepartementet, de øverste ansvarlige, egentlig har vært «hands-on».

Hvordan planlegger du å sørge for at anbefalingene og kritikken herfra blir fulgt opp? Hva skal Justisdepartementets rolle være?

Statsråd Emilie Mehl: Vi har jo bedt både PST og Politidirektoratet om å lage veldig konkrete oppfølgingsplaner, at vi får dem oversendt til departementet, og at det også rapporteres på dem. Det blir en viktig del av styringsdialogen med etatene våre også framover. Så er det noen anbefalinger i evalueringsutvalgets rapport som også berører oss i Justisdepartementet direkte, og dem har jeg som leder vært opptatt av å følge opp.

Utover det som ligger i planen, er dette angrepet og alle problemstillingene det reiser, noe jeg har hatt med meg gjennom all den tiden som har gått siden det skjedde, f.eks. dette med inkludering og forståelse for minoriteter, å passe på at dialogen med det skeive miljøet er noe man har langt framme i bevisstheten, og at vi må levere bedre på det enn vi har gjort tidligere. Det er noe som er naturlig for meg å snakke med f.eks. sjef PST og politidirektøren om.

Seher Aydar (R): Takk for det.

På fredag var Oslo Pride inne til høring, og da var de inne på behovet for dialog med trusselutsatte miljøer. De foreslo rent konkret at man skulle gjøre litt som Danmark, at man skulle endre mandatet til PST sånn at de hadde tettere dialog med terror- og trusselutsatte grupper i samfunnet. Er det noe som er blitt vurdert av dere?

Statsråd Emilie Mehl: Ja, det er et tiltak jeg ser veldig positivt på. Første gang jeg fikk det innspillet, jeg mener det kom fra Oslo Pride, tok jeg det opp med sjef PST veldig kort tid etterpå. Så vidt jeg har skjönt, er det noe det jobbes helt konkret videre med, og det er jeg glad for. Og så er det for tidlig å si om innretningen eller navnet blir nøyaktig sånn som man har i Danmark, det kan være hensiktsmessig i dialog med også det skeive miljøet å finne en innretning som passer for Norge. Jeg tenker at det er viktig at man tar seg tid til å vurdere det. Det er et eksempel på at dialog også har ført til konkrete resultater – eller kan føre til konkrete resultater når det eventuelt er på plass. Det er i hvert fall satt i gang en prosess.

Møtelederen: Da er det Grunde Almeland fra Vens-tre.

Grunde Almeland (V): Takk for det.

Jeg starter med et kort spørsmål: Er det noe i denne rapporten som du er uenig i, enten i beskrivelser eller i konkrete oppfølgingspunkter?

Statsråd Emilie Mehl: Da vil jeg peke på at NIM har en annen vurdering knyttet til hvorvidt utsettelsen av støttemarkeringen var et menneskerettsbrudd. Det var likevel viktig for oss å ta alle anbefalingene på største alvor, og det er nettopp derfor vi ba om en oppfølgende vurdering.

Grunde Almeland (V): Men utover det slutter du deg til de vurderingene som er gjort?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg kan i hvert fall ikke på stående fot komme på at jeg har grunnlag for å si at noe er faktisk feil – eller noen sårne ting. Evalueringsutvalgets vurderinger er noe jeg forholder meg til. Jeg synes det er bra at de har lagt fram en grundig og god rapport, og jeg har ikke noen grunn til å gå imot det og deres vurderinger.

Grunde Almeland (V): Fint.

I løpet av høringsdagene har mange beskrevet at man hele tiden må prioritere ressurser, og det er noe vi alle selvsagt har forståelse for. Men det er verdt å minne oss selv på at Bhatti ikke er en tilfeldig person. Han er blant Norges mest terrorismistenkte menn, som har planlagt et terrorangrep mot Norge, og en hel krets rundt han har kommunisert elektronisk og per telefon. I tillegg har E-tjenesten hatt en godt informert informant i hans krets som har plukket opp det samme. PST får en klar beskjed om at det er noe i gjære tidlig i uken før angrepet, men likevel klarer han og hans medsammen-svorne å gjennomføre et angrep.

Mitt spørsmål er egentlig enkelt: Hvem har ansvaret for at dette i det hele tatt kunne skje, altså at det kunne svikte her?

Statsråd Emilie Mehl: Takk for spørsmålet.

Evalueringsutvalget har særlig gjennom det de peker på knyttet til varselet PST fikk fra E-tjenesten, vurdert at det er mulig at angrepet kunne vært unngått, uten at man konkluderer absolutt på det. I etterkant av det har PST beklaget eventuelle feil som ble begått. Det opplever jeg også som en erkjennelse av ansvar som jeg mener det er riktig at etaten har tatt.

Grunde Almeland (V): I dagene etter angrepet var det naturligvis mye usikkerhet, men på NRK i dag kan vi lese om en somalisk kvinne som PST angivelig visste at kunne bli en selvmordsbomber, men som de av en eller annen grunn ikke hadde kontroll på til tross for denne informasjonen. Det er i hvert fall det som kommer fram i NRK. Hvordan kan det ha seg at man ikke har kontroll på så sentrale aktører i de nettverkene?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg kan ikke kommentere enkeltsaker, det må jeg bare slå fast før jeg går videre. Hvis spørsmålet er ment som et ...

Grunde Almeland (V): Jeg kan konkretisere det. Hvem er det du mener har ansvaret for det?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg tillater meg å reflektere rundt det du sa først. Det operative må PST eventuelt svare for.

Jeg vet i hvert fall at PST håndterer veldig mye informasjon om mange forskjellige personer og mange ulike trusler, og jeg vil tro det er en krevende jobb til enhver tid å vurdere hvordan man skal disponere ressursene, hva man skal følge opp videre, hva man ikke skal følge opp, hva man har lov til å gjøre, og hva man ikke har lov til å gjøre. Det er en del av de naturlige utfordringene PST står i.

Jeg vet at de som jobber i PST, også strekker seg langt for å treffe riktig hver gang. Samtidig sitter vi her nå på grunn av en sak hvor man ikke lyktes i å avverge et angrep. Det er noe av den konteksten tjenestene våre jobber i når de forsøker å gjøre alt de kan for å holde oss trygge. Og så kan jeg som sagt ikke kommentere en enkeltsak.

Grunde Almeland (V): Det er greit.

Tidligere sjef for PST, Roger Berg, sa i høringen her på fredag, ikke som en del av sitt innlegg, men som svar på et av spørsmålene, at det var helt ny og farlig informasjon som dukket opp i møtet i RSU, det møtet man hadde etter angrepet. Hvis dette stemmer, som flere også i høringen har bekreftet, er det ett spørsmål som gjenstår fra meg.

I utvalgets rapport, som du også har svart på og vist til nå, viser man nettopp til menneskerettighetsbruddet, som de beskriver at det er. Men den informasjonen om at det var helt nye opplysninger, endrer naturligvis – muligens – dette. Det er også det utvalget viser til at NIM kanskje har lagt til grunn når de kommer til en annen vurdering. Derfor lurer jeg på hvorfor justisministeren i sin redegjørelse for Stortinget ikke nevnte dette med et eneste ord. Det er jo i kjernen av det Stortinget skal undersøke, og er også vesentlig informasjon for oss for potensielt å frikjenne regjeringen for den anklagen man får med et menneskerettighetsbrudd.

Statsråd Emilie Mehl: Det er PST som må kommentere den informasjonen de gir, eller som de da ga. Jeg kan ikke konkret gå inn på hva det var eller ikke var.

Når det er sagt, som jeg også svarte på et tidligere spørsmål her, føler jeg meg ganske trygg på at jeg også tidligere har vært tydelig på at det var et veldig stort alvor over den dagen, og jeg har blitt spurt – bl.a. av medi-

ene, og jeg tror også i Stortinget – om hva jeg mente om politidirektørens beslutning, og jeg har sagt at jeg stilte meg bak den. Det var jo, som jeg også sa tidligere, en dag som var uoversiktlig, det var alvorlig, og jeg tror vi alle sammen ønsket å sørge for at vi ikke mistet flere liv, og å skape trygghet. Og så var det kjempevanskelig fordi det gikk på bekostning av en markering som jeg tror veldig mange i det skeive miljøet hadde trengt den dagen.

En annen ting som er litt beslektet, som vi har tatt lærdom av, og som både PST, politiet og for så vidt Justisdepartementet har jobbet med i etterkant, er det med trusselkommunikasjon. I dagene etter angrepet var én ting alt det som foregikk mellom tjenestene, og deres jobb for å se om det kunne være flere gjerningspersoner, eller ikke. Tror vi at det kommer til å skje en følgehandling, eller ikke? På generelt grunnlag er følgehandlinger ikke et helt ukjent fenomen. Det er de operative tingene som tjenestene må vurdere. Samtidig har man et medie-bilde å forholde seg til som det også er krevende å treffe riktig på: Hva skal man si utad, hva er riktig informasjon?

Møtelederen: Vi går over til den åpne spørsmålsrunden, hvor det er mulig å tegne seg på nytt. Jeg tenkte jeg skulle begynne selv.

Bare for å la det være sagt først som sist: Jeg tror alle forstår at både PST og E-tjenesten består av kjempeflinke, pliktoppfyllende personer som går på jobb for å beskytte liv og gjøre det ytterste de kan. Jeg tror alle i komiteen også forstår hvor uhyre vanskelig den jobben er, og at går det galt, så går det veldig, veldig galt. Det er fortsatt sann at vi står i en situasjon hvor noe har gått galt, helt tindrende klart, og en av våre oppgaver er på en måte å komme til bunns i det.

Vi hadde nettopp din statsrådkollega Gram inne, som på vegne av egen tjeneste, E-tjenesten, gikk så langt som til – for å sette det på spissen – en «frifinnelse», hvor han sier at de har gjort det de kan, og gjort sin plikt innenfor det mandatet og de rammene de har, for å klare å forhindre dette. Hva vil du si om din egen tjeneste, PST i dette tilfellet? Kan du gi samme karakteristikkk som Gram ga av sin?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg opplever at PST også på egne vegne har gått langt i å erkjenne at de har et ansvar for at man ikke klarte å avverge angrepet den dagen. Så er jeg opptatt av at vi finner ut hvordan vi kan forbedre rutine og gjøre endringer på systemnivå, sånn at vi har bedre forutsetninger for å forebygge at dette skjer på nytt enn det vi hadde før angrepet.

Møtelederen: Så du vil ikke si det samme som Gram gjorde, at egen tjeneste har gjort det de skulle?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg vil nok si det sånn at jeg tror hver eneste person som jobber i tjenestene, har gått på jobb og gjort jobben den dagen etter beste evne og med sin beste samvittighet. Så er det en del ting som pekes på i evalueringsrapporten, hvor man kanskje kan lære.

Hvordan kan vi klare dette enda bedre neste gang? Det er der jeg mener vi også har et ansvar for å følge opp dette sånn at vi klarer å bygge god kultur og gode systemer, så man har bedre forutsetninger neste gang for dem som skal sitte og gjøre jobben for å klare å avverge det.

Møtelederen: Da er det Frode Jacobsen, vær så god.

Frode Jacobsen (A): Takk, jeg har også to spørsmål. Det første tror jeg kan svares ganske kort på, forhåpentligvis. Oslo Pride ble på en måte pålagt et ganske stort ansvar i forbindelse med avlysningen av solidaritetsmarkeringen ved at man brukte dette anbefalt-utsettelsebegrepet.

Så hørte vi vel tidligere i dag politidirektøren og Oslo-politiet si at de for ettertiden er opptatt av at man satte Oslo Pride i en dårlig situasjon ved å si at de anbefalte det, og at avgjørelsen i og for seg var tatt av POD og Oslo-politiet ved nærmest å kreve en utsettelse av arrangementet. Er du enig med politidirektøren i at det for framtiden er riktig at politiet selv formidler den typen beslutninger, og ikke overlater det til arrangøren?

Statsråd Emilie Mehl: Ja, jeg har forståelse for den refleksjonen og deler langt på vei det synet. Så tenker jeg at når politidirektøren sier det, er det også en viktig del av det politiet har gjort i etterkant, nemlig å følge opp de funnene som ble gjort i evalueringsrapporten, hvor nettopp dette var et sentralt punkt. Om det er etablert nye rutiner på nåværende tidspunkt, klarer jeg ikke å ta på stående fot, men jeg er glad for at politidirektøren har det langt framme at ansvarsfordelingen med hensyn til hvem som bl.a. skal formidle en sånn beslutning, eller hvem som anbefaler eller avgjør, er viktig.

Frode Jacobsen (A): Det andre spørsmålet går på at vi tidligere i dag hørte din forgjenger som justisminister snakke om kontraterrorstrategien som ble lagt fram i 2020. Så sa Mæland at den nye regjeringen allerede la fram en ny etter et års tid. Kan du si noe om hvorfor du mener det var nødvendig å revidere strategien allerede i november 2022, og hvilke endringer som ble gjort fra din side da?

Statsråd Emilie Mehl: Vi tiltrådte jo som regjering i oktober 2021, og det var viktig for oss å gå gjennom kontraterrorstrategien og se på om det var behov for å

utvikle den enda mer, om det var nye tiltak man skulle ta inn. For vår del var f.eks. det som ligger i Hurdalsplattformen om en ekstremismekommisjon og om tiltak særlig knyttet til psykiatri som et element også i terrorhandlinger, noe vi ønsket å få inn i strategien. Det var bl.a. grunnen til at vi gjorde en jobb med revidering og la fram en oppdatert kontraterrorstrategi.

Møtelederen: Da er det Seher Aydar.

Seher Aydar (R): Bare ett spørsmål: Ble det på noe tidspunkt kommunisert fra Justisdepartementet til etatene, da tenker jeg spesielt på PST og for så vidt også Politidirektoratet, at pridemarkeringen i Oslo var en politisk markering for en trusselutsatt minoritet som etatene måtte være særlig obs på? Da tenker jeg på tiden før terrorangrepet.

Statsråd Emilie Mehl: Det er PST som har ansvar for å utarbeide trusselvurderinger og følge med på hvem eller hvilke grupper som er særlig utsatt. Det er noe som ligger til dem.

Seher Aydar (R): Så det var ingen kommunikasjon mellom Justisdepartementet og etatene om pride som et politisk arrangement med en trusselutsatt gruppe?

Statsråd Emilie Mehl: Vi forholder oss til de trusselvurderingene PST gjør. Det er PST som produserer trusselvurderinger til Justisdepartementet, og ikke omvendt. Når det gjelder om det har vært kommunikasjon om pride eller minoriteter, vil jeg ikke utelukke at det har vært kommunikasjon om det i andre sammenhenger, men det er ikke sånn at det er Justisdepartementet som forteller PST hva som er eller ikke er en utsatt trusselgruppe. Vi må forholde oss til de vurderingene vi får fra PST.

Seher Aydar (R): Så pride ble ikke diskutert mellom dere?

Statsråd Emilie Mehl: Jeg klarer ikke å ta på stående fot om det har vært noe, men ikke knyttet til det du spør om, for det er ikke sånn ansvarsforholdet fungerer. Så du må ikke misforstå meg – eller misforstå meg rett på det – siden du spør om det helt spesifikt knyttet til hvorvidt det er trusselutsatt eller ikke.

Møtelederen: Da har vi litt over to minutter igjen. Grunde Almeland, vær så god.

Grunde Almeland (V): Forsvarsministeren sa tidligere i høringen at det ikke ble tatt noen politiske initiativer utover den ordinære departementskontakten når det gjaldt å se på et bredere mandat for en evaluering av 25. juni-angrepet. For det første: Stem-

mer det? Og for det andre: Gjorde man ikke vurderinger i Justisdepartementet om det hadde vært nyttig med en bredere type mandat? Da er det flere perspektiver det går an å se på, både når det gjelder å inkludere E-tjenesten, og også når det går på å inkludere skeive organisasjoner, inkludere eksperter på metodebruk eller andre vurderinger av denne typen.

Statsråd Emilie Mehl: Det var viktig for min del, som jeg har nevnt tidligere, at vi kom i gang med en evaluering, at den var grundig, og at det var et utvalg som var godt sammensatt og hadde tilstrekkelig uavhengighet. Det har jo vært angrep tidligere også. Etter f.eks. Al-Noor-angrepet fulgte man politiets vanlige rutiner for denne typen hendelser, som skal evalueres, så det er noe som ligger der som en del av rutinene, og det er bra.

Vi vurderte at det var bra og riktig også i dette tilfellet å følge de vanlige rutinene. Dermed er det politiet og PST som har ansvar for evalueringen. Det er de som setter ned utvalget og utarbeider mandat.

Så klart er det et spørsmål hvordan en evaluering skal se ut. Det var også diskutert masse i offentligheten, både – så vidt jeg husker – sommeren 2021 og gjennom vinteren i forbindelse med at det har vært ulike lekkasjer i mediene eller andre ting. Det har vært et tilbakevendende spørsmål, bl.a. til meg, om det burde ha vært et bredere mandat, om det burde ha inkludert E-tjenesten. Jeg har svart hele veien og mener fortsatt at det har vært et godt utvalg, og jeg er glad for at vi har fått en grundig rapport. Justissektoren hadde uansett heller ikke hatt mandat til å inkludere E-tjenesten i et sånt ut-

valg. Hvis vi skulle sett for oss noe sånt, hadde vi vært inne i en helt annen type prosess. Det er også – som jeg tror forsvarsministeren var inne på i sin del av høringen – sann at etterretningsloven vil regulere hvordan man skal holde kontroll med det arbeidet som gjøres. Jeg minner om at EOS-utvalget også har åpnet sak om dette.

Møtelederen: Da er tiden ute for spørsmål fra komiteen. Det er satt av 5 minutter på slutten om du ønsker å komme med noen avsluttende bemerkninger til komiteen.

Statsråd Emilie Mehl: Takk. Jeg har ikke så mye å legge til, annet enn at jeg synes det har vært en fin runde. Jeg takker for muligheten til å holde et innlegg om de tingene som har skjedd siden redegjørelsen ble holdt i juni. Det har ikke gått veldig mange måneder, men det har vært litt utvikling i saken. Jeg tror vi alle har en felles interesse av at samfunnet er så trygt som mulig, og jeg håper at komiteen er tilfreds med hvordan jeg har besvart spørsmålene. Det har i hvert fall vært meningen og mitt ønske å gjøre det så grundig og utfyllende som mulig. Hvis det skulle være ting i etterkant, må dere ta kontakt.

Møtelederen: Tusen takk for det.

Vi kommer til å sees igjen i Gradert møterom 1. Det er oppstart der kl. 18.

Da sier vi tusen takk for denne runden.

Høringen ble avbrutt kl. 16.22.

Høringen slutt kl. 16.22.

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
torsdag den 16. november 2023 kl. 14.30**

Møteleder: Peter Frølich (H) (komiteens leder)

Sak:

*Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om
oppfølgingen av 25. juni-rapporten*

Møtelederen: Da er det en glede for meg som komitéleder å ønske hjertelig velkommen til denne høringen, som gjelder redegjørelsen fra justis- og beredskapsministeren om oppfølging av 25. juni-terroren.

Vi skal gå ganske rett på sak, jeg skal bare gjennom noen formaliteter. Jeg nevner for ordens skyld at prosedyrene som er fastsatt i Reglement for kontrollhøringer, vil bli fulgt. Jeg minner om at taushetsbelagt informasjon som ikke kan gis for åpne dører, kun må gis for lukkede dører – så da må dere gi beskjed om det. Det vil også bli ført et stenografisk referat.

*Høring med Norges institusjon for menneskerettigheter
v/direktør Adele Matheson Mestad*

Møtelederen: Jeg ønsker først velkommen til Adele Matheson Mestad, direktør for Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM. Du har med deg to bisittere, Vidar Strømme og Anine Kierulf – velkommen til dere også.

Du får først 10 minutter til en generell innledning. Deretter blir det 10 minutter med spørsmål fra meg som saksordfører, så er det 5 minutter til hver partigruppe, og til slutt vil det bli en åpen spørsmålsrunde på 10 minutter. Helt til slutt er det en mulighet for oppsummering dersom det er ønskelig.

Jeg tror vi har vært gjennom det vi skal si da, av formaliteter – vær så god, ordet er ditt.

Adele Matheson Mestad: Ærede komité, tusen takk for invitasjonen.

Dette terrorangrepet fikk tragiske konsekvenser og store ettervirkninger, og selve utsettelsen av solidaritetsmarkeringen rammet mange som var i en veldig vanskelig situasjon, og som hadde et stort behov for å samles etter en traumatisk hendelse.

Utvalget har gjort et veldig grundig arbeid og fremmet en rekke viktige anbefalinger som bør følges opp.

Jeg skal redegjøre for NIMs skriftlige vurdering av de menneskerettslige spørsmålene som saken reiser. Om det er spørsmål til ting som har framkommet i høringen, kan vi ta det i spørsmålsrunden.

Jeg begynner med å forklare to premisser for vår vurdering, og jeg går først til formålet og bakgrunnen for at vi påtok oss dette oppdraget.

En av utvalgets anbefalinger var at politietaten bør foreta grundige vurderinger av om råd og anbefalinger krenker menneskerettslige forpliktelser. Vi besluttet på uavhengig grunnlag å følge opp en anmodning fra Politidirektoratet om bistand til å følge opp nettopp denne anbefalingen, som er en del av det rådgivningsmandatet vi har etter NIM-loven.

Utvalget kritiserte myndighetenes håndtering på mange punkter, som komiteen godt kjenner til, men vår vurdering knytter seg altså til den delen av rapporten som konkluderer med to menneskerettighetsbrudd. Det er for det første at anbefalingen om utsettelse av minnemarkeringen krenket forsamlingsfriheten, og for det andre at dette også var i strid med diskrimineringsforbudet, siden andre arrangementer ikke ble avlyst.

Vår hovedanbefaling er kort sagt at bedre menneskerettslig ivaretagelse krever kunnskap ved siden av en rekke anbefalinger vi fremmer knyttet til regelverk, kommunikasjon, saksbehandling, dialog osv. Men for å gi konkrete råd til slik kunnskapsheving måtte vi gjøre en selvstendig vurdering av de menneskerettslige spørsmålene som utvalget hadde behandlet. Til forskjell fra utvalget kom vi da til at det ikke forelå brudd på menneskerettighetene. Vi understreker likevel at det bare er domstolene som med bindende virkning kan avgjøre et slikt spørsmål.

Det andre jeg vil understreke, er at NIMs vurdering er rent rettslig. Vi har utelukkende bygget på utvalgets faktumbeskrivelser. Selv med denne begrensningen har dette vært arbeidskrevende ettersom vi har kartlagt bredt alle relevante menneskerettslige kilder.

Jeg skal ikke gjennomgå all denne jussen, men jeg vil framheve de tre viktigste poengene fra vår 50 sider lange rapport.

For det første: Retten til fredelige forsamlinger er grunnleggende i et demokrati. Den har både en positiv og en negativ side. Den negative siden, som vi primært har drøftet, innebærer at myndighetene bare kan gripe inn i forsamlingsfriheten når det foreligger hjemmel i lov, det ivaretar et lovlig formål og er nødvendig i et demokratisk samfunn, eller om det er forholdsmessig, som vi gjerne omtaler dette drøftingskriteriet som. Når fredelige forsamlinger er mulige terrormål, kan forsamlingsfriheten måtte balanseres mot den plikten myndighetene har til å sikre retten til liv som utløses når det foreligger en reell og umiddelbar risiko som myndighetene vet om eller burde visst om. Dette er den mest grunnleggende menneskerettsforpliktelsen en stat har. Rettspraksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, som jeg i det følgende vil kalle EMD, viser at dette bl.a. kan omfatte en plikt til å gi informasjon om risiko, som jo var tilfellet her. Det er i utvalgets rapport in-

gen synlig rettslig vurdering av denne plikten til å beskytte liv, og vi mener at det er en svakhet.

For det andre stiller vi spørsmål ved om en anbefaling om utsettelse uten noen direkte rettslige virkninger kan utgjøre et slikt inngrep i forsamlingsfriheten. Hvis det ikke rettslig sett foreligger et inngrep, er de øvrige vurderingene helt irrelevante – et inngrep er inngangen til alle dem. I rettspraksis om forsamlingsfrihet fra EMD består inngrep normalt av det vi kaller hard myndighetsutøvelse, som straff, pågripelse og fengsling. Vi har ikke funnet noen saker fra EMD som underbygger at en anbefaling av den typen som ble gitt, utgjør et inngrep i forsamlingsfriheten. Uansett er det ikke avgjørende, på grunn av det temaet jeg nå går til.

Det temaet er det viktigste og bærende her, nemlig denne forholdsmessighetsvurderingen. For i det hele tatt å komme inn i den må vi forutsette at anbefalingen er et inngrep i forsamlingsfriheten. Vi forutsatte dette og vurderte deretter om det var forholdsmessig å gi en slik anbefaling. Dette er et omfattende rettslig spørsmål. Jeg nøyer meg med å peke på to sentrale menneskerettslige utgangspunkter.

For det første viser rettspraksis at statene har et stort menneskerettslig handlingsrom til å iverksette tiltak for å beskytte borgerne mot trusler mot liv.

For det andre går det et avgjørende skille i EMDs praksis mellom restriksjoner på forsamlings- og ytringsfriheten som er begrunnet i deres innhold, altså budskapet, og restriksjoner av praktisk og sikkerhetsmessig art. Her er alle i utgangspunktet enige om at det reelle formålet med anbefalingen var å beskytte borgerne mot fare og ikke å begrense noens rett til å ytre seg.

Om inngrepet var forholdsmessig, beror ellers på en interesseavveining. Det inngrepet i forsamlingsfriheten som lå i den ene vektskålen, var en anbefaling og dermed vesentlig mindre tungtveiende enn f.eks. fysisk hindring, bortvisning eller bødeleggelse, som sakene i EMD altså omhandler. En anbefaling om utsettelse, altså et råd om å vente til situasjonen er mer avklart, er typisk en tid-sted-regulering, som vi kaller det. Etter praksis fra EMD har statene et betydelig handlingsrom til å gi slike anbefalinger.

Så blir spørsmålet: Hvor tunge interesser lå i den andre vektskålen? Det var for oss utslagsgivende. Her må man, etter vårt syn, ta utgangspunkt i det man visste om risiko på beslutningstidspunktet, i den uoversiktlige situasjonen som forelå. Mitt og NIMs inntrykk er at det er nettopp denne innfallsvinkelen, altså fokus på det totale risikobildet, som egentlig skiller vår vurdering fra utvalgets. Nokså bærende for utvalgets vurderinger, slik vi leser dem, er hvilke forskjeller som forelå mellom det som politidirektøren visste, og det som politiet visste. Vi anser ikke dette for å være avgjørende i forholdsmessig-

hetsvurderingen. For oss er det avgjørende hvilken samlet risiko det var som forelå.

Vår vurdering av dette er altså utelukkende bygget på utvalgets rapport, slik de selv beskriver faktum. Kort om de risikomomentene som framgår av faktumbeskrivelsen deres:

- Man hadde faktisk hatt dette angrepet.
- Terrortrusselen var hevet til nivå 5, ekstraordinært.
- Situasjonen var uavklart.
- PST informerte i RSU-møtet om at dette trolig var resultatet av en planlagt handling, at det var Arfan Bhatti, og dette var ny informasjon.
- Sju personer kunne ha tilknytning til saken, en av disse var uidentifisert, og politiet hadde ikke kontroll på disse.
- Det dreide seg om personer som kunne være villige til å ofre seg. Man hadde informasjon om at det var foretatt våpenanskaffelser.
- Politidirektøren oppfattet PST-sjefen slik at pridearrangementet var særlig utsatt for mulige følgeangrep, og at PSTs klare faglige anbefaling var en utsettelse.

Etter vår vurdering utløste antakelig dette samlede trusselbildet en menneskerettslig plikt for myndighetene til å treffe tiltak for å verne liv. Hvilke tiltak dette burde være, har vi ikke tatt stilling til. Det vil bero på politifaglige vurderinger, hvor myndighetene har et stort menneskerettslig handlingsrom.

Utvalget har understreket at det var skriftlige etterretningsoppsummeringer samme dag som RSU-møtet, hvor det kom fram at det ikke var «avdekket informasjon som indikerer påfølgende planlagte angrep». Vi har ikke lagt til grunn noe annet enn dette. At man ikke hadde informasjon om konkrete, planlagte angrep, står ikke i noe motsetningsforhold til vår vurdering om at situasjonen var uavklart, og at det var høy risiko. Vi har i det hele tatt forholdt oss til utvalgets beskrivelser av de risikofaktorene man har, og ikke den informasjonen man ikke har.

Vi mener at spørsmålet ikke er – slik utvalget primært har formulert det – om situasjonsforståelsen etter RSU-møtet avvek fra det politiet hadde. Det relevante spørsmålet i den helhetlige forholdsmessighetsvurderingen, slik vi ser det, er om de risikofaktorene som lå i den ene vektskålen, og som jeg har listet opp, var tunge nok til å begrunne at det var forholdsmessig å gi en anbefaling om utsettelse for å beskytte en annen grunnleggende rettighet, nemlig retten til liv. En slik beslutning kan ikke være betinget av sikker kunnskap om planlagte angrep, men må bero på nettopp risikovurderinger, graden av sannsynlighet ganget med konsekvens. Selv ved liten sannsynlighet kan en trussel være enorm hvis konsekvensene er tilstrekkelig store. At konsekvensene her

kunne være helt fatale, hadde vi fått brutalt demonstrert to dager tidligere.

Det er ellers vanskelig å se hvilke handlingsalternativ politiet egentlig hadde i måten å formidle denne risikoen på, annet enn gjennom en anbefaling. Noe annet ville jo overlatt et enda større ansvar til arrangøren.

Etter en grundig rettslig vurdering mente vi derfor klart – og jeg vil understreke at vi mener dette fortsatt nå etter høringen – at eventuelle inngrep i forsamlingsfriheten var forholdsmessige og dermed ikke i strid med menneskerettighetene. Vår konklusjon på dette punkt gjelder som sagt uavhengig av hva som er kommet fram i høringen hittil.

Når det er sagt, er vi helt enige med utvalget i at det var en rekke svakheter ved beslutningsprosessen her, knyttet til kommunikasjon, samhandling og ikke minst det urimelige ansvaret som ble lagt på arrangøren. Vår kritikk på disse punktene framgår også av vår vurdering, og som utvalget fremmer vi en rekke anbefalinger knyttet til disse kritiske punktene, men vi er av den oppfatning at disse svakhetene ikke utgjør noe menneskerettighetsbrudd. Terskelen for slike brudd er høy, og det knytter seg særlig til innholdsbaserte restriksjoner eller mistanke om det. Det er ikke slik at enhver feil myndighetene gjør i en prosess som dette, kvalifiserer til menneskerettighetsbrudd.

Vi vurderte også spørsmålet om diskriminering siden andre arrangementer ikke ble avlyst. Der er vi også uenige med utvalget, men det kan vi eventuelt komme tilbake til.

Jeg tror jeg nøyer meg med det. Takk for oppmerksomheten.

Møtelederen: Tusen takk skal du ha for innledningen.

Da går vi over til saksordførers utspørring. Saksordføreren er for anledningen meg selv, så vi går rett på.

Først for en oppklaring om uenigheten mellom utvalget og dere egentlig skyldes ulikt faktum, eller om det skyldes, kan man si, ulik vurdering av jussen. Jeg oppfatter det du har sagt nå, som at dere egentlig bygger på samme faktum, men at dere har forskjellig vektning og vurdering av jussen. Utvalget har derimot sagt i høring her i denne salen at det ser ut som de har bygget på et annet faktum enn det dere har gjort. Vil du kommentere det?

Adele Matheson Mestad: Det er helt riktig forstått av komitélederen: Vi har lagt deres faktum til grunn. Vi bruker nok det faktumet litt annerledes i den totale risikovurderingen, i det vi vurderer. Spørsmålet er: Er det tilstrekkelig risiko til at man menneskerettslig forholdsmessig kan gi den anbefalingen? Det mener vi det er, basert på det faktumgrunnlaget de har lagt til grunn.

Jeg kommenterte særlig det som jeg vel oppfatter er det viktigste ankepunktet. Vi er kjent med innspillet om at man i denne trusselvurderingen f.eks. samme dag skriftlig pekte på at det ikke var informasjon om planlagte følgeangrep. Vi legger bare til grunn at situasjonen er uavklart. Det er sånn vi leser hele faktumet. Situasjonen er uavklart, og risikoen er høy.

Møtelederen: Vi fikk i den åpne delen av høringen opplyst at PST mener at de satt på konkret informasjon om at det var et angrep. Det har vært uklarhet om det ble kommunisert, og hvor utbredt den oppfatningen var, men ville det i så fall endret deres konklusjon eller gjort dere enda tryggere på konklusjonen, eller er det uvesentlig for konklusjonen dere har kommet til?

Adele Matheson Mestad: Vi har tenkt utrolig mye på dette, og vi føler oss veldig trygge på vår egen konklusjon, basert på det skriftlige vi har gjort og sett. Så er det klart at vi også har fulgt med på høringen, og den informasjonen som framkommer fra tidligere sjef i PST, er mye tydeligere. Nå sier jeg at vi var ganske trygge fra før, men det gjør at de risikofaktorene som vi mener allerede inngår her, blir veldig mye tydeligere. Da vil plikten til å iverksette tiltak og handlingsrommet for myndighetene bli enda større.

Møtelederen: Det har vært diskutert om denne informasjonen egentlig har vært tilgjengelig for både dere og utvalget. Vi har fått litt motstridende oppfatninger av det. Du listet opp en lang liste over hva dere visste. Dette har vært offentlig tilgjengelig informasjon som har vært lagt fram for dere under arbeidet? Det har ikke vært noe dere har fått via lukkede kanaler eller på annet vis?

Adele Matheson Mestad: Nei. Vi var veldig opptatt av dette underveis, at vi ikke hadde dialog med noen andre aktører. Fagdirektør Vidar Strømme var bl.a. veldig opptatt av dette. Jeg husker at jeg på et eller annet tidspunkt spurte: Hvordan var egentlig denne kommunikasjonen? Kan det være andre ting, mellom arrangør og sånn? Jeg ble reelt sett nysgjerrig. Vi ble så enige om at vi ikke kan begynne å grave, for da evaluerer vi et evalueringsutvalg.

Vi gjorde en rettslig vurdering av det faktumet som lå i rapporten. Den opplistingen jeg gir av det faktumet, ligger der, det står i rapporten, i faktumgjennomgangen. Det vi bl.a. opplevde som veldig sentral informasjon, er den informasjonen som beredskapsdirektøren noterer seg i RSU-møtet, som jo er det skriftlige dokumentet som framgår av RSU-møtet. Det la vi stor vekt på, og det står i utvalgets rapport. Det var tungtveiende for oss. Vi har ikke fått noen annen informasjon underveis.

Vidar Strømme: Kan jeg legge til noe? Jeg hørte muligens i spørsmålet ditt et spørsmål om vi hadde fått – så å si – underliggende dokumentasjon til rapporten. Det har vi ikke fått. Vi har bare selve rapporten, ikke noe mer.

Møtelederen: Fint.

Jeg vet at dere ikke skulle evaluere utvalgets arbeid direkte, og det har jeg forståelse for, men vi er fortsatt i den situasjonen at vi har to konklusjoner som er motstridende, og vi må finne litt ut av hvordan vi skal forholde oss til det. Jeg må derfor spørre, og jeg skjønner at det er et ubehagelig spørsmål: Noen ganger kan det skyldes mangelfullt arbeid at en konklusjon kan være beheftet med feil, altså at det har vært gjort et for dårlig arbeid, eller det kan være at man har gjort et grundig arbeid, men vekter de ulike hensynene og argumentene ulikt. Kan jeg få høre din – og deres – mening om hva som er tilfellet for utvalgets konklusjon?

Adele Matheson Mestad: Hos NIM jobber vi veldig mye med dette spørsmålet: om hvilken menneskerettslig sikringsplikt myndighetene har i ulike sammenhenger. Vi jobbet mye med det under pandemien. Vi jobber med det i relasjon til statens plikt til å beskytte barn mot vold og overgrep. Når utløses det en risiko for myndighetene som de må agere på? Det er den menneskerettsforpliktelsen som vi har jobbet veldig mye med i veldig mange ulike sammenhenger.

Vi jobber bare med menneskerettigheter. Det er det eneste vi jobber med hele tiden. Vi har hatt seks jurister som har jobbet med dette. To av dem sitter her, tre av dem er ikke her i dag, og de jobber utelukkende – mer eller mindre – med ytringsfrihet og forsamlingsfrihet.

For oss var den ene svakheten som vi har vært opp-tatt av, at uten at man ser den anbefalingen gjennom det prismet at myndighetene faktisk har en plikt til å beskytte liv – og det er den mest grunnleggende plikten de har – kommer man litt skjevt ut av hoppkanten her. Så er selvfølgelig idealet at begge de to rettighetene kan ivaretas samtidig, og det vet vi at politiet etterstreber i alle mulige sammenhenger. Det finnes mange situasjoner hvor det kan være trusselsituasjoner under en demonstrasjon, men trusselbildet her var en terrortrussel, en alvorlig terrortrussel. Det er heldigvis ikke så vanlig.

Det andre som avviker fra vår og deres vurdering, tror jeg er det jeg prøvde å forklare i gjennomgangen, nemlig at vi ser på det samlede risikobildet, og så spør vi oss: Er dette tilstrekkelig til at man kan gi en faglig anbefaling om å utsette en terrormarkering? – ikke avlyse den eller forby den eller noe sånt. Den ble jo faktisk gjennomført, politiet sikret den. Man sa bare: Vi må gi den informasjonen vi har. Det er et utslag av denne sikringsplikten, mener vi – ikke nødvendigvis at man måtte

avlyse den, men at man måtte gi den informasjonen, den ganske spesifikke informasjonen, som myndighetene satt på.

At myndighetene er åpne om denne typen trusler, så mennesker kan gjøre seg sine egne vurderinger av hvilken risiko de vil akseptere i sitt eget liv, tenker jeg er viktig. Vi ønsker den typen åpenhet fra våre myndigheter. Risikoen, hvis man legger til grunn at det å gi en sånn type anbefaling eller spre den typen kunnskap, krenker forsamlingsfriheten, er at da vil myndighetene nødvendigvis bli mer tilbakeholdne med å gi den typen informasjon i en senere sak. Det kan ikke vi se er ønskelig.

Vi har grublet veldig mye på hvilke handlingsalternativer de da egentlig hadde. Ideelt sett hadde de evnet å sikre dette. Det er ingen som mistenker at de ikke satte inn alle de ressursene de kunne for å gjøre det. På tross av de svakhetene som vi også ser, i forhold til at man ikke forankret, at man ikke hadde nok tid, at beslutningsprosessen kunne vært bedre – det er feil og svakheter – mener vi at gitt den trusselsituasjonen som forelå, er handlingsrommet til myndighetene stort, og det er godt innenfor handlingsrommet å gi den typen anbefaling da. Så jeg tror det er særlig der, i de to punktene, at de vurderingene skiller lag.

Jeg mener at utvalgsrapporten – vi har lest den mye – er veldig god. Den er kjempegod. Det er egentlig ikke et veldig stort uenighetspunkt mellom oss og dem. Jeg synes de har gjort et kjempegrundig arbeid. Jeg opplever at det bygger grunnlaget for veldig mye god læring på veldig mange viktige punkter, og jeg har enorm respekt for det arbeidet de har gjort. Så her er det, vil jeg si, en rettslig uenighet oss imellom som er det bærende for den vurderingen. Jeg hører de sier at det er en faktisk uenighet. Jeg mener det er en rettslig uenighet mellom oss og utvalget.

Anine Kierulf: Hvis jeg bare kan legge til noe der, for jeg tror i noen grad at det er en faktisk uenighet, men det er en uenighet basert på det samme faktum. Det er en uenighet i lesningen av det faktumet, og hvordan man ser det faktumet som en helhet, som iallfall vi har prøvd å gjøre, versus å se det mer rettet og da legge mer vekt på om man har konkrete holdepunkter for et følgeangrep.

Møtelederen: Takk for en veldig nyttig avklaring der.

Jeg har ett spørsmål til. Satt litt på spissen: Om dere ikke har avlyst hele diskusjonen, er iallfall deres primære standpunkt at en anbefaling ikke kan være et inngrep, og dermed er egentlig diskusjonen mer teoretisk. De som står i det, føler det jo veldig, veldig sterkt som et inngrep, som et pålegg, med null handlingsalternativer. Får

du en anbefaling fra politiet i Norge, retter du deg etter det, ingen sjanse for noe annet.

Jeg tror vi er nødt til å ha noen betraktninger rundt det: Én ting er at dere ikke har funnet presedens for dette i EMD, men i teorien kan det vel være at en anbefaling i praksis blir så sterk at det er å oppfatte som et inngrep. Eller hva?

Adele Matheson Mestad: Ja, om det er noe jeg er blitt litt mer ... Jeg er helt enig. Det er et reelt sett vanskelig spørsmål, og det er bl.a. fordi det er uløst i det organet som autoritativt avgjør rekkevidden av hva som er et inngrep. Som sagt: Alle sakene som handler om forsamlingsfriheten, selv de som ikke i utgangpunktet er et rettslig bindende pålegg, men som på en eller annen måte håndheves gjennom en eller annen form for rettslig reaksjon, sanksjon eller reaksjon – er på en måte det rettskildebildet vi har. Men de facto er jeg helt enig med deg. Det ble opplevd sånn blant de aller fleste. Dette er jo et av de spørsmålene vi diskuterer aller grundigst, ut fra det vi mener er helt ordinær rettslig metode, nettopp fordi man i fravær av andre rettskilder må diskutere det mye bredere.

Når vi hører på høringen, hører vi det samme som deg. Det ble oppfattet sånn. Derfor anbefaler også vi at når man kommuniserer ut denne typen anbefalinger, må det gjøres på en måte som anskueliggjør hva for en myndighetshandling det er. Den samme diskusjonen hadde vi også under hele pandemien, hvor veldig mye myndighetshandling ble gjort gjennom anbefalinger som folk fulgte fordi folk har høy tillit i Norge, og det er jo bra. Så vi følger denne typen anbefalinger, og det gjør denne diskusjonen litt særegen.

Når jeg spør kollegaer internasjonalt: Har dere vært borti denne typen problemstilling med anbefaling, bare rister de på hodet. Det er helt utenkelig at noen på en måte ville tenke at en anbefaling var et inngrep. Men i norsk kontekst, hvor tilliten er stor – det er jo det som gjør det, og det er det som gjør det litt vanskelig.

For oss er heller ikke det avgjørende, men jeg tenker det er viktig at man tar det med seg framover, sånn at man kan lære av det og kommunisere det tydeligere. Det er en av anbefalingene jeg er veldig opptatt av.

Vil du legge til noe mer?

Vidar Strømme: Nei.

Møtelederen: Tusen takk skal dere ha. Da er vi ferdig med saksordførers runde. Vi går over til de respektive partiene. Vi starter med Frode Jacobsen fra Arbeiderpartiet, som har 5 minutter.

Frode Jacobsen (A): Takk for en god skriftlig redegjørelse og også en muntlig her nå.

Dette går på noe av det samme som saksordføreren har vært inne på. Jeg oppfatter at det du sier, er at da dere skrev deres rapport, bygde dere den bare på det som utvalget selv hadde skrevet, og at i deres vurderinger var dere ikke i tvil om at den vurderingen dere gir, er riktig, og at det bare er blitt forsterket gjennom det dere hørte på høringen. Er det riktig forstått?

Adele Matheson Mestad: Mhm.

Frode Jacobsen (A): Ja. I den høringen sier også politimesteren i Oslo ... eller utvalget peker på at politimesteren i Oslo var beredt til å beskytte den planlagte minnemarkeringen etter beste evne, også ut fra den uavklarte situasjonen som var. Da burde det kunne tilsi at denne markeringen kunne vært avholdt?

Adele Matheson Mestad: Det er jo det som egentlig er forskjellen. Som vi sier: Politifaglig er det ulike vurderinger her. Det er egentlig det saken illustrerer. Hvis man ser bort fra diskusjonen om det er differanse mellom hva som ble sagt i RSU, og hva politiet visste, er bunnlinjen her at de vurderer risikoen ulikt, og hvilke tiltak som er tilstrekkelige for å mitigere den risikoen.

At det er en faglig uenighet om det, mener vi ikke er tilstrekkelig til å si at det er uforholdsmessig å velge det ene over det andre. Det handlingsrommet har man, og det er veldig tydelig hvis man ser på praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol, at i de operative vurderingene som myndighetene må gjøre i denne typen situasjoner – og da snakker jeg menneskerettslig handlingsrom – har man rommet til å vurdere det ulikt menneskerettslig. At noen andre har vurdert det annerledes, betyr ikke at det er et menneskerettighetsbrudd. Det betyr bare at man sikkerhetsfaglig vurderer et spørsmål ulikt. Det er to veldig forskjellige ting, for terskelen for å etablere at noe er et menneskerettighetsbrudd, ligger høyere enn det.

Så kan man sitte og vurdere etterpå hva som var klokt og riktig i den situasjonen. Det er sikkerhetsfaglige, politifaglige og risikofaglige vurderinger som vi ikke har holdpunkter for å overprøve, og vi har heller ikke prøvd det. Vi bare sier at de risikofaktorene som forelå, var tilstrekkelige til at myndighetene hadde det menneskerettslige handlingsrommet til å gi den anbefalingen. Jeg vet ikke om det var klargjørende?

Frode Jacobsen (A): Jo da, og så sier du at man har en menneskerettslig plikt til å verne liv. Da tenker jeg: Er du redd for at man kan komme i situasjoner hvor det kan bli brukt som et argument eller et dårlig argument eller på en måte for å trekke det siste kortet: Ja, vi har en plikt til å verne liv, ergo må vi avlyse dette, vi må avlyse

dette. Hvordan skal man klare å håndtere og navigere med et sånt utsagn?

Adele Matheson Mestad: Det er et kjempegodt spørsmål, og det er noe man skal være veldig årvåken for. I veldig mange av sakene man ser i domstolene, er det typisk at myndigheter som ikke ønsker at bestemte grupper skal ytre seg, gjemmer seg bak det. De prøver egentlig å stanse et bestemt innhold eller en gruppe de ikke liker, og så gjemmer de seg bak at det er vanskelig eller praktiske – ikke sant? Veldig mange av sakene handler om det, men da er det jo mistanke om vikarierende argumenter. Derfor anbefaler vi veldig mange ting knyttet til at man må ha – det er Venezia-kommisjonen også veldig nøye på – god notoritet rundt de beslutningene som gjøres, og de risikovurderingene som gjøres, sånn at de kan ettergå etterpå, og at man kan påklage dem, sånn at man kan avdekke når sikkerhetsargumentet brukes som vikarierende begrunnelse for å stilne stemmer man ikke liker. Det er en helt reell problemstilling i mange land i Europa, så det har man veldig høy bevissthet rundt. Det må vi selvfølgelig også passe på i Norge. Det er litt av grunnen til at vi går ut med dette, for vi er veldig avhengige av å ha argumentet menneskerettighetsbrudd i behold når vi faktisk mener at det særlig er innholdsbaserte restriksjoner som skjer under dekke av sikkerhetsbetraktninger.

Så er det også det jeg sa i stad, at å gi føringer for tid, sted og rom for demonstrasjoner har myndighetene i utgangspunktet et ganske stort rom for å gjøre. Det er jo det som gjøres her. Man gir en anbefaling om å gjøre denne forsamlingen litt senere.

Anine Kierulf: Jeg vil bare legge til akkurat der at dette gjør jo politiet jevnlig når det gjelder demonstrasjoner. Man sier: Dere kan ikke ha denne demonstrasjonen akkurat her, for det skaper en unødig risiko eller vanskeligheter for trafikk eller andre ting, så vi må flytte den i sted eller i tid. Den muligheten kan naturligvis misbrukes, så man må ha mulighet til å ettergå det, men det rommet er ganske stort.

Frode Jacobsen (A): Jeg har et kort spørsmål til. I forlengelsen av dette og det andre du sa, om at tilstrekkelig store konsekvenser også gir grunn til å avlyse: Dere har ikke noen generell mistanke om eller følelse av at norsk politi bruker disse argumentene for å avlyse mer enn man burde? Det var litt det Kierulf var inne på på slutten, kanskje. Vi har ikke dette problemet i Norge i stort?

Anine Kierulf: Jeg tror vi skal være åpne for at den muligheten kan misbrukes også her, men hvis man ser på den praksisen som er, er det veldig mange gruppe-

ringer med synspunkter som jeg tror de færreste i politiet deler, som får ganske god sikkerhet og beskyttelse fra politiet til å fremføre sine standpunkter i tide og utide og kanskje oftere enn det mange mener de nesten burde ha fått. Vår oversikt over det som finnes av demonstrasjonspraksis, tilsier ikke at akkurat denne muligheten blir misbrukt.

Møtelederen: Da er det Senterpartiet og Nils Bjørke, som har 5 minutter.

Nils T. Bjørke (Sp): Takk for ei god innleiing. For ein lekmann er jo ikkje dette heilt enkelt. For å prøva å rydda litt for min eigen del så oppfattar eg det slik at de er einige med utvalet og i arbeidet dei har gjort, og de har bygd på utvalet når de har kome med den vurderinga. Det er ikkje noka ueinigheit med utvalet anna enn om dette er eit menneskerettsbrot eller ikkje. Er det då slik at vurderinga av avverjingsplikta opp mot forsamlingsfridomen er det som utgjer den største forskjellen mellom de og utvalet?

Adele Matheson Mestad: Det er én av dem. Det andre er differansespørsmålet. Vi opplever at inngangen til utvalget hele tiden er: Hva var forskjellen på hva som skjedde i RSU, og hva politiet visste? Mens vi mener at spørsmålet må være: Er det forholdsmessig ut fra alle de samlede risikofaktorene som foreligger, å gi denne typen anbefaling? Det er to ganske ulike tilnærminger til det spørsmålet.

Også i vår vurdering ligger det inne det som er kritikken til utvalget, nemlig at hvorfor gjorde man ikke mer for å avstemme informasjonen, hvorfor kommuniserte man ikke bedre – alle disse tingene mener vi er kritikkverdige. Men det er mer som, hva skal man si, saksbehandlingsproblematikk.

I saker om forsamlingsfriheten vektlegges ikke det i noen særlig grad. Man skiller gjerne mellom materielle og prosessuelle sider. Da ser man på, i hovedsak i hvert fall: Er dette et for stort inngrep i forsamlingsfriheten, gitt det som faktisk skjedde? Og gitt det som faktisk skjedde, mener vi at det ikke var det. Så det er de to tingene, egentlig – det du sa, og en litt ulik inngang til hva som er relevant å vurdere i forholdsmessighetsvurderingen.

Nils T. Bjørke (Sp): Det er vel kanskje litt av utfordringa, at ein ser i ettertid at det kanskje hadde gått bra å ikkje gjera noko i den konkrete situasjonen. Ein kan seia mykje om kva som var gjort både feil og rett i forkant av det dramatiske som skjedde, men utfordringa er at politiet har det tidsvindauget dei har, og den farten dei har. Har de lagt noka vekt på den korte tida som dei faktisk hadde til å bestemma seg for kva dei landa på?

Adele Matheson Mestad: Absolutt. Man må ta utgangspunkt i – hva skal man si – de beslutningsrammene som foreligger. Alle hadde jo ønsket at man hadde hatt mer tid, at beslutningsprosessen hadde vært bedre, og at det hadde blitt lettere for Oslo Pride. Det er klart. Det var en veldig uheldig situasjon, og det opplever jeg vel at alle er enige om, men den var vanskelig fordi den var vanskelig. Det er det ikke så mye man kan gjøre med.

Så er det også det med at man må gjøre den motsatte tankeoperasjonen: Hvis faren hadde materialisert seg, at myndighetene hadde sittet på denne informasjonen og ikke formidlet den, da mener jeg at man hadde hatt en større menneskerettighetsutfordring når det gjelder dette spørsmålet om hvorvidt man ivaretok sikringsplikten eller ikke.

Nils T. Bjørke (Sp): Då svarte du på mitt siste spørsmål før eg stilte det, så takk!

Møtelederen: Det er fint.

Da er vi kommet til SV og Audun Lysbakken, 5 minutter.

Audun Lysbakken (SV): Takk for nyttig innledning.

Jeg oppfatter vel at dette spørsmålet om hvorvidt vi skal forstå politiets beskjed som en anbefaling eller en avlysning, er veldig sentralt her. Jeg har egentlig noen spørsmål knyttet til deres vurdering av det, for det framstår ikke som helt klart for meg.

Min opplevelse av utvalgets beskjed i forrige høring var at en viktig grunn til at de anser dette som et inngrep i forsamlingsfriheten, er at anbefalingen i praksis ikke ga arrangøren noe valg. Jeg tenker at det er en ganske sentral del av vurderingen her. I hvert fall det budskapet som kommer fra Oslo Pride, er nettopp at de følte seg satt i en tvangssituasjon. Da er mitt spørsmål rett og slett: Ville deres vurdering av det menneskerettslige ha vært annerledes hvis det var en de facto avlysning og ikke en anbefaling som kom fra politiet?

Adele Matheson Mestad: Det er et veldig godt spørsmål. Jeg prøvde å illustrere dette gjennom vektskåltenkning, som jeg tror er nyttig for hodet for å forstå hva en forholdsmessighetsvurdering er. Hva legger du i den ene vektskålen? Om man ser på saker fra f.eks. EMD: Hvis det er fengselsstraff for ytringer, som i mange land er en realitet, ligger det veldig tungt i den ene vektskålen. Når man er i inngrepssituasjoner, f.eks. nå i disse sakene om klimademonstrasjoner og den slags, ser man på det samlede inngrepstrykket: pågrepelse, varetektsfengsling, hvor lenge man ble sittende – hva er

myndighetsinngrepet her? Det er det vi legger i den ene vektskålen i forholdsmessighetsvurderingen.

Her kan man velge å se på det som at det ikke er et inngrep i det hele tatt, og da er det ikke en menneskerettighetsvurdering. Det er det vi først diskuterer: Er vi i en menneskerettighetsvurdering i det hele tatt? Da diskuterer vi egentlig ut fra det premisset som dere legger til grunn, at det ble oppfattet sånn. Om det er fordi det var myndighetene som sa det, og om man faktisk trodde at det var et rettslig bindende pålegg, eller om det er fordi den informasjonen man faktisk gir, har den virkningen, er ikke helt klart for meg – det tenker jeg kanskje dere vet bedre. Men det er to litt forskjellige ting, egentlig.

Audun Lysbakken (SV): Bare så jeg er sikker på at jeg forstår deg riktig her: Betyr det at dere i deres vurdering legger til grunn at det i praksis langt på vei var en avlysning og ikke en anbefaling? Det ville være et skjønnsmessig spørsmål om det er det ene eller det andre, men rettslig vil jeg jo tro at det kan utgjøre stor forskjell.

Vidar Strømme: Vi legger til grunn at det er et inngrep, og det er jo å svare ja på det spørsmålet, men da i og for seg uten å kalle det en avlysning, for da har man lagt litt mer i den vektskålen. Men vi går fra spørsmålet om hvorvidt dette er et inngrep, om det er en avlysning, til å drøfte forholdsmessigheten, og det er bare relevant hvis det er et inngrep. Så vi legger det til grunn i den forstand, ja.

Anine Kierulf: Hvis jeg bare kan legge til noe: Det er vel uansett ikke en avlysning per se, det er en utsettelse. Vi tenker at det er en anbefaling om en utsettelse som oppfattes som at det egentlig nesten er et slags påbud. Det vil jeg tenke ut fra hvordan Oslo Pride har forklart seg. Det er ikke noe rart at man opplever det sånn i den situasjonen, men spørsmålet blir: Hvordan kunne politiet ha formulert dette på en annen måte? Det går for så vidt litt inn i anbefalingene våre, at vi tenker at her er det rom for klargjøring.

Politiet har en – hva skal vi si – trapp av maktmidler, og ganske lavt ned på den trappen er råd og anbefalinger. Da er man på en måte helt nederst. Så gitt at man nettopp kan bli misforstått i den typen situasjoner når man gir råd eller anbefalinger, er det ganske viktig at man er tydelig på hva implikasjonene av den typen råd og anbefalinger er – at dette ikke f.eks. har rettslige konsekvenser, men at det kan ha andre konsekvenser å velge å ta en risiko. Det vil da i tilfelle være opp til befolkningen selv om de ønsker å ta den risikoen.

Audun Lysbakken (SV): Kan jeg da bare legge til ett spørsmål til, og jeg vil veldig gjerne ha et kort svar: Me-

ner dere at myndighetene ut fra sikringsplikten var rettslig forpliktet til å anbefale en utsettelse?

Anine Kierulf: Nei, vi tar med vilje ikke stilling til hva den forpliktelsen gikk ut på, men vi sier at man hadde en plikt til å iverksette tiltak.

Audun Lysbakken (SV): Mitt siste spørsmål går da ut på følgende: En av de tingene som gjør at vurderingen i hvert fall framstår som diskutabel, er at det på det tidspunktet den beslutningen ble tatt, var åpenbart at det ville bli markeringer uansett. Mange mennesker kom til å møtes i Oslo sentrum den kvelden, og da kommer det jo også et spørsmål: Hva er det tryggeste? Er det noe organisert, eller er det det uorganiserte som uansett skjer?

Har dere tatt det inn i vurderingen her, og er det mulig å se for seg at sikringsplikten også kunne ha blitt oppfylt ved at man rett og slett kommuniserte til befolkningen at ja, det blir en markering, men det er risiko knyttet til det?

Adele Matheson Mestad: Absolutt, det er et veldig godt spørsmål, og vi har selvfølgelig tenkt veldig mye på det. Til spørsmålet ditt om hvorvidt vi mener at det var en plikt å gi en anbefaling om avlysning: Nei – men jeg tror vi mener at det var en plikt å opplyse mye mer konkret om den risikoen som forelå, enn det var som gitt før, da den risikoen først forelå. Da blir spørsmålet: Ok, vi har denne risikoen, og hvordan skal vi formidle den til befolkningen? Da formidlet de den til arrangøren i form av et råd om ikke å gjennomføre. Det er at myndighetene tar ansvar for å gjøre et eller annet med den risikoen.

Ett alternativ hadde vært bare å formidle den informasjonen til arrangøren og sagt: Vi tar ikke stilling, men her har dere risikoen. – Jeg klarer ikke å se at det hadde vært et bedre alternativ for arrangøren, som da hadde blitt stående med hele det beslutningsansvaret.

Det tredje alternativet ville ha vært å formidle den risikoen ut generelt til befolkningen. Det er i realiteten en del av det samme som det man faktisk gjorde. Noen valgte å komme likevel, i visshet om at det var en høyere risiko. Politiet var der og sikret, det fikk ingen rettslige konsekvenser, og det ble ikke håndhevet som noe forbud eller noe slikt, men det var da på grunnlag av en autonom, selvstendig beslutning og åpen informasjon om at den risikoen forelå. Så det var i realiteten det som skjedde.

Møtelederen: Da går vi videre til Rødt og Seher Aydar – 5 minutter, vær så god.

Seher Aydar (R): Jeg vil egentlig bare følge opp akkurat dette litt. Når beskjeden om en anbefaling om å

avlyse kommer så sent som den gjør, og det er ganske tydelig at mange likevel kommer til å gå – det vet man på det tidspunktet også – og politiet forhåpentligvis får det med seg: Dere vurderer plikten til å sikre liv, og ville det ha vært sikrere å ha ordnede forhold, sånn at alle var samlet på ett sted, i stedet for at folk skulle komme fra ulike kanter, i den risikosituasjonen som var? Informasjonen som kom ut til befolkningen, var jo ikke veldig ensidig eller klar den dagen. Så sett i lys av det med å sikre liv: Er det den beste måten å sikre liv på?

Adele Matheson Mestad: Det er en politifaglig, etterretningsfaglig og sikkerhetsfaglig vurdering, tenker jeg. Vårt poeng er egentlig bare å si: Det rommet for ulike syn på det har man menneskerettslig uten at å velge det ene eller det andre i den typen situasjon er et menneskerettighetsbrudd. Det er vårt poeng. Vi er ikke skodd til å vurdere hva som var det beste handlingsalternativet, og det har vi ikke tatt stilling til heller. Vår konklusjon er ikke avhengig av det. Denne saken viser at det reelt sett var ulike oppfatninger av det, i hvert fall inntil et visst punkt, og det tenker jeg er mer et politisk spørsmål og et politifaglig spørsmål, egentlig. Etter vårt syn endrer ikke det den menneskerettslige vurderingen av at det å gi denne anbefalingen på den måten var innenfor det myndighetene lovlig kunne gjøre menneskerettslig.

Anine Kierulf: Kanskje du bare skal forklare hva du mener med handlingsrom.

Adele Matheson Mestad: Ja.

Menneskerettighetene setter noen ganske brede rammer for politikken, for innretningen av ulike samfunn, ulike måter å styre et samfunn på. Sånn skal det være. De er ikke detaljerte regler. De er rammer som myndighetene aldri kan gå utenfor, for å beskytte grunnleggende verdier, men de definerer veldig sjeldent detaljer i handlingsmåte for myndighetene.

Seher Aydar (R): Forklar gjerne mer om handlingsrommet når dere skal ha en oppsummering, så jeg kan rekke å stille flere spørsmål.

Adele Matheson Mestad: Unnskyld, det var ikke meningen.

Seher Aydar (R): Takk.

Et spørsmål når det gjelder Oslo politidistrikt: Slik vi har skjønnet det, gjorde de konkrete og detaljerte vurderinger av hvordan de kunne sikre liv, og hvordan de kunne sikre sikkerheten for menneskene som skulle ta del i den solidaritetsmarkeringen. Slik jeg skjønner rapporten deres, gjør dere en vurdering av plikten til å sikre liv, men dere nevner ikke noe om hva politiet faktisk gjorde

for å ivareta sikringsplikten. Gjorde dere vurderinger av politiets faktiske planer for ivaretagelse av sikringsplikten, og hvordan vurderte dere det i forhold til deres konklusjon?

Adele Matheson Mestad: Absolutt. Som sagt: Vi la det fulle faktumet til utvalget til grunn. Det er veldig godt beskrevet i utvalgsrapporten hvilke politioperative vurderinger politiet hadde gjort. Det ligger der som et grunnpremiss hele tiden. Noe som er veldig klart i rapporten, er nettopp denne oppfattede differansen mellom hvordan politiet vurderte risikoen, og hva utfallet av RSU-møtet var i relasjon til risikoen. Så ja, det ligger der.

Vidar Strømme: Jeg kan legge til at vi også sier uttrykkelig – som utvalget – at det som skjedde, ikke skyldtes mangel på innsats eller ressurser. Altså, det var ikke mangel på innsats fra politiets side som lå bak beslutningen. Vi sier også at politiet gjorde det de skulle når det gjelder innsats i denne planen sin.

Adele Matheson Mestad: Hvis jeg kan legge til noe: Også politiet legger til grunn at det er en restrisiko. Det står uttrykkelig i de oppsummeringene også. Spørsmålet er: Hva tenker man om den restrisikoen? Hvor stor risiko vil du akseptere? Det er dilemmaer som politiet, PST og alle disse står i absolutt hele tiden. På hvilken side vil du feile? Vil du feile på sikkerhetssiden? Det er et ekte dilemma som de står i, og som de fram til RSU-møtet vurderer annerledes.

Seher Aydar (R): Jeg har et siste spørsmål når det gjelder dette med faktum. Dere svarte litt på det da saksordføreren stilte spørsmål, men jeg har lyst til å spørre mer konkret.

Etter deres rapport fikk komiteen et brev fra Christoffer Eriksen i utvalget. Politidirektoratet fikk det, og det ble også offentlig, så jeg regner med at dere har lest det. Der påpeker han bl.a. at flere av de faktiske premisene for NIMs rapport unnlater å nevne flere vesentlige momenter som utvalgets rapport tar for seg. Jeg hører hva dere sier, men for oss ... Vi stoler på NIM, og vi stoler på utvalget, men når dere sier ulike ting, er det litt vanskelig. Kan du kommentere konkret på dette med faktum? Hvorfor har dere så ulike forståelser av det?

Adele Matheson Mestad: Jeg skjønner godt hvorfor du spør om det, og jeg tror det er all mulig grunn til å stole på både utvalget og NIM. Kanskje det går an å forklare det på denne måten: Vi sier bare at de risikofaktorene som foreligger her, er nok til at det er forholdsmessig. Det som ligger i den ene vektskålen, er en anbefaling. Det er den mykeste formen for hva politiet kan gjøre. I den motsatte vektskålen ligger det tunge fakto-

rer som er tunge nok til at det er forholdsmessig. Det er det vi sier. Vi tar ikke stilling til om det er ideelt eller perfekt. Det er ikke temaet. Spørsmålet er: Er det forholdsmessig å gi den anbefalingen, gitt de risikofaktorene som foreligger på det tidspunktet? Det er der vi lander ulikt, for det er det vi mener er spørsmålet menneskerettslig. Det er det vi mener er det rettslig relevante kriteriet å drøfte. Det er derfor vi drøfter det.

Vi legger utvalgets vurdering hundre prosent til grunn, og så er det riktig at vi framhever noen momenter som er tungtveiende for oss. Det som er særlig tungtveiende for oss, er de faktorene som er skrevet ned i RSU-møtet fra beredskapsdirektøren. Utvalget legger for så vidt også til grunn i den skriftlige rapporten at det kommer ny informasjon i det møtet, knyttet til erkjennelsen av at det faktisk er Arfan Bhatti, og at det angrepet man snakker om, er det angrepet som var planlagt, som jo kobler dette terrorangrepet til Norges farligste og mest kjente terrorist. Disse poengene med personer som man ikke har kontroll på, vilje til å ofre seg, alt dette som står i beredskapsdirektørens notater – det opplever vi er så tungtveiende faktorer at myndighetene har det rommet til å gi den anbefalingen.

Møtelederen: Vi skal gå videre til Grunde Almeland og Venstre, som har 5 minutter. Så kan vi begynne å tegne oss for den åpne runden.

Almeland, vær så god.

Grunde Almeland (V): Jeg begynner med noe vi har vært mye gjennom allerede, men for å gjøre det klart: Litt av poenget med at det er en forskjell – i hvert fall sånn jeg opplever det – på hva man vektlegger fra det man satt med av informasjon i RSU, og det Oslo politidistrikt satt med av informasjon, er nettopp at man opplever at det er en forskjell i tyngden på vektskålen. Hvis man ser bort fra den informasjonen RSU eventuelt satt på, er den informasjonen Oslo politidistrikt hadde – uavhengig av hvilken politifaglig vurdering de gjorde – i tilstrekkelig grad tungtveiende nok til å kunne berettige en sånn type inngrep, eller må den informasjonen som ligger i RSU, til for at vekten tipper i den retningen?

Adele Matheson Mestad: Det var et spennende spørsmål.

Det har vi ikke vurdert. Vi har jo lagt til grunn det faktumet som samlet sett også inkluderer informasjonen som framkom i RSU-møtet, så vår vurdering bygger på det.

Grunde Almeland (V): Ok. Jeg oppfattet også at det ble lagt til grunn nettopp at det var en anbefaling om utsettelse. Hvor avgjørende er det for de vurderingene dere har gjort? Grunnen til at jeg spør om det, er at en del av

organisasjonene særlig har reagert på at en utsettelse har vært mye vektlagt i etterkant. Den klare opplevelsen var aldri at det var et spørsmål om utsettelse – hevdes det, i hvert fall. Opplevelsen var at dette reelt sett var et spørsmål om avlysning av arrangementet. Så hvor viktig har utsettelse kontra avlysning vært for dere?

Adele Matheson Mestad: Man kan jo tenke seg en skala fra de mest tyngende tingene, som er «blanket bans» på demonstrasjoner – det skjer. Man kan til og med se enda tyngre inngrep, som derogasjon i etterkant av et terrorangrep. Det er faktisk ikke så uvanlig i Europa at et land sier: – Nå setter vi alle menneskerettighetene til side, ingen kan samles de neste tre månedene. Det skjer. Det er det tyngste. Så kan man tenke seg en anbefaling om utsettelse i motsatt ende av skalaen av ting som myndighetene kan gjøre.

Dette arrangementet ble jo gjennomført i september, men da blir det et spørsmål: Er det det samme arrangementet? Det tenker jeg det må være litt opp til organisasjonene å definere. Hvis de definerer det som et helt annet arrangement, er det jo det. Behovet da var å samles etter dette helt forferdelige terrorangrepet, og det behovet ivaretar man ikke på samme måte i september, selv om myndighetene gjorde det de kunne for å tilrettelegge for det og ønsket å si at det var en utsettelse.

Vil du legge til noe?

Vidar Strømme: Jeg kan legge til at dette kriteriet med utsettelse kontra avlysning, kobler seg til et annet argument eller forhold som er veldig, veldig viktig, nemlig forskjellen på innholdsbasert sensur og dette som vi kaller for tid, sted og «manner». Hvis det reelt er tale om en utsettelse, vil man vanligvis kunne si at det ikke er noen mistanke om at det er utenforliggende motiver. Så de to tingene må nok sees i sammenheng.

Grunde Almeland (V): Fint.

Nå har vi snakket mye om sikringsplikten, og det som etter hvert har åpenbart seg for meg som et større spørsmål, er: Nå har vi snakket ganske utførlig om innholdet i sikringsplikten, og hvis vi legger det til grunn, er det et spørsmål om på hvilket tidspunkt man da har en forpliktelse til å gi ut denne informasjonen – i tråd med sikringsplikten. Da kan man også stille spørsmålet: Har man gitt denne informasjonen tidsnok, eller burde denne informasjonen ha kommet tidligere? Har dere gjort noen vurderinger knyttet til det?

Adele Matheson Mestad: Det som gjør dette spørsmålet litt vanskelig, er at de gangene spørsmålet om sikringsplikt dukker opp i domstolene, er det fordi den plikten ikke er ivarettatt, f.eks. at et barn som er blitt utsett for gjentatte overgrep, ikke er blitt beskyttet fra det,

eller at Beslan-angrepet ikke er blitt orientert om i forkant. Det er mange av den type eksempler. Så alle gangene hvor domstolen definerer hva sikringsplikten er, er det fordi det har gått galt. Det er derfor denne koblingen er litt spesiell, fordi sikringsplikten må myndighetene ivareta uansett, men her ivaretar man den jo – og det skjer ingenting. Så det gjør på en måte at de rettslige rammene for denne diskusjonen er litt annerledes enn man kunne tenke seg at det var, at rettskildebildet blir litt annerledes. Så de gangene hvor man i praksis har vektlagt at informasjon ikke har blitt gitt, er det fordi den informasjonen skulle vært gitt på en måte som gjør at folk kunne foreta sine egne vurderinger, om de f.eks. ville delta på et arrangement, eller om de kunne sikret seg mot den skaden som materialiserte seg senere. Her blir informasjonen gitt tidsnok til at folk rekker å gjøre sine egne vurderinger, om de vil gå i demonstrasjonen eller ikke.

Grunde Almeland (V): Litt av grunnen til at jeg spør, er at det blir en vurdering, altså at tidspunktet som den informasjonen kom på, kom ut fra hvilke reelle handlingsalternativer arrangøren opplever at de har. Når det kommer så tett på selve hendelsen, er det også argumenter som tilsier at det reelt sett er vanskeligere å kunne utsette, men at det uansett vil oppleves som en avlysning når det kommer så brått på. Og det vil da få en reaksjon, som det gjorde her, at folk møter opp spontant. Det er også grunnen til at jeg mener at dette er en interessant diskusjon for oss å ha med.

Anine Kierulf: Ja, den er veldig interessant, og man kunne egentlig gått videre med den. Jeg har personlig stor forståelse for og stor respekt for at dette ikke ble opplevd som et mulig valg på den måten. Det ble opplevd som et pålegg fra politiet. Samtidig er det vanskelig å se for seg hvordan man kunne gitt uttrykk for den risikoen man selv... Altså: Vi har noen i samfunnet som er trent på å vurdere risiko. De sier at slik de vurderer den risikoen, så ville ikke de anbefale dette nå. Jeg ville opplevd det som at ok, da gjør jeg det ikke, altså egentlig mer som et pålegg, men spørsmålet er hvordan du kan kommunisere den risikoen uten å gjøre det på den måten, i en situasjon som i tillegg har en stram tidsfaktor.

Møtelederen: Da er vi ferdig med den partivise utspørringen. Vi skal gå over til den åpne utspørringen, som er begrenset til 10 minutter. Jeg har foreløpig notert Frode Jacobsen, meg selv og Audun Lysbakken. Så er det Nils T. Bjørke og Grunde Almeland. Da begynner vi med Frode Jacobsen.

Frode Jacobsen (A): Dere sendte det brevet til oss 9. august, og i etterkant av det har det vært en viss de-

batt, hvor en del jurister som mener å ha greie på det, sier at dere tar feil. Har dere reflektert noe over de innvendingene som har kommet, og er dere fortsatt trygge på at deres konklusjoner er riktige? Hva slags kommentar har du til de innvendingene som er kommet, uten at jeg leser opp dem nå?

Adele Matheson Mestad: Jeg tror det er noen likhetstrekk mellom jurister og politikere, og det er at vi er glad i meningsulikheter. Det er bra, det er sunt for oss. Da får vi tenkt igjennom konklusjonene våre en gang til og utfordret de synspunktene vi har.

Vi jobbet veldig grundig med dette. Vi brukte veldig mye ressurser på dette, for vi mente at spørsmålet var veldig viktig. Så vi hadde tenkt igjennom disse tingene veldig nøye. Det er mange interessante detaljer her som jeg godt kunne tenkt meg at vi kunne grave oss enda dypere ned i. Jeg er ikke sikker på om det hadde gjort dere så mye klokere, men det hadde vært interessant for oss. For eksempel er det noen spørsmål her om denne sikringsplikten, som vi snakker mye om, og hvordan man operasjonaliserer den, om man ser på det som en interesseavveining mellom to kolliderende rettigheter, eller om sikringsplikten kommer inn som et grunnlag for å gripe inn negativt, forholdet mellom den positive og negative forsamlingsfriheten etc. Det er mange spørsmål som har dukket opp, og som jeg synes har vært akademisk interessante, men de har ikke hatt noen avgjørende betydning for den konklusjonen vi kom fram til. Men jeg er veldig klar over diskusjonen, og jeg har satt pris på den. Jeg synes det er interessant, og det er lærerikt.

Møtelederen: Da har jeg notert meg selv.

Vi står i en situasjon hvor vi har et tungt, dyktig utvalg som kommer med konklusjon A. Så har vi en regjering som sier at vi er uenige med utvalget på det punktet, vi mener konklusjon B. Så har vi NIM, som gir støtte til konklusjon B. Vi har, som Frode Jacobsen påpekte, også tunge jurister som sier seg enig med utvalget i utgangspunktet. Dere skal jo rådgi – dere skal rådgi Stortinget, og dere skal rådgi oss. Hva er deres råd til oss i kontrollkomiteen? Hva bør vi gjøre nå, når vi sitter og behandler dette? Hvor aktive bør vi være i å ta stilling og aktivt gå inn i problematikken? Dette er vanskelige spørsmål som kverner i hodet mitt, jeg bare innrømmer det, og jeg har lyst til å høre hva som er deres råd til komiteen.

Adele Matheson Mestad: Jeg er helt enig, det er vanskelige spørsmål. Det som er underliggende her hvis man legger utvalgets konklusjon til grunn om at dette et menneskerettighetsbrudd, så er jo dette i antall mennesker det største menneskerettighetsbruddet, i hvert fall i rekkevidde. For det er veldig stort, for det rammer

utrolig mange mennesker. Da har man grepet inn og brutt forsamlingsfriheten til mange tusen mennesker og diskriminert veldig mange mennesker. Det er i så fall en veldig tung konklusjon, og da utløser det egentlig en menneskerettslig plikt til å reparere det menneskerettighetsbruddet. Jeg vil anta at en konstatering av bruddet i dette tilfellet ville være tilstrekkelig, men det må i så fall forutsette en eller annen form for myndighetsoppfølging. Det viktigste er, vil jeg si, at det på en eller annen måte må komme til en avklaring, eller at det ideelt sett kommer til en avklaring, fordi spørsmålene er såpass viktige.

Så blir da spørsmålet hvilken rolle komiteen skal inn ta i det. Vi har lett litt og prøvd å tenke igjennom om det er noen tilsvarende saker hvor komiteen har fått på bordet det spørsmålet om et menneskerettighetsbrudd, og vi har vel ikke funnet noen helt parallelle tilfeller. Det nærmeste man kanskje kommer her, er vel Nav-saken, hvor også fengsling på ulovlig grunnlag har klart sider til menneskerettighetene. Jeg tror ikke jeg skal råde i dette over bordet. Jeg synes også det er et vanskelig spørsmål.

Anine Kierulf: Jeg kan kanskje bare legge til at et råd til komiteen er å se på de punktene hvor utvalget og NIM er enige, for det er de aller fleste. Om man kaller dette et menneskerettighetsbrudd eller ikke, er det en god del ting som må følges opp, og som både utvalget har gitt råd til hvordan kan følges opp, og som vi har forsøkt å utdype og operasjonalisere hvordan kan følges opp.

Møtelederen: Da er det Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV): Komitelederens spørsmål er relevante, for når Stortinget først har fått dette på bordet, må vi si noe om det. Det betyr i utgangspunktet at på et eller annet nivå må komiteen gå inn i denne forholdsmessighetsvurderingen, og da har vi vært inne på sentrale sider ved den: Er dette å oppfatte som en anbefaling eller som en avlysning? Hvordan stiller sikringsplikten seg, gitt at du – uansett organisert eller ikke – ville ha store forsamlinger? Så er det en tredje ting, som vi har snakket mindre om nå, og det er Oslo-politiets vurderinger, og jeg har et spørsmål knyttet til det. I hvilken grad har NIM i sin menneskerettslige vurdering lagt vekt på at Oslo politidistrikt, både på operasjonelt og strategisk nivå, mente at solidaritetsmarkeringen kunne gjennomføres. Så er det en diskusjon rundt det også, men gitt at vi legger det til grunn, hva har det å si for den menneskerettslige vurderingen?

Adele Matheson Mestad: Vi klarer ikke helt å se at man kan ha som utgangspunkt at politiets risikovurdering definerer en fasit, og at hvis man skal avvike fra

den, må det forekomme nye opplysninger – ikke sant? Vi mener at spørsmålet samlet sett må være: Er det tunge nok faktorer i denne vektskålen? Jeg har sagt det mange ganger, jeg skal ikke gjenta det. Men man kan ikke ta utgangspunkt i at politiets risikovurdering på et litt tidligere stadium er fasit. I forhold til hva som er det relevante eller rettslige spørsmålet, er ikke det det ...

Audun Lysbakken (SV): Bare for å understreke hva jeg mener: Du har jo gjentatt mange ganger – og det skjønner jeg utmerket godt – at det ligger mange ulike elementer inni denne avveiningen, men det er nettopp det som er mitt poeng: I hvilken grad og med hvilken tyngde har dere sett på Oslo-politiets anbefalinger? Hvilken rolle spiller det i den samlede vurderingen her? – Ingen? Liten? Stor?

Adele Matheson Mestad: Vi har absolutt lagt det til grunn. Informasjonen om det inngår i vår vurdering. Som jeg svarte i sted også, ligger den der. Det faktiske premisset ligger jo der, det ligger til grunn også. Poenget vårt er bare å si at her er det ulike faglige vurderinger av hvordan man skal tilnærme seg denne risikoen. Det er klart at hvis du gir en anbefaling om ikke å gjennomføre et arrangement, vil det f.eks. komme færre mennesker, du har mindre kontroll på de menneskene som faktisk er der, du har ikke en arrangør, men det kommer færre mennesker. Det er også en vurdering. Det vektes og veises antakelig ulikt. Men innenfor det rommet vi hadde her, med den trusselen som forelå, er begge disse utfall forsvarlige menneskerettslig – et forholdsmessig utfall menneskerettslig. Det er poenget.

Møtelederen: Da går vi til Nils T. Bjørke.

Nils T. Bjørke (Sp): Eg vil begynna med å seia meg glad for at du ikkje går endå djupare inn i det, sjølv om det sikkert ville vore interessant. Eg trur det er nok for ein lekmann å prøva å få oversikten her. Men det har vore ein del diskusjon om at anbefalinga om utsetjing kom veldig seint. Samtidig kom det stadig informasjon til desse. Korleis vil det ha vorte oppfatta viss politiet ikkje gav den siste informasjonen vidare fordi dei no hadde gjort ei vurdering? Korleis ville det ha vorte oppfatta viss det hadde skjedd noko?

Adele Matheson Mestad: Gitt at den risikoen som ble beskrevet i dette RSU-møtet hadde realisert seg gjennom et følgeangrep rettet mot dette arrangementet, og man hadde vært klar over at politiet satt med kunnskap om den risikoen og ikke ga ut den informasjonen primært, ville det spilt inn i en vurdering av om man iverksatte tilstrekkelige tiltak for å ivareta sikringsplikten. Da ville vi hatt det tilfellet vi snakket om i sted, ikke sant, da kunne man stilt det spørsmålet: Gjor-

de man nok? Iverksatte man tilstrekkelig med tiltak for å beskytte retten til liv? Da ville det etter mitt skjønn vært et veldig viktig argument.

Møtelederen: Grunde Almeland – til slutt.

Grunde Almeland (V): Jeg har to konkrete spørsmål som jeg tror du kan svare på samtidig, men bare for å kommentere litt først.

Litt av grunnen til at vi er så opptatt av metodikken her, er at også metodikken er helt avgjørende for resultatet og for hvordan man framtidig gjør vurderingene – ikke utelukkende for en akademisk vurdering. Det er derfor en del av disse tingene er interessante å se nærmere på også utover det utvalget har gjort, og som dere har vurdert i etterkant.

Til det konkrete, noe jeg lurer litt på: Dere skriver noe både om notoritet og om vikarierende motiver. Egentlig er det det samme spørsmålet til begge temaene. I hvilken grad mener dere at man har et tilstrekkelig regelverk i dag for å ivareta nettopp hensynet til notoritet og hensynet til at man ikke skal kunne bruke vikarierende motiver for å berettigge avlysning av framtidige arrangementer? Utover hva vi mener om det som har skjedd her, er det – i hvert fall – kontrollkomiteens mulighet til å påpeke hvis man ser at det er mangler i regelverket for å ivareta nettopp de tingene.

Adele Matheson Mestad: Det er kjempeviktig, for det er veldig konkret, tror jeg. Dette er på en måte å operasjonalisere. Vi anbefaler at man ser nærmere på politilovens bestemmelser om arrangementer i det hele tatt. De er modne for en revisjon, mener vi. Så blir det da et spørsmål om det jeg tror man må kalle saksbehandlingsregler i relasjon til beslutninger om arrangementer – om de er gode nok, og om det bør nedfelles i lovverket som sådan eller gjennom veldig klare retningslinjer og muligens også noen klageadgangsstyrkinger – altså den typen. Det ligger i mange av våre anbefalinger at man må se på det. Som jeg sa, har Venezia-kommisjonen, som er Europarådets ekspertorgan på disse tingene, kommet med en rekke anbefalinger til hva som må være på plass for å bufre mot myndighetsmisbruk. Det er typisk krav til begrunnelser, og så kan man kanskje ikke alltid kreve at det skal skje akkurat i det sekundet beslutningen tas, slik som her hvor man har dårlig tid, men at man har gode rutiner for at noen ettergår begrunnelsene. Der tenker jeg rommet er ganske stort for å gjøre forbedringer, så det tror jeg er veldig viktig å følge opp.

Møtelederen: Da er vi kommet til veis ende. Du har mulighet til en avsluttende bemerkning, begrenset til 5 minutter, hvis det er ønskelig.

Adele Matheson Mestad: Ja, takk.

Jeg har egentlig bare lyst til å bruke tiden til å berømme den skeive bevegelsen, som gjennom oppfølgingsarbeidet både i høringen og ellers har bidratt til en rekke tiltak som vi virkelig tror bedre kan sikre deres rettigheter og trygghet fremover. Denne kunnskapen fra levd liv, som jeg opplever at komiteen også har vært veldig opptatt av å ivareta på en god måte, kombinert med klokskap om hvordan man kan bygge bedre samordning og samarbeid mellom den skeive bevegelse, med den kunnskapen de har, og alle disse beslutningsnivåene som dere har møtt, tenker jeg er veldig viktig fremover.

Jeg har også lyst til å si at det kan tenkes at dere lurert litt på hvorfor denne menneskerettighetsorganisasjonen sier dette så tydelig, hvorfor bruker de tiden sin på å si dette? Det er det tre grunner til, som jeg har lyst til å minne om.

Den første er institusjonell. Den bygger på vår faglige integritet. Den bygger på at vi tilkjennegir våre faglige vurderinger uavhengig av i hvilken retning det går. Det hadde vært lettere for oss å ikke si disse tingene.

Den andre grunnen, som er mer viktig enn hensynet til oss, er for det første vår bekymring med den tilnærmingen som ligger i utvalget her, at dersom spørsmål

om inngrep i forsamlingsfriheten bare vurderes isolert uten at man trekker inn denne sikringsbiten, kan man få en risiko for at politimyndighetene blir for tilbakeholdende med å gi informasjon om risiko. Det mener vi ikke er en ønsket utvikling.

Det tredje jeg har lyst til å si, er at vernet av retten til fredelige forsamlinger er en bærebjelke i demokratiet, og den er under press i mange land – og dette med å si menneskerettighetsbrudd er det spisseste bolverket vi har. Mange saker i Europa nå viser at det er et bolverk som er veldig nødvendig å ha. Vi skal være årvåkne for at myndigheter bruker argumenter om fare som påskudd for å hindre arrangementer man ikke ønsker, som flere av dere har vært inne på. Den risikoen skal man være veldig årvåken overfor. Men det er ingen sårne omstendigheter her. For skal vi passe på dette vernet for samlingsfriheten gir nettopp utsatte minoriteter som skeive, må vi passe på at vi ikke bruker det i andre tilfeller enn akkurat der hvor det faktisk har skjedd menneskerettighetsbrudd. Det er en av grunnene til at vi går ut og sier det vi sier.

Møtelederen: Tusen takk for at dere kom hit til oss.

Vi er ferdig med denne delen av høringen og fortsetter med lukket høring kl. 16.

Høringen slutt kl. 15.48.

